

Jaarverslag 2021

Versnellen richting 2030

Inhoudsopgave

DIRECTIEVERSLAG	
01 Over dit jaarverslag	3
02 Ons verhaal over 2021	10
03 Het profiel van Gasunie	20
04 Onze externe economische waardecreatie	40
05 Onze externe maatschappelijke waardecreatie	51
06 Onze interne economische waardecreatie	81
07 Onze interne maatschappelijke waardecreatie	96
08 Governance	119
JAARREKENING	
09 Geconsolideerde jaarrekening	148
10 Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening	155
11 Nadere toelichting op de geconsolideerde jaarrekening	171
12 Vennootschappelijke jaarrekening	226
13 Toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening	229
14 Nadere toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening	231
15 Ondertekening	246
16 Overige gegevens	248
BIJLAGEN	
17 Bijlagen	270

01 Over dit jaarverslag

Leeswijzer

Een jaarverslag publiceert een onderneming niet voor zichzelf. Als bedrijf ontlelen we ons bestaansrecht aan het creëren van waarde. Waar bedrijven voorheen voor keken naar de creatie van economische waarde, zoals winst en dividend, vraagt de samenleving steeds vaker om ook inzicht te verschaffen creatie van waarde die niet direct financieel meetbaar is. In dit jaarverslag onderscheiden we vier soorten waardecreatie *:

* Model ontleend aan prof.dr. Mijntje Lückcrath-Rovers

1. Interne economische waarde

Interne economische waardecreatie is gericht op onderwerpen waarbij de onderneming financiële waarde toevoegt in de eigen bedrijfsvoering. Denk hierbij aan ondernemerschap, innovaties, kostenefficiëntie, risicobereidheid en groei door overnames en/of fusies.

3. Externe maatschappelijke waarde

Externe maatschappelijke waardecreatie richt zich op de maatschappelijke aspecten van ondernemen, ethisch handelen, productkwaliteit, klanttevredenheid, milieu-aspecten en werkgelegenheid.

5. Interne economische waarde

Tijdens het beheren van onze infrastructuur ontstaat er financiële waarde voor leveranciers, vermogensverschaffers, en onze aandeelhouder. Daarnaast wordt de onderneming meer waard door dat we verantwoord investeren en onderhoud plegen, kosten en risico's minimaliseren, onze bedrijfsprocessen verbeteren en kennis opbouwen.

2. Interne maatschappelijke waarde

Interne maatschappelijke waardecreatie richt zich vooral op interne aspecten van ondernemen zoals medewerkerstevredenheid, veiligheid op de werkvloer, cultuur in de organisatie, leiderschapstijl en opleidingsprogramma's.

4. Externe economische waarde

Externe economische waardecreatie is gericht op de toegevoegde financiële waarde die daaruit voort moet komen, zoals de financiële prestaties waarmee dividend kan worden uitgekeerd, financieringen worden afgelost en of en waar belasting wordt betaald.

6. Interne maatschappelijke waarde

We werken tot 2030 op negen verschillende vlakken aan het meetbaar groener en socialer maken van onze dagelijkse bedrijfsvoering. Met deze negen Gasunie Green Deals sluiten we aan op de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties.

7. Externe economische waarde

Dit decennium willen we grote strategische investeringen doen in netwerken voor het vervoer en opslag van waterstof, CO₂, warmte en groen gas. Met dit Visie 2030-programma helpen we de samenleving om in 2050 klimaatneutraal te worden.

Door onze resultaten op deze manier weer te geven, maken we inzichtelijker welke rol en impact we als onderneming hebben op onze stakeholders. Zo ontstaat er een beter beeld van de wisselwerking tussen de maatschappij en onze onderneming.

Verslaggevingsgrondslagen

We hebben dit verslag opgesteld in overeenstemming met de GRI standards, toepassingsniveau 'Core'. De bouwstenen voor deze rapportage zijn:

- Relevante bepalingen van het burgerlijk wetboek;
- Herzien Nederlandse Corporate Governance Code 2016;
- EU-richtlijn bekendmaking van niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit ([EU NFRD – 2014/95/EU](#));
- GRI standards-rapportagerichtlijnen ('core' optie).

Transparantie

We willen transparant zijn over onze doelen en de weg daarnaartoe. In ons jaarverslag vertellen we daarom over onze activiteiten en resultaten, waarbij we niet alleen toelichten wat er goed ging, maar ook vertellen wat er minder goed ging en welke dilemma's en onzekerheden we ervaren in het proces van interne en externe economische en maatschappelijke waardecreatie.

We toetsen ons jaarverslag aan de criteria van de Transparantiebenchmark (TB). Hier hebben we de ambitie om in de Koplopergroep (top-20) te komen. De criteria van de TB zijn geïnspireerd op de Sustainable Development Goals, de EU-richtlijn niet-financiële informatie (EUD NFI), de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de Corporate Governance Code, de Natural Capital Protocol, de Climate-related Financial Disclosures en ketentransparantie.

Reikwijdte & afbakening

We rapporteren in dit verslag over Gasunie Transport Services (GTS), Gasunie Deutschland (GUD) en overige geconsolideerde deelnemingen. De gegevens van deze bedrijfsonderdelen zijn in de totale cijfers en resultaten meegenomen. Dochteronderneming GTS maakt deel uit van de geconsolideerde resultaten, maar publiceert ook een eigen jaarverslag. Gegevens over acquisities en desinvesteringen nemen we ook mee in het jaarverslag 2021.

Voor meer informatie verwijzen we naar de jaarrekening, [paragraaf 'Grondslagen voor consolidatie'](#).

8. Externe economische waarde

Marktpartijen huren capaciteit in onze gasnetten en maken gebruik van onze diensten zoals gasopslag, contracthandel en certificering. Gasunie staat ten dienste van haar klanten. Daarbij bewaken we de balans tussen betaalbaarheid, betrouwbaarheid en duurzaamheid.

Over onderwerpen als veiligheid, gezondheid, milieu en arbeidsvoorwaarden worden in Nederland en Duitsland niet altijd dezelfde gegevens bijgehouden. Dit wordt veroorzaakt door verschillen in wetgeving. Daar waar mogelijk geven we de data uit Nederland en Duitsland gecombineerd weer. Als dit niet mogelijk is, presenteren we de gegevens separaat. Niet-geconsolideerde deelnemingen laten we met betrekking tot deze onderwerpen buiten beschouwing.

Materiële thema's

Als hulp bij het bepalen van de onderwerpen die we in het directieverslag bespreken, vragen we onze externe en interne stakeholders elke twee jaar welke materiële thema's voor hen het meest relevant zijn, in relatie tot de impact die we als organisatie op deze thema's hebben. We beschrijven dit in ons hoofdstuk [Wat vinden onze stakeholders belangrijk](#). Het bepalen van de materiële thema's is het uitgangspunt van de bekende rapportagerichtlijnen GRI Standards en Integrated Reporting.

Verificatie en publicatie

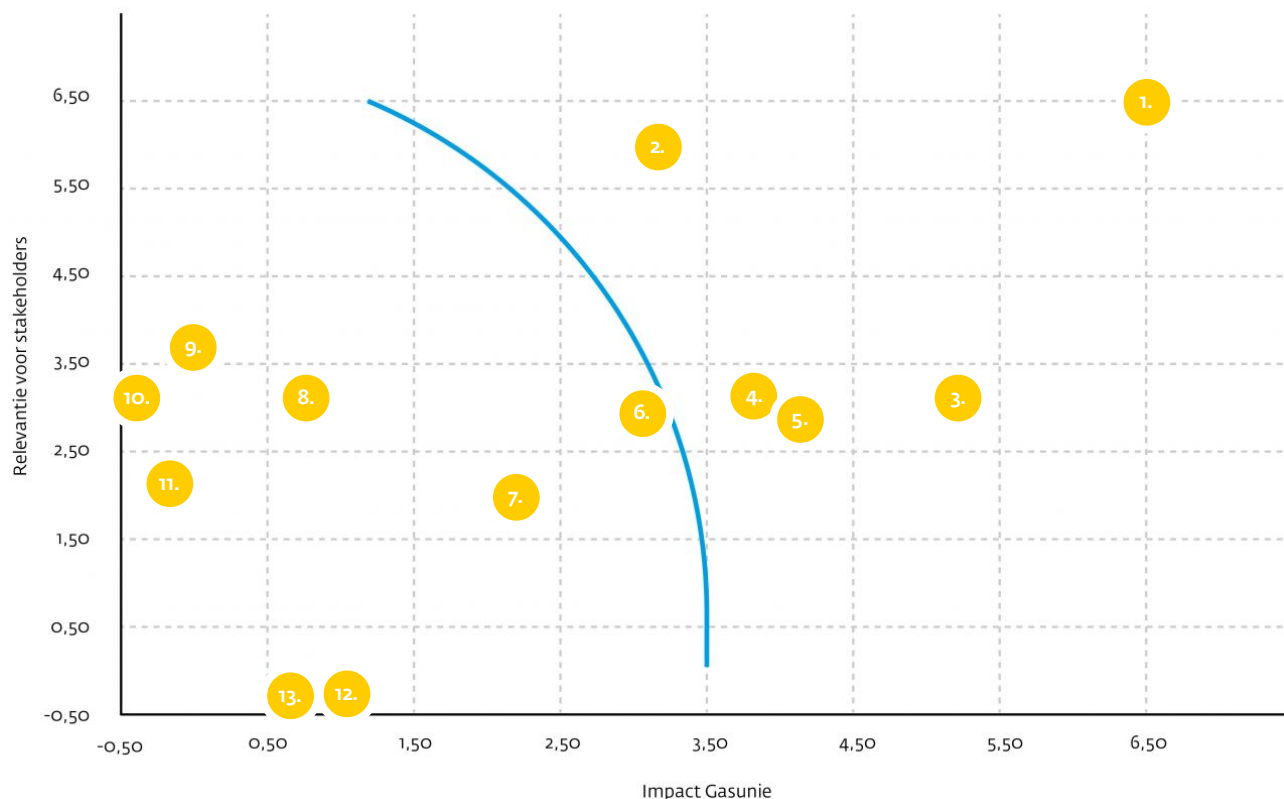
Het jaarverslag wordt opgesteld door de raad van bestuur. De in het jaarverslag opgenomen jaarrekening wordt gecontroleerd door een externe accountant. Na kennisneming van het oordeel van de externe accountant en het advies van de Auditcommissie adviseert de raad van commissarissen de algemene vergadering het jaarverslag ongewijzigd vast te stellen.

De externe accountant beoordeelt ook de in het jaarverslag opgenomen duurzaamheidsinformatie. We laten deze duurzaamheidsinformatie beoordelen omdat we het belangrijk vinden dat er een beperkte mate van zekerheid ('limited assurance') aan deze informatie wordt toegevoegd voor de gebruiker van deze informatie. We werken aan het uiteindelijk kunnen verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid ('reasonable assurance') op onze duurzaamheidsinformatie, zoals dat nu al geldt voor onze financiële informatie.

Wat vinden onze stakeholders belangrijk?

Gasunie heeft een groot aantal belanghebbenden; van klanten, leveranciers, consortiumpartners en financiers tot overheden, medewerkers en omwonenden. We vragen deze stakeholders elk oneven verslagjaar om een ranglijst te maken van materiële thema's. We willen weten: welke thema's hebben de meeste impact op Gasunie c.q. op welke thema's heeft Gasunie de meeste impact?

De uitkomsten van deze zogenaamde materialiteitsanalyse helpen ons bij het bepalen over welke thema's wij rapporteren in ons jaarverslag. Ook geeft de materialiteitsanalyse ons strategische inzichten. De stakeholderenquête van 2021 ging over dertien thema's en de uitkomsten leidden tot de volgende materialiteitsmatrix:

1. Energietransitie

Het versnellen van de transitie naar een CO₂-neutrale energievoorziening door het inzetten van onze infrastructuur en kennis over groen gas, waterstof, warmte en opslag van CO₂.

Positie in 2019: 1

2. Leveringszekerheid

Het waarborgen van een betrouwbare en continue energievoorziening.

Positie in 2019: 2

3. Veiligheid van het netwerk

Het beheren en onderhouden van ons netwerk, het vermijden van werkgerelateerde ongevallen en het minimaliseren van de kans op ongewenst vrijkomen van gas door leidingbeschadigingen.

Positie in 2019: 3

4. Ontwikkeling in wet- en regelgeving

Het naleven van bestaande wet- en regelgeving en het beïnvloeden van (nieuwe) wet- en regelgeving die Gasunie faciliteert in haar rol richting in CO₂-neutrale energievoorziening.

Positie in 2019: 8

5. Relatie met stakeholders en omgeving

Het aangaan en onderhouden van de relatie met stakeholders en milieuorganisaties als onderdeel van onze investeringsagenda rondom de energietransitie.

Positie in 2019: 4

6. Cybersecurity, datasecurity en privacy

Het verzekeren van een veilige en betrouwbare ICT-omgeving die zorgdraagt voor dataveiligheid en -privacy door continu aandacht te hebben voor de ontwikkelingen op het gebied van digitale beveiliging.

Positie in 2019: 11

7. Gezondheid en veiligheid van medewerkers

Het creëren van een veilige en gezonde werkomgeving voor medewerkers.

Positie in 2019: 9

9. Klantgerichte en transparante dienstverlening en communicatie

Het bieden van klantgerichte en transparante dienstverlening door een open houding en het schetsen van een evenwichtig beeld door het belichten van zowel onze positieve punten als onze verbeterpunten.

Positie 2019: 6

11. Sterke marktpositie

Het versterken van de positie van Gasunie in de Nederlandse en Duitse energiemarkt ten behoeve van een liquide Europese energiemarkt, onder andere in samenwerking met partners.

Positie 2019: 5

13. Diversiteit en inclusie

Gelijke kansen bieden aan alle (toekomstige) medewerkers, ongeacht leeftijd, genderidentiteit, etniciteit, handicap, seksuele geaardheid, land van herkomst en andere kenmerken.

Positie in 2019: 0

y-as: relevantie voor stakeholders

x-as: impact op/van Gasunie

Wat valt op?

De top-3 van onze belangrijkste materiële thema's is in de 2021-meting onveranderd gebleven ten opzichte van de 2019-meting. 'De energietransitie' blijft thema nummer één, met dien verstande dat onze respondenten dit thema én onze invloed op het thema nóg belangrijker zijn gaan vinden. Op plaats twee en drie vinden we 'Veiligheid van het netwerk' en 'Leveringszekerheid'.

Het naleven van bestaande en het beïnvloeden van nieuwe wetgeving is een paar plaatsen gestegen. De impact van wetgeving op Gasunie is relatief groter geworden, zo vinden onze stakeholders. Wij denken dat dit samenhangt met onze toegenomen rol in de energietransitie. In dossiers als waterstof en CCS hebben wij te maken met wet- en regelgeving die zich nog moet uitkristalliseren.

8. Milieu-impact eigen organisatie, producten en diensten

Het beperken van de milieu-impact, zoals emissies, energieverbruik en afval, van onze processen, producten en diensten.

Positie 2019: 7

10. Financiële prestaties en veerkracht

Het creëren van een goed financieel resultaat en het sturen op financiële prestatie-indicatoren.

Positie 2019: 10

12. Welzijn, training en ontwikkeling

Zorgen voor het welzijn van medewerkers en het creëren van een werkomgeving waarin medewerkers zich kunnen ontplooiën en optimaal kunnen presteren.

Positie 2019: 9

Een daler op de lijst is het thema 'sterke marktpositie op de energiemarkt'. Zowel externe als interne belanghouders vinden dit thema relatief minder belangrijk geworden. Wij denken dat onze stakeholders onze marktpositie in aardgas inmiddels als een gegeven beschouwen. De aandacht binnen de energievoorziening verschuift van fossiel naar duurzaam; en bij de ontwikkeling van duurzame-energieketens is samenwerking belangrijker dan een sterke marktpositie; is onze afdronk.

De impact van het [thema cybersecurity](#) op de Gasunie-organisatie wordt door onze respondenten een stuk hoger ingeschat dan voorheen. Dit hangt volgens ons samen met een aantal majeure cybersecurity-incidenten die de afgelopen twee jaren aan het licht kwamen bij grote organisaties in binnen- en buitenland.

Het thema 'Gezondheid, veiligheid en ontwikkeling van medewerkers' uit 2019 hebben we in 2021 opgesplitst in 'Welzijn, training en ontwikkeling van medewerkers' en 'Gezondheid en veiligheid van medewerkers'. Beide onderwerpen scoren relatief laag bij onze externe stakeholders, en zijn middenmotors bij onze interne stakeholders. Onze nieuwkomer in de themalist, 'Diversiteit en inclusie', scoort het laagst in onze enquête, zowel op de y-as (relevantie voor stakeholders) als op de x-as (impact op/van Gasunie).

Samenhang materialiteit met andere onderwerpen

In de bijlage [Connectiviteitstabel](#) laten we de samenhang zien van de materiële thema's met de risico's waar we mee te maken hebben, onze stakeholdergroepen, onze KPI's en onze resultaten, de maatschappelijke impact die we maken en onze duurzaamheidsdoelen.

Opzet van het onderzoek

Als startpunt van de analyse hebben we een nieuwe shortlist met relevante onderwerpen opgesteld die via een enquête is voorgelegd aan externe en interne stakeholders. Deze shortlist is ontstaan vanuit een longlist. De longlist bevat mogelijke onderwerpen waarover we kunnen rapporteren en hebben we opgesteld aan de hand van diverse in- en externe rapportages, jaarverslagen van een aantal vergelijkbare ondernemingen, uitingen in de media en trends en ontwikkelingen binnen onze sector.

De shortlist omvatte dertien onderwerpen; twee meer dan in 2019. In totaal zijn 78 externe en 32 interne stakeholders benaderd. Tot de eerste groep behoren leveranciers, klanten, toezichthouders en maatschappelijke belangenorganisaties. Tot de laatste groep behoren leden van het senior management, ondernemingsraad, raad van bestuur en raad van commissarissen. De enquête stond open in de maanden augustus en september 2021. In totaal 44 externe stakeholders en 19 interne stakeholders vulden de vragenlijst in zijn geheel in.

De resultaten van de externe stakeholdergroepen zijn geconsolideerd en vormen, in combinatie met de interne scores, de materialiteitsmatrix. Gekozen onderwerpen kregen een score van 2 tot en met 6. Aan niet-gekozen onderwerpen is een basisscore van 1 toegekend, omdat alle onderwerpen al een bepaalde mate van relevantie hebben, omdat zij uit een uitgebreide en robuuste analyse voort zijn gekomen. Bij het opstellen van de matrix hebben interne en externe stakeholders dezelfde weging gekregen.

Interne stakeholders		Externe stakeholders	
Onderwerpen	Scores 2021	Onderwerpen	Scores 2021
1 Energietransitie	5,00	1 Energietransitie	5,00
2 Veiligheid van het netwerk	2,85	2 Leveringszekerheid	3,20
3 Relatie met stakeholders en omgeving	2,31	3 Klantgerichte en transparante dienstverlening en communicatie	2,05
4 Ontwikkeling in wet- en regelgeving	2,21	4 Milieu-impact eigen organisatie, producten en diensten	1,95
5 Leveringszekerheid	1,83	5 Financiële prestaties en veerkracht	1,93
6 Cybersecurity, datasecurity en privacy	1,83	6 Ontwikkeling in wet- en regelgeving	1,87
7 Gezondheid en veiligheid van medewerkers	1,40	7 Veiligheid van het netwerk	1,79
8 Welzijn, training en ontwikkeling	0,69	8 Relatie met stakeholders en omgeving	1,73
9 Milieu-impact eigen organisatie, producten en diensten	0,53	9 Cybersecurity, datasecurity en privacy	1,69
10 Diversiteit en inclusie	0,51	10 Sterke marktpositie	1,28
11 Klantgerichte en transparante dienstverlening en communicatie	0,18	11 Gezondheid en veiligheid van medewerkers	1,24
12 Sterke marktpositie	0,12	12 Diversiteit en inclusie	0,02
13 Financiële prestaties en veerkracht	-	13 Welzijn, training en ontwikkeling	-

De uitkomsten van het materialiteitsonderzoek zijn geëvalueerd met en goedgekeurd door de raad van bestuur en de raad van commissarissen.

02 Ons verhaal over 2021

Ten tijde van de publicatie van dit jaarverslag volgen de gebeurtenissen rond de Russische inval in Oekraïne elkaar in hoog tempo op. Gasunie leeft mee met de bevolking die nu lijdt onder het oorlogsgeweld. Het is duidelijk dat deze oorlog ook gevolgen heeft voor de Europese energiemarkten waarop Gasunie en haar deelnemingen actief zijn. Het is nog niet mogelijk om in dit verslag uitspraken te doen over de implicaties van deze ontwikkelingen. We verwijzen onze lezers naar [noot 36 in de jaarrekening](#), 'Gebeurtenissen na balansdatum'.

Een jaar geleden stond ons jaarverslag in het teken van Visie 2030, ons wensbeeld voor de energievoorziening in 2030 met daaraan gekoppeld onze acties om dit werkelijkheid te maken. De meeste plannen bestonden begin 2021 vooral binnen de muren van ons bedrijf. Begin 2022 kunnen we vaststellen dat de eerste investeringsprojecten daadwerkelijk uitgeoefend gaan worden. WarmtelinQ (restwarmte) gaat er komen en we staan op het punt om te beslissen over Porthos (CO₂-transport en -opslag) en HyTransport (regionale waterstofinfrastructuur Rotterdam). Daarnaast zijn we door de Nederlandse regering gevraagd te starten met de aanleg van de nationale waterstofbackbone.

Gasunie constateert dat de technische mogelijkheden en het benodigde kapitaal voor de energietransitie in belangrijke mate in de samenleving aanwezig zijn. Bovendien nemen niet alleen de maatschappelijke en politieke bereidheid toe, ook de intrinsieke motivatie van consumenten en bedrijven wordt groter. Nu is het van belang om ook echt stappen te zetten en de pas te versnellen. De doorlooptijd van een nieuwe elektriciteitsverbinding, gas- of warmteleiding is lang. Nieuwe technologie moet worden getest, vergunningentrajecten duren een flinke tijd, net als de dialoog tussen alle projectpartijen. Dergelijke lange doorlooptijden voor het realiseren van duurzame-energie-infrastructuur kunnen we ons als samenleving niet meer veroorloven, willen we de klimaatdoelen voor 2030 halen. En die doelen vormen minder dan de helft van de totale ambitie voor 2050. Het is dus alle hens aan dek.

Toekomstgericht denken

Een brede, toekomstgerichte integrale benadering van het energiesysteem is uitermate belangrijk. De energiemix van de toekomst is er één die allerlei verschillende modaliteiten combineert. Veel meer dan hoe wij nu onze energievoorziening hebben georganiseerd. Nederland en Noord-Duitsland hebben een uitstekende uitgangspositie voor het bereiken van de nationale en Europese klimaatdoelen: (offshore) productieruimte voor duurzame elektriciteit, infrastructuur voor import, opslag en (inter)nationaal transport én de vereiste noodzakelijke kennis en kunde.

In Nederland laten landelijke en regionale netbeheerders met de studie I13050 zien wat het resultaat kan zijn van een dergelijke integrale benadering: een onderbouwde scenariobeschrijving die de mogelijkheden en de bijbehorende implicaties schetst, als basis voor besluiten. Vooruitkijken en vooruitbouwen is voor ons als netbeheerders cruciaal: duurzame energie komt niet van producent naar consument zonder dat er van tevoren nieuwe infrastructuur is aangelegd. En datzelfde geldt voor het opslaan van afgevangen CO₂.

Er is meer goed nieuws: de kostprijs van veel nieuwe technieken gaat harder omlaag dan gedacht en er is nu dus al meer mogelijk dan we enkele jaren geleden verwachtten. In combinatie met de beschikbaarheid van financiële middelen creëert dat enorme mogelijkheden. Durven bedrijven, burgers en overheden het aan om op basis van de kennis die er is, de middelen die we ter beschikking hebben en de technieken die binnen handbereik komen over onze schaduw heen te stappen en écht radicaal te kiezen voor de energietransitie? Wij hopen van wel!

Erkenning voor tijdelijk fossiel

Een radicale en noodzakelijke keuze voor een CO₂-neutrale energievoorziening betekent -paradoxaal genoeg- ook het erkennen als maatschappij dat we tot ongeveer halverwege deze eeuw aardgas nodig hebben. Als de zon niet schijnt en de wind niet waait, leveren door aardgas gevoede elektriciteitscentrales de tekorten aan stroom aan, tot het tijdperk aanbreekt dat duurzame energiedragers als waterstof en groen gas deze rol overnemen. Als we het oude energiesysteem sneller afbreken dan we het nieuwe energiesysteem opbouwen, dan kunnen we nieuwe perioden van schaarste verwachten. Bij Gasunie houden we daarom een scherpe focus op het uitvoeren van onze kerntaak: zorgen voor toegankelijk en efficiënt transport en opslag van aardgas, waarbij we er ook alles aan doen om de maatschappelijk zo gewenste sluiting van het Groningenveld te faciliteren.

Organisatieontwikkeling

Voor het realiseren van onze strategie is het essentieel dat onze organisatie zich continu ontwikkelt en verbetert. We zien de energietransitie als een wedstrijd die we moeten winnen voor de generaties die na ons komen. En voor die wedstrijd zijn de beste teams nodig, waaronder die van Gasunie. Om onze energietransitiedoelen op tijd te bereiken, zijn we in 2021 gestart met het opschalen van ons personeelsbestand. Een grote uitdaging, aangezien we in veel domeinen te maken hebben met krapte op de arbeidsmarkt.

De snel veranderende omgeving vraagt flexibiliteit en doorzettingsvermogen van onze samenwerkingspartners en van onze mensen. We willen onze stakeholders daarom bedanken voor hun inspanningen het afgelopen jaar, en daarbinnen vooral onze eigen collega's. Zij zorgen dag in dag uit, voor veilig en efficiënt transport en opslag van aardgas en bouwen aan een nieuw, robuust en duurzaam energiesysteem.

Ons bedrijfsresultaat is in 2021, gecorrigeerd voor het effect van een in het verleden verantwoorde bijzondere waardevermindering, met € 144 miljoen gedaald ten opzichte van 2020. De omzet was weliswaar hoger dan vorig jaar, maar het effect van hogere energieprijzen door de economische en geopolitieke turbulentie was vele malen hoger. Daarnaast zijn we actiever geworden in de energietransitie; waar voorbereidingskosten mee zijn gemoeid. Deze activiteiten dragen er aan bij dat we in de komende jaren aanzienlijke vooruitgang kunnen boeken bij de realisatie van onze strategie. Wij denken dat we er klaar voor zijn. Laten we ons tempo op weg naar 2030 versnellen!

Han Fennema, Janneke Hermes, Bart Jan Hoevers en Ulco Vermeulen

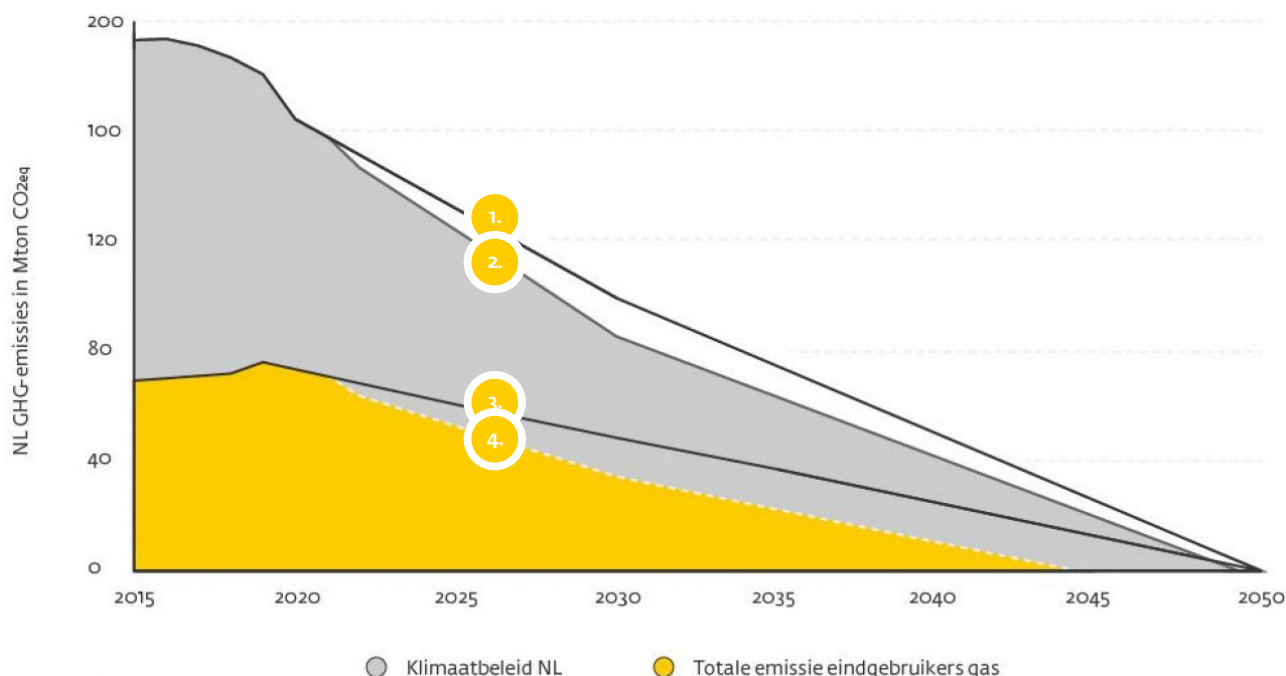

De raad van bestuur van Gasunie. Van links naar rechts: Han Fennema, Ulco Vermeulen, Bart Jan Hoevers, Janneke Hermes.

Financiële en niet-financiële resultaten

Om de waarde die we als onderneming creëren zichtbaar te maken, rapporteren wij financiële en niet-financiële resultaten. In onderstaande afbeelden laten we zien wat onze invloed kan zijn op de energietransitie en welke voortgang we maken in het realiseren van ons aandeel in de transitie. We dragen bij aan het reduceren van emissies door het bouwen van onder meer waterstof- en warmtetransport infrastructuur en het transporteren van fossielvrije energie. Door hergebruik van bestaande assets dragen we bij aan het betaalbaar houden van de energievoorziening.

Onze invloed op het realiseren van de Nederlandse klimaatdoelstellingen*

1. Lijn 1

Het totaal aan CO₂-emissies in Nederland conform het meest recente regeerakkoord.

2. Lijn 2

Het totaal aan CO₂-emissies van Gasunie-netwerkgebruikers als we onze Visie 2030-investeringen niet geheel uitvoeren en de vraag naar aardgas daalt conform het gebruikte II3050- scenario en het Investeringsplan 2022 van GTS.

3. Lijn 3

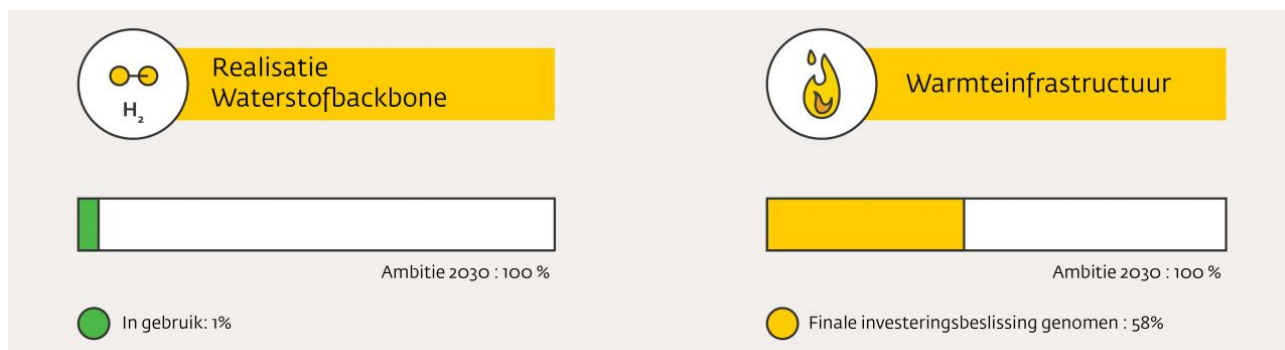
Het totaal aan CO₂-emissies van Gasunie-netwerkgebruikers als we onze Visie 2030-investeringen niet geheel uitvoeren en de vraag naar aardgas daalt conform het gebruikte II3050- scenario en het Investeringsplan 2022 van GTS.

4. Lijn 4

Het totaal aan CO₂-emissies van Gasunie-netwerkgebruikers als we onze Visie 2030-investeringen uitvoeren en de vraag naar aardgas daalt conform het gebruikte II3050- scenario en het Investeringsplan 2022 van GTS.

* We lichten ons transitiepad toe in paragraaf [Visie 2030](#): bijdrage aan het bereiken van nationale emissiedoelen.

Voortgang in onze Visie 2030-projecten**

** We lichten de voortgang in onze Visie 2030-projecten toe in hoofdstuk [Onze investeringen in duurzame energie-infrastructuur](#). In Zeeland exploiteren we een waterstofleiding van 13 kilometer. In Zuid-Holland hebben we een investeringsbeslissing genomen voor 31 kilometer aan warmteleidingen.

Transitiemonitor

		2021	2030
		Gerealiseerd	Doelstelling
Hergebruik van activa	% herbestemde activa in de backbone	0%	83%
Reductie van onze eigen emissies	Reductie van CO ₂ -equivalenten	-3,20%	-30%
Getransporteerd volume groen gas	% groen gas in totaal methaantransportvolume	0,30%	9,30%
Aandeel nulemissiegassen in transport	Nulemissiegassen als % van totaal transportvolume	0,05%	19,10%
CO ₂ -emissies van derden gefaciliteerd	Reductie van CO ₂ in de keten per TWh getransporteerd gas	0,07MT	21MT

Onze financiële resultaten zijn als volgt:

Gerapporteerd	2021	2020
<i>In miljoenen euro's</i>		
Opbrengsten	1.386	1.372
Totale lasten	-971	-513
Bedrijfsresultaat	415	859
Financiële baten en lasten	-57	-68
Resultaat deelnemingen	62	62
Resultaat voor belastingen	420	853
Belastingen	-109	-253
Resultaat na belastingen	311	600

Opbrengsten

De gerealiseerde omzet is € 14 miljoen hoger dan in dezelfde periode vorig jaar. Deze stijging is het gevolg van enerzijds hogere tarieven, volgend uit de methode van regulering, en anderzijds hogere capaciteitsverkoop door BBL. De omzet uit gereguleerde activiteiten in Nederland is ongeveer € 20 miljoen hoger dan in 2020. Door veranderde gasstromen is de omzet uit gereguleerde activiteiten in Duitsland ruim € 10 miljoen lager dan in 2020. De gemiste inkomsten worden in de komende jaren terugverdiend. De omzet uit niet-gereguleerde of van regulering vrijgestelde activiteiten bedraagt bijna € 170 miljoen en is ruim € 15 miljoen gestegen ten opzichte van vorig jaar.

De methode van regulering in zowel Nederland als Duitsland bevat diverse reguliere nacalculaties. Als de werkelijke omzet afwijkt van de toegestane omzet, wordt het verschil in de tarieven van volgende jaren verrekend. Ook voor een deel van de energiekosten voor het gastransport geldt een mechanisme van nacalculatie. Voor de effecten hiervan verwijzen we naar paragraaf Regulatorische verrekeringen.

Bedrijfsresultaat

Het bedrijfsresultaat is € 444 miljoen lager dan vorig jaar. In de eerste plaats is dit het gevolg van een terugname van een in het verleden verantwoorde bijzondere waardevermindering van € 300 miljoen in 2020. Gecorrigeerd voor dit effect is het bedrijfsresultaat € 144 miljoen lager dan in 2020. Deze terugname is ook grotendeels de oorzaak van de gestegen afschrijvingskosten met € 21 miljoen ten opzichte van 2020.

De operationele kosten zijn € 15 miljoen hoger dan vorig jaar. Dit is vooral het gevolg van het verder opschalen van de energietransitie-activiteiten. Hierdoor zijn het aantal medewerkers in dienst en het aantal medewerkers dat we inhuren aanzienlijk gestegen.

De energiekosten voor gastransport zijn € 110 miljoen hoger dan vorig jaar. Dit wordt voor ongeveer 80% veroorzaakt door hogere energietarieven in met name de tweede helft van 2021. Daarnaast is het energieverbruik van de installaties toegenomen als gevolg van een hogere inzet. De hogere energiekosten in 2021 worden door de toezichthouder voor het merendeel nagecalculeerd, waardoor deze hogere kosten in de komende jaren terugvloeien naar Gasunie als hogere omzet.

Resultaat na belastingen

Het resultaat na belastingen is € 289 miljoen lager dan in 2020. Gecorrigeerd voor het effect van de terugname van de in het verleden verantwoorde bijzondere waardevermindering is het resultaat na belasting € 64 miljoen lager.

In 2021 zijn twee obligatieleningen geheel financieerd tegen een lagere rente. Mede hierdoor is het saldo van de financiële baten en lasten € 11 miljoen lager dan in 2020. Het resultaat van deelnemingen is vergelijkbaar met vorig jaar.

De belastinglast is € 144 miljoen lager dan in 2020. Het belastbaar resultaat in 2021 is lager. Daarnaast is de belastinglast, zowel in 2020 als in 2021, aanzienlijk beïnvloed door de effecten van de aanpassingen van de tarieven voor de vennootschapsbelasting in Nederland.

Balans	2021	2020
<i>In miljoenen euro's</i>		
Vaste activa	10.135	10.143
Eigen vermogen	6.429	6.341
Balanstotaal	10.480	10.386
Geïnvesteed kapitaal	9.877	9.876
Kasstroomoverzicht	2021	2020
Kasstroom uit operationele activiteiten	676	815
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-314	-354
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-341	-489
Netto kasstroom	20	-27
Ratio's	2021	2020
ROIC	3,9%	5,2%*
ROE	4,8%	6,1%*

* 2020 genormaliseerd voor de terugname van de in het verleden verantwoorde bijzondere waardevermindering

Investeringen

De totale investeringswaarde in het pijpleidingproject EUGAL bedraagt voor Gasunie Deutschland circa € 400 miljoen, waarvan circa € 380 miljoen is gerealiseerd ultimo 2021. De verwachte totale investeringen voor de stikstofabriek in Zuidbroek bedragen circa € 500 miljoen, waarvan circa € 415 miljoen is gerealiseerd ultimo 2021.

De investeringen op het gebied van duurzame energie bedroegen in 2021 circa € 50 miljoen en betreffen onder meer WarmtelinQ (warmtenet in Zuid-Holland), Porthos (CCS) en SKW (groen gas).

Financiële vooruitzichten

We verwachten dat het bedrijfsresultaat de komende jaren daalt in vergelijking tot 2021, met name vanwege dalende gereguleerde omzet en een verdere toename van activiteiten voor de energietransitie. Daarnaast verwachten we in 2022 een effect van hogere energieprijzen.

Voor de komende jaren verwachten we een investeringsniveau van tenminste € 200 miljoen tot € 300 miljoen per jaar. Zodra we investeringsbesluiten hebben genomen voor onze Visie 2030 ambities kan het investeringsniveau de komende jaren oplopen tot € 600 miljoen tot € 700 miljoen per jaar. In 2020 bedroeg het investeringsniveau circa € 350 miljoen.

Regulatoire verrekeningen

De reguleringsmethodiek kan verrekening in volgende jaren veroorzaken. Onder de huidige IFRS-boekhoudregels is het niet toegestaan om regulatoire verrekeningen als vordering of schuld in de balans te verantwoorden. Als gevolg hiervan verantwoorden we regulatoire verrekeningen onder IFRS niet in het jaar waarin ze zijn ontstaan, maar in het jaar waarin de verrekeningen in de tarieven plaatsvinden. Dit leidt tot timingsverschillen tussen IFRS en het regulatoire verdienmodel die periodieke waardeveranderingen tot gevolg kunnen hebben.

In de afgelopen jaren kregen netbeheerders in Duitsland tijdens de bouwfase van een uitbreidingsinvestering al een investeringsvergoeding. Na ingebruikname van de investering moest deze investeringsvergoeding terugbetaald worden over een periode van twintig jaar. De regelgeving hierover is in 2021 gewijzigd, waardoor ook de terugbetaalverplichting is komen te vervallen.

In onderstaande overzichten is de omzet gecorrigeerd voor regulatoire verrekeningen, als gevolg van afwijkingen tussen de toegestane en werkelijke omzet en energiekosten (ENF), weergegeven. Bijzondere verrekeningen, zoals verrekeningen als gevolg van eerdere beroepsprocedures, laten we in onderstaande overzichten buiten beschouwing.

Gasunie Transport Services	2021	2020
<i>In miljoenen euro's</i>		
Opbrengsten op basis van IFRS grondslagen	966	946
Dit jaar ontvangen regulatoire verrekeningen ter compensatie van voorgaande jaren	-26	5
Toekomstig te ontvangen verrekening voor behaalde omzet/ENF (versus toegestane omzet-ENF) voor dit jaar	103	36
Investeringsvergoedingen	-	-
Opbrengsten gecorrigeerd voor regulatoire verrekeningen	1.043	986

Gasunie Deutschland	2021	2020
<i>In miljoenen euro's</i>		
Opbrengsten op basis van IFRS grondslagen	299	311
Dit jaar ontvangen regulatoire verrekeningen ter compensatie van voorgaande jaren	-27	-25
Toekomstig te betalen verrekening voor behaalde omzet/ENF (versus toegestane omzet-ENF) voor dit jaar	-1	-41
Investeringsvergoedingen	-	-20
Opbrengsten gecorrigeerd voor regulatoire verrekeningen	271	225

De genormaliseerde EBITDA gecorrigeerd voor bovengenoemde regulatoire verrekeningen (het onderliggende resultaat) bedraagt in 2021 € 813 miljoen (€ 840 miljoen in 2020).

In de tarieven van 2021 is een bedrag verrekend van € 53 miljoen vanuit voorgaande jaren. Dit bedrag bestaat uit een positieve verrekening van € 26 miljoen voor Gasunie Transport Services en een positieve verrekening van € 27 miljoen voor Gasunie Deutschland.

De in 2021 gerealiseerde omzet en energiekosten wijken af van de norm die is vastgesteld door de toezichthouders in Nederland en Duitsland. Voor Gasunie Transport Services bedraagt deze afwijking per saldo € 103 miljoen en voor Gasunie Deutschland per saldo € 1 miljoen. Deze bedragen worden verrekend in de tarieven van de volgende jaren.

De onderstaande overzichten tonen het verloop van de te verrekenen regulatoire vorderingen en schulden welke niet in de balans op basis van IFRS grondslagen zijn opgenomen. In de onderstaande overzichten zijn eveneens de bijzondere verrekeningen buiten beschouwing gelaten.

Overzicht van te verrekenen regulatoire bedragen	2021	2020
<i>In miljoenen euro's</i>		
Gasunie Transport Services		
Te verrekenen op 1 januari	61	21
Dit jaar ontvangen regulatoire verrekeningen ter compensatie van voorgaande jaren	-26	5
Toekomstig te ontvangen verrekening voor behaalde omzet/ENF (versus toegestane omzet-ENF) voor dit jaar	103	36
Investeringsvergoedingen	-	-
Te verrekenen op 31 december	138	61
Gasunie Deutschland		
Te verrekenen op 1 januari *	7	-45
Dit jaar ontvangen regulatoire verrekeningen ter compensatie van voorgaande jaren	-27	-25
Toekomstig te betalen verrekening voor behaalde omzet/ENF (versus toegestane omzet-ENF) voor dit jaar	-1	-41
Investeringsvergoedingen	-	-20
Te verrekenen op 31 december *	-20	-131

* de eindstand 2020 wijkt af van de beginstand 2021 als gevolg van de veranderende regelgeving ten aanzien van investeringsvergoedingen in Duitsland.

Ultimo 2021 moet regulatorisch een bedrag van € 119 miljoen worden verrekend. Dit bedrag bestaat uit een te ontvangen bedrag voor Gasunie Transport Services van € 138 miljoen en een terug te betalen bedrag voor Gasunie Deutschland van € 20 miljoen, op basis van een schatting. De definitieve verrekeningen worden uiteindelijk door de toezichthouders vastgesteld. In het onderstaande overzicht is dit bedrag gesplitst naar de perioden waarin de bedragen in de tarieven, en in de jaarrekening op basis van IFRS grondslagen, worden verrekend:

Te verrekenen bedragen naar looptijd ultimo 2021	Totaal	0-1 jaar	2-5 jaar	> 5 jaar
<i>In miljoenen euro's</i>				
Gasunie Transport Services	138	36	102	-
Gasunie Deutschland	-20	1	-21	-
Totaal te verrekenen	119	37	81	-

Belastingafdracht

Gasunie heeft in 2009 een zogenoemd 'handhavingsconvenant' gesloten met de Nederlandse Belastingdienst, waarin onderlinge afspraken zijn vastgelegd. In lijn met dit convenant is intern een Tax Control Framework (TCF) ingericht, op basis waarvan het fiscale beleid, de fiscale processen en de beheersmaatregelen zijn opgesteld en worden uitgevoerd. Het fiscale beleid is erop gericht om verschuldigde belastingen tijdig en overeenkomstig fiscale wet- en regelgeving te betalen in de landen waarin bedrijfsactiviteiten worden ontplooid.

In de volgende tabel is voor de belangrijkste belastingen weergegeven hoeveel belasting is afgedragen of terugontvangen.

Belastingafdrachten	2021	2020
<i>In miljoenen euro's</i>		
Nederland		
Vennootschapsbelasting	-52	-26
Omzetbelasting	50	48
Loonheffingen	-62	-57
Dividendbelasting	-39	-43
Totaal	-103	-78
Duitsland		
Vennootschapsbelasting	-50	-33
Omzetbelasting	-7	-2
Loonheffingen	-12	-12
Totaal	-69	-47

Bedragen met een minteken zijn afdrachten, bedragen met een plusteken zijn ontvangsten.

03 Het profiel van Gasunie

Onze missie

Gasunie is een leidende Europese energie-infrastructuuronderneming. Gastransport en gasopslag vormen de kernactiviteit. We dienen het publiek belang en faciliteren de energietransitie door geïntegreerde infrastructuurdiensten aan te bieden. We richten ons op waardecreatie voor onze aandeelhouder en andere stakeholders en hanteren de hoogste veiligheids- en businessstandaarden die in de sector worden toegepast.

Onze visie

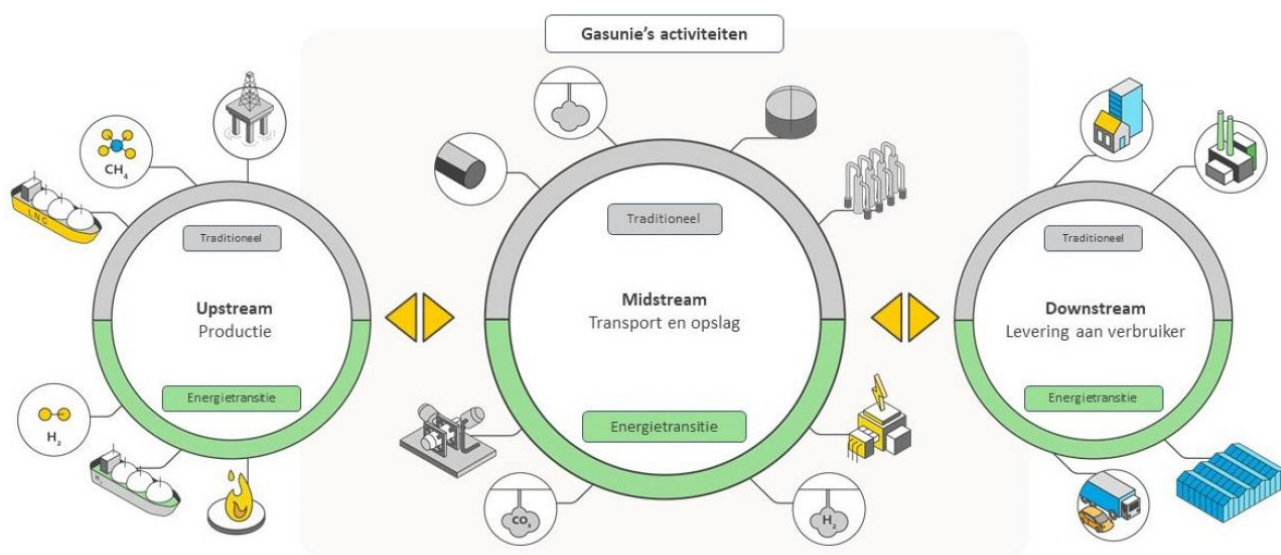
Wij geloven in een duurzame toekomst met een uitgebalanceerde energiemix en een blijvende rol voor gas dat afkomstig is uit verschillende bronnen. We geloven dat we onze klanten het best bedienen met innovatieve oplossingen op het gebied van (gas)infrastructuur.

Onze rol in de energieketen

In Nederland en Noord-Duitsland beheert Gasunie infrastructuur voor grootschalig transport, opslag en conversie van gas. Nu is dat nog vooral aardgas. Met de energietransitie verschuift dit steeds verder naar waterstof. Daarnaast werken we aan de aanleg en het beheer van netwerken voor warmte en CO₂ en faciliteren we de invoeding van groen gas in ons aardgasnetwerk.

Onze taak is het verzorgen van veilige, betrouwbare, betaalbare en duurzame energie-infrastructuurdiensten. Zodat iedereen altijd over energie kan beschikken. Dit is van essentieel belang voor de economie en maatschappij. Met onze infrastructuur, dienstverlening en geografische positie bevinden wij ons in het hart van de Noordwest-Europese (gas)markt.

Gasunie is een verbindende factor in de waardeketen voor energie

We ontwikkelen, beheren en onderhouden energie-infrastructuur: gastransportnetwerken, internationale transleidingen, gasopslag, gasconversie, LNG-infrastructuur en virtuele energiehandelsplaatsen. In sommige gevallen doen wij dat in samenwerkingsverbanden.

Onze transportdiensten en infrastructuurdiensten verbinden producenten met (eind)gebruikers van energie. We verlenen non-discriminatoire toegang tot onze diensten aan derden. Het grootste deel van onze activiteiten is gereguleerd. Toezichthouders ACM (Nederland) en BNetzA (Duitsland) stellen daarbij jaarlijks het plafond van onze omzet en daarmee de tarieven vast.

Onze infrastructuur fungeert als internationaal knooppunt in de aan- en doorvoer van gas in Noordwest-Europa. We dragen hiermee bij aan een liquide, competitieve, betrouwbare Europese energiemarkt.

We investeren in projecten op het gebied van waterstof, warmte, CCS, groen gas en (vloeibaar) aardgas. Wij zetten ons in voor de versnelling van een klimaatneutrale energievoorziening door het ontwikkelen van duurzame-energieketens. Dat doen we door middel van nieuwe samenwerkingsverbanden en nieuwe businessmodellen.

De Nederlandse staat is onze enige aandeelhouder. Onze medewerkers werken verspreid over ruim dertig locaties in Nederland en Noord-Duitsland en met vertegenwoordigingen in Brussel, Berlijn en Moskou. Ons hoofdkantoor bevindt zich in Groningen; onze hoofdvestiging in Duitsland bevindt zich in Hannover.

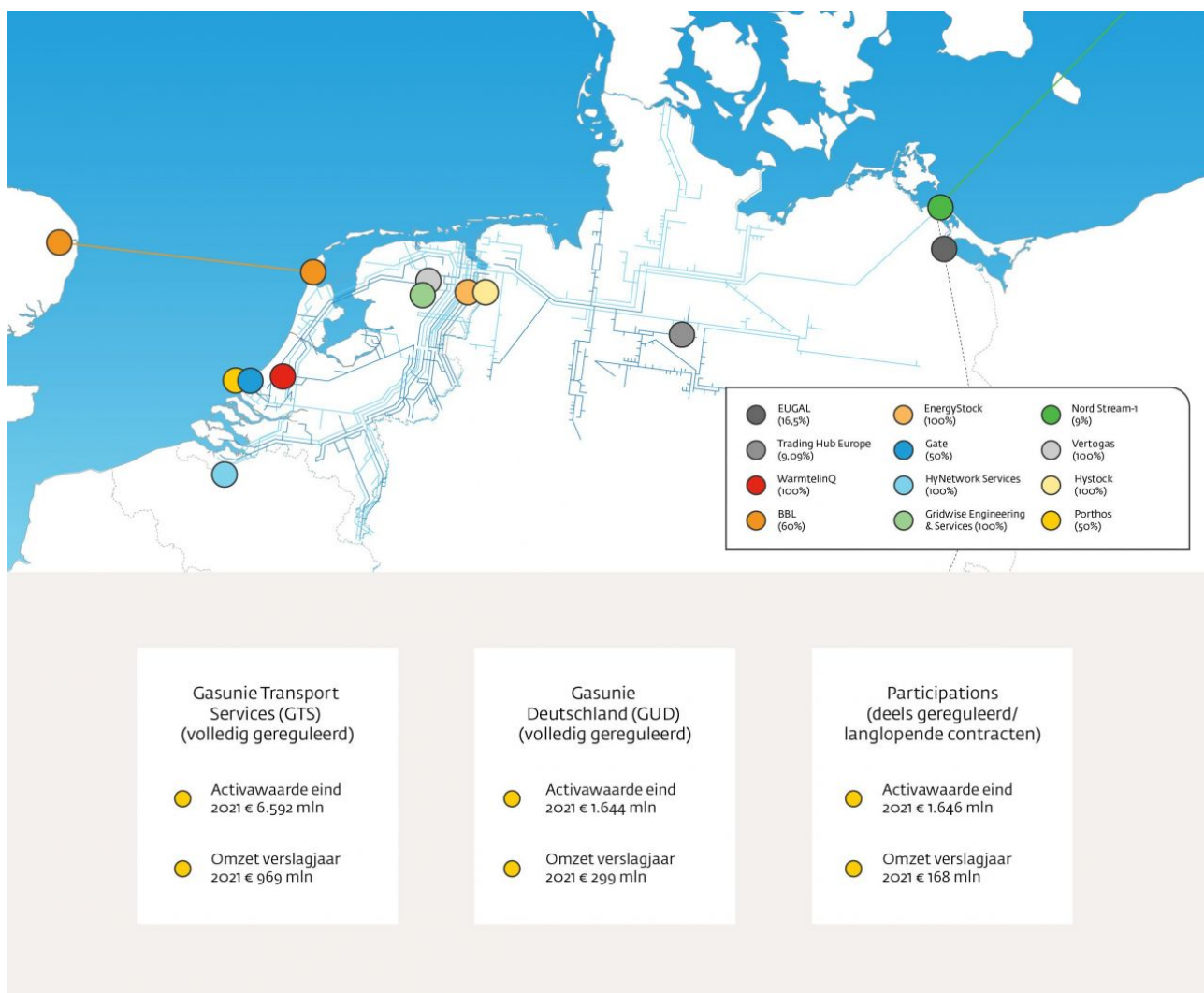
Hoe we georganiseerd zijn

Gasunie heeft drie business units, waarvan er twee een gastransportnet beheren. In Nederland is dit Gasunie Transport Services (GTS) en in Duitsland Gasunie Deutschland (GUD). Deze netbeheerders bieden hun diensten aan op een transparante manier. Zij verkopen de beschikbare capaciteit tegen non-discriminatoire voorwaarden.

Op entrypunten kan het gas in het netwerk worden ingevoerd en op exitpunten kan een klant het gas uit het netwerk halen. De klanten sluiten contracten af waarmee ze capaciteit boeken op bepaalde entry- of exitpunten in het netwerk, gedurende een bepaalde periode (jaar, kwartaal, maand of dag). De tarieven die GTS en GUD aan klanten in rekening brengen en de omzetten die daaruit voortkomen, worden vastgesteld door de Autoriteit Consument & Markt (Nederland) en de Bundesnetzagentur (Duitsland).

Onze derde businessunit, Participations, biedt energie-infrastructuur- en aanverwante diensten aan die niet gereguleerd of van regulering vrijgesteld zijn. Klanten kopen capaciteit waarmee ze de betreffende infrastructuur gedurende een bepaalde periode kunnen gebruiken. De diensten zijn open access. De tarieven hiervoor zijn non-discriminatoire en worden in belangrijke mate door vraag en aanbod bepaald. De activiteiten van Participations ondersteunen de werking en liquiditeit van de energiemarkt in Nederland en Duitsland.

De transportnetten van onze businessunits GTS en GUD en de belangrijkste dochters van onze businessunit Participations

Wat we om ons heen zien

Trend: toenemende energie-afhankelijkheid

We zien een snel afnemende aardgasproductie in Europa. Deze afname gaat sneller dan de gewenste daling van de aardgasvraag en de gewenste productiestijging van hernieuwbaar gas. De Europese vraag naar aardgas daalt per jaar met 0,5-1,3%*. De Nederlandse aardgasvraag daalt tot 2030 met 20% of meer**, afhankelijk van energiebesparingsmaatregelen, elektrificatie en de grensoverschrijdende vraag naar elektriciteit van gasgestookte centrales. De Duitse vraag naar aardgas blijft op middellange termijn stabiel.

* EntsoG TYNDP 2020

** Gasunie Strategy Proceedings (intern)

De uitfasering van het Groningenveld maakt extra import uit Rusland en aanvoer van LNG onontbeerlijk en vergroot de afhankelijkheid van deze bronnen. Rusland blijft, het gewapende conflict in en met Oekraïne ten spijt, naar verwachting de helft van Europa's importbehoefte aan aardgas leveren. Wereldwijd is het LNG-volume groot, vergelijkbaar met de totale gasvraag binnen Europa. Ruim twee derde van dit volume gaat naar de Aziatische markt, die vrijwel volledig afhankelijk is van LNG. Veranderingen in de Aziatische markt hebben hierdoor grote invloed op de beschikbaarheid van LNG voor Europa. Het marktaandeel van LNG in Europa kan stijgen van 20% nu naar 25% in

2030* als importeurs bereid blijven de prijsconcurrentie met Azië aan te gaan. In een ruime markt (zoals in 2020) komt er goedkoop LNG naar Europa; vooral in de zomer. In een krappe markt (zoals in 2021) komt er duur LNG naar Europa; en dan vooral in de winter. Langetermijncontracten blijven impopulair bij de importeurs.

* IHS Cera, de toekomstige vraag naar LNG kan per Europese regio verschillen

Impact op Gasunie: externe economische waardecreatie. De goed ontsloten infrastructuur faciliteert een betrouwbare Noordwest-Europese, Nederlandse en Duitse energievoorziening. Ondergrondse gasbergingen blijven essentieel voor het opvangen van pieken in aanbod en vraag. De hoofdinfrastructuur voor aardgas in Noordwest-Europa is vrijwel uitontwikkeld, waardoor de focus komt te liggen op netoptimalisatie, marktintegratie, uitbreiding van LNG-aanlandcapaciteit, herbestemming van pijpleidingen voor waterstoftransport, en het aansluiten van nieuwe industriële klanten zoals elektriciteitsproducenten en procesindustrieën.

Trend: decarbonisatie van het energiesysteem

Om de CO₂-uitstoot te verminderen, hebben Nederland en Duitsland ambitieuze waterstofstrategieën met inbegrip van de omschakeling van de bestaande infrastructuur op waterstoftransport en uitbreidingen waar nodig. In Duitsland is er nog altijd geen brede politieke steun voor CCS en weinig mogelijkheden voor onderzeese opslag van CO₂. Daarom is grensoverschrijdende samenwerking, met name met Nederland, van cruciaal belang, wil Duitsland CCS inzetten om de klimaatdoelen te halen. Hierbij kan gedacht worden aan samenwerking met landen die wel opslagmogelijkheid hebben zoals Nederland en Noorwegen, en aan een overslagplek voor CO₂ in de haven van Rotterdam.

Met de toename van de elektrolysecapaciteit worden de gas- en elektriciteitsnetten nog meer met elkaar verbonden; ook bi-directioneel. Elektriciteit (overschot) wordt een bron voor duurzame waterstof. In de overgangsfase naar een duurzame energiehuishouding wordt het methaansysteem eerst nog belangrijker om de dag- en uurbalans in elektriciteit en waterstof in stand te houden en om de voorzieningszekerheid te waarborgen.

Impact op Gasunie: externe maatschappelijke waardecreatie. Vraag naar en aanbod van waterstof en groen gas gaan stijgen. De toekomstige aandelen van deze hernieuwbare gassen in de energiemix zijn onzeker maar veelbelovend. In geval van een grote vraag naar waterstof is (naast de productie van groene waterstof in onze regio) de inzet van blauwe waterstof (geproduceerd met aardgas waarbij de CO₂-uitstoot wordt afgevangen), toevoer van groene waterstof vanuit andere regio's in de wereld, en een grensoverschrijdend CO₂-transport en -verzamelstelsel nodig.

Onze strategie

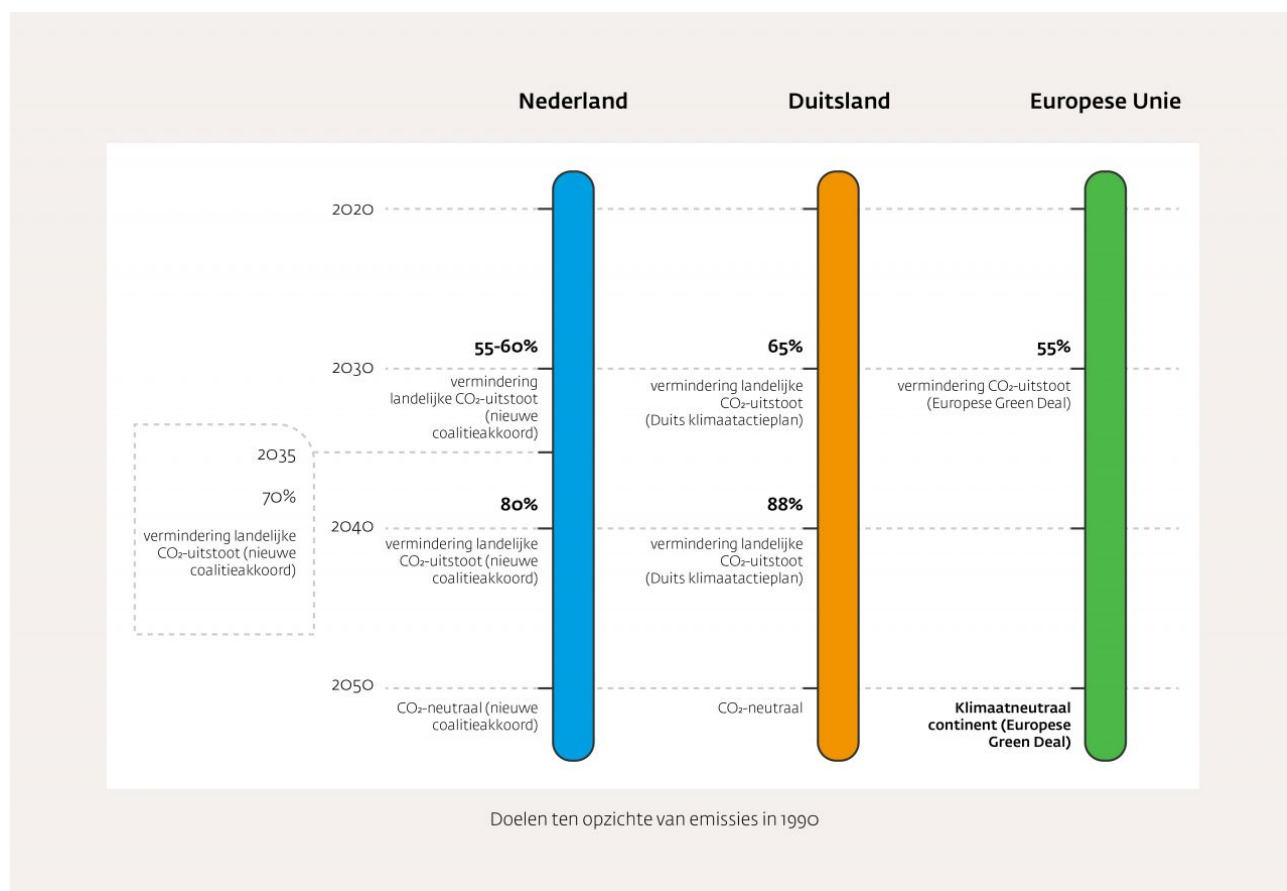
Gasunie investeert al bijna zestig jaar in aardgasinfrastructuur en ruim tien jaar in energietransitieprojecten. De kennis en ervaring die we daarbij hebben opgedaan, geven ons nu de gelegenheid om op te schalen en een materiële bijdrage aan de energietransitie te leveren, terwijl we in de tussentijd de huidige energievoorziening veilig, betrouwbaar en betaalbaar houden. Onze mensen kunnen het verschil maken in de huidige en in de nieuwe energiewereld.

Onze kernmarkten Nederland en Noord-Duitsland hebben een unieke ligging aan de relatief ondiepe Noordzee, waardoor ze geschikt zijn voor de ontvangst van grote hoeveelheden op zee opgewekte windenergie. Hiermee kan waterstof worden gemaakt. Van overzee kunnen tankers LNG en straks ook (vloeibare) waterstof (draggers) aanvoeren die in onze zeehavens gemakkelijke gelost kunnen worden. Ondergrondse zoutlagen in delen van Nederland en Noord-Duitsland lenen zich goed voor het bouwen van opslagcavernes voor gassen. Lege onderzeese gasvelden kunnen worden benut voor het opslaan van CO₂.

Onze gasnetten verbinden zowel in Nederland als in Duitsland grote industriële centra met elkaar. Door de sluiting van het Groningen-aardgasveld en de dalende vraag naar aardgas kunnen we deze netten in fasen relatief snel en goedkoop ombouwen van aardgas naar waterstof. We gaan waterstofinfrastructuur in de industriële clusters ontwikkelen en deze vanaf 2025 met elkaar en met opslagfaciliteiten en het buitenland verbinden. Vanaf 2025 verwachten we de eerste import van waterstof naar Europa. Tussen 2026 en 2030 willen we vier waterstofopslagcavernes ontwikkelen. Onze kennis van transport en opslag van gasmoleculen maakt ons een interessante partner voor het aanleggen en beheren van transportnetten voor waterstof, warmte en CO₂ en het invoeden van groen gas in het bestaande transportnet.

De klimaatdoelen zijn duidelijk. In 2050 is Europa klimaatneutraal; in 2030 is de Europese CO₂-uitstoot met 55 procent verlaagd. Veel landen, bedrijven en burgers nemen maatregelen, maar we zijn er nog lang niet. De rapporten van wetenschappers en uitspraken van rechters liegen er niet om.

Klimaatdoelstellingen van Nederland, Duitsland en de Europese Unie

Toch wordt het echt grootschalig verminderen van CO₂-uitstoot vaak uitgesteld. Gasunie committeert zich aan de Nederlandse, Duitse en Europese klimaatdoelen en is bereid voor de markt uit en op de groei te investeren. We kijken bij het nemen van investeringsbeslissingen niet alleen naar financiële doelstellingen, maar ook naar onze maatschappelijke bijdrage.

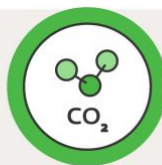
Drie strategische richtingen

Het eindpunt mag dan helder zijn, de weg ernaartoe is ingewikkeld en onzeker. Daarom bepalen we onze eigen strategie aan de hand van drie richtingen.

Versnellen energietransitie

Wij nemen een leidende positie in op het gebied van hernieuwbaar gas (groen gas / waterstof)

Wij spelen een actieve rol bij de ontwikkeling van warmtetransport-infrastructuur en CO₂-transport/opslag

Ten eerste zetten we vol in op het versnellen van de overstap op CO₂-neutrale energie, bijvoorbeeld met waterstof, groen gas, warmtenetten en CCS. Dat vraagt om bestaande en nieuwe kennis en om nieuwe samenwerkingen. We gebruiken onze ervaring voor het vormgeven van de markt van morgen, samen met partners.

Europees verbindend

Wij versterken onze positie in ons kerngebied (Nederland en Duitsland) via partnering en greenfield projecten

Wij adviseren hoe leveringszekerheid en een liquide gasmarkt te behouden en faciliteren om Groningen gas productie zo snel als mogelijk te verlagen

Het meewerken aan een goed werkende Europese markt voor aardgas en LNG is ons tweede punt van focus. Aardgas blijft de komende decennia belangrijk; als grondstof en als bron van energie. Met de sluiting van het Groningenveld is het cruciaal dat goed gediversificeerde internationale aardgastromen hun weg vinden naar ons kerngebied.

Optimaliseren infrastructuur

Wij minimaliseren onze kosten met behoud van onze license to operate

Wij faciliteren onze klanten maximaal met onze infrastructuur

We zorgen voor een goede gasinfrastructuur in ons kerngebied. Dat is onze basis. De energievoorziening in onze kerngebieden heeft een uitstekende staat van dienst qua veiligheid en betrouwbaarheid. Doordat we steeds slimmer werken, houden we de kosten van energietransport zo betaalbaar mogelijk.

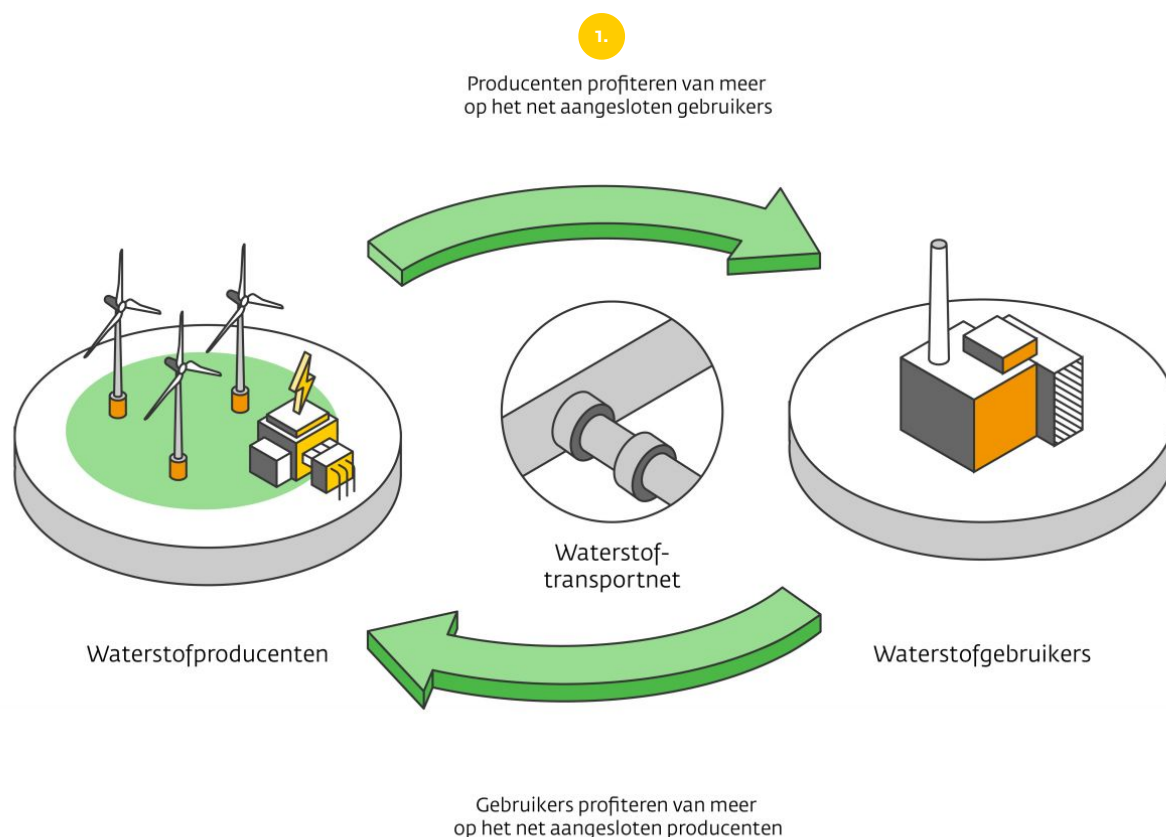
Kennis als kracht, infrastructuur als verbinder

We zijn er klaar voor om onze nieuwe rol te pakken. Sterker nog, we zijn al begonnen. Eigenlijk zestig jaar geleden al, toen Nederland de overstap van kolen op gas maakte. Terwijl de landen om ons heen nu inzetten op het relatief schone aardgas ter vervanging van kolen en nucleair, kan Nederland verder vooruit kijken. Dit is een unieke voorsprong. Ons materiële (infrastructuur, gunstige geografische ligging) en immateriële (kennis en kunde) kapitaal

kunnen we goed gebruiken voor de versnelling van de energietransitie en het genereren van welvaart en werkgelegenheid. Ze zullen van groot nut blijken voor de opmars van nieuwe energiedragers. Samenwerking met de overheid, producenten en afnemers, nationaal en internationaal zijn hierbij cruciaal.

Hoe de energietransitie precies gaat verlopen is nog niet duidelijk, maar één ding staat vast: Gasunie zal een sleutelrol spelen. Met onze kennis en expertise als kracht en onze infrastructuur als verbinder. Door nieuwe, groene infrastructuren aan te leggen waarop marktpartijen tegen gelijke voorwaarden (non-discriminatoire) te allen tijde toegang hebben (open-access), jagen we het ontstaan van nieuwe duurzame waardecreatieketens aan, zoals bijgaande waterstofillustratie laat zien.

Nieuwe infrastructuur genereert een positief netwerkeffect

1. Positief netwerkeffect

Producenten en gebruikers van het transportnet hebben er baat bij dat meerdere producenten en gebruikers met elkaar verbonden zijn via het waterstofnet. Dit wordt een positief netwerkeffect genoemd, waarbij er sprake is van schaalvoordelen. Een transportnet geeft gebruikers toegang tot meer aanbod vanuit verschillende bronnen op verschillende locaties, waardoor er keuzevrijheid ontstaat. Daarnaast verbetert de leveringszekerheid door een netwerk en centrale opslag en hoeft minder te worden geïnvesteerd in lokale opslag. Voor producenten geldt dat er meer afzetmogelijkheden voor waterstof zijn doordat (groepen van) gebruikers verbonden zijn via het transportnet (bron: Rapport HyWay 27, p.46).

Visie 2030: de toekomst volgens Gasunie

In 2020 heeft Gasunie haar strategie vertaald in een doorkijk voor de komende tien jaar: Visie 2030. In 2030 zijn we van een gastransportbedrijf getransformeerd naar een brede energie-infrastructuuronderneming. We bergen en transporteren dan aardgas, groen gas, waterstof, CO₂ en warmte op een veilige, betrouwbare, betaalbare en duurzame manier. We spelen een belangrijke rol in het realiseren van de ambitieuze klimaatdoelen van Nederland, Duitsland en de Europese Unie.

Onze Visie 2030 bevat grootschalige energietransitie-projecten in lijn met onze strategie waarvoor we in de komende jaren een investeringsbeslissing willen nemen. We verwachten dat het overgrote deel van deze projecten meteen of gaandeweg een gereguleerd kader krijgt; dat wil zeggen dat we deze activa tegen gereguleerde tarieven en onder gelijke contractvoorwaarden aan de markt zullen aanbieden. Per project kijken we naar maatwerkoplossingen om de ontwikkel- en exploitatierisico's in de hand te houden.

Visie 2030: dit is hoe onze energiewereld er in 2030 uit ziet

1. Klimaatdoelen

Nederland, Duitsland en de Europese Unie hebben hun tussentijdse klimaatdoelen voor 2030 gehaald.

Gasunie transporteert en bergt aardgas, waterstof, warmte, groen gas en CO₂ in ons kerngebied Nederland en Duitsland.

We certificeren de herkomst van groen gas, groene waterstof en CO₂.

Onze periodieke systeem-integrale scenariostudies zijn een belangrijke bouwsteen voor politieke besluiten. Met studies als Hyway 27, Il3o50 en NSWPH zijn we 'thought leader' en beïnvloeden we het debat over de toekomstige energie-infrastructuur.

2. Groningenveld

De aardgasproductie in Groningen is gestopt.

Pijpleidingen en schepen brengen buitenlands aardgas naar onze regio.

De vraag naar aardgas in Nederland is nog altijd 60-80% van het niveau van 2020. Dankzij onze stikstofinstallaties brengen we voor de Nederlandse markt voldoende aardgas op Groningen-kwaliteit. In Duitsland is de vraag naar aardgas ongeveer gelijk gebleven en faciliteren we industrieën bij hun overstap van kolen naar gas als energiebron.

Onze aardgasbergingen zijn nog steeds belangrijk.

3. Waterstof

We zijn aanbieder van grootschalige open access transport-, import- en opslagcapaciteit van groene waterstof en waterstofdragers in ons kerngebied Nederland en Duitsland.

We bieden centrale grootschalige opslagcapaciteit voor groene waterstof aan in de vorm van waterstofcavernes in Zuidwending.

In Nederland en Noord-Duitsland hebben we een waterstofbackbone gebouwd. Deze sluiten aan op elkaar en op soortgelijke netwerken in omliggende landen. Ook zijn we eigenaar van een succesvolle waterstofbeurs.

We verzorgen offshore waterstoftransport in Nederland en Duitsland en spelen een actieve rol in de realisatie van offshore waterstofketenprogramma's.

Met TenneT en de Nederlandse overheid bouwen we aan de creatie van een Nederlands energie-eiland.

5. CCS

In Nederland hebben we een geïntegreerd CO₂-transport- en -opslagsysteem gebouwd. Als het politiek haalbaar is gebleken, transporteren we afgevangen CO₂ uit Duitsland naar Rotterdam waarvandaan het wordt vervoerd naar onze eigen of andere internationale aanbieders van opslagcapaciteit.

4. WarmtelinQ

We hebben ons restwarmte-netwerk WarmtelinQ volledig gerealiseerd, inclusief de geplande uitbreiding naar Leiden.

6. Groen gas

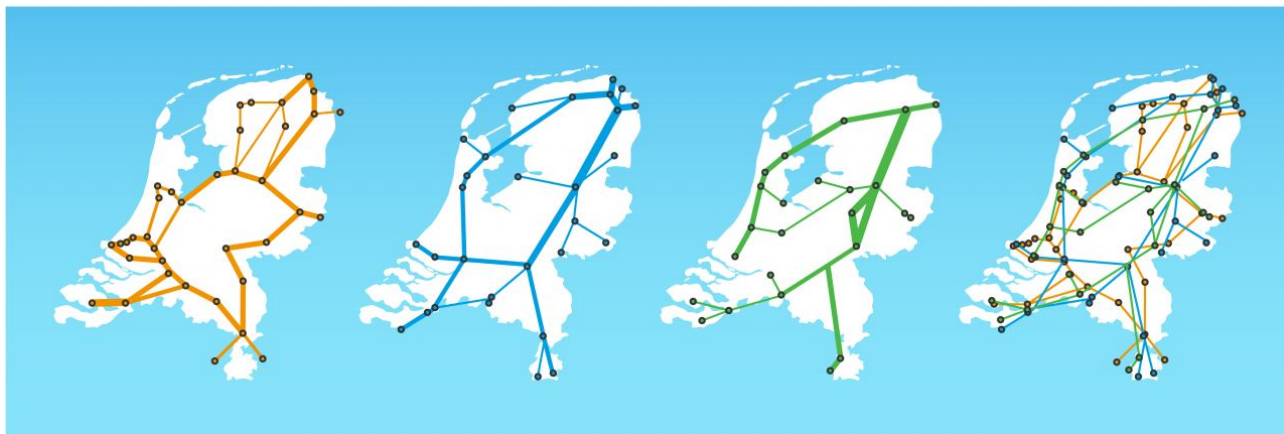
Gasunie participeert in de techniekontwikkeling van grootschalige groengasproductie. We stimuleren de groengasproductie van derden en hebben een organiserende rol in de groengassector.

Vanuit voortschrijdend inzicht hebben we in 2021 onze Visie 2030 op enkele punten bijgesteld. Onze aardgasinfrastructuur houdt rekening met vraagsturing en sluit aan bij het dynamische karakter van groene energie. Transport van CO₂ en import van waterstof krijgen een grotere rol en zijn geconcretiseerd. Fabrieken van derden voor elektrolyse en grootschalige groengasproductie sluiten we op tijd en tegen de laagste kosten aan, maar we zullen geen aandeelhouder worden. Verder zijn onze ambities niet veranderd. Gasunie blijft een verbindende factor in de energietransitie.

Systeemintegratie

In 2030 werken we samen met beheerders van transport- en opslagsystemen voor elektriciteit, gas en warmte zodat energieconsumptie op elk moment tegen een zo laag mogelijke CO₂-emissie plaatsvindt. Samen met partners ontsluiten we via dataplatforms transparante (real time) data waarmee derden de energietransitie kunnen versnellen.

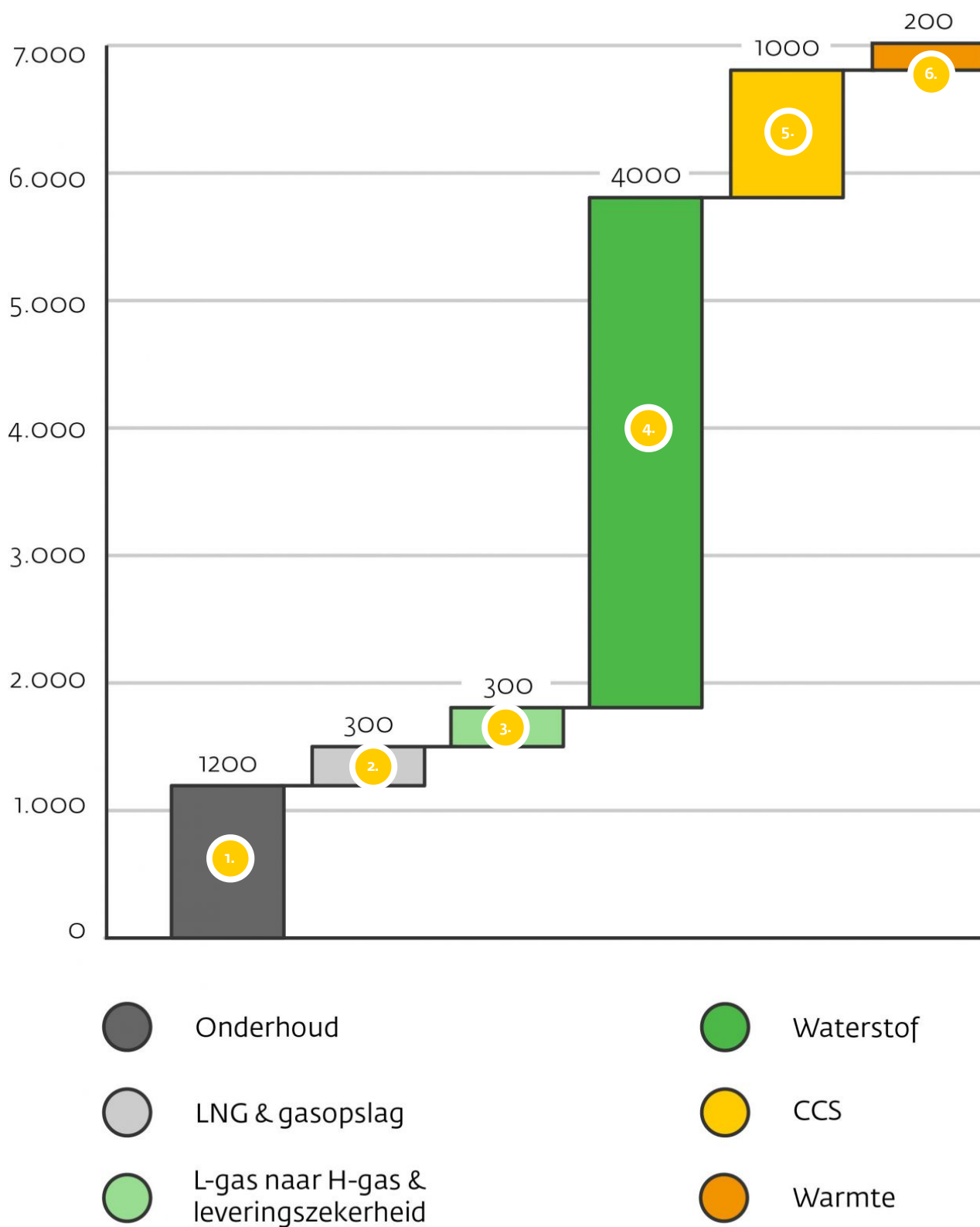
Elektriciteitsnet + Waterstofnet + Gasnet = Gecombineerd net

Visie 2030: hoe willen we het bereiken?

Om onze Visie 2030 te realiseren hebben wij een omvangrijk investeringsprogramma opgesteld. Het grootste deel van dit investeringsprogramma is gericht op het realiseren van een waterstoftransportnetwerk inclusief opslagfaciliteiten, investeringen die ondergrondse opslag van CO₂ mogelijk maken en investeringen voor warmtetransport. Ten behoeve van de leveringszekerheid bevat het investeringsprogramma ook investeringen van relatief beperktere omvang in LNG- en gasopslag en het vervangen van delen van ons bestaande aardgastransportnet.

Onze Visie 2030-investeringsagenda (capital expenditures, in mln €)

1. Behoud van het gasnetwerk (onderhoud)

Aardgas blijft in de komende decennia nog lang belangrijk als bron van energie. Daarom zorgen we voor het behoud van een goede gasinfrastructuur in ons kerngebied. Dat is onze basis.

3. L-gas naar H-gas & leveringszekerheid

Met de sluiting van het Groningenveld moet Gasunie Transport Services (GTS) steeds grotere volumes hoogcalorisch gas converteren naar laagcalorisch gas. Hiervoor bouwen wij een nieuwe fabriek die in de zomer van 2022 gereed komt. Een aantal grootverbruikers van laagcalorisch gas moeten we aansluiten op ons hoogcalorische gasnet.

5. CCS

In Nederland willen we, samen met partners, afvoer en opslag van CO₂ mogelijk maken in lege gasvelden diep in de zeebodem.

2. LNG & gasopslag

Om minder afhankelijk te worden van gasimport via pijpleidingen, hebben Nederland en Duitsland behoefte aan LNG-terminalcapaciteit. In Noord-Duitsland verrijzen mogelijk een of twee nieuwe LNG-terminals. Deze moeten worden aangesloten op het net van Gasunie Deutschland. Gasunie participeert in een van die terminals.

4. Waterstof

Wij willen in Nederland een nationaal transportnet voor waterstof bouwen, dat de vijf grote industriële clusters met elkaar en met een opslagfaciliteit verbindt. In Noord-Duitsland willen we ook een waterstofbackbone realiseren, die onderdeel wordt van een nationaal net, maar bouwen we geen regionale leidingen.

6. Warmte

We leggen WarmtelinQ aan, een nieuw hoofdwarmtenet dat restwarmte uit het Rotterdamse havengebied transporteert naar afnemers in Zuid-Holland. Als het eerste deel van het geplande tracé klaar is, bieden we 120.000 huishoudens een alternatief voor aardgas.

De totale Visie 2030-investeringsagenda van Gasunie loopt volgens onze huidige inschattingen op tot zo'n € 7 miljard (kostenniveau 2021). In dit overzicht staan de investeringsuitgaven (*capital expenditures*) die we momenteel voorzien voor de verschillende energievormen waarin we in 2030 een rol willen spelen. Een aantal projecten willen we uitvoeren met partners. Alleen het aandeel van Gasunie in de uitgaven wordt weergegeven en bijvoorbeeld subsidies zijn hierop al in mindering gebracht. Alle projecten doorlopen een apart besluitvormingstraject. De financiering van de projecten komt uit verschillende bronnen, zoals kapitaalmarktleningen en kasstromen. Al naar gelang politieke en economische ontwikkelingen kan het totale investeringsbedrag en de verdeling daarvan over de verschillende energievormen de komende jaren veranderen.

INTERVIEW Werken aan de infrastructuur voor waterstof

Zowel in Nederland als in Duitsland wordt hard gewerkt aan de waterstofmarkt en de daarvoor noodzakelijke infrastructuur. Waar worden de grootste stappen gezet? Welke rol heeft Gasunie? Helmie Botter, Manager Business Development Waterstof, en Bert Kiewiet, Manager Waterstof Duitsland, vertellen over de waterstofambities van Nederland en Duitsland.

[Lees het interview](#)

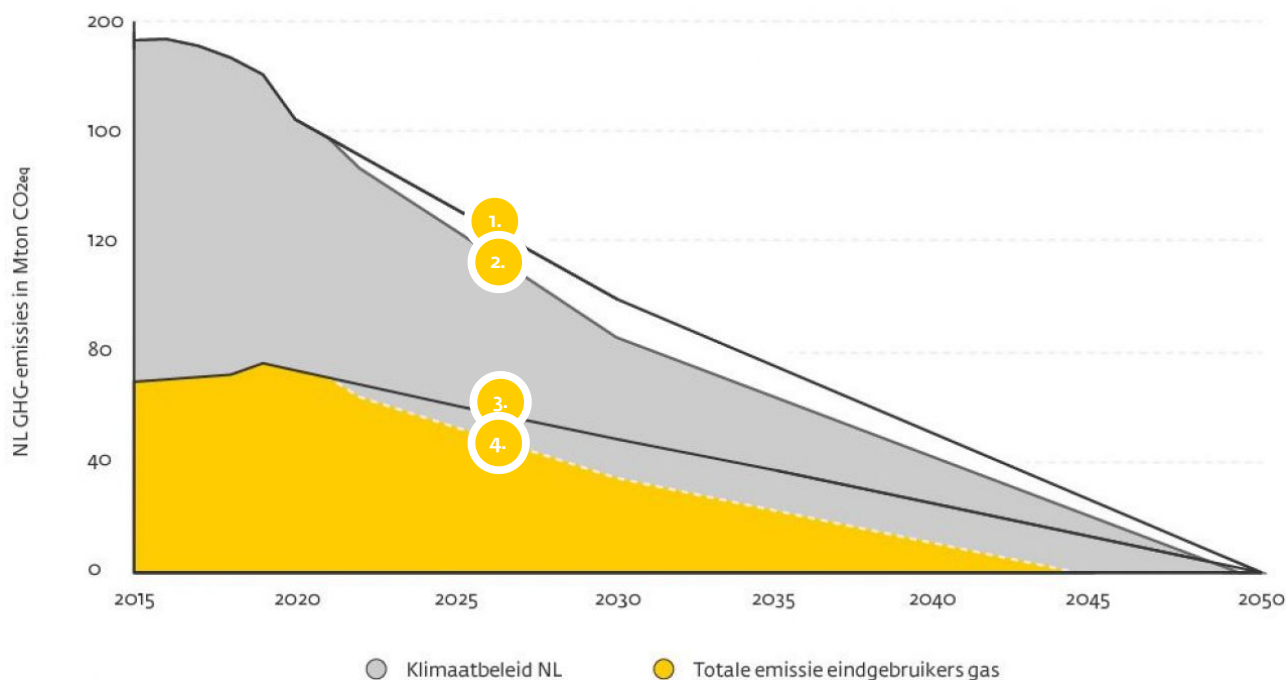
Visie 2030: bijdrage aan het bereiken van de nationale emissiedoelen

Gasunie wil in 2030 getransformeerd zijn van gastransportbedrijf naar energie-infrastructuuronderneming. We zijn al geruime tijd bezig met het uitbreiden van onze activiteiten naar warmte, CO₂, waterstof en groen gas. We beschrijven deze plannen in onze Visie 2030. Maar doen we voldoende om een betekenisvolle bijdrage te leveren aan het bereiken van de maatschappelijke emissiedoelen?

Om dat inzichtelijk te kunnen maken hebben we doorgerekend welk effect de fossiele en duurzame gassen die we tot 2050 voor Nederlandse eindverbruikers verwachten te transporteren, zullen hebben op het behalen van de Nederlandse * emissiedoelen.

* Het is op dit moment nog niet goed mogelijk om dezelfde transitiepad-berekeningen te maken voor Duitsland. Daar is Gasunie slechts één van de gastransportnetbeheerders en is het aantal variabelen te groot om een goede analyse mogelijk te maken.

Onze invloed op het realiseren van de Nederlandse klimaatdoelen

1. Lijn 1

Het totaal aan CO₂-emissies in Nederland conform het meest recente regeerakkoord.

2. Lijn 2

Het totaal aan CO₂-emissies in Nederland als wij onze Visie 2030-investeringen uitvoeren en de vraag naar aardgas daalt conform het gebruikte II3050-scenario en het Investeringsplan 2022 van GTS.

3. Lijn 3

Het totaal aan CO₂-emissies van Gasunie-netwerkgebruikers als we onze Visie 2030-investeringen niet geheel uitvoeren en de vraag naar aardgas daalt conform het gebruikte II3050- scenario en het Investeringsplan 2022 van GTS.

4. Lijn 4

Het totaal aan CO₂-emissies van Gasunie-netwerkgebruikers als we onze Visie 2030-investeringen uitvoeren en de vraag naar aardgas daalt conform het gebruikte II3050- scenario en het Investeringsplan 2022 van GTS.

Gasunie levert transport- en opslagdiensten. De emissie van het product dat we transporteren, telt volgens de definitie van het GHG-protocol niet mee in onze scope 1, 2 en 3. Maar we kunnen en willen in de keten wel invloed uitoefenen en faciliteren ook het verminderen van CO₂-emissies bij onze eindgebruikers door infrastructuur aan te bieden die de schoonste energiedragers kan transporteren.

De verwachte uitstoot van CO₂-equivalenten in Nederland daalt. Enerzijds komt dat doordat gebouwen steeds beter geïsoleerd worden, machines steeds energiezuiniger worden en omdat het aandeel groene stroom stijgt in combinatie met vervanging van aardgas door elektriciteit. Anderzijds daalt de verwachte uitstoot doordat netwerkbeheerders transport van fossielvrije energie mogelijk maken. Wij hebben bepaald welke bijdrage de projecten die onderdeel zijn van onze Visie 2030 leveren aan de reductie van CO₂-equivalenten.

Uit de analyse blijkt dat gassen een bijdrage van circa 37 Mton reductie kunnen leveren. Dat is de helft van wat er in totaal nodig is. Van die 37 Mton komt 21 Mton voor rekening van de inzet van blauwe en groene waterstof, restwarmtebenutting, groen gas en opslag van afgevangen CO₂; waarvoor Gasunie de noodzakelijke transportinfrastructuur wil aanleggen. De resterende 16 Mton komt door het anderszins afnemen van de vraag naar aardgas.

Als we in staat worden gesteld om al onze Visie 2030-plannen uit te voeren en de vraag naar aardgas daalt, krijgt het nationale transitiepad vanaf 2025 een veel gunstiger verloop. Hierdoor zal het transport door onze leidingen in 2045 CO₂-neutraal kunnen zijn en zal Nederland in 2050 CO₂-neutraal kunnen zijn. Dat is ambitieuzer dan de Klimaatwet 2019 die uitgang van 95% emissiereductie in 2050, en in lijn met de ambitie van de nieuwe Nederlandse regering, die 100% emissiereductie in 2050 wil - en hier op het moment van schrijven de Klimaatwet op wil aanpassen.

Die versnelling ten opzichte van de Klimaatwet 2019 kan zelfs groter worden. We houden nu alleen rekening met de effecten van onze investeringen tussen 2020-2030. Een nieuwe reeks Gasunie-investeringen voor de periode 2030-2040 kan leiden tot een steilere daling van het Nederlandse transitiepad.

Hoe hebben we onze invloed op het bereiken van de nationale emissiedoelen berekend?

We hebben onze transitiepadcalculaties uitgevoerd in samenwerking met een extern bureau. Om de invloed van de projecten van Gasunie op het nationale transitiepad te kunnen vaststellen, maken we gebruik van de data uit II3050, de studie naar infrastructuur-ontwikkelpaden die we samen met TenneT en de regionale netbeheerders publiceerden in 2021; en van het Investeringsplan 2022 van GTS.

We hebben gewerkt met de data van het INT-scenario van II3050. In dit scenario gaat Nederland internationaal op zoek naar duurzame energie met de laagste kosten, en waarbij de nationale productie van waterstof en groen gas lager is dan in de andere scenario's. In dit scenario is de toekomstige rol van Gasunie het grootst en kunnen we dus het grootste verschil maken. Overigens verschillen de emissiereducties die per scenario voorspeld worden niet veel van elkaar.

Aan de hand hiervan hebben we het volume en de samenstelling van de gassen berekend die we tot 2050 door onze leidingen denken te transporteren. Deze data hebben we afgezet tegen de klimaatdoelen die zijn afgesproken in het nieuwe regeerakkoord. In onze calculaties gaan we uit van nationale klimaatreductiedoelen van 55% voor 2030 en 100% voor 2050; beide ten opzichte van basisjaar 1990. In vervolgstudies op II3050 zullen de verschillende scenario's opnieuw worden doorgerekend.

We verwachten dat de versnelling in reductie van emissies van CO₂-equivalenten als gevolg van onze groengasactiviteiten zichtbaar worden vanaf 2023. Onze warmte- en CCS-activiteiten dragen bij vanaf 2024 en onze waterstofactiviteiten vanaf 2025. Uitgaande van dit scenario betekent dit dat Gasunie tot 2030 33% van het totaal aan CO₂-emissies van Gasunie-netwerkgebruikers in Nederland ten opzichte van 2020 helpt reduceren. Tezamen met een reductie van de vraag naar aardgas in dit scenario leidt dit scenario in 2030 tot een reductie van het totaal aan CO₂-emissies in Nederland van Gasunie-netwerkgebruikers van 50% ten opzichte van 2020.

Visie 2030: wat hebben we nog nodig?

Om op te schalen moeten we zorgen voor toezeggingen voor lange termijn van afnemers (industrie, energiebedrijven, tuinderscollectieven) in de vorm van contracten en van overheden in de vorm van subsidies en aanvullend beleid. Hierdoor kunnen groene energiedragers concurrerend worden met fossiele energiedragers.

We weten niet of we al onze energietransitieprojecten zullen realiseren, maar het momentum is in 2021 sterk gegroeid. Vrijwel alle onderdelen van onze strategie zien we in 2022 terugkomen in de regeerakkoorden van de nieuwe Nederlandse en Duitse kabinetten. Van het vorige Nederlandse kabinet hebben we in 2021 substantiële financiële toezeggingen gekregen voor de ontwikkeling van WarmtelinQ en de waterstofbackbone. Het Europese Fit for 55-pakket en de stappen die zijn gezet tijdens de VN Klimaatconferentie COP26 in Glasgow leiden tot toenemende Europese steun voor economisch herstel door middel van investeringen in hernieuwbare energie, met name waterstof.

Visie 2030: hoe financieren we het?

De meeste projecten financieren we vanuit ons opgebouwde kapitaal, door het uitgeven van obligaties en het arrangeren van projectfinancieringen, ondersteund door (overheids)subsidies voor het mitigeren van aanlooprisico's en onrendabele toppen en zo veel mogelijk gedekt door klantcontracten. In projecten die we in consortiumverband ontwikkelen, zorgen partners ook voor een deel van de kapitaalbehoefte. Ons eigen aandeel in de benodigde investeringen begroten we op een totaalbedrag van € 7 miljard, verdeeld over de periode 2021-2030.

Hoe wij waarde creëren

Ons waardecreatiemodel

Met onze bedrijfsactiviteiten streven we naar een zo groot mogelijke economische en maatschappelijke bijdrage met een zo positief mogelijke impact op onze stakeholders. Hoe we dat doen, staat in ons waardecreatiemodel. Dit model maakt duidelijk:

- Welke bronnen we inzetten;
- Waarom (visie en missie) en hoe we deze bronnen inzetten (activiteiten);
- Wat we daarmee beogen te bereiken (strategie);
- Welke concrete vormen van waarde we hiermee creëren voor onze stakeholders;
- Welke universele duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's) we hiermee ondersteunen.

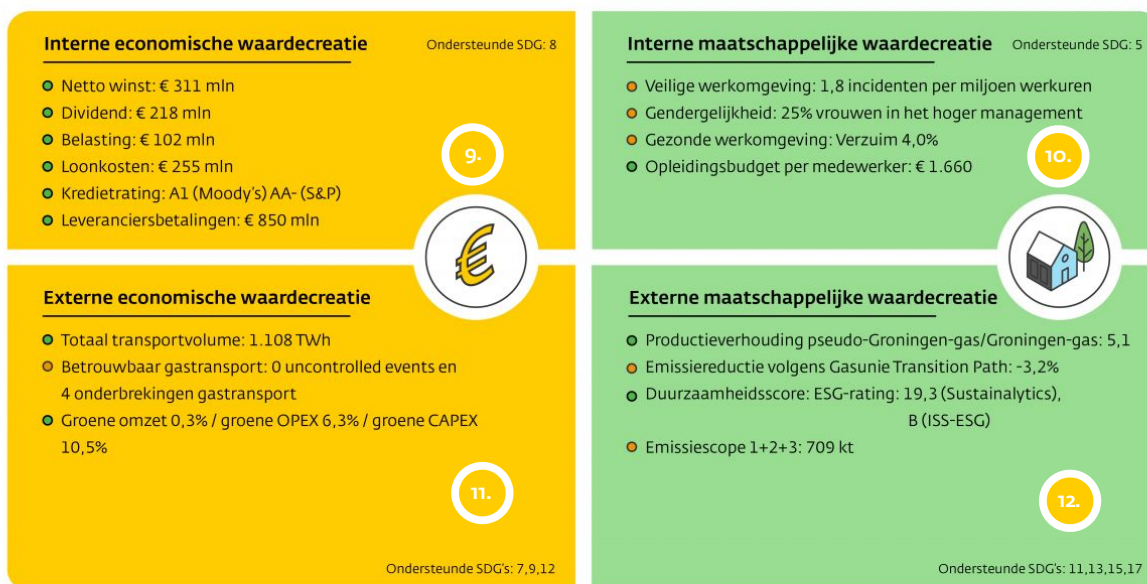
We onderscheiden vier vormen van langetermijn-waardecreatie. Deze lichten we toe in de gelijknamige hoofdstukken in dit jaarverslag. De komende jaren willen we de werkelijke (veelal positieve maar soms ook negatieve) waarde die we voor onze stakeholders creëren, uitgebreider in kaart gaan brengen.

Het model hieronder is interactief in de online versie van het jaarverslag. Door daar te klikken op een element, wordt de betreffende paragraaf of het hoofdstuk geopend.

Met onze missie, visie, strategie, doelen en activiteiten kunnen we op vier niveaus resultaten boeken en een impact hebben:

● Waardecreatie
● Waardevernietiging

Bij haar waardecreatie ondersteunt Gasunie de volgende duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (SDG's):

Managementagenda 2021

- Ontwikkelt zich conform plan
- Ontwikkelt zich gedeeltelijk conform plan
- Ontwikkelt zich niet conform plan

Materieel thema / Type waardecreatie *

Strategische richting
Energie in transitie

Strategische richting
Europees verbindend

Strategische richting
Optimale infrastructuur

Optimaliseren van risico gestuurd asset management met als oogmerk het realiseren van kostenverlaging binnen de grenzen van de 'Licence to Operate'.	II, III, interne economische waardecreatie			
Optimaliseren van de positie van gas en Gasunie en het behouden van de waarde van het bedrijf door middel van een optimaal reguleringskader en tariefstructuur.	I, IV, interne economische waardecreatie			
Participeren in het afbouwen van de productie uit het Groningenveld.	II, externe maatschappelijke waardecreatie			
Het sneller en goedkoper mogelijk maken van groen gas invoeding in het Nederlandse transportsysteem.	I, II, externe maatschappelijke waardecreatie			
Realiseren van onze veiligheidsdoelstellingen.	III, interne & externe maatschappelijke waardecreatie			
Onderzoek naar de mogelijkheden van een integratie tussen de Nederlandse en Duitse gasmarkt.	II, IV, externe economische waardecreatie			
Onze internationale positie in Noordwest-Europa versterken, met name in Duitsland. Wij doen dit via samenwerkingsverbanden en 'greenfield' projecten.	II, IV, interne economische waardecreatie			

- Ontwikkelt zich conform plan
- Ontwikkelt zich gedeeltelijk conform plan
- Ontwikkelt zich niet conform plan

Materieel thema / Type waardecreatie *

Strategische richting
Energie in transitie

Strategische richting
Europees verbindend

Strategische richting
Optimale infrastructuur

Een leidende positie verkrijgen op het gebied van groene waterstof.	I, IV, externe maatschappelijke waardecreatie			
Een actieve rol nemen bij de ontwikkeling van warmtetransport-infrastructuur, CO ₂ -transport en opslag en groen gas-infrastructuur.	I, IV, externe maatschappelijke waardecreatie			
Creëren van een toekomstbestendige organisatie door het verbeteren van onze flexibiliteit en wendbaarheid.	I, II, III, interne economische & sociale waardecreatie			
Realiseren van onze MVO-doelstellingen. Onderdeel hiervan vormt het realiseren van de Gasunie Green Deals.	I, II, III, interne & externe maatschappelijke waardecreatie			
Realiseren van onze Digitale Ambitie.	I, II, III, interne economische & sociale waardecreatie			

* Materiële thema's

I. Energietransitie

II. Leveringszekerheid

III. Veiligheid van het netwerk

IV. Ontwikkelingen in wet- en regelgeving

V. Relatie met stakeholders en onze omgeving : dit thema komt in alle onderwerpen terug

04 Onze externe economische waardecreatie

Onze externe economische waardecreatie

Dankzij onze infrastructuur voorzien we energiegebruikers in Noordwest-Europa van toegang tot energie; zonder onderscheid te maken en tegen gelijke voorwaarden. De waarde van beschikbaarheid van energie voor de maatschappij is enorm. We creëren lange termijn economische waarde voor onze shippers en de marktpartijen op ons handelsplatform. Daarbij zoeken we de balans tussen veiligheid, betrouwbaarheid, betaalbaarheid en duurzaamheid. In veel gevallen binnen kaders die onze toezichthouders ons opleggen. In dit hoofdstuk gaan we in op de externe economische waarde die we in 2021 hebben gegenereerd.

Gerelateerde materiële thema's:

4 Leveringszekerheid

Gerelateerde SDG's:

7, 9, 12

Betrokken stakeholders:

Klanten

Energiesector

Toezichthouders

Gecreëerde waarde

In 2021 hebben we onder andere de volgende externe economische waarde gecreëerd:

- Betrouwbaar gastransport: 4 transportonderbrekingen (norm =< 6)
- Gasvolume getransporteerd door onze netten: 1.108 TWh
- Verhandelde hoeveelheid gas op TTF: 47.705 TWh
- Groene omzet 0,3% / Groene CAPEX 10,5% / Groene OPEX 6,3%

Waardecreatie voor shippers

Hoge transportzekerheid

In Nederland en Duitsland hebben we in 2021 voor onze klanten een hoge transportzekerheid gerealiseerd. Er vonden helaas vier transportonderbrekingen plaats. Op twee locaties hebben onze onderhoudswerkzaamheden geleid tot een kortdurende storing in de gastoever. Als gevolg hiervan heeft een aantal huishoudelijke aansluitingen en een Duitse afnemer korte tijd geen gas gekregen. In de andere twee gevallen hebben de storingen industriële afnemers getroffen. Omdat die onderbrekingen samenvielen met werkzaamheden bij de afnemers zelf hebben zij weinig hinder ondervonden van deze onderbrekingen. Onze interne eis is dat het aantal transportonderbrekingen per jaar nooit hoger is dan zes, hier hebben we aan voldaan in 2021.

Meer gas getransporteerd

Na vijf zeer warme jaren was 2021 qua temperatuur een normaal jaar *. Het gastransport door het GTS-net betrof in 2021 841 TWh (79,3 mrd m³) ten opzichte van 835 TWh (78,7 miljard m³) in 2020. Een stijging van 0,7%. Als we het transport uitsplitsen naar binnenlands verbruik, opslag en export zien we bij alle categorieën maar kleine verschillen tussen 2020 en 2021. Gasunie Deutschland transporteerde in 2021 267 TWh (27,3 mrd m³) door haar netten, een stijging van 6,6% ten opzichte van het volume van 2020 van 250 TWh (25,6 mrd m³) in 2020.

* Normaal = het langjarig gemiddelde over het tijdvak 1991-2020

Transportzekerheid bij winterkoude

In de tweede week van februari was het opmerkelijk koud, waardoor de vraag naar aardgas in onze voorzieningsgebieden flink toenam. Deze volumes zijn probleemloos verwerkt. Het was niet koud genoeg voor een gastransportrecord. Ter illustratie: door de Nederlandse netten transporteerde GTS op woensdag 10 februari 420 miljoen m³ gas. Dat ligt ruim onder het record van 2 januari 1997, toen we een volume van 527 miljoen m³ transporteerden.

Transportzekerheid bij hoog water

In de derde week van juli kregen we te maken met wateroverlast in Zuid-Limburg, die was ontstaan door overvloedige regenval stroomopwaarts in Duitsland. Twee gasontvangststations (GOS) van GTS in Itteren en Meerssen kwamen onder water te staan en raakten vervuild en beschadigd. Dankzij grote inspanningen van onze medewerkers en hulpdiensten ter plekke en door de inzet van een mobiel GOS hebben er geen transportonderbrekingen plaatsgevonden.

Pieklevering

Pieklevering is een belangrijk publieke taak van GTS voor de kleinverbruikers in Nederland. Pieklevering is aan de orde als de gemiddelde effectieve etmaaltemperatuur lager is dan -9,0°C. GTS zorgt voor alle voorzieningen op het gebied van gasinkoop, flexibiliteitsdiensten en gastransport op het landelijke gastransportnet die nodig zijn om vergunninghouders de pieklevering te laten verzorgen. In 2021 is er geen pieklevering geweest.

Effecten van de hoge gasprijzen

- Aan het einde van 2021 waren er zeer hoge gasprijzen. Bij de industriële exitpunten van GTS en GUD waren aan het begin van het jaar nog regelmatig zeer hoge exitvolumes te zien. Gedurende het jaar werden de volumes op de industriële exitpunten lager en aan het einde van het jaar waren er regelmatig zeer lage exits.
- Een ander effect is waarneembaar in het gebruik van de Nederlandse en Duitse bergingen. Deze zijn in de zomer minder gevuld dan gebruikelijk en hebben in de laatste paar maanden van het jaar meer uitgezonden dan normaal in deze periode. Dit resulteert in een historisch lage vulgraad vanaf het begin van de winter tot aan het einde van 2021 en verder.
- De hoge gasprijzen hebben ook effect gehad op de partijen die transportcapaciteit afnemen in onze netten. In Nederland trok toezichthouder ACM de vergunningen van meerdere shippers in omdat zij in financiële problemen kwamen of failliet gingen als gevolg van de hoge marktprijzen voor aardgas. GTS voerde één keer een restverdeling naar ontvangende vergunninghoudende leveranciers uit *.
- In Duitsland verstrekke GUD een leningfaciliteit van € 25 miljoen aan Trading Hub Europe (THE) om een liquiditeitstekort aan te zuiveren dat bij THE was ontstaan door de hoge gasprijzen en faillissementen bij shippers. Eind 2021 is een bedrag van € 10 miljoen opgenomen onder deze faciliteit.
- GTS heeft in 2021 niet garant hoeven te staan voor de betaling van inkoop van gas door dan wel gas ter beschikking hoeven stellen aan vergunninghoudende leveranciers voor de levering aan kleinverbruikers in verband met een beschikking van de ACM om de vergunning van een leverancier in te trekken.

* Door zekerheidsstellingen is het financiële risico voor GTS beperkt gebleven tot € 0,3 miljoen.

Herkomst getransporteerd gas in Nederland

GTS zag in 2021 afgerond 44 miljard m³ geïmporteerd aardgas door zijn net stromen; voor het vierde jaar op rij een nagenoeg onveranderd volume. Hiervan kwam (afgerond) 7,1 miljard m³ van Gate en 3,8 miljard m³ van de op het GTS-net aangesloten gasopslagen in Duitsland.

Transportzekerheid bij lage voorraden

Nu de productie uit het Groningenveld marginaal is en de gasvraag in Nederland niet snel daalt, is onze gasvoorziening nog jaren afhankelijk van Noors en Russisch pijpleidinggas en de zogeheten seizoensbergingen. Ook LNG kan een bijdrage aan de gasvoorziening leveren, maar aanvoer van LNG wordt bepaald door de wereldwijde LNG-markt en kent dus onzekerheden. De recente prijsontwikkelingen heeft ook LNG-stromen gereallocceerd over de wereld, maar de mogelijkheden daartoe worden uiteraard ook bepaald door de vraag en de contracten in andere werelddelen en de fysieke mogelijkheden om additioneel LNG in het Europese gassysteem op te nemen.

De aanvoer van Noors en Russische kent slechts beperkte flexibiliteit. Die flexibiliteit is onvoldoende om het extra benodigde wintervolume te leveren. Dat betekent dat dit extra wintervolume alleen door de seizoensbergingen kan worden geleverd. In de winter is Nederland dus voor de leveringszekerheid afhankelijk van goedgevulde bergingen. Zoals in ons halfjaarbericht al is aangegeven, was de vulgraad van de H-gas bergingen (Bergermeer, Grijskerk) voor de start van het nieuwe gasjaar 2021-2022 zeer laag. Door het koude voorjaar en de hoge gasprijzen was de vullingsgraad respectievelijk 27% en 50%, terwijl 90% een reguliere vulgraad is bij aanvang van een gasjaar. De L-gas bergingen (Alkmaar en Norg) zijn daarentegen goed gevuld als gevolg van afspraken binnen het zogeheten Gasgebouw en bieden daarmee een basis voor leveringszekerheid.

INTERVIEW: Leveringszekerheid in onzekere tijden

Zelfs in een koude winter blijven onze huizen warm. Gasunie overziet de leveringszekerheid, ook in een krappe markt met hoge gasprijzen. Welke rol we daarin spelen vertellen Britta van Boven, Manager Commerce & Regulation bij Gasunie Nederland, en Matthias Schulz, Manager Business bij Gasunie Deutschland. Britta: "Hopen op een zachte winter is niet voldoende."

[Lees het interview](#)

Leveringszekerheid voor de totale markt is momenteel niet gegarandeerd. De lage vulgraad van de commerciële H-gas bergingen laat dat zien. Dat kan leiden tot onvoldoende gasaanbod voor de industriële sector. In het nieuwe coalitieakkoord is vastgelegd dat “er [...] verplichte vullingspercentages [komen] voor de gasvoorraden. Daarmee verkleinen we de afhankelijkheid van andere landen”. Gasunie denkt dat dit een verstandige keuze is, waar snel opvolging aan moet worden gegeven. Ook andere Europese landen hebben vanwege hun importafhankelijkheid afspraken gemaakt. Italië doet dat in de vorm van strategische voorraden, Frankrijk volgens een systeem met verplichte vullingspercentages voor de gasvoorraden. Voor Nederland was dit vanwege het aanwezige Groningenveld nooit een punt. Nu Groningen nog maar marginaal produceert is ons land al een paar jaar, net als de meeste EU-landen, een netto-gasimporteur geworden.

ENTSO-G, de Europese vereniging van transmissie systeembeheerders, heeft in 2021 onderzoek gedaan of de EU-infrastructuur (leidingen, mengen, bergingen) het noodzakelijke gasaanbod onder alle omstandigheden bij de gasafnemers kan krijgen. Conclusie is dat dit het geval is. Er is dus transportzekerheid. Dat is iets anders dan leveringszekerheid. Leveringszekerheid zorgt ervoor dat het noodzakelijke gasaanbod onder alle omstandigheden aanwezig is en dat is niet onderzocht door ENTSO-G.

Uitbreiding van onze aardgasinfrastructuur

German LNG

Tijdens de energietransitie is een goede infrastructuur voor transport en opslag van aardgas in Noordwest-Europa van groot belang. Duitsland wil de komende decennia de opwekking van elektriciteit uit steenkool en bruinkool beëindigen. Tijdens de overgangperiode gaat het land meer aardgas gebruiken. Tegelijkertijd wil Duitsland de afhankelijkheid van Russisch gas beperken.

Gasunie is samen met partners al enkele jaren bezig met alle benodigde voorbereidingen voor de bouw van een LNG-terminal in Brunsbüttel in Sleeswijk-Holstein. Het belang van dergelijke faciliteiten voor het functioneren van de gasmarkt in Duitsland is door de gasprijsontwikkeling en de discussie over de internationale levering van aardgas sterk naar voren gekomen. Wij hebben in 2021 nog geen investeringsbesluit kunnen nemen omdat wij nog geen afdoende zekerheden over de contracten met onze klanten konden verwerven.

In de komende periode spannen wij ons samen met onze klanten en de Duitse overheid in om dit investeringsbesluit te gaan realiseren. Wij zijn van plan om de locatie van de terminal ook aan te wenden voor de aanlanding van duurzame gassoorten, waardoor de terminal ook in de energietransitie een vooraanstaande rol kan gaan vervullen.

Aansluiting LNG-terminals

In 2018 en 2019 ontving GUD aanvragen voor de aansluiting van LNG-terminals in Brunsbüttel en Stade. Gasunie is partner in het Brunsbüttel-project. Als gevolg van een wijziging van de Gasnet Toegangsverordening (GasNZV) met betrekking tot de aansluiting van LNG-terminals op het netwerk, zijn netbeheerders verplicht om pijpleidingen aan te leggen en te exploiteren voor de aansluiting van LNG-terminals. De kosten voor aansluiting op het netwerk kunnen worden terugverdiend via transporttarieven.

De nodige aanpassingen van de gasinfrastructuur om beide terminals aan te sluiten op het gasnet van GUD werden begin 2021 door het BNetzA goedgekeurd. Beide terminals lopen echter achter op hun oorspronkelijke tijdschema en er zijn nog geen definitieve investeringsbeslissingen genomen.

Netuitbreiding naar Wolfsburg

Volkswagen AG in Wolfsburg verzocht in 2017 om een netwerkuitbreiding om zijn nieuwe gasgestookte elektriciteitscentrales vanaf 2022 te bevoorraden ter vervanging van steenkool en om de CO₂-uitstoot van VW met 1,5 miljoen ton per jaar te verminderen. Om in de gevraagde capaciteit te voorzien, wordt door GUD een 33 km lange gasleiding van Walle naar Wolfsburg aangelegd.

In december 2020 en februari 2021 zijn twee relevante vergunningsgoedkeuringen ontvangen. Sommige landeigenaren dienden bij OVG Lüneburg een klacht in tegen de goedkeuring van de vergunning. Terwijl de klachten nog in behandeling zijn, zijn de bouwwerkzaamheden in 2021 volgens plan verlopen en is de inbedrijfstelling gepland voor april 2022.

Waardecreatie door onze deelnemingen

Nord Stream 1: continu in bedrijf

In 2021 heeft Nord Stream 59,2 miljard m³ aardgas getransporteerd, gelijk aan 2020 (59,2 miljard m³). Ook in 2021 waren er geen ongeplande onderbrekingen, waardoor de beschikbare capaciteit vrijwel continu volledig is benut. In november 2021 was het tien jaar geleden dat de eerste van de twee Nord Stream 1-leidingen operationeel is geworden; de tweede leiding volgde in oktober 2012. In de eerste tien jaar sinds de inbedrijfname is er circa 432 miljard m³ aardgas getransporteerd.

Gate: belangrijk voor leveringszekerheid

	2021	2020
Invoeding van LNG in GTS-netwerk in miljard m ³	7,1	6,7
Aantal grote tankers	102	90
Aantal kleinere tankers	142	125
Aantal geladen trucks en containers	8.468	5.409

Van de grote tankers kwamen er in 2021 93 lossen en 9 laden. Van de 142 kleinere tankers kwamen er in 2021 20 lossen en 122 laden. Alle laad- en losacties betreffen vloeibaar aardgas.

In 2021 lag het aantal bunkertankers en containertrucks dat bij Gate kwam laden opnieuw op hoog niveau. Hierbij valt op dat het aantal kleinere schepen (voor het leveren van LNG als scheepsbrandstof) en truckladingen een sterke groei laten zien. Dit geeft weer dat LNG als relatief schone brandstof voor scheepvaart en industriële toepassingen aan belang wint.

Door de grote doorzet van aardgas naar het GTS-net blijft Gate een belangrijke bijdrage leveren aan de leveringszekerheid van aardgas in Nederland, de positionering van het Gasunie-netwerk in de internationale gasstromen en aan de marktwerking voor aardgas in onze Noordwest-Europese regio.

In juni en juli 2021 heeft Gate succesvol groot onderhoud op de terminal uitgevoerd. In juli en oktober 2021 heeft Gate terminal voldoende bindende marktinteresse ontvangen om de uitzendcapaciteit met 1,5 BCM per jaar te verhogen tot 13,5 BCM per jaar. Deze extra capaciteit wordt naar verwachting opgeleverd in 2024.

Balgzand-Bacton Leiding: volatiliteit

In 2021 heeft BBL ruim 25,8 TWh gas (2020: 11,2 TWh) naar het Verenigd Koninkrijk vervoerd en via de *reverse flow*-dienst 9,7 TWh gas (2020: 25,1 TWh) naar Nederland vervoerd. BBL kende in 2021 één geplande transportonderbreking en één ongeplande transportonderbreking (23-28 maart, lekkende isolatiekoppeling).

BBL was in 2021 het middelpunt van de volatiele marktontwikkelingen tussen TTF en NBP, die het publiek met name in het derde en vierde kwartaal 2021 heeft kunnen zien. BBL-shippers hebben de tijdelijk extreem grote prijsverschillen tussen TTF en NBP verzilverd en hiervoor op korte termijn capaciteit gekocht.

Voor BBL is de benutting van de leiding de bevestiging dat het aanbieden van de *physical reverse flow*-dienst (sinds 2019) in de behoefte voorziet. De prijsverschillen tussen TTF en NBP bepalen of het gas westwaarts of oostwaarts stroomt.

De marktdynamiek in de laatste twee kwartalen maakte het noodzakelijk de stroomrichting van de leiding frequent en snel te wisselen. Gelet op het technisch ontwerp van de leiding is dit voor BBL niet in deze frequentie en snelheid uitvoerbaar waardoor de kosten en de financiële risico's van de bedrijfsvoering zijn toegenomen. BBL is in overleg met de toezichthouders in Nederland en het Verenigd Koninkrijk om hier een oplossing voor te vinden.

De Brexit-overgangperiode kwam op 1 januari 2021 tot een eind. Met douane-adviseurs is samengewerkt om aan de nieuwe voorwaarden te voldoen. In december 2021 vierde BBL zijn 15-jarig bestaan.

EnergyStock: aantrekkelijk voor shippers

In 2021 is EnergyStock er net als in voorgaande jaren in geslaagd om haar capaciteit vrijwel geheel te vermarkten. Dat is bijzonder, omdat de markt voor flexibiliteit in Noordwest-Europa een structureel overaanbod kent waardoor de tarieven voor opslagdiensten al jaren onder druk staan. De installatie van EnergyStock onderscheidt zich door snelle cycli van input en output waardoor ze aantrekkelijk blijft voor shippers. Begin 2021 is de in 2020 ontwikkelde extra caverne volledig in gebruik genomen in de pool van de beschikbare capaciteiten van de gehele installatie. Met deze extra caverne is EnergyStock in staat om de bestaande functionaliteit van de gasopslag verder te optimaliseren.

EUGAL: lagere bezetting door vertraging Nord Stream 2

De leveringszekerheid van Europa is gebaat bij een ruim aanbod van internationale gastoevoerleidingen. Door Amerikaanse sancties en Duitse reguleringsbezwaren werd de oplevering van de nieuwe toevoerleiding Nord Stream 2 in 2021 vertraagd. Nord Stream 2 is in 2021 gereedgekomen, maar heeft in het verslagjaar nog geen gas getransporteerd naar Duitsland. Door de onlangs aangekondigde nieuwe sancties tegen Rusland vanwege de situatie in Oekraïne kan deze situatie voortduren. Gasunie heeft geen aandelenbelang in Nord Stream 2, maar wel een belang van 16,5% in EUGAL, een nieuwe gasleiding die aardgas vanaf Nord Stream 1 en -eventueel- Nord Stream 2 van de Oostzee naar de Tsjechische grens brengt. De lager dan verwachte bezettingsgraad van EUGAL krijgt over de levensduur van de leiding geen omzetgevolgen voor GUD, door de werking van de Duitse regulering.

Hynetwork Services: veilig waterstoftransport

In Zeeland is in 2017 de eerste gastransportleiding geschikt gemaakt voor het transport van waterstof. In 2021 heeft de waterstofleiding van Hynetwork Services zonder onderbrekingen 1.176 ton (13,1 mln m³ (2020: 2.644 ton, 29,4 miljoen m³) grijze waterstof getransporteerd tussen chemiebedrijf Dow Chemicals en kunstmestproducent Yara in Zeeland.

Waardecreatie voor handelaren

TTF: marktaandeel blijft toenemen

In 2021 bereikte de hoeveelheid verhandeld volume op ons virtuele handelsplatform Title Transfer Facility (TTF) een nieuwe recordhoogte. Ook was het aantal op TTF actieve partijen groter dan ooit.

	2021	2020	toename
Verhandelde hoeveelheid gas op TTF (TWh)	47.705	45.526	5%
Maximum aantal actieve partijen op één dag	175	170	3%
Hoeveelheid gas door GTS-netwerk via TTF (TWh)	513	505	2%

De gashandel op een gashandelsplaats kent twee hoofdroutes: over-the-counter (OTC; waarbij gas rechtstreeks bij een wederpartij wordt ingekocht) of via een gasbeurs (waarbij de beurs de centrale wederpartij voor alle handelaren is). De OTC-handel is in 2021 flink afgenomen: van 27.120 TWh (in 2020) naar 19.610 TWh. Het via gasbeurzen verhandelde TTF-deel groeide daarentegen sterk: van 18.406 TWh naar 28.094 TWh in 2021.

TTF bouwde haar voorsprong op de andere Europese gashandelsplaatsen verder uit het afgelopen jaar. In 2021 vond bijna 80% van de Europese gashandel plaats op TTF, tegenover 72% in 2020. Dit geeft opnieuw aan dat de Nederlandse gashandelsmarkt goed werkt en TTF een leidende positie heeft in Europa.

Vertogas: volume opnieuw gestegen

Producenten van groen gas hebben subsidie nodig om rendabel te zijn. Om voor subsidie in aanmerking te komen, is een bewijs nodig dat het gas duurzaam is. Vertogas bevestigt met haar certificaten deze oorsprong.

Het volume door Vertogas gecertificeerd groen gas is in 2021 opnieuw gestegen, van 201 miljoen m³ in 2020 naar 225 miljoen m³ in 2021. De toename vond voornamelijk plaats als gevolg van nieuwe groengasproductie-installaties die in 2021 gestart zijn.

De certificaten die door Vertogas worden uitgegeven, ook wel Garanties van Oorsprong (GvO's) genoemd, vertegenwoordigen een waarde voor opwekkers en handelaren in groen gas. De totale waarde die gemoeid is met de in 2021 uitgegeven certificaten schatten we op € 150 miljoen.

Het aantal producenten van hernieuwbaar gas (groen gas) waarvoor GvO's werden uitgegeven bedroeg in 2021 59, het aantal handelaren 75 en het aantal eindgebruikers 80. Ultimo 2020 bedroeg dit 53 producenten, 66 handelaren en 65 eindgebruikers.

In de energietransitie naar 2050 gaat ook waterstof een grote rol spelen. Voor de marktontwikkeling is certificering van groene waterstof essentieel. Vertogas is lid van het CertifHy-project ten behoeve van de Europese certificering van waterstof. Vanaf 2022 wordt Vertogas ook verantwoordelijk voor het uitgeven van GvO's voor groene waterstof.

Fusie van Duitse marktgebieden

Naar aanleiding van een wettelijke verplichting hebben alle Duitse TSO's samen in 2018 een project geïnitieerd om de twee bestaande Duitse marktgebieden samen te voegen tot één grote virtuele handelshub in Duitsland en één operator van het marktgebied: Trading Hub Europe (THE). In 2021 zijn alle nodige contracten tussen de Duitse

gastransportbedrijven en THE gesloten, zijn de IT-systemen goedgekeurd en is de nieuwe, gefuseerde marktzone volgens plan op 1 oktober 2021 van start gegaan. Het marktgebied van THE omvat 400.000 kilometer aan hogedrukgasleidingen, die ruim 700 regionale en lokale gasnetten voeden. Gasunie verwacht dat THE leidt tot een grotere liquiditeit op de Duitse gasmarkt. Een geïntegreerd Duits marktgebied maakt een verdere Noordwest-Europese marktintegratie gemakkelijker te bereiken.

Waardecreatie volgens de EU-Taxonomieverordening

De Europese Unie wil in 2050 klimaatneutraal zijn. In 2018 is hiervoor het EU-actieplan voor de financiering van duurzame groei aangenomen. Dit actieplan bevat drie belangrijke doelstellingen:

- her-allocatie van kapitaal naar meer duurzame financieringen;
- risicomanagement dat in de gehele procedure rekening houdt met ESG-criteria;
- rapporteren en extern verantwoording afleggen over duurzame financieringen.

Een van de stappen om deze doelen te realiseren is het opzetten van een EU-classificatiesysteem voor duurzaamheidsactiviteiten, de EU Taxonomieverordening. De huidige taxonomie kent zes milieudoelstellingen:

- mitigatie van klimaatverandering;
- adaptatie aan klimaatverandering;
- het duurzaam gebruik en de bescherming van water en mariene hulpbronnen;
- de transitie naar een circulaire economie;
- de preventie en bestrijding van verontreiniging;
- de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen.

Organisaties die onderworpen zijn aan de EU-richtlijn niet-financiële verslaggeving (EU NFRD -2014/95/EU), zoals Gasunie, moeten in hun jaarverslag 2021 rapporteren over het aandeel in aanmerking komende ('*taxonomy eligible*'), en het aandeel niet-in aanmerking komende (*taxonomy non-eligible*) economische activiteiten die kunnen bijdragen aan de milieudoelstellingen mitigatie en adaptie van klimaatverandering in hun totale omzet, kapitaalsuitgaven (CAPEX) en operationele uitgaven (OPEX).

Gasunie heeft in 2021 een beperkte omzet uit hoofde van in aanmerking komende economische activiteiten. In totaal gaat het om € 4,5 miljoen (activiteit 4.14 en 8.2). Dat is 0,3% van onze totale omzet. In onderstaande tabel geven we onze in aanmerking komende CAPEX en OPEX weer.

Taxonomie eligible activiteiten	CAPEX		OPEX	
	in miljoenen euro's	% van het totaal	in miljoenen euro's	% van het totaal
<i>Mitigatie van klimaatverandering</i>				
4.12 Opslag van waterstof	0,2	0,1%	3,5	0,6%
4.14 Transmissie- en distributienetwerken voor hernieuwbare en koolstofarme gassen	16,9	4,8%	14,1	2,3%
4.15 Distributie van stadsverwarming- en koeling	18,4		5,2	
5.11 Vervoer van CO ₂	1,0	0,3%	7,6	1,2%
6.5 Transportmiddelen met lage uitstoot	-	0,0%	0,6	0,1%
8.2 Gegevensgestuurde oplossingen voor broeikasgasemissiereducties	0,5	0,1%	0,9	0,1%
9.1 Dicht bij de markt aansluitend(e) onderzoek, ontwikkeling en innovatie	-	0,0%	7,6	1,2%
Totaal taxonomie eligible activiteiten	36,9	10,5%	39,3	6,3%
Totaal taxonomie non-eligible activiteiten	313,3	89,5%	584,0	93,7%
Totaal	350,2	100,0%	623,3	100,0%

Voor een beschrijving van bovenstaande in aanmerking komende activiteiten verwijzen we naar bijlage I en II van de Europese gedelegeerde verordening. Al onze in aanmerking komende activiteiten uit de taxonomie zijn toegewezen aan activiteiten behorende bij de doelstelling mitigatie van klimaatverandering. Er is daarom geen sprake van het dubbel toewijzen aan meerdere klimaatdoelstellingen.

Onze in aanmerking komende projecten bestaan met name uit onze investeringen in waterstof (activiteit 4.12 en 4.14), onze investeringen in warmte (activiteit 4.15), onze investeringen in groen gas (activiteit 4.14) en onze investeringen in CO₂-opslag, hergebruik en transport (5.11). Studies die in 2021 ten aanzien van de energietransitie zijn uitgevoerd, zijn opgenomen onder activiteit 9.1.

Basis voor de opstelling

Bovenstaande KPI's zijn opgesteld in overeenstemming met de rapportagevereisten uit artikel 8 van de delegated act behorende bij EU verordening 2020/852. Deze rapportagevereisten zijn nader gespecificeerd in bijlage I en II van de delegated act.

De basis voor de KPI's in bovenstaande tabel zijn de geconsolideerde financiële overzichten van de N.V. Nederlandse Gasunie.

Omzet KPI

Het aandeel van in aanmerking komende economische activiteiten in onze totale omzet hebben we berekend door de omzet van in aanmerking komende activiteiten (teller) te delen door de totale netto-omzet (noemer) zoals opgenomen in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2021. In de geconsolideerde jaarrekening zijn ook de gehanteerde grondslagen ten aanzien van de netto-omzet nader uiteengezet.

CAPEX KPI

Het aandeel van in aanmerking komende economische activiteiten in onze CAPEX hebben we berekend door de CAPEX van in aanmerking komende economische activiteiten (teller) te delen door de totale CAPEX (noemer). In de teller zijn investeringen in materiële vaste activa en investeringen in joint ventures die in aanmerking nemende economische activiteiten uitvoeren meegenomen. Deze jaarrekeningposten lichten we toe in [noot 5](#) en [noot 7](#) van de geconsolideerde jaarrekening 2021.

In de jaarrekening brengen we bijdragen van derden (waaronder subsidies), in overeenstemming met de waarderingsgrondslagen voor de [materiële vaste activa](#), in mindering op de investeringsbedragen. Voor 2021 bedragen de bijdragen derden met betrekking tot de in aanmerking komende economische activiteiten € 18,4 miljoen en voor de niet in aanmerking komende activiteiten € 0,1 miljoen. In bovenstaande tabel is de CAPEX gecorrigeerd voor bijdragen derden. Samenvattend bestaat de totale CAPEX uit de volgende bedragen:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021
Investerings in materiële vaste activa	311,8
Investerings in joint ventures	19,9
Correctie voor bijdragen derden (waaronder subsidies)	18,5
Totaal CAPEX	350,2

OPEX KPI

Het aandeel van in aanmerking komende economische activiteiten in onze OPEX hebben we berekend door de OPEX van in aanmerking komende activiteiten (teller) te delen door de totale OPEX (noemer). Volgens de EU-taxonomie bestaat de OPEX uit alle directe en indirecte kosten die nodig zijn om de effectieve werking van de activa te garanderen. Als energie-infrastructuurbedrijf hebben wij het uitgangspunt gehanteerd dat de totale lasten exclusief de afschrijvingskosten hiervoor nodig zijn. De totale lasten bestaan uit de personeelskosten en overige kosten minus de aan investeringen toegerekende kosten zoals opgenomen in de [geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2021](#). Samenvattend bestaat de totale OPEX uit de volgende bedragen:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021
Aan investeringen toegerekende kosten	-61,6
Personelekosten	198,3
Overige kosten	486,6
Totaal OPEX	623,3

05 Onze externe maatschappelijke waardecreatie

Onze externe maatschappelijke waardecreatie

Gasunie gelooft dat de Europese en nationale emissiereductiedoelen op tijd gehaald moeten kunnen worden en dat we hier als energie-infrastructuuronderneming in ons kerngebied een belangrijke rol in kunnen spelen. Door te investeren in het decarboniseren van de samenleving creëren we externe maatschappelijke waarde. Die waarde creëren we ook met onze investeringen om een snelle sluiting van het Groningenveld mogelijk te maken. Door de CO₂-en methaanuitstoot van ons aardgastransport te minimaliseren. En door te streven naar een goede ESG-rating. In dit hoofdstuk beschrijven we hoe Gasunie externe maatschappelijke waarde creëert.

Gerelateerde materiële thema's:

- # 1 Energietransitie
- # 3 Veiligheid van het netwerk
- # 9 Relatie met stakeholders en omgeving
- # 10 Klantgerichte en transparante dienstverlening en communicatie

Gerelateerde SDG's:

11, 13, 15, 17

Betrokken stakeholders:

Omwonenden
Klanten
Aandeelhouder
Ministeries

Gecreëerde waarde

- Faciliteren sluiting Groningenveld: ratio Pseudo G-gasproductie/Groningenveld-productie: 5,1
- Emissiereductie volgens Gasunie Transitie Pad: -3,2%
- Sustainalytics ESG-rating van 24,4 naar 19,3 en ISS-ESG-rating van C+ naar B
- Onze eigen netto scope 1+2+3 emissies: 709kt
- Omgevingsveiligheid: 0 uncontrolled events (streefcijfer <=3)

Onze bijdrage aan de sluiting van het Groningenveld

Het door de NAM beheerde Groningenveld, lang de centrale bron voor het Gasunie-transportnet, gaat op standby met uitzicht op een definitieve sluiting. Onze dochter GTS voert meerdere acties uit om de sluiting van het Groningenveld mogelijk te maken. GTS bouwt in Zuidbroek een stikstoffabriek om buitenlands aardgas (H-gas) op Groningen-kwaliteit (pseudo G-gas) te brengen, sluit laagcalorische grootverbruikers aan op het hoogcalorisch gasnet en adviseert de minister van EZK over het tijdpad dat gevolgd kan worden om het Groningenveld te sluiten, zonder dat de leveringszekerheid in gevaar komt.

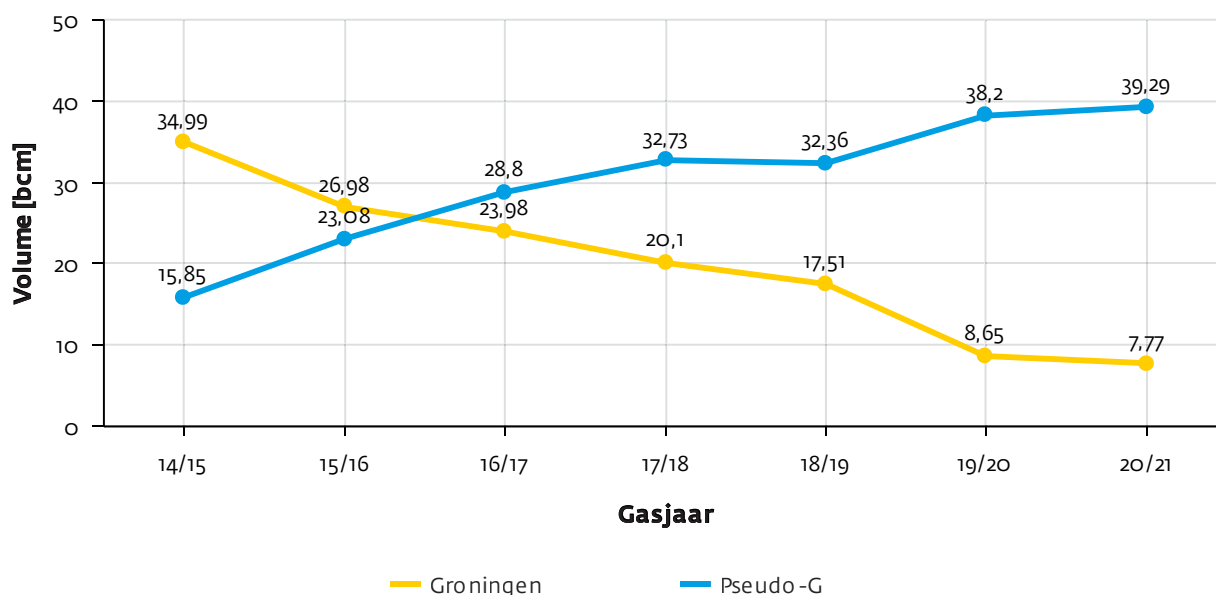
Meer kwaliteitsconversie

De productie uit het Groningenveld is in 2021 verder afgenomen. Om de laagcalorische gasmarkt te kunnen beleveren is meer conversie ingezet dan voorgaande jaren. De hoeveelheid geconverteerd hoogcalorisch gas is in het afgelopen kalenderjaar met 2% gestegen van 374 TWh (33,3 miljard m³) in 2020 naar 382 TWh (33,9 miljard m³) in 2021. De bijbehorende hoeveelheid ingezette stikstof is gestegen van 3,41 miljard m³ naar 3,55 miljard m³ in 2021.

De relatie tussen pseudo-G gas-productie en productie van Groningengas

In het gasjaar 2020-2021 (oktober-oktober) bedroeg de gasproductie van NAM uit het Groningenveld 7,8 miljard m³. Dat zou het vijfvoudige zijn geweest, als Gasunie-dochter GTS geen pseudo-Groningengas zou hebben geproduceerd door het bijmengen van stikstof bij aardgas dat uit het buitenland komt. In totaal vermeden we in het gasjaar 2020-2021 de productie van 39,3 miljard m³ Groningengas.

Groningen en pseudo-G-productie over de afgelopen 7 gasjaren

Advies aan de minister

GTS adviseert de staatssecretaris Mijnbouw (voorheen de minister van Economische zaken en Klimaat) over de voor de leveringszekerheid benodigde productie van het Groningenveld. Dit is een jaarlijkse advisering, met aanvullende adviezen in het geval er sprake is van een substantiële wijziging in het aanbod van laagcalorisch gas en de vraag naar laagcalorisch gas. Als er sprake is van dergelijke wijzigingen is GTS wettelijk verplicht de minister daarvan op de hoogte te stellen.

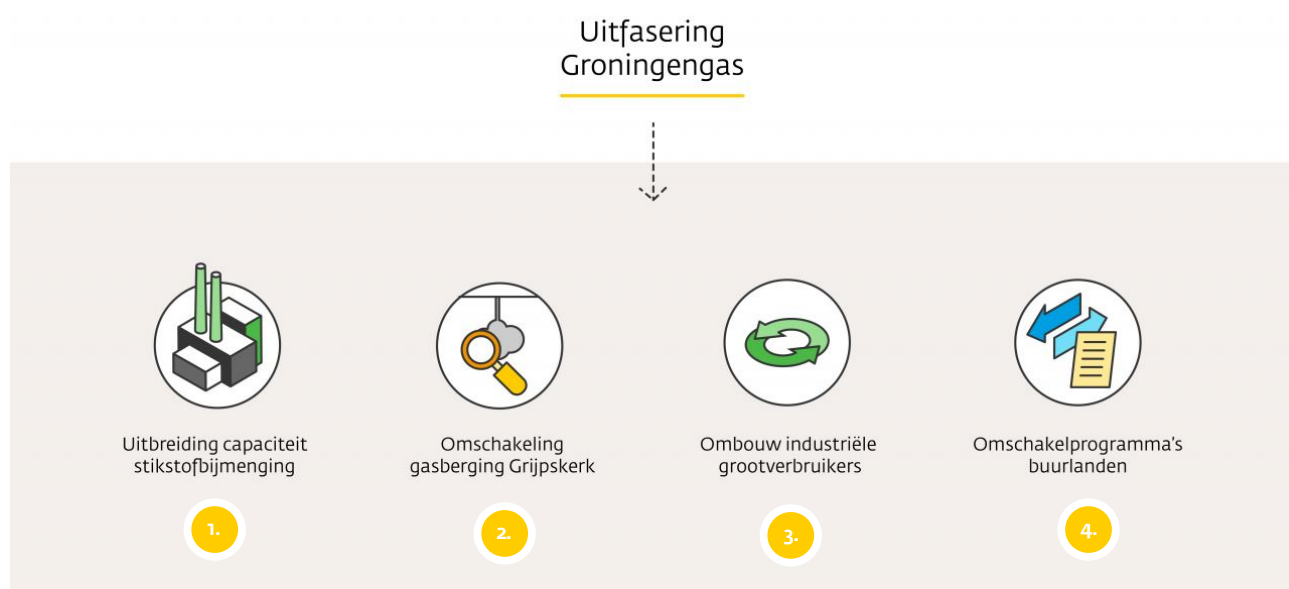
In oktober 2021 meldden we het later gereedkomen van de GTS-stikstofinstallatie bij Zuidbroek, waar we van hoogcalorisch gas laagcalorisch gas maken. Duitsland helpt mee aan de versnelde afbouw van de productie uit het Groningenveld doordat het land zijn complete L-gasmarkt ombouwt naar H-gas. Ondanks dat deze ombouw op schema ligt, waardoor Duitsland dit gasjaar minder L-gas nodig heeft dan het vorige gasjaar, is deze verlaging lager dan

verwacht. Begin januari 2022 informeerden we de minister over de getalsmatige consequentie daarvan. Wij voeren momenteel aanvullende analyses uit, te weten een tussentijdse evaluatie van het huidige gasjaar en een actualisatie van onze modellen. In het voorjaar zullen wij hierover een aanvullend advies uitbrengen om de verhoging van de Groningenproductie in het huidige gasjaar zoveel mogelijk te beperken.

Op 31 januari heeft GTS de Staatssecretaris conform de wettelijke taak over de nodige productie uit het Groningenveld voor volgend gasjaar geadviseerd. De belangrijkste conclusie van onze raming voor het gasjaar 2022/2023 is dat het Groningenveld dan alleen nog zal fungeren als back-up.

Door alle reeds in gang gezette maatregelen [zie onderstaande visual] is de productie uit het Groningenveld de laatste jaren sterk afgenomen tot een historisch laag niveau. Wij zijn onverkort positief dat de gaswinning uit het Groningenveld binnenkort gestopt kan worden. GTS blijft zich inzetten om de reductie van de benodigde Groningenproductie zo snel mogelijk met behoud van leveringszekerheid te faciliteren.

Door alle reeds in gang gezette maatregelen [zie onderstaande visual] is de productie uit het Groningenveld de laatste jaren sterk afgenomen tot een historisch laag niveau. Wij zijn onverkort positief dat de gaswinning uit het Groningenveld binnenkort gestopt kan worden. In de meest gunstige variant kan dit dus al op 1 oktober 2023 het geval zijn. GTS blijft zich inzetten om de reductie van de benodigde Groningenproductie zo snel mogelijk met behoud van leveringszekerheid te faciliteren.

1. Uitbreiding capaciteit stikstofbijmenging

In Nederland is afgesproken dat alle afnemers, op negen grootverbruikers na, verzekerd blijven van de levering van laagcalorisch aardgas. Om voldoende laagcalorisch gas te kunnen leveren, mengt GTS binnenkomend (voornamelijk buitenlands) hoogcalorisch gas met stikstof. Met de installatie van de drie destillatiekolommen werd in maart en april 'het hart' van onze nieuwe stikstofinstallatie in Zuidbroek geplaatst. Met de bouw is een investering van circa € 500 miljoen gemoeid. De maximale jaarproductie van Zuidbroek bij volledige inzet bedraagt 10 miljard m³ laagcalorisch aardgas (97,7 TWh).

3. Ombouw industriële grootverbruikers

Bij wet bepaald is dat industriële grootverbruikers in Nederland met een gasvraag groter dan 100 miljoen m³ gas per jaar (0,98 TWh) moeten stoppen met het gebruik van laagcalorisch gas. Het gaat om negen bedrijven met een gezamenlijke vraag van ongeveer 3 miljard m³ (29,3 TWh) per jaar. De voorbereidingen om deze bedrijven om te zetten, zijn in volle gang. Het eerste bedrijf is inmiddels omgeschakeld. De volgende drie bedrijven verwachten we in 2022 om te kunnen schakelen en de laatste vijf in 2023 en 2024. Voor deze industrieën zijn complexe maatregelen met langere doorlooptijden nodig.

2. Studie naar ombouw gasberging Grijskerk

De hoogcalorische gasberging van NAM in Grijskerk moet worden omgebouwd tot laagcalorische gasberging om de 'backup-functie' van het Groningenveld over te nemen. Het ministerie van EZK heeft hier een positieve haalbaarheidsstudie over gepubliceerd. Samen met de laagcalorische reserves in NAM-gasopslag Norg en de diverse stikstofinstallaties is het Groningenveld dan niet meer nodig.

4. Omschakelprogramma's buurlanden

Anders dan in Nederland is in Duitsland en België besloten dat alle eindgebruikers moeten overstappen op hoogcalorisch aardgas. Zij moeten hiervoor hun apparatuur zoals verwarmingsketels, fornuizen en ovens laten aanpassen. De omschakelprogramma's bij de huishoudens in Duitsland en Frankrijk voor de afbouw van hun vraag naar Nederlands laagcalorisch gas verlopen volgens planning. De export daalt mede daardoor met gemiddeld 2 tot 3 miljard m³ (20-30 TWh) per jaar, tot nagenoeg nul aan het einde van dit decennium.

INTERVIEW Vergroenen in de hele keten

Voor Gasunie houdt de energietransitie niet op bij het aanleggen van infrastructuur voor nieuwe, duurzame energievormen. Onze eigen bedrijfsprocessen moeten ook groener worden. Dat kunnen we niet zonder onze toeleveranciers. Peter Wagner, Head of On-Site-Account Management Benelux van Linde, en Hans Jonk, Manager Network Development & Planning GTS, vertellen hoe de duurzaamheidsambities van Linde en Gasunie vorm krijgen in de productie van groene stikstof.

[Lees het interview](#)

Onze investeringen in duurzame energie-infrastructuur

Werken aan de energietransitie

In 2021 heeft Gasunie ruim 260.000 uren gespendeerd aan de energietransitie. Dat staat gelijk aan 9% van het totaal aantal gewerkte uren (vast, tijdelijk en interim). Omgerekend in mensjaren gaat het om meer dan 150 FTE.

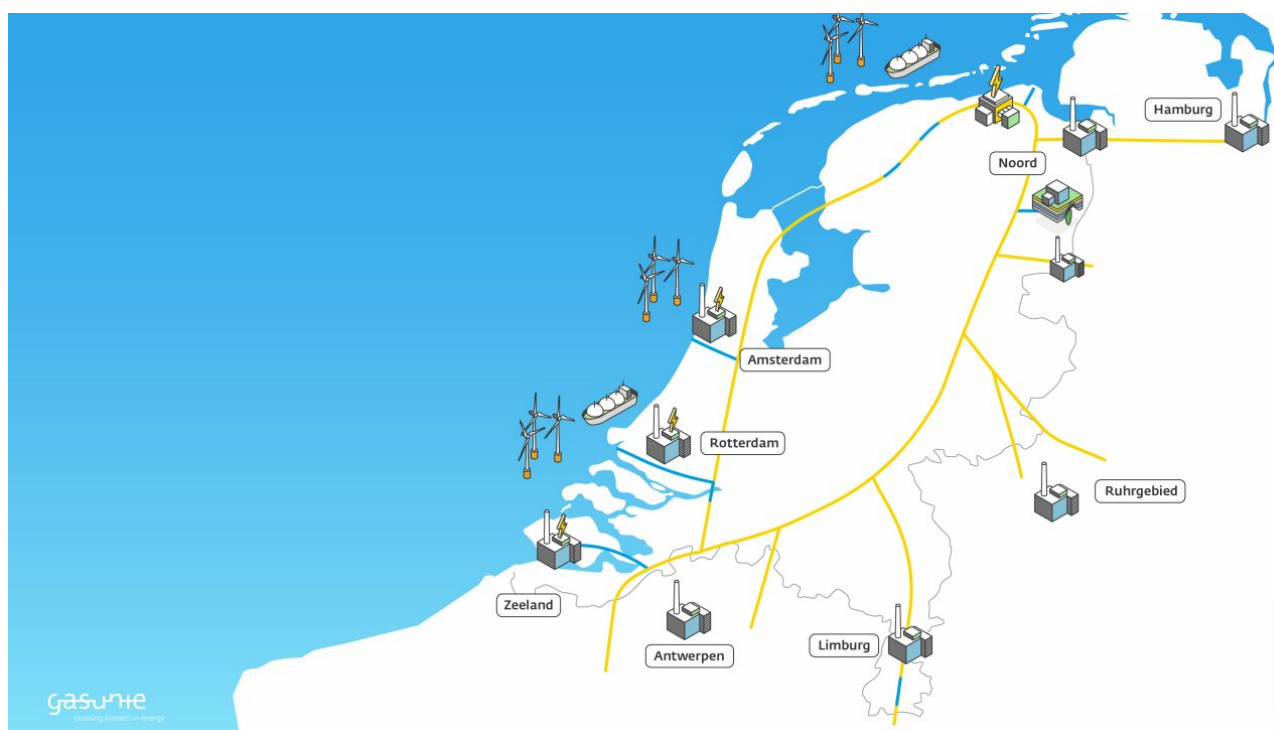
Onze investeringen in waterstof

Gasunie is in juni 2021 door de Nederlandse regering gevraagd om het transportnet voor waterstof te ontwikkelen. Dit is een mijlpaal in de Nederlandse energietransitie en een mijlpaal voor Gasunie. In september volgde een substantiële financiële toezegging van de Nederlandse regering waardoor het risico van het ontbreken van voldoende klanten en dus inkomsten in de opstartjaren beperkt wordt. In december bracht een brief van de regering aan het parlement meer duidelijkheid over de toekomstige ordening van de waterstofsector. Deze drie ontwikkelingen zijn bepalend voor onze activiteiten op het gebied van waterstofinfrastructuur in de komende tientallen jaren.

Waterstofbackbone

Gasunie wil in Nederland een transportnetwerk voor waterstof ontwikkelen dat de vijf regionale industriële clusters in Nederland, andere industriële locaties, opslag- en importlocaties met elkaar verbindt en dat verbindingen met de ons omringende landen krijgt. Met behulp van deze regionale en landelijke infrastructuur wordt Nederland de toegangspoort naar Europa voor de wereldwijde waterstofmarkt.

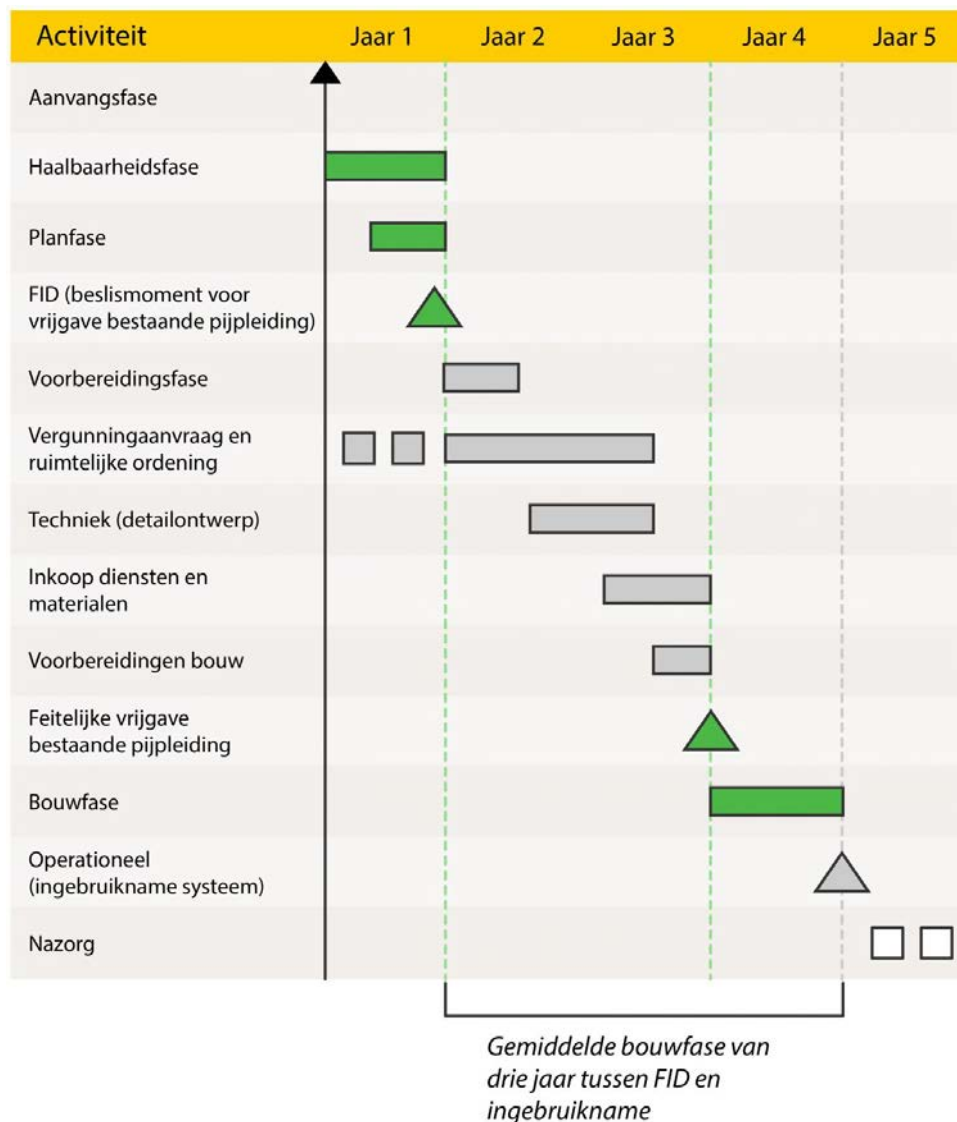
Binnen Gasunie is Hynetwork Services verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het transportnetwerk. De ontwikkeling van waterstoftransport in de vijf regionale clusters is een van de prioriteiten. Hynetwork Services is inmiddels in gesprek met producenten, gebruikers en havenbedrijven in deze clusters. Het tempo en de manier van ontwikkeling van het transportnetwerk in de regionale clusters, in de rest van Nederland en voor de verbindingen met het buitenland kunnen van elkaar verschillen.

Het uiteindelijke doel is dat in 2030 de landelijke waterstof backbone, inclusief verbindingen met het buitenland, een feit is. De backbone wordt naar onze huidige verwachting 1.183 kilometer lang en zal voor 83% bestaan uit herbestemde leidingen uit het huidige landelijke aardgasnetwerk van GTS.

HyWay 27

Aan de basis van het besluit van de regering om Gasunie het nationale waterstofnet te laten ontwikkelen, ligt het HyWay 27-rapport. HyWay 27 is de weerslag van een studie uitgevoerd door Gasunie, TenneT, PwC Strategy& en de ministeries van Economische Zaken en Klimaat en Financiën. De studie bevestigt dat CO₂-vrije waterstof noodzakelijk is om Nederlandse klimaatdoelstellingen te halen, en concludeert dat een nationaal waterstoftransportnetwerk en opslagfaciliteit in elk van de vier de Il3050-infrastructuurscenario's essentieel zijn om waterstof de gewenste sleutelpositie in de energievoorziening te geven. Binnen HyWay 27 zijn, op basis van de Il3050-scenario's, de toekomstige nationale waterstoftransportstromen berekend. Ook laat HyWay 27 zien dat er, per individueel leidingstuk, rekening moet worden gehouden van een realisatietijd van vier jaar.

Het kost vier jaar om een waterstofleidingtracé te ontwikkelen**Overheidssteun maakt de backbone mogelijk**

De ontwikkeling van de waterstofbackbone kreeg in september 2021 een grote impuls. Bij de begrotingsvoorstellen voor 2022 maakte het demissionaire kabinet bekend € 1,3 miljard te reserveren voor energie-infrastructuurprojecten die belangrijk zijn voor de klimaat- energietransitie. Voor de backbone is de komende zeven jaar € 750 miljoen gereserveerd. Dit geld is bedoeld om de jaren te overbruggen dat de backbone er al is, maar er mogelijk nog niet voldoende vraag en aanbod van waterstof is ontstaan; het zogeheten volloopprijsico. Daarnaast maakt de overheid € 35 miljoen vrij voor de ontwikkeling van grootschalige waterstofopslag.

Marktconsultatie

Met het oog op de ontwikkeling van de waterstofbackbone heeft Hynetwork Services een consultatie uitgevoerd onder (industriële) marktpartijen die van de waterstofbackbone gebruik willen gaan maken. Uit de consultatie bleek dat deze partijen willen dat de te transporteren waterstof een zuiverheid van tenminste 98% krijgt. De entry- en exit-druk zien ze bij voorkeur op 50 bar entry en 30 bar exit. Een compleet [overzicht](#) van de technische specificaties die marktpartijen wensen werd in oktober 2021 door Hynetwork Services gepubliceerd.

Voorgesteld beleid ordening waterstofmarkt

Met de publicatie van het beleid voor marktordening rondom waterstof in december heeft het ministerie van EZK helderheid geschapen over onze toekomstige rol binnen de waterstofketen. Naast de ontwikkeling van infrastructuur heeft Gasunie zich vanaf het begin van de ontwikkeling van de waterstofketen ook ingezet voor een aantal belangrijke, innovatieve initiatieven voor elektrolyse. Dat het ministerie van EZK ervoor kiest om de opschaling voor elektrolyse bij de markt neer te leggen schept volgens ons de gewenste duidelijkheid voor iedereen.

Concreet betekent dit dat we blijven deelnemen in elektrolyser-haalbaarheidsstudies, waarmee we kennis verzamelen over de aansluiting van deze installaties op ons toekomstige waterstofnet, maar dat we geen aandeelhouder van elektrolyse-installaties of aandeelhouder in geïntegreerde productie-netwerk-ontwikkelconsortia zullen zijn.

Nu al nadenken over internationale verbindingen

De essentiële rol van waterstof in de toekomstige duurzame energiemix komt volgens Gasunie pas echt tot zijn recht wanneer sprake is van een echt internationaal netwerk, zodat vraag en aanbod elkaar goed kunnen vinden; te beginnen met Nederland en Duitsland. Daarom moet, in voorbereiding op definitieve transportverbindingen tussen beide landen, op korte termijn initiatief worden genomen voor tests en onderzoeken naar de noodzakelijke (technische en regulatoire) voorwaarden voor grensoverschrijdend waterstoftransport.

Voortgang waterstofprojecten

Gasunie heeft de ontwikkelingsactiviteiten rondom waterstof georganiseerd langs pijlers die zich richten op transport, opslag, conversie, offshore en import.

Pijler Transport

Rijnmond

In de regio Rijnmond realiseert Gasunie een regionale infrastructuur onder de projectnaam HyTransPort. Deze nieuwe waterstofleiding vormt straks de ruggengraat van de waterstofinfrastructuur in Rotterdam en loopt van de Maasvlakte naar Pernis. HyTransPort verbindt het conversiepark op de Maasvlakte met de zware en (petro)chemische industrie en importterminals in de haven. Een 200 MW-elektrolysefabriek van Shell wordt onze *launching customer*. In 2022 willen we een investeringsbeslissing nemen, waarna de leiding in 2024 operationeel kan zijn. Aansluiting op de nationale backbone kan volgen in 2026-2028.

Noord-Nederland

Noord-Nederland is een geschikte regio om een groene waterstofeconomie te ontwikkelen. Op dit moment werken we voor de Noordelijke backbone aan de vergunningen en worden de afspraken geconcretiseerd met de eerste producenten en afnemers. Als alles volgens plan verloopt wordt de eerste fase van de Noordelijke waterstofinfrastructuur in 2025 operationeel. Daarna staan verbindingen naar Emmen en het Duitse Roergebied (tweede fase) gepland, alsook een route naar Duitsland richting Hamburg en Bremen kort daarop.

Noordzeekanaalgebied

In het Noordzeekanaalgebied wil Gasunie een waterstofleiding realiseren tussen de haven van Amsterdam en de IJmond. Hiermee kunnen gebruikers en producenten van waterstof lokaal met elkaar worden verbonden. We overleggen momenteel met potentiële klanten en stakeholders over de details van de toekomstige infrastructuur. Het regionale systeem kan, volgend op een positieve investeringsbeslissing, in de tweede helft van 2026 operationeel zijn.

Zeeland

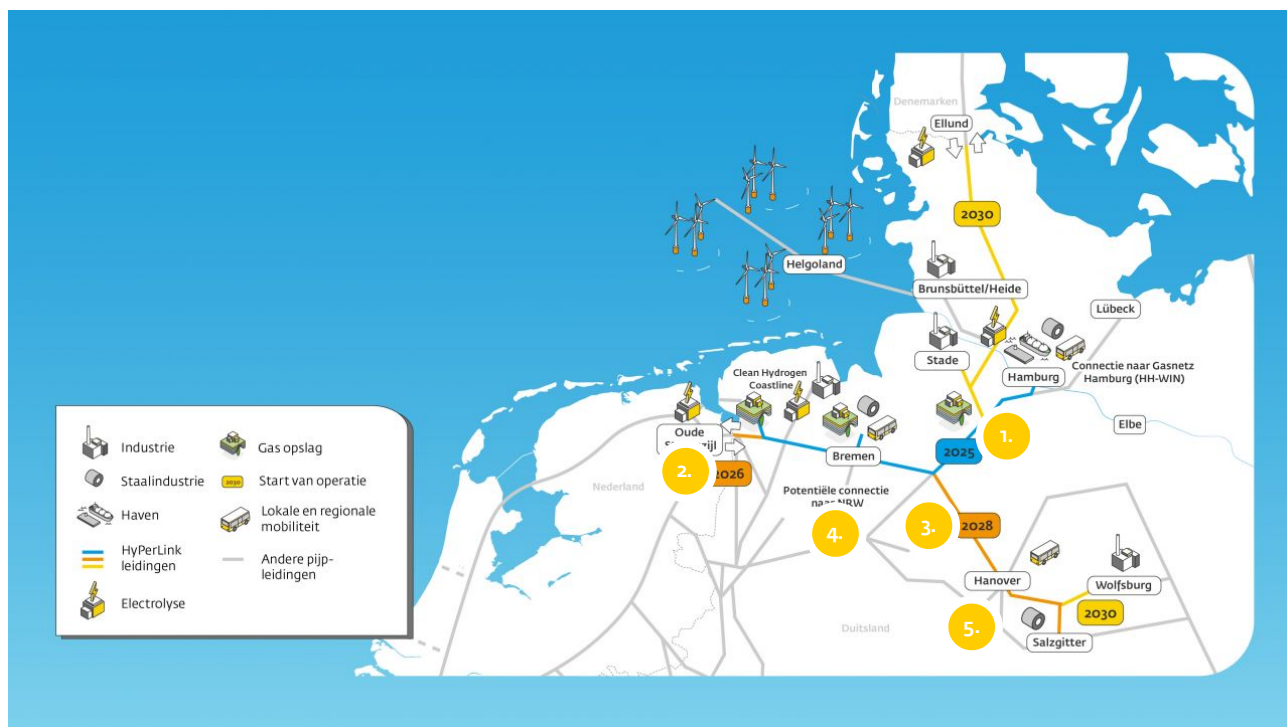
Gasunie en North Sea Port tekenden in september een overeenkomst voor de ontwikkeling van een regionaal transportnetwerk voor waterstof in de kanaalzone Vlissingen-Terneuzen. De Zeeuwse industrie is goed voor 33% van

de huidige vraag naar waterstof in Nederland, maar hiermee ook voor een aanzienlijk deel van de CO₂-uitstoot. Met de komst van een regionaal waterstofnetwerk kan de deltaregio de afname van CO₂-uitstoot versnellen. Het te ontwikkelen Hydrogen Delta Network NL moet de komende jaren gestalte krijgen. In 2027 kan de aansluiting van deze regionale infrastructuur aan de landelijke Nederlandse en Belgische waterstofinfrastructuur volgen.

GZI Next

GZI Next is een energiehub in Emmen, waarvoor Gasunie als consortiumpartner in 2022 een investeringsbeslissing verwacht te nemen. De bijdrage van Gasunie in het GZI Next project bestaat uit de aanleg van een waterstofleiding, waarbij wordt gekeken naar hergebruik van bestaande leidingen en mogelijke inzet van een nieuwe leiding. Tot slot wordt de mogelijkheid voor extra biogasproductie onderzocht. Vooruitlopend op de investeringsbeslissing hebben we in 2021 de materialen met langste levertijd besteld.

HyPerLink

1. HyPerLink bouwfase I

Het traject van opslagplaats Nütermoor naar Elbe-Süd en Eckel, langs opslagplaats Lesum en de regio's Bremen en Hamburg/Stade vormt de centrale bouwsteen. Dit gebied kan reeds in 2025 relevante waterstofverbruikers en -producenten met elkaar verbinden. Voor dit netwerk zijn geen nieuwe pijpleidingen nodig.

2. HyPerLink bouwfase II

Het pijpleidinggedeelte tussen de grensovergang Oude Statenzijl en Folmhusen kan het in 2025 gebouwde net in 2028 verbinden met het Nederlandse waterstofsysteem. Ook voor dit tracé kan volledig gebruik worden gemaakt van om te bouwen bestaande aardgaspijpleidingen. Een aftakking van Achim naar Wolfsburg behoort ook tot Fase II. Voor dit tracé zijn deels nieuwe leidingen nodig.

3. HyPerLink bouwfase III

Uitbreiding van het waterstofsysteem van Elbe Süd tot Ellund, de grensovergang naar Denemarken. De ontwikkeling van dit traject hoeft niet te wachten op het vrijvallen van aardgasleidingen.

4. Regio's Bremen/Hamburg en Brunsbüttel/Heide

De backbone zal de regio's Bremen/Hamburg en Brunsbüttel/Heide aandoen, waar veel eindverbruik wordt verwacht.

5. Om te bouwen aardgasopslagfaciliteiten

Om te bouwen aardgasopslagfaciliteiten zoals Harsefeld, Lesum, Nüttermoor, Jemgum of Huntorf kunnen op HyPerLink worden aangesloten.

In het noorden van Duitsland, waar het aardgasnet van GUD ligt, wil Gasunie de HyPerLink bouwen. Deze waterstofbackbone krijgt een lengte van 610 kilometer en een voorziene capaciteit van maximaal 7,2 GW. HyPerLink kan in fasen tussen 2025 en 2030 worden aangelegd.

Door grootschalige uitbreiding van windenergieparken in het Duitse deel van de Noordzee in combinatie met elektrolyse-installaties op het land en op zee, kan de op zee geproduceerde groene energie omgezet worden in waterstof, die via de HyPerLink-waterstofbackbone getransporteerd kan worden naar opslagfaciliteiten en (industriële) eindverbruikers.

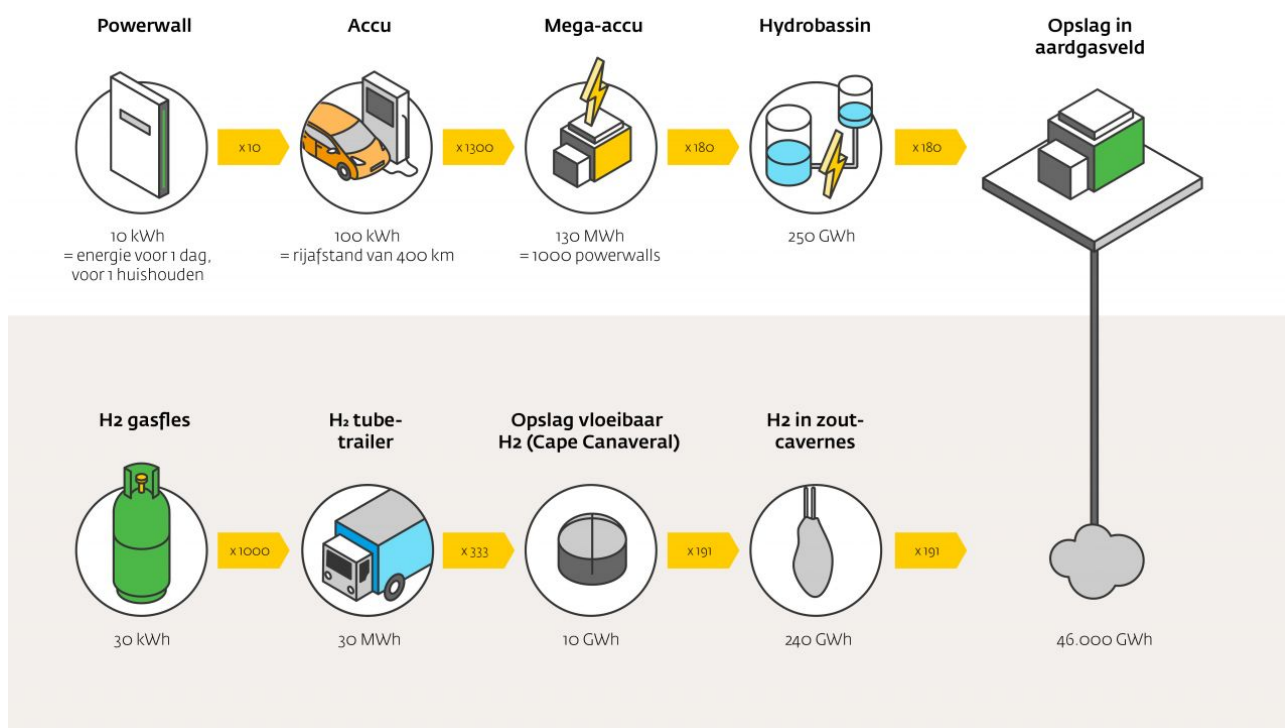
Net als de Nederlandse waterstofbackbone kan HyPerLink kostenefficiënt worden aangelegd door het ombouwen van bestaande aardgasinfrastructuur voor het vervoer van waterstof en - waar nodig - door nieuwe infrastructuur aan te leggen. Vanuit het huidige perspectief zullen de bouw en inbedrijfstelling in fasen plaatsvinden van 2025 tot ongeveer 2030.

Pijler Opslag

HyStock

In het energiesysteem van de toekomst is er geen rol of slechts een beperkte rol voor fossiele brandstoffen bij het in balans houden van energievraag en energieaanbod. Die rol wordt volgens ons grotendeels overgenomen door waterstof. Zonder een grootschalige centrale opslagfaciliteit kan de nationale waterstofbackbone niet met de gewenste stabiliteit en rendabel functioneren.

Gasunie werkt aan de mogelijkheid om in Zuidwending vier zoutcavernes te realiseren voor grootschalige waterstofopslag. Zodat op een veilige, efficiënte en betrouwbare manier grote hoeveelheden energie kunnen worden opgeslagen. De eerste resultaten hiervan in 2021 waren positief. Wanneer de demonstratietests in de eerste helft van 2022 eveneens goede resultaten laten zien, kan Gasunie verder met de ontwikkeling van opslag in zoutcavernes, waarvan de eerste in 2026 volledig in bedrijf kan zijn. Doel is om opslagcapaciteit te realiseren die voldoet aan de behoefte aan waterstofopslag volgens de afspraken uit het Nationaal Klimaatakkoord. Voor onze waterstofopslagactiviteiten hebben we in oktober 2021 een separate entiteit opgericht; [HyStock](#).

Waterstof kan aanzienlijk grootschaliger en goedkoper worden opgeslagen dan elektriciteit.

Pijler Conversie

Djewels 1

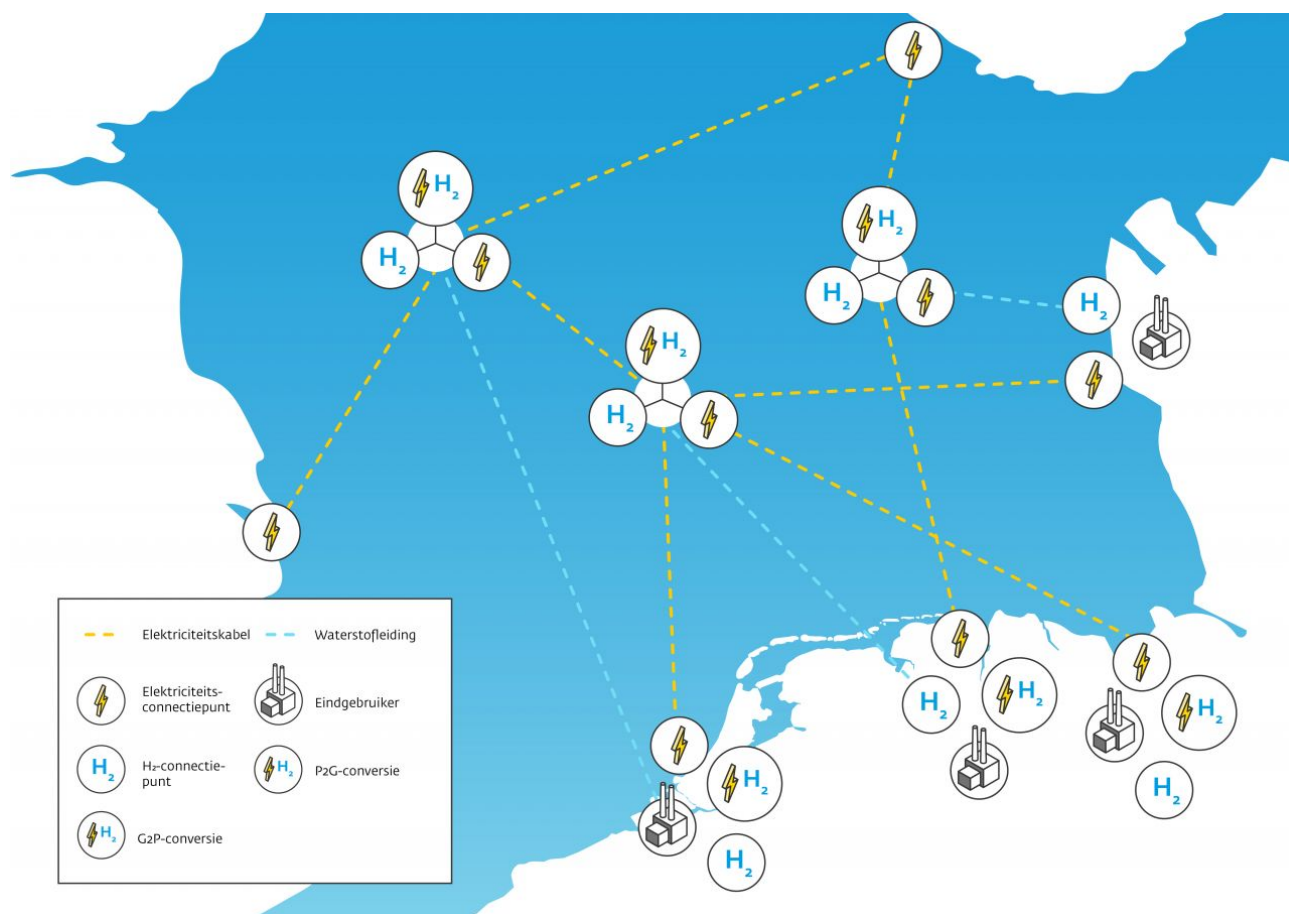
Op het Chemiepark in Delfzijl ontwikkelen Gasunie en HyCC onder de naam Djewels 1 een 20 MW elektrolyse-installatie. De kennis die zo wordt verzameld, maakt opschaling naar grotere installaties in de toekomst mogelijk. Op het Chemie Park bevinden zich zowel aanbieders als afnemers van waterstof en groene energie. Een investeringsbeslissing wordt verwacht halverwege 2022. Gasunie en HyCC, nieuwe waterstofbedrijf van Nobian en de Green Investment Group, willen de installatie eind 2024 operationeel hebben. Vanwege het kabinetsbesluit dat Gasunie niet actief mag worden in elektrolyse-activiteiten, blijven we slechts aandeelhouder in Djewels 1 tot het project de operationele fase bereikt.

Pijler Offshore

De wind van de Noordzee kan grootschalig ingezet worden om de klimaatdoelen te behalen. De bouw van 'energie-eilanden' in de Noordzee is een zeer efficiënte manier om daar invulling aan te geven. Gasunie is betrokken bij drie van deze offshore-waterstofketenprojecten.

PosHydon

In het onderzoeksproject PosHydon integreren Gasunie en consortiumpartners op het platform Q13a van Neptune Energy offshore wind, offshore aardgas en offshore waterstof. Om groene waterstof te kunnen maken, moet zeewater op het platform omgezet worden in gedemineraliseerd water. Dit water wordt vervolgens door middel van elektrolyse omgezet in waterstof. Daarbij wordt stroom van wind gebruikt om deze groene waterstof te produceren. In PosHydon doen de projectpartners ervaring op met het integreren van energiesystemen op zee en het vervaardigen van waterstof in een offshore omgeving en zien we wat de invloed van offshore condities, waaronder zout, op de electrolyser zijn. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) heeft een Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie (DEI+) subsidie van € 3,6 miljoen toegekend. Met deze subsidie en een bijdrage van de consortiumpartners kan de pilot van start gaan. Platform Q13a ligt 13 kilometer voor de kust van Scheveningen.

NorthH2

NorthH2 is een consortium waarin Gasunie samenwerkt met Equinor, Groningen Seaports, RWE en Shell Nederland. Het consortium wordt gesteund door de provincie Groningen. Gezamenlijk onderzoeken we de haalbaarheid van grootschalige productie, opslag en transport van groene waterstof. Het doel is om de industrie in het volgende decennium te kunnen voorzien van circa 4 GW groene waterstof. Maar de ambitie reikt verder. NorthH2 wil doorgroeien naar circa 10 GW rond 2040, ongeveer 1.000.000 ton groene waterstof per jaar. Dat scheelt een uitstoot van acht tot tien megaton CO₂ per jaar. De elektrolyse vindt in eerste instantie in de Eemshaven plaats en later mogelijk ook op zee.

Momenteel zijn we bezig met een haalbaarheidsstudie. De eerste resultaten zijn positief en bieden vertrouwen dat er over afzienbare tijd gestart kan worden aan het concreet uitwerken van het project. Na de studiefase wijzigt de samenwerkingsstructuur. Gasunie stopt dan als investeringspartner, maar blijft wel betrokken bij de realisatie van de noodzakelijke transportinfrastructuur.

North Sea Wind Power Hub

North Sea Wind Power Hub (NSWPH) wil energie-eilanden gaan realiseren met verbindingen naar verschillende landen. De eilanden verzamelen de elektriciteit die omliggende offshore windparken opwekken. Gezien de omvang en ambities voorzien de consortiumpartners dat er zoveel elektriciteit geproduceerd gaat worden dat een groot deel omgezet zal worden in waterstof. Hierin kan Gasunie een nuttige bijdrage leveren en om die reden zijn wij een actieve partner in dit consortium, dat verder bestaat uit de netbeheerders TenneT en Energinet.dk.

De initiële capaciteit van NSWPH bedraagt circa 3 GW, waarna dit wordt uitgebreid naar circa 10 GW. De Deense overheid besloot in februari 2021 tot de aanleg van het eerste kunstmatige eiland, dat in 2030 klaar moet zijn. De grote uitdaging is het aanlanden en integreren in het energiesysteem van de verwachte enorme hoeveelheid offshore

windenergie. Dat heeft te maken met alle technische systeemveranderingen en regulatoire veranderingen die daarvoor nodig zijn.

AquaVentus

Het consortium AquaVentus wil bij Helgoland 10 GW aan offshore windparken bouwen in combinatie met offshore conversie van elektriciteit naar waterstof en het transport van waterstof naar het vaste land in Duitsland door middel van leidinginfrastructuur. Het AquaVentus-programma is onderverdeeld in verschillende projecten waaronder het project AquaDuctus. Het doel van AquaDuctus is het realiseren van het benodigde offshore leidingnetwerk (circa 400 kilometer) om de groene waterstof vanaf de elektrolyseplatforms op zee af te kunnen leveren bij de afnemers. Gasunie is consortiumpartner van AquaDuctus.

Element Eins/Clean Hydrogen Coastline

De partijen achter de waterstofprojecten Clean Hydrogen Coastline en Element Eins hebben in november bekendgemaakt dat ze beide initiatieven samenvoegen. Clean Hydrogen Coastline (ArcelorMittal, EWE, FAUN, Gasunie, swb en TenneT) heeft als doel om een grootschalige waterstofketen te ontwikkelen in het noordwesten van Nedersaksen. Element Eins (Gasunie Deutschland, TenneT en Thyssengas) beoogt de ontwikkeling van een 100 MW elektrolyser in het Nedersaksische Diele.

Beide projecten leggen samen de basis voor een integrale waterstof-waardeketen die moet ontstaan tegen 2026 met waterstofproductie, elektriciteitsinfrastructuur, grootschalige waterstofopslag in zoutcavernes en transport via toekomstige waterstofleidingen op basis van bestaande gasleidingen. De in november gesloten samenwerkingsovereenkomst vormt de basis voor verdere stappen, waaronder het doorhalen van de rechtstreekse band van de deelnemende netwerkbedrijven met de bouw van de elektrolyser en verkrijgen van financiering. Clean Hydrogen Coastline heeft een IPCEI-status*.

* Een IPCEI is een transnationaal project van gemeenschappelijk Europees belang dat door middel van overheidsfinanciering een belangrijke bijdrage levert aan de groei, de werkgelegenheid en het concurrentievermogen van de Europese industrie en economie.

Pijler Import

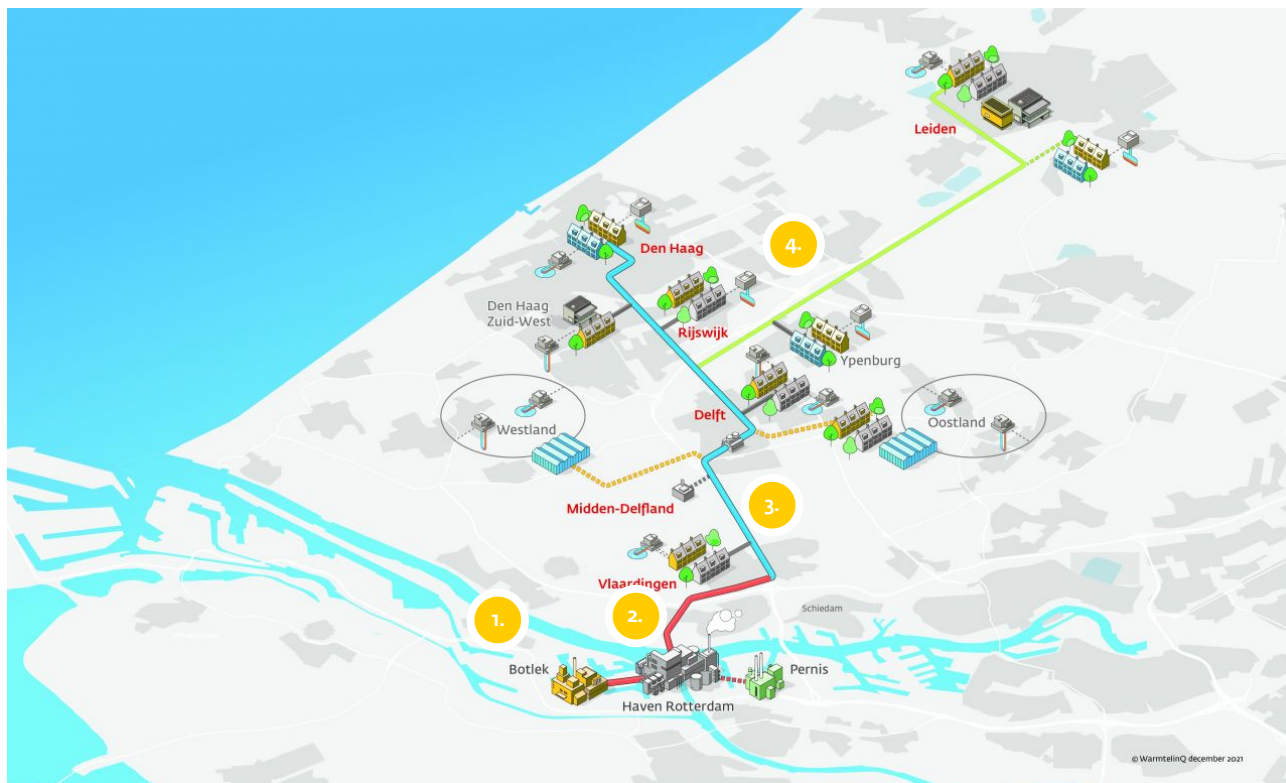
Ammoniakterminal

Studies als Il3050 en HyWay27 voorzien dat Noordwest-Europa in de toekomst, ondanks grootschalige productie-initiatieven, niet aan de eigen vraag naar groene waterstof kan voldoen. Import van groene waterstof wordt daarmee noodzakelijk. Waterstof kan op verschillende manieren worden vervoerd en opgeslagen, onder andere door waterstof onder hoge druk te brengen of door waterstof af te koelen totdat het vloeibaar wordt. Een alternatief is om waterstof te verbinden aan een zogeheten waterstofdrager, waaronder ammoniak en liquid organic hydrogen carriers (LOHC's). Ammoniak biedt verschillende voordelen op het gebied van transport en opslag en wordt gezien als een van de meest kansrijke waterstofdragers. Na vervoer en opslag kan de waterstof worden onttrokken uit de ammoniak waardoor waterstof vrijkomt, of kan de ammoniak bijvoorbeeld worden gebruikt als CO₂-vrije brandstof of als vervanging van 'grijze' ammoniak bij de productie van kunstmest. Gasunie onderzoekt met partners de mogelijkheden voor de realisatie van een of meer aanlandterminals voor groene ammoniak in ons kerngebied.

Onze investeringen in warmte

WarmtelinQ is een grotendeels ondergrondse hoofdtransportleiding voor heet water. De leiding gaat vanaf 2025 circa 120.000 huishoudens en bedrijven in delen van Zuid-Holland verwarmen met warmte afkomstig van industrieën in de Rotterdamse haven. Eind 2021 hebben we de definitieve investeringsbeslissing voor WarmtelinQ genomen. Twee belangrijke puzzelstukjes hiervoor vielen in 2021 op hun plaats: het ondertekenen van een overeenkomst met Eneco en de subsidie voor WarmtelinQ die op Prinsjesdag door de rijksoverheid is aangekondigd. Naast het

investeringsbesluit voor de Warmtetransportleiding van de Rotterdamse haven naar Den Haag, is er overleg met betrokken partijen voor een uitbreiding van het tracé van Rijswijk naar Leiden. Of er voldoende financieel en commercieel draagvlak is voor deze uitbreiding wordt naar verwachting begin 2022 duidelijk.

1. Restwarmte

De warmte voor WarmtelinQ zal voornamelijk bestaan uit restwarmte van industrieën in de Rotterdamse haven. Het gaat om warmte die vrijkomt bij industriële processen en nu ongebruikt wordt geloosd. Maar ook om warmte uit de afvalverbranding. Hierdoor wordt CO₂ uitgespaard die nu door energiecentrales en door individuele cv-ketels wordt uitgestoten. Daarom wordt restwarmte in het klimaatakkoord gezien als duurzaam.

3. Tracé fase 1

Het project gaat van start met het tracé Vlaardingen–Den Haag met aan de eindpunten twee Warmte Overdracht Stations en bij Delft een pompstation. De FID die is genomen gaat echter verder dan alleen voornoemde leiding en stations. Ook de leiding via Vondelingenplaat naar de Rotterdamse haven is hier onderdeel van. Uiteindelijk willen we het netwerk verder uitbouwen naar het Westland en het Oostland, en naar Leiden.

2. Duurzame bronnen

De restwarmte is nu indirect afkomstig van fossiele brandstoffen. Maar in het klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt met de industrie om haar processen te verduurzamen. Daarmee wordt de restwarmte duurzamer. Op termijn kunnen er ook andere duurzame bronnen aansluiten op WarmtelinQ, zoals aardwarmte en lokale geothermie.

4. Tracé fase 2

Meteen na de FID zijn we begonnen met het bestellen van de materialen die een lange levertermijn kennen, zodat we zo min mogelijk vertraging oplopen in de bouw. De maatschappelijke waarde van WarmtelinQ is groot: Omdat het leidingtracé door dichtbevolkte gebieden loopt, is er zorgvuldige afstemming nodig met omwonenden, gemeenten, waterschappen, Rijkswaterstaat en andere partijen. De oplevering van de tracés Vondelingenplaat–Haven Rotterdam, Haven Rotterdam–Vlaardingen en Vlaardingen–Den Haag zijn gepland voor eind 2025.

INTERVIEW Groen licht voor warmtetransportleiding WarmtelinQ

Het ministerie van EZK en Gasunie gaven op 8 november 2021 het startsein voor de aanleg van WarmtelinQ, de warmtetransportleiding van de Rotterdamse haven naar Den Haag. Liesbeth Siesling, Manager Omgeving & Vergunningen, en Floor Hooijman, Business Development New Energy, staan stil bij het belang van dit project voor de warmtetransitie. Liesbeth: "WarmtelinQ kan fungeren als vliegwiel voor het ontstaan van nieuwe, lokale initiatieven."

[Lees het interview](#)

Onze investeringen in groen gas

In Nederland moet in 2030 2 miljard m³ groen gas door de netten stromen, zo is vastgelegd in het Klimaatakkoord. Groen gas wordt voornamelijk geproduceerd door het vergisten of vergassen van biomassa. De kwaliteit van groen gas is hetzelfde als Groningengas en doordat het CO₂-neutraal is vormt het een duurzaam alternatief voor aardgas. In 2021 kreeg GTS in totaal 185,4 GWh groen gas (19 miljoen m³) ingevoerd in haar netten. Bij GUD werd 113,6 GWh (11,6 miljoen m³) ingevoerd.

De Gaswet bepaalt de kaders waarbinnen GTS de markt voor groen gas kan faciliteren. GTS kan bijvoorbeeld via boosters (groen) gas uit netten van regionale netbeheerders naar het GTS-net overstorten en zo de ruimte voor invoeding van groen gas in de regionale netten helpen vergroten. GTS mag geen biogas (onbehandeld groen gas) innemen, transporteren, behandelen en wegmengen terwijl dit de kosten van groen gas kan verlagen. Om deze reden ondersteunt Gasunie de groengasmarkt met het opschaalbaar maken van groengasproductietechnieken, zoals bij de initiatieven SCW en Torrgas.

Het produceren van groen gas op industriële schaal is een proces met technische uitdagingen. Dit maakt de ontwikkeling van groengasprojecten lastig te voorspellen en financieel onzekerder. In 2021 heeft Gasunie daarom besloten om als infrastructuurpartner betrokken te blijven bij de bovenstaande twee projecten en de groengasmarkt opschalingspotentieel te bieden.

Gasunie en SCW bouwen een demonstratie-installatie voor superkritische watervergassing op het Energy Innovation Park in Alkmaar. Gasunie en Perpetual Next hebben het plan om het project Torrgas Delfzijl te gaan ontwikkelen en realiseren. Het gezamenlijk voornemen is om een demonstratie-installatie te bouwen die – op basis van Torrgas-technologie – in de toekomst vanuit syngas op duurzame wijze groen gas kan produceren dat via het bestaande gasnet kan worden gedistribueerd naar afnemers.

Onze investeringen in CO₂-opslag, hergebruik en transport

CO₂-afvang en -opslag (carbon capture & storage, CCS) is een van de weinige manieren waarmee energie-intensieve industrieën, zoals raffinaderijen, chemiebedrijven, staalbedrijven, afvalverwerkers en cementproducenten op korte termijn, tijdelijk en tegen relatief lage kosten het uitstoten van grote hoeveelheden CO₂ kunnen vermijden. Hierdoor kunnen deze industrieën meehelpen aan het realiseren van de klimaatdoelen en blijven ze behouden voor onze economie. Hergebruik van CO₂ (carbon capture & usage, CCU) kan een belangrijke rol spelen in de verduurzaming van de glastuinbouw en biedt kansen in andere markten. Carbon capture, usage & storage (CCS) is daarom onderdeel van het Nederlands Klimaatakkoord en de Europese Green Deal.

Gasunie wil de ontwikkeling van CCS faciliteren door, samen met ketenpartners, CO₂-transport en -opslaginfrastuctuur te ontwikkelen. De projecten waar we aan werken zijn Porthos, Carbon Connect Delta, Aramis en CO₂nnect. Ons CO₂-project Athos is in september 2021 gestopt omdat Tata Steel IJmuiden besloten heeft om versneld de staalproductie te willen vergroenen via DRI-technologie ('de waterstofroute'). Dat besluit maakt dat er in de regio Amsterdam-IJmond te weinig CO₂ ter beschikking komt voor een rendabele businesscase voor transport en onderzeese opslag. Tata blijft de mogelijkheid houden om via Aramis of CO₂nnect nog CO₂ op te slaan.

Porthos: op koers

Porthos ligt op koers om vanaf 2024 jaarlijks 2,5 Mton CO₂ van de industrie op te slaan in lege gasvelden onder de Noordzee. In juni 2021 heeft de overheid € 2,1 miljard SDE++ -subsidie voor de komende vijftien jaar gereserveerd voor de klanten van het project: Air Liquide, Air Products, ExxonMobil en Shell. Het daadwerkelijk uit te keren toekomstige

subsidiebedrag kan significant lager uitvallen, als de prijs van emissierechten (ETS) in de komende jaren doorstijgt.

Bouwbedrijf Denys kreeg in juni de opdracht om de landleiding te ontwerpen en aan te leggen na een Europees aanbestedingstraject. Het besluit op het inpassingsplan en vier vergunningsaanvragen (Omgevingsvergunning voor het compressorstation, Omgevingsvergunning voor het P18-A-platform, Vergunning voor de CO₂-transportleiding op zee en Wijziging vergunning voor permanent opslaan van CO₂ in reservoir P18-4) hebben ter inzage gelegen.

Milieuorganisatie Mobilisation for the Environment (MOB) heeft in november beroep ingesteld tegen de omgevingsvergunningen voor het compressorstation en het platform en tegen het inpassingsplan. In december hebben Air Liquide, Air Products, ExxonMobil en Shell de definitieve transport- en opslagcontracten met Porthos getekend.

Als de vergunningen voor aanleg en gebruik van de infrastructuur en installaties verkregen zijn en lopende werkzaamheden definitief bevestigen dat het beoogde onderzeese gasveld en putten geschikt zijn voor opslag van CO₂, wordt naar verwachting in 2022 de definitieve beslissing genomen om het project te realiseren. De bouw van het Porthos-systeem (landleiding, compressorstation, pijpleiding op zee, aanpassing van het platform op zee) duurt ongeveer twee jaar. Ondertussen leggen de bedrijven hun afvanginstallaties aan. In 2024 kan dan de eerste CO₂ worden opgeslagen.

Carbon Connect Delta: CCS in Zeeland en Vlaanderen

In de Deltaregio van Zeeland en Vlaanderen heeft Gasunie in een consortium met Smart Delta Resources, North Sea Ports en Fluxys gewerkt aan een studie naar de haalbaarheid van CCS in de regio gewerkt. Onder de naam Carbon Connect Delta zijn door het grensoverschrijdende consortium plannen gemaakt die zouden kunnen leiden tot een vermindering van de CO₂-uitstoot door industrieën in Terneuzen, Vlissingen en Gent met 1 tot 6,5 Mton/jaar. Voor het Nederlandse deel is in 2021 SDE++ subsidie aangevraagd, waarbij gemikt wordt op transport van CO₂ per schip in plaats van leidingen.

CO₂nnect en Aramis: samenwerking in de CO₂-keten

We denken dat er niet alleen in Rotterdam en in Zeeland behoefte is aan verwerking van afgevangen CO₂. CO₂nnect, een consortium van Gasunie, Vopak en Gate terminal verkent sinds 2021 de interesse in een onafhankelijke, open access-terminal op de Maasvlakte voor de ontvangst, opslag, overslag en levering van vloeibare CO₂. De marktverkenning richt zich op industriële bedrijven en clusters zonder directe aansluiting op een CO₂-pijpleiding. Zij kunnen per kustvaarder, binnenvaartschip en wellicht ook per trein of vrachtwagen CO₂ naar de terminal brengen. CO₂nnect zou in een eerste fase tot 7 Mton CO₂ kunnen verwerken.

CO₂nnect werkt bij haar marktverkenning samen met Aramis, een in 2021 gestart consortium van Gasunie, TotalEnergies, Shell Nederland en Energie Beheer Nederland. Aramis mikt op de bouw van een pijpleiding die CO₂ transporteert van een CO₂-verzamelpunt en compressorstation in de haven van Rotterdam naar de op zee gelegen platforms. Daar wordt de CO₂ via bestaande putten in lege gasvelden geïnjecteerd. Deze gasvelden liggen zo'n drie tot vier kilometer onder de Noordzeebodem. Ook de Aramis-infrastructuur moet vrij toegankelijk worden, zodat industriële klanten en operators van andere velden stapsgewijs aan het systeem kunnen worden toegevoegd. Aramis streeft ernaar om in 2023 een definitief investeringsbesluit te nemen met een operationele start in 2026. De CO₂-transportinfrastructuur zou jaarlijks 5 Mton CO₂ naar de opslagvelden kunnen brengen.

De projectteams achter CO₂nnect en Aramis kijken naar onderlinge synergie en samenwerking met Porthos. Het plan is om de terminal van CO₂nnect aan te sluiten op de buisleiding van Aramis.

Ondergrondse opslag van CO₂ uit andere landen?

De CCS-projecten waar Gasunie aan deelneemt, gaan vooral om opslag van CO₂ geproduceerd in Nederland. Wettelijk gezien mag er nu op dit moment geen CO₂ uit het buitenland worden vervoerd en opgeslagen op Nederlands grondgebied. Onder de zeebodem van het Nederlandse deel van de Noordzee zit voldoende capaciteit om te kunnen voldoen aan de Nederlandse behoefte.

Er is ruimte om ook te voorzien in de opslagbehoefte van omliggende landen. De opslag van deze buitenlandse CO₂ is nog onzeker en hangt af van politieke (beleidsmatige) keuzes. Gasunie volgt de lijn van de Nederlandse overheid en kan meewerken aan transport en opslag van buitenlandse CO₂ als er een wettelijke basis en draagvlak is.

Aramis is op de lijst van International Projects of European Common Interest geplaatst en heeft daarmee de zogenaamde IPCEI-status. Dat is een kwalificatie voor projecten om in Europees verband als duurzaam en nuttig te worden gezien. En een voorwaarde om voor Europese duurzaamheidssubsidie in aanmerking te komen.

Hoe we de milieu-impact van ons aardgastransport terugdringen

Voor het transport van aardgas is energie nodig. Deze energie gebruiken we om het gasnet op druk te houden, voor het mengen van aardgas met stikstof en om wrijvingsverliezen tijdens transport te compenseren. Gasunie zet hiervoor aardgas en elektriciteit in. De verbranding van dit aardgas en de opwekking van deze elektriciteit zorgt voor CO₂-emissies en NO_x-emissies.

Daarnaast komt er bij het beheer en onderhoud van onze infrastructuur aardgas vrij. Dat gebeurt bij:

- het starten en het stoppen van compressoren;
- het aansturen van apparatuur met aardgasdruk (pneumatische componenten);
- sluipende lekkages (onder andere bij koppelingen);
- werkzaamheden aan het transportnet.

Aardgas bestaat voornamelijk uit methaan. Net als koolstofdioxide is methaan een broeikasgas*. De totale methaanemissies binnen de aardgasketen zijn nog steeds niet met zekerheid vast te stellen. We verwachten dat op korte termijn betere meetmethoden, zoals lasermetingen vanuit satellieten en drones, beschikbaar komen om lekbronnen uit de hele energiesector te detecteren.

* Wij berekenen de bijdrage aan het broeikasgaseffect in koolstofdioxide equivalenten, afgekort CO_{2eq}. Hierbij gaan we ervan uit dat 1 kilogram methaan op korte termijn 25 keer zoveel klimaatverandering veroorzaakt als 1 kilogram CO₂.

Onze emissies

We rapporteren onze CO₂-emissies volgens de regels van het [Greenhouse Gas Protocol](#) waarbij de emissies worden ingedeeld in drie groepen (scopes). De CO₂-voetafdruk wordt hierbij uitgedrukt in zogenoemde CO₂-equivalenten. Dit betekent dat emissies ten gevolge van energiegebruik en aardgasemissies worden omgerekend naar een gelijkwaardige hoeveelheid CO₂. Deze hoeveelheid CO₂ is een maat voor de bijdrage aan klimaatverandering.

CO₂-emissies volgens het GHG Protocol (in tonnen CO₂-equivalenten)

^a Retrospectief is het methaanemissiegetal van 2020 aangepast.

Scope 1: Direct gevolg van eigen bedrijfsactiviteiten

Scope 2: Indirect gevolg van ingekochte energie

Scope 3: overige indirect gevolg, bijvoorbeeld ingekochte stikstof

1. Methaan

Retrospectief is het methaanemissiegetal van 2020 met 18 kiloton aangepast vanwege het toepassen van het OGMP-framework bij Gasunie Deutschland.

3. Scope 2

Onder scope 2 vallen de indirecte emissies van de energie die is ingekocht. We kopen elektriciteit in voor onze elektrische compressoren en voor de productie van stikstof, waarmee we hoogcalorisch gas uit het buitenland converteren naar laagcalorisch gas van 'Groningen-kwaliteit'. Ook de elektriciteit die we verbruiken op onze kantoren en installatiegebouwen valt binnen deze categorie. We vergroenen de elektriciteit die we inkopen door de aankoop van Garanties van Oorsprong (GVO's).

2. Scope 1

Hieronder vallen alle emissies die direct het gevolg zijn van onze eigen activiteiten. Denk aan de CO₂-uitstoot van compressoren, eigen gasverbruik voor verwarming van gebouwen en eigen gasverbruik voor de verwarmingsketels op gasontvangststations. In deze categorie vallen ook onze CO₂-equivalenten aan methaanuitstoot en fluorkoolwaterstoffen (HFK's, voor koelprocessen).

4. Scope 2

Scope 2-emissies zijn op basis van market based-methode opgegeven. De location-based gegevens van scope 2 zijn: 396 kton CO₂eq in 2019, 398 kton CO₂eq in 2020 en 352 kton CO₂eq in 2021.

5. Scope 3

Hieronder vallen overige indirecte emissies die het gevolg zijn van onze bedrijfsactiviteiten, bijvoorbeeld emissies als gevolg van autorijden, vliegreizen en treinreizen en ook de energie die derden gebruiken voor de productie van de stikstof die wij inkopen.

7. Locatie-gebaseerd

Dit cijfer is gebaseerd op de uitstoot van broeikasgassen veroorzaakt door de productie van elektriciteit in de regio waar het elektriciteitsverbruik plaatsvindt. Het locatie-gebaseerde cijfer wordt dan berekend door vermenigvuldiging van het elektriciteitsverbruik (verbruik uitgedrukt in kWh) te vermenigvuldigen met de CO₂-emissiefactor elektriciteit conform de lijst CO₂-emissiefactoren.

9. 709

De waarde wijkt af van de voorgaande jaren doordat GVO zelf bij de fabrikant van stikstof worden ingekocht. De ongecorrigeerde waarde indien de fabrikant geen GVO's had aangeschaft, bedraagt in 2021 987 kton CO₂eq. De ongecorrigeerde waarde bedraagt in 2021 1.116 kton CO₂eq, als we de wijziging van de CO₂eq-emissiefactor elektriciteit (van stroometiket leverancier naar de lijst van CO₂-emissiefactoren) hierin meenemen.

6. Scope 3

De kwaliteitsconversie van buitenlands hoogcalorisch gas naar pseudo-G gas vindt plaats met zelfgeproduceerde stikstof (scope 2) en stikstof dat bij derden wordt ingekocht (scope 3). In 2021 zijn we met onze grootste stikstofproducent overeengekomen dat de stikstof groen (middels GVO's) wordt ingekocht. Daarom is voor scope 3 van stikstofinkoop een aanzienlijke verlaging te zien.

8. Market based

Om dit cijfer te berekenen, moet de onderneming zich baseren op de broeikasgasemissies veroorzaakt door de energie-installaties waarvan de gekochte elektriciteit afkomstig is. De herkomst van de elektriciteit moet worden bewezen door Garanties van Oorsprong. In 2021 heeft Gasunie in Nederland Garanties van Oorsprong van Europese windmolenparken aangekocht. In Duitsland heeft Gasunie haar elektriciteitsverbruik direct groen ingekocht bij de elektriciteitsleverancier.

10. Vergroening door GvO's in scope 2:

bij het jaar 2020:

728:

Vergroening scope 2: 398

Vergroening scope 3: 330

bij het jaar 2019:

521:

Vergroening scope 2: 317

Vergroening scope 3: 204

Onze emissiereductie-inspanningen

Onze maatregelen tegen methaanemissies

Er is ons veel aan gelegen om onze CO₂-voetafdruk te reduceren. We verminderen onze methaanemissies door het toepassen van:

1. Emissievrij regelen
2. LDAR-programma
3. Verdringing met stikstof
4. Mobiele hercompressie
5. Mobiel flaren

1. Emissievrij regelen

In 2021 is besloten om alle emitterende regelapparatuur tussen 2021 en 2029 te vervangen door niet-emitterende regelapparatuur. Bij nieuwbouw of renovatie worden geen gas-emitterende regelaars meer toegepast.

2. LDAR-programma

Een deel van de methaanemissies wordt veroorzaakt door lekkages bij verbindingen en appendages. Het opsporen van deze lekkages is complex vanwege de grote aantallen stations en de lengte van het transportsysteem. We hebben een leak detection and repair-programma (LDAR) met als doel de lekken op te sporen, vast te stellen hoeveel er lekt en te repareren. We maken hierbij gebruik van de NEN-EN 15446 meetmethode die is ontwikkeld door het Environmental Protection Agency (EPA). Gasunie heeft LDAR-programma's op verschillende typen locaties zoals compressorstations, gasontvangststations, meet- en regelstations en hogedruk-afsluiterlocaties.

3. Verdringing met stikstof

Een manier om het afblazen van aardgas uit een leiding te voorkomen, is verdringing met stikstof waarbij het aardgas wordt overgebracht in een ander deel van de leiding. Daar waar de situatie het toelaat, wordt deze techniek ingezet.

4. Mobiele hercompressie

Wij gebruiken al enige jaren een mobiele hercompressie-unit waarmee we gas, dat anders zou moeten worden afgeblazen, hercomprimeren en in een andere leiding overbrengen. Zo hoeven we minder gas af te blazen. In 2021 is door hercompressie ca 1,7 miljoen m³ terug in het netwerk gebracht. Afgelopen jaar hebben we besloten dat we de hercompressie-unit vaker inzetten, dus ook bij kleinere volumes.

5. Mobiel flaren

Affakkelen: naast hercompressie flaren we ook gas. Dit gebeurt door de inzet van een mobiele flare-installatie. De milieubelasting door affakkelen, waarbij het aardgas wordt verbrand, is lager dan wanneer het gas wordt afgeblazen. Afblazen gebeurt pas als het om technische of veiligheidsredenen niet anders kan. In 2021 hebben we een tweede (grotere) 1200 m³/u mobiele flare-inrichting in gebruik genomen. De kleinere (500 m³/u) was in 2020 in gebruik genomen. In 2021 is ongeveer 636.973 m³ aardgas afgefakkeld. In 2020 was dit 525.000 m³. Door daar waar mogelijk af te fakkelen in plaats van af te blazen is in 2021 een milieuwinst van 8,2 kiloton CO₂eq gerealiseerd.

Onze maatregelen tegen overige CO₂-emissies

1. Vergroenen van eigen elektriciteitsgebruik

In 2021 hebben we voor onze Nederlandse activiteiten GvO's van Europese windmolenparken aangekocht. Met deze aankoop is 100% van het elektriciteitsverbruik vergroend. Voor onze Duitse activiteiten hebben we het elektriciteitsverbruik direct groen ingekocht bij de elektriciteitsleverancier.

2. Tijdelijk buiten bedrijf stellen van compressorstations

Als gevolg van de afname van de Groningengasproductie zijn we van plan een aantal compressorstations tijdelijk buiten bedrijf te stellen. We verwachten dat deze assets in de toekomst kunnen worden aangewend ten gunste van de energietransitie. Het buitenbedrijfstellen van compressorstations zorgt voor vermindering van de emissie van broeikasgassen en een lager energiegebruik.

3. Groen inkopen van stikstofproductie bij derden

Door de afname van de productie uit het Groningenveld wordt steeds meer hoogcalorisch gas ingekocht dat vervolgens op de juiste kwaliteit moet worden gebracht. Deze kwaliteitsconversie vindt plaats met zelfgeproduceerde stikstof en stikstof die bij derden wordt ingekocht. In 2021 is GTS met onze grootste stikstofproducent overeengekomen dat de stikstof voortaan groen (middels GVO's) wordt ingekocht. Dit aandeel is circa 85% van het totale elektriciteitsgebruik dat voor de productie van de ingekochte stikstof benodigd was.

4. Mobiliteit

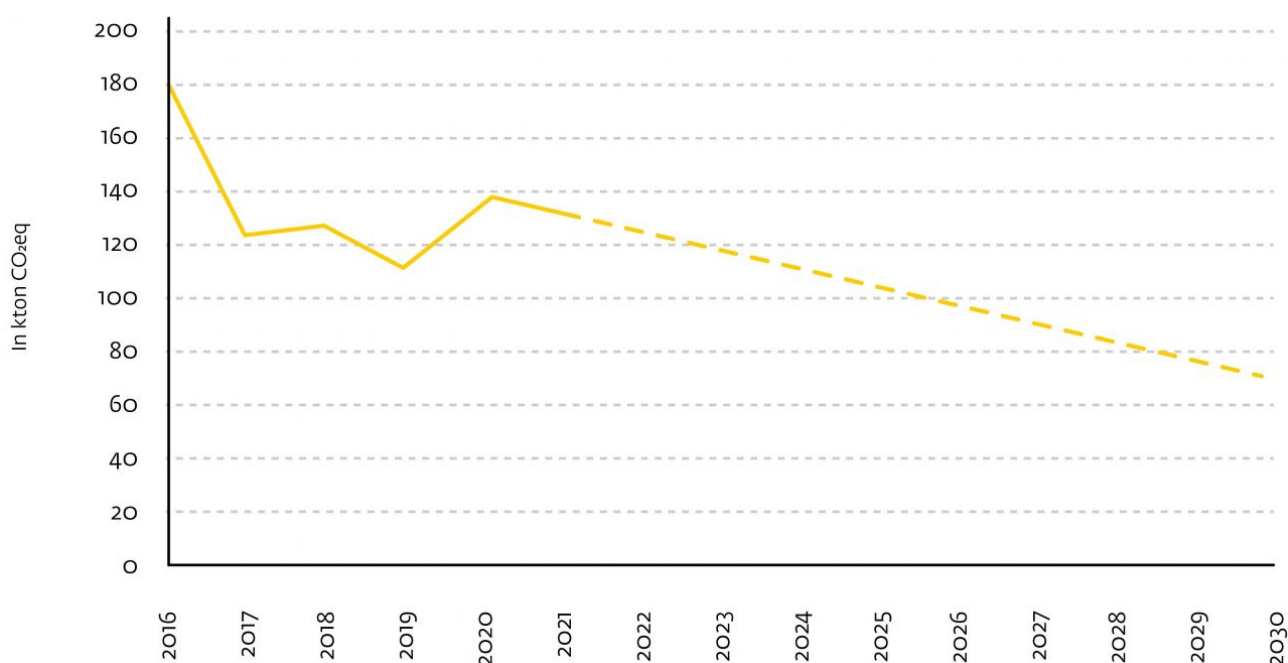
- a. Vanaf medio 2021 zijn alle nieuw ingezette personenleaseauto's voorzien van een volledig elektrische aandrijving. In 2022 gaan we verder met de vervanging van auto's die fossiele brandstoffen gebruiken door volledige elektrische auto's.
- b. CO₂-emissies ontstaan door vliegreizen worden gecompenseerd.

Onze ambities voor voetafdrukreductie

Nieuwe, bedrijfsbrede doelstellingen

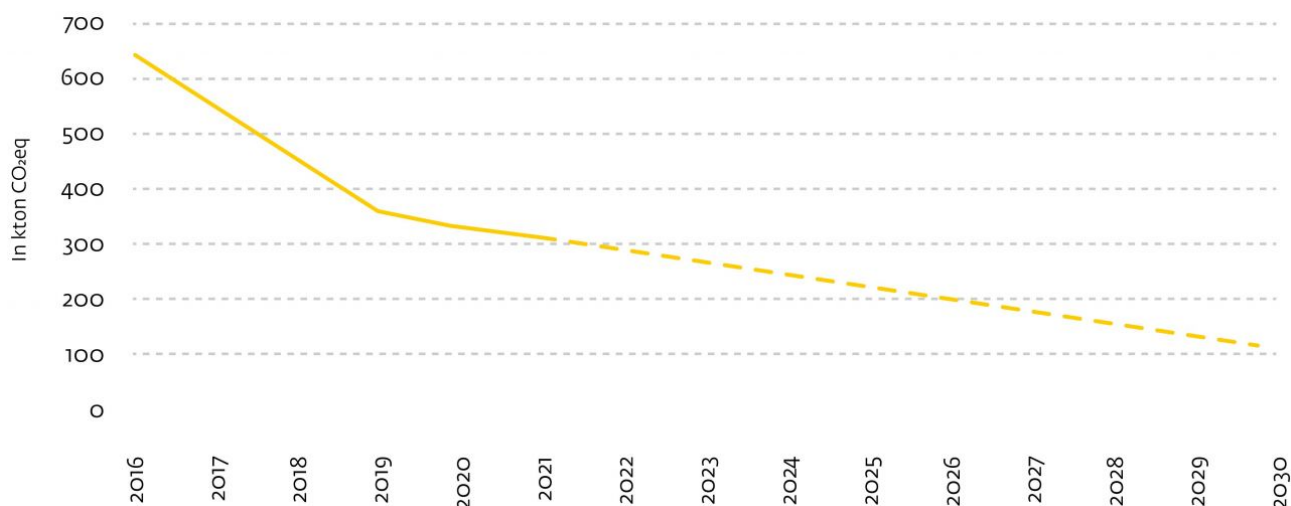
In 2021 hebben we, voor het eerst, een concernbreed doel gesteld voor zowel onze CO₂-emissies als onze methaanemissies. Hiermee wordt het voor onszelf gemakkelijker om reductieprestaties van onze verschillende bedrijfsonderdelen met elkaar te vergelijken, en kunnen derden onze totaalprestatie beter vergelijken met de totaalprestatie van andere netbeheerders.

- **2030:** onze uitstoot van methaan moet ongeveer 50% lager liggen dan in 2020. De methaanemissie moet daarvoor onder 70 kton CO_{2eq} komen;

- **2030:** onze totale CO₂-uitstoot (dus inclusief methaanemissies) als gevolg van ons aardgastransport (scope 1+2) willen we in 2030 met 30% hebben teruggebracht ten opzichte van 2020, uitgaande van gelijkblijvende transportvolumes. In formulevorm wordt dit

$$\text{CO}_2e \text{ (kton)} = 70 \text{ (kton CO}_2e\text{)} + (0,137 \times \text{transportvolume})$$

Interne CO₂-prijs

Om de juiste investeringsbeslissingen te kunnen nemen bij ontwerp, bouw, gebruik en vervanging van installaties, hanteert Gasunie een interne CO₂-rekenprijs. Deze prijs is, in lijn met de marktontwikkeling, sterk gestegen:

- 2020: € 25 per ton CO₂
- 2021: € 50 per ton CO₂
- 2022: € 100 per ton CO₂

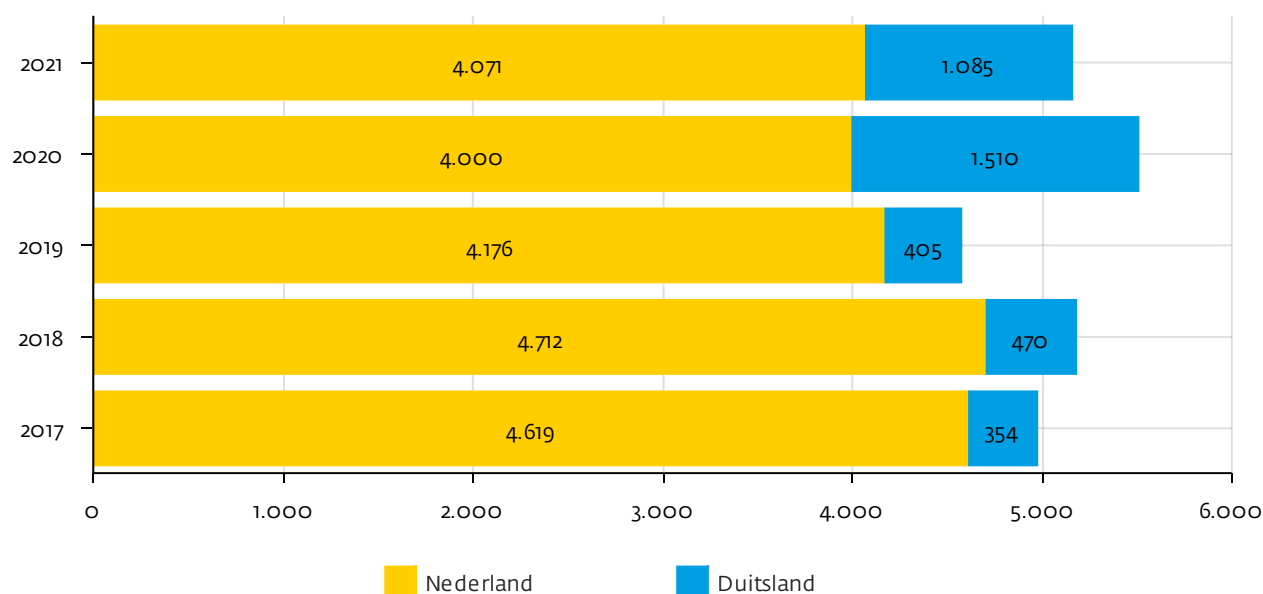
Methane Guiding Principles

In 2019 zijn we lid geworden van de [Methane Guiding Principles](#). Dit is een vrijwillig, internationaal partnerschap tussen bedrijven binnen de aardgasketen, met als doel het significant verminderen van methaanemissies. In 2021 hebben we binnen dit partnerschap afgesproken om op een aantal installaties emitterende regelaars te vervangen door niet-emitterende regelaars. Dit levert voor deze installaties een besparing op van circa 25 ton methaan per jaar. Gasunie heeft in 2021 actief deelgenomen binnen werkgroepen van het [Oil and Gas Methane Partnership](#) (OGMP) voor het opstellen van rapportagemodellen, emissiefactoren en berekeningswijzen bij top-down-metingen. Gasunie heeft binnen het OGMP-lidmaatschap een actieplan opgesteld hoe wij binnen de gestelde termijn kunnen voldoen aan de aan de OGMP Gouden Standaard-score voor assets waarover Gasunie de operationele controle heeft en voor onze deelnemingen.

De Europese Commissie heeft in 2021 een strategie gelanceerd om methaanemissies binnen de energiesector verder terug te dringen. De belangrijkste elementen van de nota van de Europese Commissie zijn transparante rapportage, het uitvoeren van *leak detection and repair*-programma's (LDAR) en het terugdringen van het afblazen en affakkelen van aardgas in de energiesector. In december 2021 heeft de Europese Commissie de concept-wetteksten hiervan gepubliceerd. OGMP 2.0 is bedoeld als kader voor de Europese Commissie voor een wetsvoorstel over het meten, rapporteren en verifiëren van methaanemissies binnen de energiesector.

One methaanemissies

Onze methaanemissies over de afgelopen vijf jaar zijn als volgt (in tonnen methaan):

Methaanemissies in perspectief

Het terugdringen van de uitstoot van methaan is voor Gasunie al lang een strategische prioriteit geweest. In vergelijking met 1990 heeft de onderneming haar methaanemissies met bijna 50% (1990: 272 kt CO₂e - 2020: 138 kt CO₂e) teruggebracht. Als we naar de recente prestaties kijken, zien we dat reductie van 21% bereikt in de periode 2016-2020. Met ons doel van 50% minder methaanemissies in 2050 (ten opzichte van 2020) zijn we ambitieuzer dan de [Global Methane Pledge](#) van de Verenigde Staten en Europa, die uitgaat van 30% minder methaanemissies in 2050 (ten opzichte van 2020).

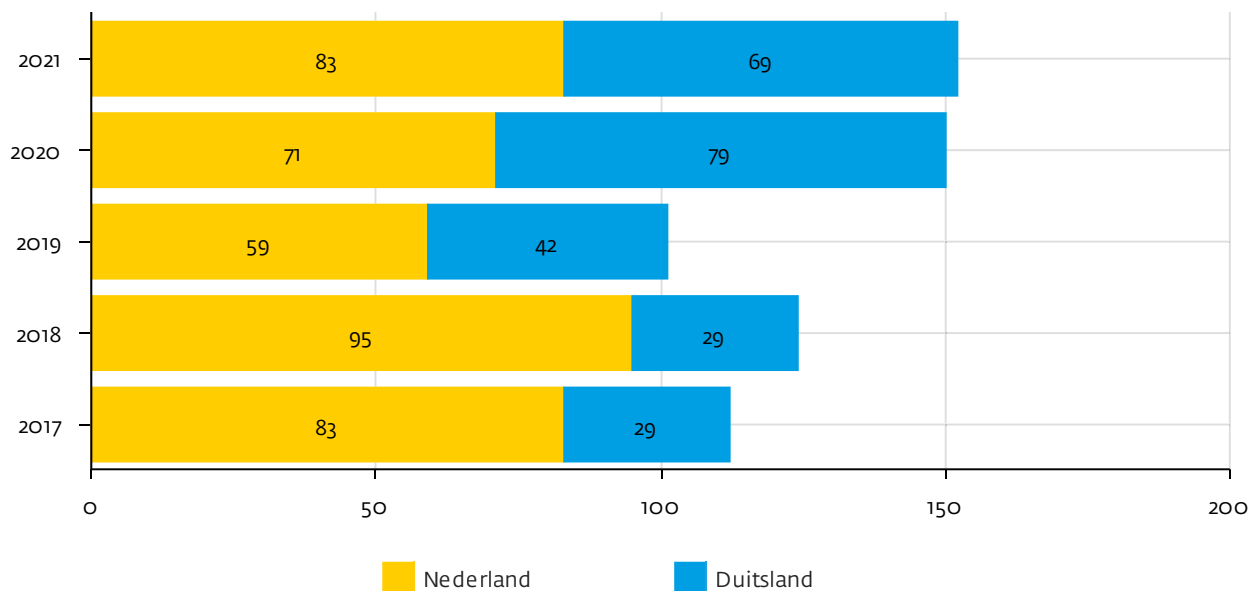
Onze verwachting is dat de methaanemissies de komende jaren zullen afnemen. In 2021 zien we op totaalniveau echter een stijging. Deze stijging voor Nederland heeft onder meer betrekking op een verhoogde emissie ten gevolge van het starten/stoppen van turbines en een lekkende afblaasafsluiter op een van onze compressorstations. Voor Duitsland is er vanaf het jaar 2020 sprake van een toegenomen inzicht door het rapportage model van OGMP, om deze reden is het methaanemissiegetal van Duitsland in 2020 dan ook retrospectief in dit jaarverslag 2021 aangepast. De verlaging van Duitsland van 2021 ten opzichte 2020 is het gevolg van minder draaiuren van de compressoren en is het gevolg van diverse metingen en kennis die is opgedaan in 2021.

Net als in 2020 hebben we in 2021 geconstateerd dat ons Leak Detection and Repair (LDAR) programma in Nederland tot een vermindering van de emissies leidt. De vermindering is bereikt door meting en reparatie van de gevonden lekken. Door aanpassingen aan het besturingssysteem van een aantal Gasunie-gasturbines zijn de onverbrande methaan emissies van deze turbines afgenomen. De methaanemissie van Gasunie bedraagt ongeveer 0,6% van de totale methaanemissies in Nederland.

Onze overige milieu-impact

Onze NO_x-emissies

Onze NO_x-emissies over de afgelopen vijf jaar zijn als volgt (in tonnen NO_x):

Onze NO_x-emissies zijn op totaalniveau in 2021 ten opzichte van 2020 ongeveer gelijk gebleven. Er is vanaf 2019 wel een stijgende lijn zichtbaar. Dit wordt veroorzaakt doordat in Nederland de compressorstations in 2021 ten opzichte van 2020 en 2019 meer zijn ingezet.

Milieuafwijkingen

We houden een administratie bij van milieuafwijkingen, zodat we hiervan kunnen leren en daar waar mogelijk adequaat actie kunnen ondernemen om milieuschade in de toekomst te beperken. Het aantal gemelde milieuafwijkingen voor Gasunie in Nederland en Duitsland is:

Milieuafwijkingen	2021	2020	2019
Afwijking van milieu-wet- en regelgeving	3	0	1
Afwijking milieuzorgsysteem	1	0	0
Milieu-incidenten	38	27	48
Milieuklachten derden	125	108	103
Totaal	167	135	152

De milieuafwijkingen bestaan voor het overgrote deel uit meldingen van derden over gaslucht of kleine lekkages. In 2021 is er ten opzichte van 2019 en 2020 een toename van de meldingen van derden. Het aantal meldingen van derden waarbij door Gasunie zelf geen afwijking is geconstateerd is in 2021 ten opzichte van 2020 ongeveer gelijk gebleven (resp. 45 versus 46). In 2021 zijn er meer geluid-gerelateerde klachten ontvangen.

De afwijkingen op wet- en regelgeving betreffen:

- Op Ravenstein is rookgasreiniging van een 2-tal gasturbines gedurende respectievelijk 27 en 13 uur uitgevallen (2 afwijkingen).
- Een gasontvangstation dat niet voldoet aan de vigerende geluidvoorschriften.

Gasunie heeft in 2021 geen significante boetes betreffende milieu ontvangen. Dat was in 2020 ook zo.

Veilige netten, veilige omgeving

Uncontrolled events

Uncontrolled events zijn incidenten met gasuitstroom ((aard)gas, waterstof, stikstof, lucht) van meer dan 14.000 m³ uit een door Gasunie beheerde drukhouder met een ontwerpdruk van 8 bar of hoger. Er hebben zich in 2021 0 uncontrolled event voorgedaan (2020: 0). Gasunie scherpt met ingang van 2022 de eis van het maximum aantal uncontrolled events aan van jaarlijks 3 naar jaarlijks 2.

Leidinginspecties

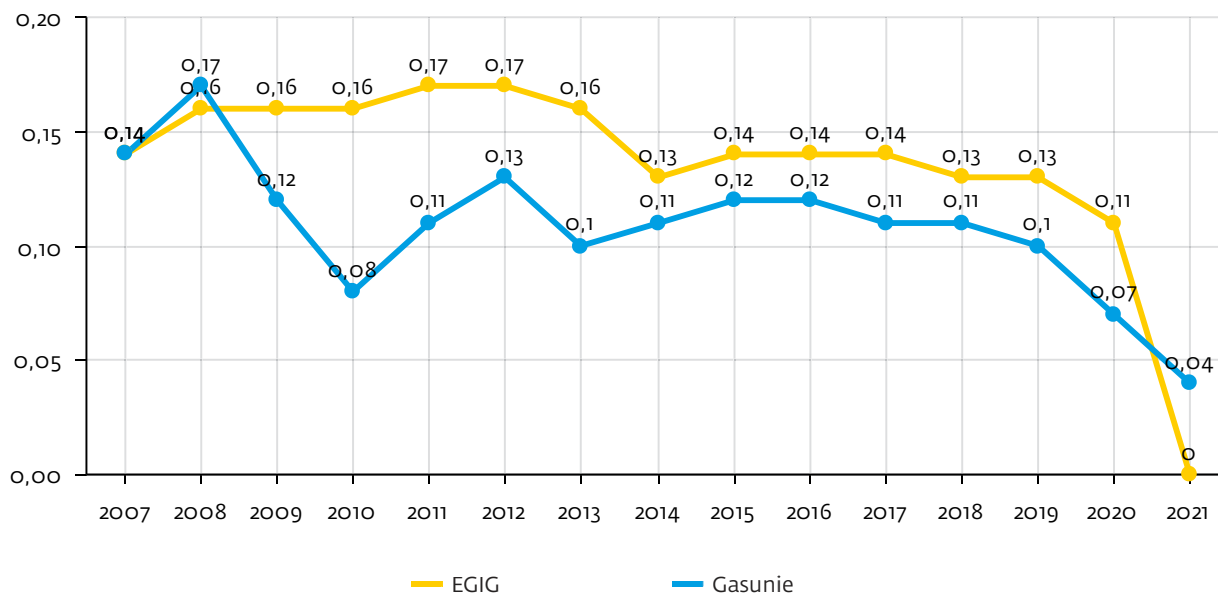
Om de integriteit van de leidingssystemen te borgen, inspecteren GTS en GUD jaarlijks een deel van hun leidingstelsel. GTS voerde in 2021 inwendige inspecties (pigruns) uit op 209 kilometer aan leidingen. Daarnaast inspecteerde GTS vier kilometer leidingen bovengronds in de vorm van ECDA-surveys.

Europese benchmark leidingincidenten

Europese gastransportbedrijven registreren hun leidingincidenten op eenzelfde manier, waardoor de prestaties onderling goed te vergelijken zijn. De registratie vindt plaats binnen de European Gas pipeline Incident data Group (EGIG), waar zowel leidinglengtes als leidingincidenten met gasuitstroom worden geregistreerd.

Met deze EGIG-gegevens wordt een zogenoemde faalfrequentie bepaald. Dit is de frequentie (per kilometer per jaar) van leidingincidenten met gasuitstroom door onder andere graafwerkzaamheden, corrosie, constructiefouten en materiaal fouten.

Ten aanzien van leidingincidenten met gasuitstroom scoren wij iets beter dan het Europese gemiddelde. De laatste jaren zijn de prestaties in de sector steeds verder verbeterd. De score komt voor Gasunie in 2021 op 0,04 (2020: 0,07) incidenten per 1.000 kilometer per jaar uit. Dit is de laagste waarde voor Gasunie sinds 2006. De EGIG-waarde van 2020 was 0,11.

Vijfjaars voortschrijdend gemiddelde van de faalfrequentie. Het EGIG-gemiddelde van het jaar 2021 was nog niet bekend op het moment van het uitkomen van dit verslag.

Verbeterde duurzame performance: ESG-ratings

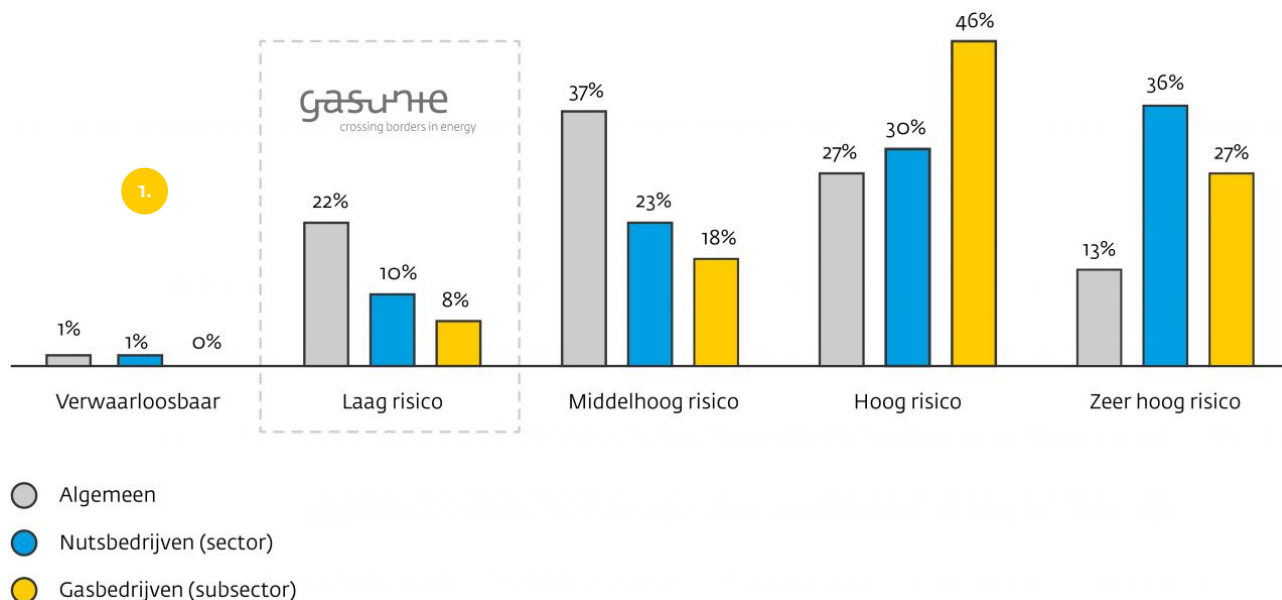
	2021	2020	2019
Sustainalytics	19,3	24,4	29
ISS-ESG	B	C+	-

Naast credit ratings heeft Gasunie ook ESG-ratings. De ESG-rating is een cijfer voor de mate waarin een bedrijf duurzaam en verantwoord onderneemt.

Sustainalytics

Onze ESG-rating bij Sustainalytics kwam in 2021 uit op 19,3. Dat is een verbetering ten opzichte van 2020 (24,4) en 2019 (29,0). Hoe lager de score, hoe beter Gasunie milieu-, sociale en governance-risico's beheerst. Hiermee nemen we, binnen een groep van 99 gasbedrijven, dit jaar een 3e plaats in als het gaat om maatschappelijk verantwoord ondernemen.

ESG-risicoprofiel Gasunie volgens Sustainalytics

ISS-ESG

Ratingbureau ISS-ESG gaf ons in 2021 een B-rating. Hiermee zitten we in de internationale top 20% van 52 beheerders van gas-en elektriciteitsnetten. Ook qua transparantie draaien we mee in de top 20%. ISS-ESG beoordeelt ons op basis van circa 100 criteria, specifiek toegespitst op netwerkbeheerders. In 2020 kreeg Gasunie, op een schaal van D- (zeer laag) tot A+ (zeer hoog) van ISS-ESG nog een C+.

Absolute rangschikking

D-	D	D+	D-	C-	C	C+	B-	B	B+	A-	A	A+

De duurzaamheidsscore van een bedrijf is gebaseerd op zo'n 100 criteria die specifiek voor elke sector zijn vastgesteld. Als een bedrijf dit soort zaken niet bekendmaakt of daar te weinig transparant in is, werkt dat negatief uit op de score van dat bedrijf.

Transparantieniveau

0-20%	20-40%	40-60%	60-80%	80-100%
Zeer laag	Laag	Gemiddeld	Hoog	Zeer hoog

Decielrangschikking

10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Relatief lage score								Relatief hoge score	

Met name op het gebied van milieuveilig en werknemer-veilig beheer van onze infrastructuur scoren we behoorlijk hoger dan het branchegemiddelde, zo oordeelt ISS-ESG. Beter dan gemiddeld zijn we ook in het 'faciliteren van de energietransitie en efficiënt omgaan met energie' en 'zakelijk ethisch handelen en relatie met de overheid'. En door onze investeringsstrategie voor groen gas, waterstof, warmte en CCS zijn wij, beter dan de gemiddelde netwerkbeheerder, in staat om bij te dragen aan wereldwijde verduurzamingsdoelen, zo schrijft ISS-ESG.

06 Onze interne economische waardecreatie

Onze interne economische waardecreatie

Met de exploitatie van onze energie-infrastructuur maken we energie beschikbaar voor de samenleving. We genereren meetbare economische waarde voor de gebruikers van onze netten: externe waardecreatie. Maar het beheer, onderhoud en uitbouw van onze netten leveren ook waarde op voor andere stakeholders dan de directe gebruikers. Onze bedrijfsvoering en onze investeringen, en de focus die we daarbij hebben op risicobeheersing, innovatie en kostenefficiëntie, leiden tot interne waardecreatie. Het zorgt ervoor dat onze medewerkers salaris ontvangen, onze leveranciers betaald krijgen, onze obligatiehouders rente incasseren en de overheid dividend en belastinginkomsten ontvangt. In dit hoofdstuk beschrijven we de lange termijn interne waarde die we in 2021 hebben gecreëerd.

Gerelateerde materiële thema's:

- # 2 Financiële prestaties en veerkracht
- # 5 Ontwikkeling in wet- en regelgeving
- # 7 Sterke marktpositie
- # 8 Cybersecurity, data security en privacy

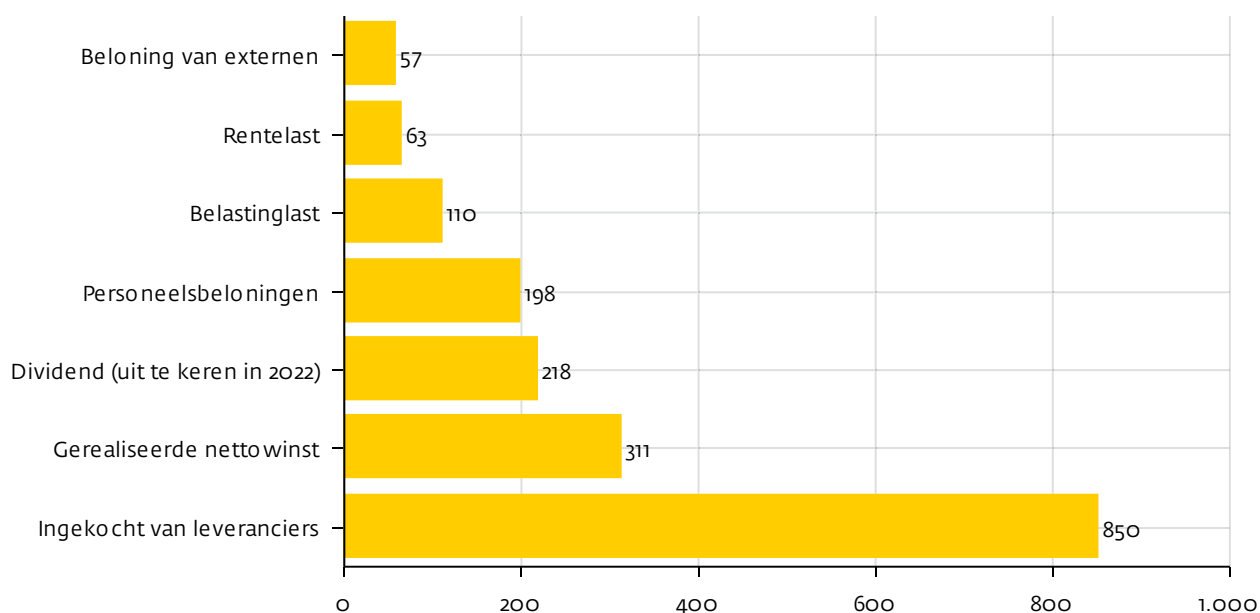
Gerelateerde SDG's:

8

Betrokken stakeholders:

Medewerkers
Leveranciers
Investeerders
Aandeelhouder
Toezichthouders

Gecreëerde waarde

Waardecreatie voor onze schuldeisers

Voor het minimaliseren van onze kosten kijken we naast onze operationele bedrijfsvoering ook naar de wijze van financiering. Om onze taken voor onze klanten te kunnen uitvoeren en noodzakelijk geachte investeringen te kunnen doen, willen we toegang tot de (internationale) geld- en kapitaalmarkt. Het hebben van adequate credit ratings is hierbij essentieel.

Stabiele, hoge credit rating

Onze credit ratings zijn in 2021 ongewijzigd hoog gebleven. De belangrijkste redenen voor onze goede ratings zijn: het solide financieel profiel, de Nederlandse staat als aandeelhouder, duidelijkheid ten aanzien van het Nederlandse en Duitse reguleringskader in de komende jaren en de belangrijke rol die Gasunie speelt in het behalen van de Europese en nationale energietransitiedoelen.

	2021	2020	2019
Standard & Poor's	AA-	AA-	AA-
Moody's Investors Service	A1	A1	A1

Onze financieringsacties in 2021

In 2021 hebben wij voor de financiering van de nieuwe stikstof fabriek in Zuidbroek gebruik gemaakt van onze kredietfaciliteit bij de Europese Investeringsbank (EIB). In mei leenden we € 90 miljoen voor 9 jaar tegen een rente van 0,258%. In juni leenden we € 150 miljoen voor 8 jaar tegen een rente van 0,127%.

De gecommiteerde kredietfaciliteit is in maart 2021 tussentijds verlengd met één jaar en heeft nu een looptijd tot april 2026. De omvang van de RCF is € 600 miljoen en de faciliteit omvat KPI's voor duurzaamheid. Wanneer aan deze KPI's wordt voldaan, wordt een korting op de jaarlijkse terbeschikkingstellingskosten verleend.

Sustainability-Linked Bond

De nieuwe obligatielening is een zogeheten Sustainability-Linked Bond (SLB). Hiermee willen we laten zien dat we afgerekend willen worden op ons duurzaamheidsbeleid, en meer specifieke onze nieuwe harde doelen om per 2030 significant minder CO₂ en CH₄ uit te stoten in ons gastransport.

De eerste doelstelling is specifiek voor de gastransportsector en houdt in dat de uitstoot van methaan met ongeveer 75% moet worden verminderd ten opzichte van 1990 en met 50% ten opzichte van 2020. Dat laatste is duidelijk meer dan de reductiedoelstelling van 30% die onlangs in het kader van de Global Methane Pledge is gepubliceerd.

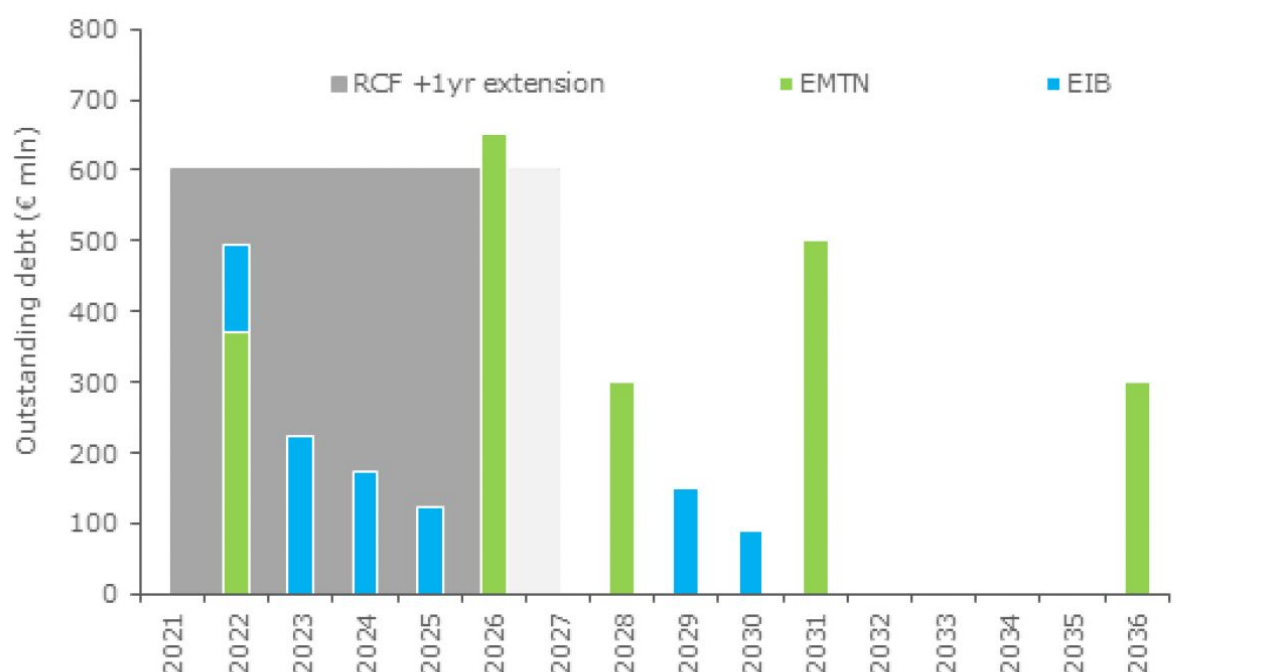
De tweede doelstelling heeft betrekking op de CO₂-equivalente emissies die Gasunie zelf in de hand heeft en die zij tegen 2030 met 30% moet hebben teruggebracht ten opzichte van 2020 op basis van een relatieve-waardemaatstaf. De zelfopgelegde duurzaamheidsdoelen kunnen binnen de SLB leiden tot een couponverhoging van 0,10% als Gasunie op 31 december 2030 één doelstelling niet heeft behaald, en van 0,20% als het bedrijf beide doelstellingen niet heeft behaald.

Gasunie is het eerste Europese gastransportbedrijf dat een SLB uitgeeft. Volgens ISS-ESG, dat een *second party opinion*-onderzoek uitvoerde, zijn de duurzaamheidsprestatiedoelen ('Sustainability Performance Targets') uit het Framework van Gasunie 'ambitieuw' ten opzichte van Gasunie's duurzaamheidsprestaties en sectorgenoten. Het Framework en de second party opinion zijn te vinden op de [website](#) van Gasunie.

Zie ook [OGMP-paragraaf](#).

In juni hebben we een obligatielening van € 300 miljoen afgelost. In oktober gaven we een obligatielening van € 300 miljoen uit met een looptijd van vijftien jaar tegen een effectieve rentevoet van 0,763%. De opbrengst van deze nieuwe lening is gebruikt om een aflopende obligatielening van € 433 miljoen in oktober af te lossen.

Ons maturiteitsprofiel per 31-12-2021

Onze uitstaande langlopende schulden per 31-12-2021

Onderhandse leningen (EIB)	790
TLTRO (EIB)	100
Obligatieleningen (EMTN)	219
Totaal	3009

Onze netto schuldpositie (nominale rentedragende schuld minus kasmiddelen) nam in 2021 af met € 89 miljoen tot € 3.220 miljoen. Gasunie's solvabiliteit is eind 2021 uitgekomen op 61%, identiek aan eind 2020.

Onze financieringsacties in 2022

In 2022 moet Gasunie een obligatielening van € 369 miljoen aflossen en een EIB-lening van € 125 miljoen aflossen. In 2023 volgt de aflossing van een € 125 miljoen EIB-lening en mogelijk een TLTRO (Targeted Longer-Term Refinancing Operations) van € 100 miljoen.

Wanneer de komende jaren volgens plan steeds meer van onze Visie 2030-projecten worden goedgekeurd, neemt de behoefte aan financiering toe. Een deel van deze behoefte wordt gedempt door subsidies. In 2022 verwachten we tot een bedrag van € 500 miljoen te moeten aantrekken om aan onze lange termijn financieringsbehoefte te voldoen, door middel van nieuwe bankfinanciering of uitgifte van obligaties. De rentelasten nemen in de nabije toekomst af, omdat bestaande hoger rentende schulden in 2022 en 2023 aflopen. De huidige rentetarieven voor een tienjarige obligatielening liggen 3 tot 4 procentpunt lager dan de aflopende obligatieleningen.

Onze financieringsstrategie

Waardecreatie voor onze leveranciers

Gasunie heeft in 2021 in totaal voor € 850 miljoen aan producten en diensten ingekocht bij leveranciers. De belangrijkste goederen en diensten die we inkopen zijn:

- werkzaamheden voor bouw, beheer en onderhoud van leidingnetwerken en installaties;
- materialen voor bouw, beheer en onderhoud van leidingnetwerken en installaties;
- gas, elektriciteit en stikstof;
- ICT;
- facilitaire diensten en tijdelijk personeel.

Herkomst grondstoffen, materialen, producten en diensten

Van wat we inkopen komt het merendeel uit de Europese Unie.

Categorieën leveranciers

We classificeren onze product- en dienstgroepen in de volgende categorieën:

- **Strategisch:** Een product en/of dienst waarbij zware eisen worden gesteld aan de leverancier van het product en/of dienst in verband met afbreukrisico en anderzijds met de kosten die verbonden zijn aan het overgaan naar een andere leverancier.
- **Kritisch:** Een product en/of dienst waarbij lichte eisen worden gesteld aan de leverancier van het product en/of dienst vanwege het afbreukrisico.
- **Niet-strategisch / Niet-kritisch:** Hierin vallen de product-/dienstgroepen die niet behoren tot de categorieën strategisch en kritisch.

Waardecreatie door verantwoord inkopen

Als kapitaalintensief netwerkbedrijf opererend in twee landen is Gasunie een grote inkoper van goederen en diensten. Met een doordachte inkoopstrategie voegen we interne economische waarde toe. Onze rol als inkoper wordt de komende jaren groter met het uitvoeren van onze Visie 2030-investeringsagenda.

Voor de grote projecten als WarmtelinQ en Porthos en de waterstofbackbone, zetten we zoveel als mogelijk onze bestaande raamovereenkomsten in bij het inkopen van materialen, engineering en contracting. Door waar mogelijk in te kopen bij partijen die we kennen vanuit het beheer en onderhoud van onze aardgasinfrastructuur realiseren we

lagere transactiekosten. In een project met meerdere partners wordt in onderling overleg besloten welke partij welke inkopen doet. In de praktijk zien we dat Gasunie de transportgedeelten aanbesteedt, onder eigen regie of namens het project.

Veel van de constructie-contracten (aannemers) die benodigd zijn voor de aanleg van de nieuwe infrastructuur, gaan uit boven de waarde van de bestaande raamcontracten, en worden dan ook specifiek (Europees) aanbesteed. Daar waar het gaat om afwijkende materialen of diensten, doen we nieuwe aanbestedingen, conform de Europese aanbestedingswet voor speciale sectoren.

Dit kan gaan om specifieke contracten die alleen voor het project van belang zijn (denk aan componenten voor WarmtelinQ, waar soms andere technologieën nodig zijn dan voor CO₂, aardgas of waterstof). In andere gevallen sluiten we raamovereenkomsten, die dan breder binnen Gasunie of op andere projecten kunnen worden ingezet. Op deze manier proberen we zoveel mogelijk de synergie over de verschillende energie-infrastructuren te benutten.

Voordat we de finale investeringsbeslissing voor een Visie 2030-project nemen, willen we de grootste contracten (long lead items materialen, aannemers) gereed hebben, wat helpt om een zo realistisch mogelijk (financieel, doorlooptijd) beeld te hebben op het moment van FID.

Onze inkoopacties in 2021

Over 2021 hebben we € 850 miljoen aan facturen van leveranciers betaald. We hielden meer dan honderd aanbestedingen van een omvang van € 250.000 of hoger. Voor onze Visie 2030-projecten WarmtelinQ en Porthos bestelden we € 136 miljoen aan long-lead items.

Inkoop van energie

In de tweede helft van 2021 zijn de marktprijzen voor energie sterk gestegen. Het is staand beleid van Gasunie om een aanzienlijk deel van de energiebehoefte in de vorm van forward leveringscontracten te kopen. Samenhangend met de stijging van de energieprijzen stegen in de tweede helft van 2021 ook de forwardprijzen. Deze ontwikkelingen hebben tot hogere kosten voor ons eigen energieverbruik geleid.

Aardgasgebruik

Ons aardgasgebruik over de afgelopen vijf jaar ziet er als volgt uit:

(in miljoenen kWh; conversiefactor 9,77 kWh=1m3)	2021	2020	2019	2018	2017
Nederland	487	485	459	486	519
Duitsland	451	484	285	210	216
Totaal	938	969	743	696	735

Elektriciteitsgebruik

Ons elektriciteitsgebruik over de afgelopen vijf jaar ziet er als volgt uit:

(in miljoenen kWh)	2021	2020	2019	2018	2017
Nederland	741	705	656	764	690
Duitsland	8	9	8	9	8
Totaal	750	713	665	772	698

De stijging van het elektriciteitsgebruik komt onder andere op het conto van de toegenomen kwaliteitsconversie. Ook hebben we als gevolg van de vraag naar aardgas en weeromstandigheden onze compressoren meer moeten inzetten. Deze werken deels op aardgas en deels op elektriciteit, waardoor het verbruik hiervan is toegenomen.

We besteden onze contracten aan conform de regelgeving voor Europese aanbestedingen. Op deze aanbestedingen zijn de Aanbestedingswet 2012 (speciale-sectoropdrachten), het Aanbestedingsreglement Nutssectoren 2016 en het Gasunie Aanbestedingsreglement van toepassing.

Bij de selectiefase verzoeken we potentiële leverancier om een Eigen Verklaring in te vullen en rechtsgeldig te ondertekenen. Hierin verklaart de leverancier onder andere niet deel te nemen aan criminele organisaties, corruptie, fraude, terroristische misdrijven, witwassen van geld, kinderarbeid en andere vormen van mensenhandel. Wij maken hiervoor gebruik van een standaard Uniform Europees Aanbestedingsdocument van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

Aanvullend moet de inschrijver de Gedragsverklaring Aanbesteden kunnen overleggen. Dat is de verklaring van de minister van Justitie en Veiligheid dat uit een onderzoek naar de betrokken natuurlijke persoon of rechtspersoon geen bezwaren bestaan in verband met inschrijving op overheidsopdrachten. Daarnaast doen we onderzoek naar de solvabiliteit en de samenstelling van de klantenportfolio van de leverancier.

Nadat we de potentiële leverancier hebben geselecteerd voeren we in (veel) voorkomende gevallen audits uit om hun veiligheids- en kwaliteitsperformance te toetsen. Hierbij komen in sommige gevallen ook integriteitsaspecten aan de orde. Na het tot stand komen van een contract houden we op regelmatige basis Business Review Meetings en, indien er aanleiding voor is, specifieke audits. Bij aanhoudend onderpresteren kunnen we de samenwerking met een leverancier beëindigen.

Waardecreatie door risicogebaseerd assetmanagement

Gasunie is een kapitaalintensief bedrijf dat actief is in een sector met grote veiligheidsrisico's. Wij zorgen niet alleen voor betrouwbaar en duurzaam, maar zeker ook voor betaalbare infrastructuur. Daarom letten wij scherp op kostenefficiënt opereren. In 2021 hebben we € 90 miljoen geïnvesteerd in vervanging van onze infrastructuur.

Gasunie hanteert hiervoor een op risico gebaseerd assetmanagement. We brengen onze risico's in kaart met behulp van een risicomatrix. Knelpunten in het systeem krijgen een risicobeoordeling op elk van de gekozen vier bedrijfswaarden: veiligheid, transportzekerheid, duurzaamheid en (financiële) schade.

We gebruiken deze risicobeoordeling om vervangingsinvesteringen te beoordelen. Op deze wijze nemen we op een kostenefficiënte manier zoveel mogelijk risico's weg en voeren we geen onnodige werkzaamheden uit. Jaarlijks wordt een deel van de installaties opnieuw op risico's geanalyseerd en beoordeeld.

Onze vernieuwde risicomatrix

In 2021 hebben we onze risicomatrix herzien. De risico's van knelpunten worden bepaald aan de hand van hun score op het ongewenste effect (de rijen A ... E) en frequentie van voorkomen (kolommen (-I, 0, I ... V)). Bij de effecten kijken we niet alleen naar de effecten voor Gasunie, maar ook naar de impact (potentiële negatieve waardecreatie) op de samenleving.

GTS		BEDRIJFSWAARDE				frequentie van voorkomen per assetcategorie						
		Schadebereidheid	Duurzaamheid	Transportzekerheid	Veiligheid	-I	0	I	II	III	IV	V
		€	Ton CO ₂ eq	m ³		10 ⁻⁶ - 10 ⁻³	10 ⁻⁵ - 10 ⁻⁴	10 ⁻⁴ - 10 ⁻³	0,001 - 0,01	0,01 - 0,1	0,1 - 1	1 - 10 per jaar
ERNST GEVOLG	A	3k < S < 30k	30 < D < 300	RNB: 75 < T < 750 Ind: 1k < T < 10k Prod: 15k < T < 150k In/Ex: 15k < T < 150k Berg: 30k < T < 300k	gering letsel of gezondheidseffect (max EHBO)	0,000001	0,00001	0,0001	0,001	0,01	0,1	1
	B	30k < S < 300k	300 < D < 3k	RNB: 750 < T < 7,5k Ind: 10k < T < 100k Prod: 150k < T < 1,5M In/Ex: 150k < T < 1,5M Berg: 300k < T < 3M	licht letsel of gezondheidseffect (RWC, MT)	0,00001	0,0001	0,001	0,01	0,1	1	10
	C	300k < S < 3M	3k < D < 30k LOC 10 km HTL	RNB: 7,5k < T < 75k Ind: 100k < T < 1M Prod: 1,5M < T < 15M In/Ex: 1,5M < T < 15M Berg: 3M < T < 30M	ernstig letsel of gezondheidseffect (LTI)	0,0001	0,001	0,01	0,1	1	10	100
	D	3M < S < 30M	30k < D < 300k	RNB: 75k < T < 750k Ind: 1M < T < 10M Prod: 15M < T < 150M In/Ex: 15M < T < 150M Berg: 30M < T < 300M	blijvende invaliditeit tot 1 dodelijk slachtoffer	0,001	0,01	0,1	1	10	100	1000
	E	30M < S < 300M	300k < D < 3M	RNB: 750k < T < 7,5M Ind: 10M < T < 100M Prod: 150M < T < 1,5G In/Ex: 150M < T < 1,5G Berg: 300M < T < 3G	1-10 dodelijke slachtoffers	0,02	0,2	2	20	200	2000	20000
	F	300M < S < 3G	3M < D < 30M	RNB: 7,5M < T < 75M Ind: 100M < T < 1G Prod: 1,5G < T < 15G In/Ex: 1,5G < T < 15G Berg: 3G < T < 30G	10-100 dodelijke slachtoffers	1	10	100	1000	10000	100000	1000000

1. Effecten

De effecten nemen per rij met een factor 10 in ernst toe, maar zijn nu voor transportzekerheid gedifferentieerd naar doelgroep (regionale netbeheerders, industrie, producenten, in- en export en bergingen). Het effect van methaan- en CO₂-emissies is verhoogd van € 25/ton naar € 100/ton CO₂-equivalent. De effecten op de vier bedrijfswaarden zijn onderling vergelijkbaar en kunnen dus alle financieel worden uitgedrukt. De frequenties nemen per kolom ook met een factor 10 toe.

3. Contante waarde

Om te beoordelen of het de moeite waard is een knelpunt op te lossen, kijken we naar de contante waarde van het risico over de relevante periode. Doorgaans nemen we een periode van 25 jaar, zodat een risico van 1 punt, ongeveer € 30.000/jaar, een contante waarde heeft van ongeveer € 600.000 (gebaseerd op de huidige inflatie en WACC).

2. Aversiefactor

Het risico van een knelpunt is gedefinieerd als het product van frequentie en effect. Zeer grote effecten geven we een extra toeslag: de aversiefactor. Deze toeslag is voor rij E een factor 2 en is een factor 10 voor rij F. Voor de waardering van de risico's hebben we een puntentelling ingevoerd. Deze puntentelling staat in het gekleurde deel van de matrix. 1 Punt komt overeen met een risico van ongeveer € 30.000/jaar.

4. Risico-efficiënt

Mocht er een oplossing bestaan die het risico wegneemt en minder kost dan € 600.000 wordt deze in beginsel uitgevoerd. Op deze manier is de oplossing risico-efficiënt. Op dezelfde manier moet een oplossing voor een risico van 0,1 punt minder kosten dan € 60.000 en een risico van 10 punten minder dan € 6 miljoen.

5. Indicatiekleuren

De kleuren geven een indicatie van de grootte van een risico, echter de verplichting om rode risico's op te lossen hebben we losgelaten. In de praktijk lossen we grote risico's vaak wel op omdat ze risico-efficiënt zijn, wat nog versterkt wordt doordat we de aversiefactor hebben ingevoerd.

Waardecreatie door ICT-beveiliging

Een voorwaarde voor het creëren van economische en maatschappelijke waarde en het realiseren van onze Visie 2030 is dat digitale systemen en informatie voldoende beveiligd zijn. Onze stakeholders erkennen dit ook, doordat ze ICT-veiligheid dit jaar hoger plaatsen op de [lijst van materiële onderwerpen](#).

Voor het bereiken van ICT-veiligheid nemen we passende maatregelen op basis van risicoanalyses, rekening houdend met veranderende visies, ambities, dreigingen en technologie. De effectiviteit van de maatregelen toetsen we regelmatig door middel van interne en externe *audits* en *assessments*.

De aandacht voor informatiebeveiliging is niet alleen intern gericht. Een ongestoorde energievoorziening is van levensbelang voor Nederland en Duitsland en de rest van Europa. Wij werken daarom steeds meer samen met andere partijen in de energieketen en met overheden om toekomstige verstoringen van de energievoorziening te voorkomen.

Onze ICT-veiligheidsinspanningen in 2021

Onze prestaties en maatregelen op het gebied van ICT-beveiliging waren in 2021 passend ten opzichte van de digitale dreigingen. Er hebben zich geen verstoringen voorgedaan met gevolgen voor de essentiële bedrijfsprocessen. Potentiële crisissituaties en bedrijfsstoringen, bijvoorbeeld als gevolg van kwetsbaarheden in de software van leveranciers, zijn adequaat opgelost. Waar nodig hebben we in 2021 proactieve beveiligingsmaatregelen genomen, bijvoorbeeld vanwege een kwetsbaarheid in de printsoftware. De Information Security Management Systemen van Gasunie Nederland en Duitsland zijn in 2021 gehercertificeerd op basis van de internationale ISO 27001-norm.

Wat doet Gasunie aan cyberbeveiligingsbeheer?

- Cyberbeveiligingsbeheer is onderdeel van onze governancestructuur.
- We controleren systemen, netwerken, toepassingen en diensten op incidenten, gebeurtenissen en bedreigingen. De controles hebben betrekking op technologie, processen en organisatie.
- We nemen operationele maatregelen om inbreuken op gegevens en cyberaanvallen te monitoren en erop te reageren.
- We houden regelmatig interne en externe beveiligingsaudits en penetratietests van de systemen, producten en praktijken van het bedrijf die van invloed zijn op gebruikersgegevens. Ook voeren we zogeheten Red Team-oefeningen uit.
- Onderdeel van de ISO27001-certificeringen zijn de verplichte jaarlijkse audits. Deze worden sinds zeven jaar jaarlijks uitgevoerd voor Nederland en vijf jaar voor Duitsland, met positieve beoordelingen.
- Overheden voeren cybersecurity-inspecties uit op basis van nationale wet- en regelgeving. Daarnaast voeren we self-assessments uit, vereist door de Nederlandse, Duitse en Britse overheid.
- We nemen deel aan diverse, (deels) terugkerende cyberbeveiligingsoefeningen binnen de energietransportsector en de overheid.
- We maken onze medewerkers bewust van informatiebeveiligingsrisico's met *e-learning*, *phishing tests*, een *live hacking event* en verplichte *security awareness games*.

Waardecreatie door kostenefficiëntie

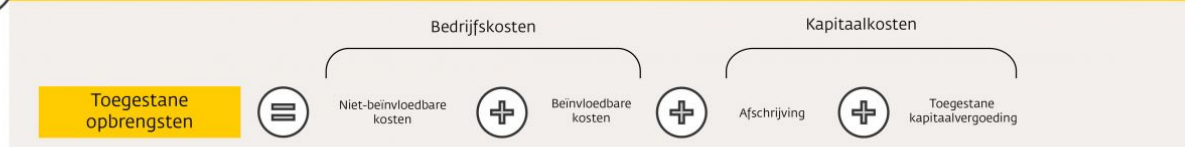
Ongeveer 90% van onze jaaromzet komt uit activiteiten waarin wij -per wet geregeld- monopolist zijn. Toezichthouders zien er op toe dat wij deze activiteiten uitvoeren tegen zo laag mogelijke kosten. De tarieven die de gereuleerde onderdelen van onze business units GTS en GUD aan klanten in rekening brengen, worden jaarlijks vastgesteld door de betreffende nationale toezichthouder. Ze worden bepaald door de toegestane omzet voor het desbetreffende jaar te delen door de geschatte omvang van de capaciteitsvraag.

De door de toezichthouders toegestane omzet bestaat uit een vermogenskostenvergoeding voor het geïnvesteerd vermogen, een vergoeding voor de jaarlijkse afschrijvingskosten (berekend op basis van de door de toezichthouder vastgestelde afschrijvingstermijnen en activawaarde) en een vergoeding voor de operationele kosten. Wanneer de behaalde omzet afwijkt van de toegestane omzet, wordt het verschil verrekend in volgende jaren. De toezichthouders tellen elke drie tot vijf jaar de methode van regulering opnieuw vast. In Nederland begint in 2022 een nieuwe reguleringsperiode, in Duitsland in 2023.

Nederland

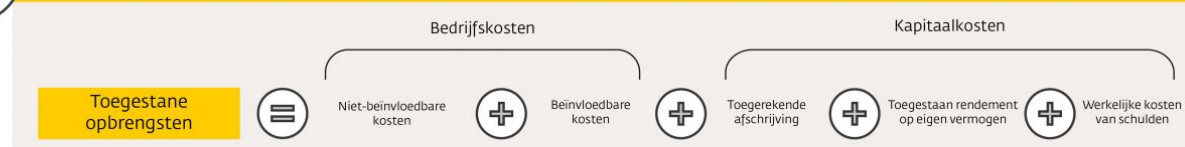

Toegestane kapitaalvergoeding = geregleerde asset base x gewogen gemiddelde kapitaalkosten, op basis van schuld/kapitaalverhouding van 50/50 WACC huidige geregleerde periode tot 2026

- Reële WACC voor belastingen van bestaande activa: 3,1% (2022) lineair afnemend tot 3,0% (2026)
- Reële WACC voor belastingen van nieuwe activa: 3,0% (2022) lineair afnemend tot 3,0% (2026)

Duitsland

Toegestaan rendement op eigen vermogen = geregleerde basis eigen vermogen (max. 40% van totale vermogen) x toegestaan rendement op eigen vermogen (2018-2022)

- 5,12% (voor vennootschapsbelasting, na Gewerbesteuer) voor "oude activa"
- 6,91% (voor vennootschapsbelasting, na Gewerbesteuer) voor "nieuwe activa"

Regulering GTS

In februari 2021 heeft toezichthouder ACM het methodebesluit 2022-2026 gepubliceerd; het raamwerk waarbinnen GTS haar tarieven mag heffen. De ACM kiest er voor om de kapitaalkosten van GTS op een andere manier te verdelen over de tijd. Op die manier wordt rekening gehouden met de toekomstige afname van het gasgebruik als gevolg van de energietransitie. Door marktpartijen is beroep aangetekend tegen een aantal elementen van het methodebesluit. Ook GTS is tegen het methodebesluit in beroep gegaan. Hiertoe is in december 2021 een beroepsschrift ingediend bij het CBb. Het beroep van GTS heeft betrekking op drie elementen van het methodebesluit: de benchmark, de energiekosten en het toegestane rendement.

Benchmark

Ten aanzien van het benchmarkonderzoek – het onderzoek op basis waarvan een statische efficiëntie van GTS van 93,7% is bepaald – is GTS van mening dat de robuustheid van dit onderzoek dusdanig beperkt is, dat het geen basis biedt voor een efficiëntieafslag voor GTS. Oftewel, inzet van GTS is een statische efficiëntiescore van 100%. Naast de inhoudelijke tekortkomingen van het gebruikte benchmarkmodel, is het onderzoek ook onvoldoende inzichtelijk en controleerbaar. De ACM zou alsnog aan het CBb inzicht moeten geven, zodat deze het BM-onderzoek alsnog grondig kan controleren.

Energiekosten

Ten aanzien van het prijsrisico van de kosten van energie en vermogen (energiekosten) wordt in het methodebesluit ten onrechte geen nacalculatie toegepast. De benadering van de ACM, waarbij het volledige prijsrisico bij GTS wordt neergelegd, is gebaseerd op een verkeerd beeld van de energiekosten van GTS. Door geen nacalculatie toe te passen op de energiekosten van GTS wordt het financiële risico voor GTS op deze kosten onevenredig groot. Daar waar de ACM wel als uitgangspunt heeft om nacalculatie toe te passen, namelijk op de volumes van kwaliteitsconversie, geschiedt de nacalculatie op onvolledige wijze. De ACM gaat namelijk uit van een eenheidsprijs per volume geconverteerd gas, in plaats van per geproduceerde eenheid stikstof. Inzet van GTS is volledige nacalculatie van de totale kosten van energie en vermogen, eventueel met een beperkte bonus-malusregeling.

Rendement

Tot slot is GTS van mening dat de ACM de WACC, het gereguleerde rendement, onjuist vaststelt. Dit betreft zowel de inhoudelijke samenstelling van de WACC (en daarmee de hoogte), als het moment waarop zij dit doet. Ten eerste heeft de ACM de kostenvoet eigen vermogen in de WACC te laag vastgesteld omdat deze niet alle noodzakelijke risico-opslagen bevat en deze bovendien op inconsistente wijze wordt vastgesteld. Meer principieel heeft GTS bezwaar tegen het feit dat de ACM de WACC jaarlijks achteraf gaat aanpassen, op basis van de rentes in dat jaar. Deze methode is strijdig met het ex-ante karakter van de WACC, zoals in het verleden ook door de ACM en het CBb is onderschreven. Inzet van GTS is dat de ontbrekende risico-opslagen alsnog worden toegepast en dat het rendement voorafgaand aan het tariefjaar wordt vastgesteld.

De ACM zal binnen 12 weken na indiendatum haar verweerschrift op zowel het beroepschrift van GTS als de beroepschriften van de marktpartijen indienen bij het CBb. Hierna volgt nog een mogelijkheid tot reactie via repliek en dupliek, waarna een zitting wordt ingepland. Het proces neemt naar verwachting tenminste heel 2022 in beslag.

Regulering GUD

Duitsland heeft in 2021 een wijziging van het reguleringskader doorgevoerd. De regulering van de gastransportnetbeheerders en de regionale distributiebedrijven is geharmoniseerd en vereenvoudigd. Ook zijn er prikkels gecreëerd om de ontwikkeling van het Duitse netwerk te versnellen. Met ingang van 2023 gaat dit nieuwe reguleringskader in, waarmee een jaarlijkse vergelijking van de kapitaalkosten van toepassing wordt.

Vóór het begin van deze nieuwe reguleringsperiode worden de parameters van de relevante reguleringsperiode, en bijgevolg het toepasselijke inkomstenmaximum voor GUD, door toezichthouder BNetzA opnieuw worden vastgesteld. In juni 2021 heeft GUD haar kostenaanvraag bij BNetzA ingediend op basis van de kosten die zich in het basisjaar ('fotojaar') 2020 hebben voorgedaan. Het raadplegingsproces met betrekking tot de kostenaanvraag is gestart in november 2021, toen GUD de officiële raadpleging van het initiële kostenniveau ontving. BNetzA gaat het individuele efficiëntieniveau voor GUD beoordelen dat van toepassing is voor de volgende reguleringsperiode.

In oktober 2021 heeft BNetzA de rentepercentages voor eigen vermogen (EK I-rente) voor de nieuwe reguleringsperiode voor elektriciteits- en gasnetten gepubliceerd. De rentevoeten bedragen 5,07% vóór belastingen voor nieuwe installaties en 3,51% vóór belastingen voor oude installaties. Net als veel andere netbeheerders heeft GUD tegen de vaststelling van het eigen vermogen door de BNetzA een rechtszaak aangespannen bij het Oberlandesgericht. In 2022 evalueert BNetzA een nieuwe algemene efficiëntiefactor die in de reguleringsperiode 2023-2027 voor alle transmissienetbeheerders en distributienetbeheerders gaat gelden.

Toekomstige regulering waterstofinfrastructuur

Regulering van de Nederlandse waterstofinfrastructuur is op dit moment nog niet nodig, zo schreef ACM in juli 2021 in een notitie, omdat er nu nog nauwelijks sprake van productie of consumptie van groene waterstof. De waterstofmarkt die er wel is, betreft voornamelijk grijze waterstof als rest- of bijproduct van de industrie, die op basis van bilaterale afspraken door andere industriële partijen wordt afgenomen. In december bepaalde het [ministerie van EZK](#), in navolging van de [ACM](#) in september, dat netwerkbedrijven productie-installaties voor alternatieve energiedragers, zoals bijvoorbeeld elektrolyzers, wel mogen bouwen maar niet mogen beheren of in eigendom hebben.

De Duitse energiewetgeving werd in juli 2021 gewijzigd, waardoor het mogelijk is geworden een waterstofnetwerk te exploiteren binnen (opt-in) of buiten (opt-out) een gereguleerd kader. De regels voor de prijsbepaling van waterstoftransport binnen een gereguleerd netwerk zijn geregeld in de verordening inzake de kostenbepaling voor waterstofnetwerken (H2NEV), die in november 2021 in werking is getreden. Zo wordt in eerste instantie een vermogensrente van 9% vóór belastingen toegepast voor nieuwe investeringen (7,73% vóór belastingen voor oude investeringen). Dit is echter slechts gegarandeerd tot eind 2027.

Waardecreatie door procesmanagement

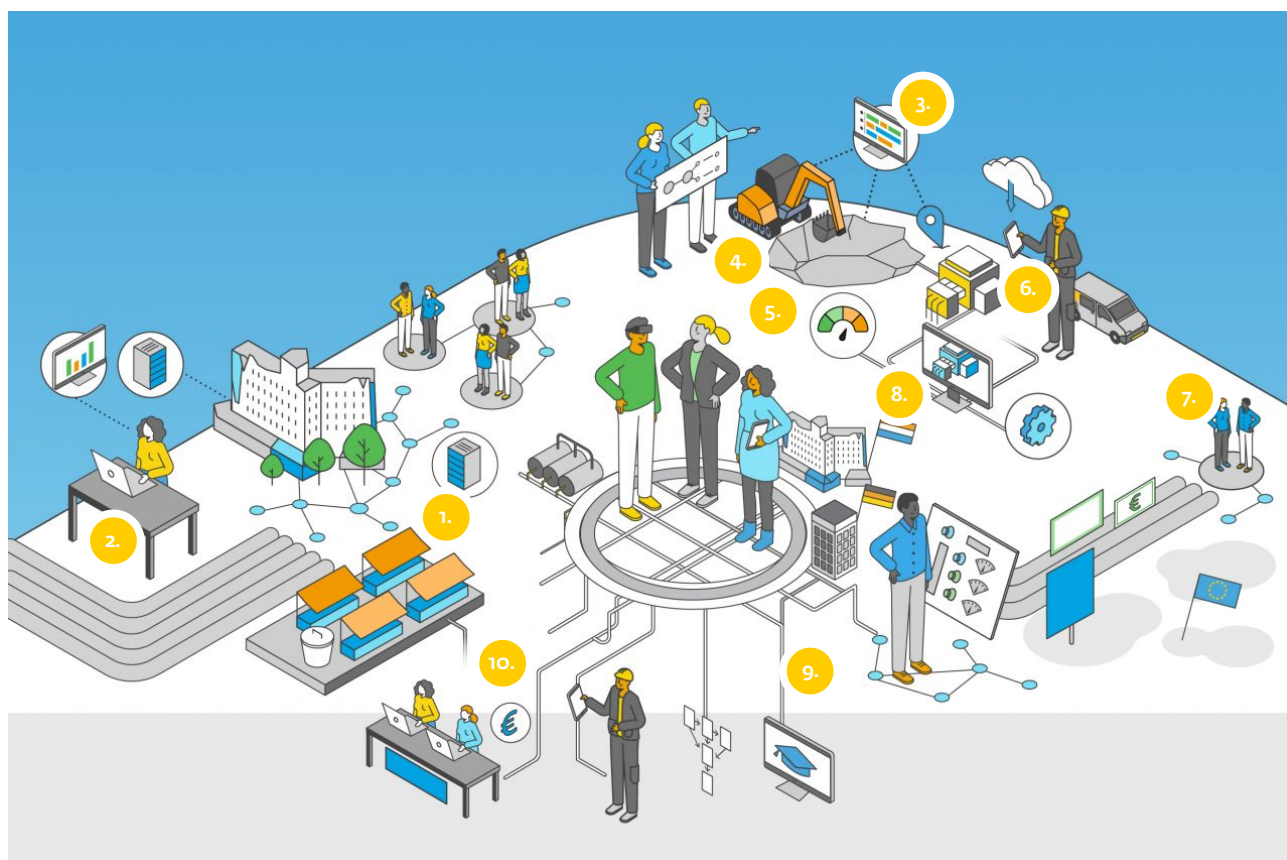
Gasunie wil meer procesgestuurd gaan werken. Want procesmanagement is een krachtig middel om organisatiedoelen effectief en efficiënt te realiseren. In 2021 hebben we meer samenhang gecreëerd in de bedrijfsprocessen van Gasunie en vastgelegd in ons Proceshuis. Hierdoor ontstaat meer overzicht en wordt het sturen op doelstellingen en de samenwerking tussen afdelingen bevorderd. Ook dient het procesmodel als referentiepunt bij het opstellen van onze 'audit-agenda' en 'enterprise architecture' (ICT), zodat onze processen, onze systemen en het toezicht op beide goed op elkaar aansluiten.

Daarnaast hebben we de jaarlijkse Procesreview ingevoerd, waarin proceseigenaren samen met experts het functioneren van hun processen evalueren. Hierdoor worden proceseigenaren nog bewuster van hun rol in procesmanagement. Ook worden potentiële risico's die het procesdoel bedreigen of kansen voor procesoptimalisaties sneller herkend en opgevolgd.

Met onze externe ketenpartners zijn we gestart met het opstellen van een keten-procesmodel, waardoor de ketenprocessen tussen onze organisaties eenduidiger worden vastgelegd, wat helpt bij het spreken van 'dezelfde taal'.

Waardecreatie door digitalisering

Gasunie heeft in 2021 verder gewerkt aan haar Digitale Ambitie voor het jaar 2025. De uitvoering van deze digitale strategie gaat ons helpen om onze Visie 2030-doelen te realiseren. Digitalisering, data en ICT hebben een cruciale rol in de energietransitie en het energiesysteem van de toekomst. In onderstaande (interactieve) afbeelding wordt duidelijk op welke terreinen wij digitaliseren.

1. We ontwikkelen strategische datadiensten met partners

De CO₂ Monitor die we in 2021 met TenneT hebben ontwikkeld, is een eerste stap gezet in het inzichtelijk maken van tijdsafhankelijke CO₂-emissies van de gas- en elektriciteitsmix. De komende jaren gaan we de CO₂ Monitor verder ontwikkelen. Ook bouwen we met partners het dataplatform Energieopwek.nl verder uit.

3. Enterprise Resource Planning

In 2022 ronden we een studie af naar de vervanging van ons ERP-systeem door SAP S4/HANA. Hiermee digitaliseren we onze financiële processen verder. Ook onze inkoop en logistiek profiteert hiervan. We communiceren efficiënt met onze leveranciers en weten we precies waar onze materialen zich bevinden.

5. Risico-gebaseerd assetmanagement

We maken investerings- en onderhoudsbeslissingen door digitale data over de kosten, prestaties en faalkansen van activa met elkaar te combineren. In 2022 ronden we de aanbesteding af voor een digitaal platform dat ons hierbij kan ondersteunen.

2. Hybride werken

We willen een digitaal platform kunnen bieden voor elke vorm van digitale samenwerking, zowel intern als extern. Dit leidt tot hogere efficiëntie en draagt bij aan een duurzame toekomst. In 2021 hebben we Teams Meeting Rooms ingericht.

4. Strategische investeringsplanning

Data geven ons inzichten over de ontwikkelingen in vraag en aanbod van (nieuwe) energievormen. Deze inzichten gebruiken we om betere besluiten te kunnen nemen over strategische investeringen in nieuwe energie-infrastructuur.

6. Digitaal in het veld

Onze collega's die op locatie aan onze infrastructuur werken, gebruiken mobile devices om informatie te vinden en digitaal vast te leggen. In 2022 werken we aan een nieuw interactieplatform dat informatie uit verschillende bronnen voor hen gaat bundelen.

7. Customer-to-bill

We willen de capaciteitsveilingen van onze infrastructuur uitbreiden en/of opzetten voor verschillende nieuwe energiedragers, voor conversie, en voor opslag. In 2021 is er een start gemaakt met de uitwerking van een doelarchitectuur en een roadmap aan projecten die we vanaf 2022 gaan uitvoeren.

9. Digital HR

Een digitaal platform biedt medewerkers informatie over onder meer het trainingsaanbod, HR-regelingen en performancemanagement. In 2022 ronden we de uitrol van het pakket SuccessFactors af.

8. Digital Twin

We creëren digitale kopieën van activa die we gebruiken om te testen en onderhoudsvoorspellingen te doen. In 2021 zijn we gestart met een proof of concept-fase om de toegevoegde waarde van digital twinning van gasontvangststations aan te tonen.

10. Energiehandelsplatformen

We ontwikkelen nieuwe liquide markten (bijvoorbeeld groen gas, H₂, CO₂, warmte) door digitale energie(handels)platformen te ontwikkelen. In 2022 voeren we een studie uit om te leren aan welke eisen deze platformen moeten gaan voldoen.

INTERVIEW Continu-inzicht in de Nederlandse CO₂-emissies

Hoe zorgen we ervoor dat de emissies van ons energiegebruik dalen? Natuurlijk met groene bronnen, maar daarnaast met inzicht in hoe hoog die emissies eigenlijk zijn. Een grote stap voor dat inzicht is de CO₂ Monitor die Gasunie en TenneT in november 2021 presenteerden. Anton Tijdink, Beleidsmedewerker Elektriciteitsmarktontwerp bij TenneT, en Sander Huizinga, Senior Business Developer bij Gasunie, vertellen over hun project. Sander: "Verandering in gedrag komt door inzicht, niet door kabels en leidingen."

[Lees het interview](#)

07 Onze interne maatschappelijke waardecreatie

Onze interne maatschappelijke waardecreatie

Wij zijn Gasunie. Een leidend Europees gastransportbedrijf dat al sinds de jaren zestig het algemeen belang dient. Bij het uitvoeren van onze maatschappelijke taken willen we dat onze bedrijfsvoering een minimale negatieve impact heeft op het milieu en een maximale positieve impact heeft op de mensen die bij ons en voor ons werken. We willen een aantrekkelijke werkgever zijn hechten daarom aan goede arbeidsvoorwaarden en een werkomgeving gericht op het verhogen van focus, prestaties, zingeving, werkplezier en veiligheid. Aan dit streven naar lange termijn interne maatschappelijke waardecreatie is onderstaand hoofdstuk gewijd.

Gerelateerde materiële thema's:

- # 6 Milieu-impact eigen organisatie, producten en diensten
- # 11 Welzijn, training en ontwikkeling
- # 12 Diversiteit en inclusie
- # 13 Gezondheid en veiligheid van medewerkers

Gerelateerde SDG's:

5

Betrokken stakeholders:

Medewerkers
Omwonenden
Leveranciers

Gecreëerde waarde

In 2021 hebben we onder andere de volgende interne maatschappelijke waarde gecreëerd:

- MVO/ESG-strategie: meetbare doelen opgesteld en daar de eerste resultaten op geboekt
- Veilige werkomgeving: 1,8 incidenten per miljoen gewerkte uren (eis: <=2,7)
- Genderbalans: 25% vrouwen in hogere managementfuncties
- Gezonde werkomgeving: 4,0% ziekteverzuim (eis: <4,1%)
- Trainingsbudget per medewerker (individueel en collectief: € 1660
- 2,75% ingekocht materiaal aantoonbaar circulair
- 18% van onze grote terreinen levert een bijdrage aan biodiversiteit
- 3,2% minder CO₂ uitgestoten in ons aardgastransport*

* Op basis van gelijkblijvende transportvolumes (basisjaar 2020).

Onze MVO-strategie: Gasunie Green Deals

Door dit decennium grote strategische investeringen te doen in nieuwe energie-infrastructuren, kunnen we op termijn voor grote externe maatschappelijke waardecreatie zorgen. Maar ook in onze bedrijfsvoering van dag-tot-dag kunnen we als Gasunie de wereld toekomstbestendiger maken. We scharen dit onder de term interne maatschappelijke waardecreatie.

In 2020 hebben we negen verschillende terreinen vastgelegd waarop we onze dagelijkse bedrijfsvoering groener en socialer kunnen maken, waarmee we aansluiten op de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. In 2021 hebben we voor deze negen Gasunie Green Deals concrete doelen (KPI's) gesteld.

Alle Gasunie Green Deals lopen tot 2030 en kennen, op een na, minimaal één tussentijds ijkpunt. Vanaf 2021 rapporteren we op onze [website](#) over de voortgang die we maken. De komende jaren evalueren we regelmatig of de Gasunie Green Deals en de KPI's haalbaar en voldoende ambitieus zijn. We stellen de Gasunie Green Deals en hun KPI's hieronder voor.

Emissievrije bouwplaats

SDG 7-9-13

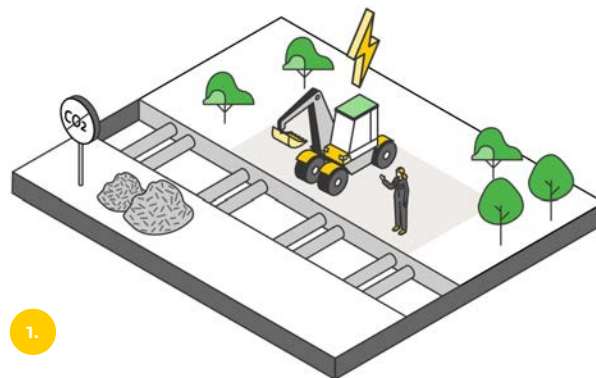
- Ambitie 2023: 10% van onze bouwprojectbestedingen gunnen aan aannemers met verifieerbare emissiereductiemaatregelen
- Ambitie 2030: 50% van onze bouwprojectbestedingen gunnen aan aannemers met verifieerbare emissiereductiemaatregelen

Wat we hebben gedaan in 2021:

We deden twee pilot-aanbestedingen ter grootte van € 1 miljoen, waarbij CO₂-emissies voor 20% meewogen in de gunning.

Met aannemers waar wij vaak samenwerken, hebben GTS en GUD een langetermijnplan opgesteld voor het vervangen van dieselmaterieel naar emissieloze machines.

We brachten de emissies van onze eigen mobiele onderhoudswerktuigen in kaart.

1. Emissievrije bouwplaats

We willen de komende jaren graag grote emissiereducties bereiken op de plaatsen waar in onze opdracht aan energie-infrastructuur wordt gewerkt. Het gaat daarbij om het terugdringen van CO₂- en NO_x-emissies van materieel dat aannemers inzetten.

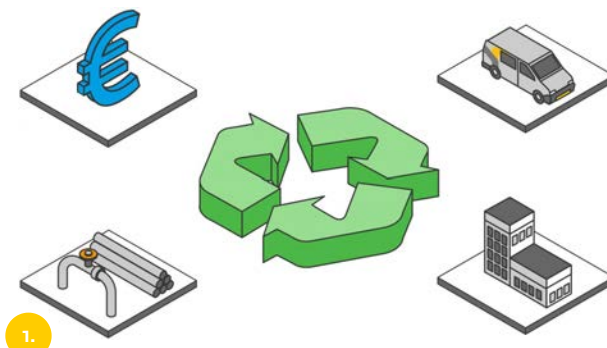
Circulair inkopen

SDG 13-8-12

- Ambitie 2023: 20% van de ingekochte kilogrammen materiaal is aantoonbaar circulair
- Ambitie 2030: 50% van de ingekochte kilogrammen materiaal is aantoonbaar circulair

Wat we hebben gedaan in 2021:

In aanbestedingen zijn we op zoek gegaan naar hergebruikte of her te gebruiken materialen. We vragen we onze leveranciers om grondstoffenpaspoorten. We deden onderzoek naar mogelijkheden van hergebruik van door ons gekocht of gebruikt staal. De gasbuizen die we in bedrijf hebben blijken, op de coating na, volledig te kunnen worden gerecycled aan het einde van de levensduur, dus na sanering en mogelijk na tussentijds hergebruik ten behoeve van waterstof.

1. Circulair inkopen

Ons bedrijf is een grote inkoper van gasleidingenbuizen. Een ingekochte asset, component of materiaal is maximaal 50% circulair ingekocht als het voor 100% uit hergebruikt materiaal bestaat. De andere maximaal 50% ontstaat als dit product bij het einde levensduur weer voor 100% elders inzetbaar is. Dit maakt samen maximaal 100% voor een ingekocht item.

Herinzet van activa

SDG 7-9-13

- Ambitie 2023: Besluit genomen voor de aanleg van 22% van de waterstofbackbone
- Ambitie 2030: Waterstofbackbone 100% gereed, met 83% hergebruik bestaande leidingen

Wat we hebben gedaan in 2021:

In 2021 hebben we vastgesteld dat onze waterstofbackbone voor 83% uit heringezette aardgasleidingen kan bestaan.

In de komende jaren moeten onze Peakshaver LNG tanks in Rotterdam een tweede leven krijgen als importterminal voor waterstof of ammoniak.

1. Herinzet van activa

Hoe kunnen we alle installaties en materialen die we niet meer gebruiken opnieuw inzetten? Dit geldt vooral voor installaties en materialen die zestig jaar lang een rol hebben gespeeld in het aardgastransport. De herinzet van bestaande activa is cruciaal voor een snelle en betaalbare opbouw van de infrastructuur voor waterstof, CO₂ en groen gas.

Sociale keten

SDG 17-8-12

- Ambitie 2023: 50% van onze leveranciers is OECD/UNGP-compliant
- Ambitie 2030: 80% van onze leveranciers is OECD/UNGP-compliant
- Ambitie 2023: Risicoscan MVO op alle inkoopcontracten / nemen van mitigerende maatregelen bij aanwijzingen in de keten / aangesloten zijn bij drie onafhankelijke monitoringorganisaties
- Ambitie 2023: 40 personen met een afstand voor de arbeidsmarkt werkzaam voor Gasunie
- Ambitie 2030: 60 personen met een afstand voor de arbeidsmarkt werkzaam voor Gasunie

Wat we hebben gedaan in 2021:

31% van onze leveranciers heeft de Supplier Code of Conduct getekend en zijn daarmee OECD/UNGP-compliant.

Bij het contracteren van leveranciers keken we naar 'social return' zodat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (opnieuw) bij onze toeleveranciers een kans krijgen mee te doen in het arbeidsproces.

We sloten ons aan bij [Electronics Watch](#), een organisatie die ijvert voor goede werkomstandigheden bij producenten van elektronica.

Jobwärts heeft de onderhoudsschoonmaak op het hoofdkantoor van GUD overgenomen. Jobwärts is een inclusiebedrijf, meer dan 50% van de werknemers heeft een handicap.

Vanaf 2022 zullen wij in principe geen zaken meer doen met leveranciers die onze SCoC bij het afsluiten van een contract niet willen tekenen.

1. Sociale keten

We willen bij het inkopen van producten en diensten zoveel mogelijk inzicht in de totstandkoming daarvan hebben om zeker te zijn dat we alleen zaken doen met toeleveranciers die net als wij respect hebben voor mens en milieu. We willen dat onze toeleveranciers de doelstellingen van de OESO en UNGP nastreven. Een belangrijk middel om dit bij toeleveranciers te stimuleren is de Supplier Code of Conduct (SCoC) die we al een aantal jaren hanteren.

Inclusiviteit en diversiteit

SDG 5-8

- Ambitie 2023: Ons hogere management bestaat voor minimaal 30% uit vrouwen.
- Ambitie 2030: Ons hogere management bestaat voor minimaal 30% uit vrouwen.

Wat we hebben gedaan in 2021:

Een vijfde van onze managers in Nederland volgde de training Selecteren zonder Vooroordelen. Eind 2022 hebben alle managers deze training gevolgd en wordt de cursus aangeboden aan alle medewerkers die vaker dan tweemaal per jaar bij recruitment betrokken zijn. Gasunie tekende het charter Diversiteit in Bedrijf van de Sociaal Economische Raad.

We hebben een werkgroep 'Gasunie Inclusief' opgezet met collega's vanuit de hele organisatie die actief mee hebben gedacht en gewerkt aan activiteiten voor bewustwording van een inclusieve organisatie. In de 'Week van Gasunie Inclusief' organiseerde deze werkgroep een aantal workshops en webinars voor alle medewerkers.

Gasunie werkt samen met Refugee Talent Hub (vluchtelingenorganisatie), JINC (organisatie voor jongeren uit sociaal economische wijken met achterstand), Librae (vrouwenorganisatie TU Delft ter bevordering van vrouwen in zogeheten STEM beroepen) en stichting De Harde Leerschool. In 2022 wordt hier Girls Day Techniek (Techniek & ICT) aan toegevoegd.

Meer dan de helft van onze management trainees is vrouw.

1. Inclusiviteit en diversiteit

Juist omdat we een maatschappelijke rol hebben, vinden we het belangrijk dat wij een afspiegeling zijn van die maatschappij. We geloven dat een diverse organisatie leidt tot meer creativiteit, innovatie en tot betere besluiten. Daarom ontwikkelen we een meer structurele aanpak voor inclusiviteit en diversiteit. We willen een organisatie zijn waar ieders talent ruimte krijgt.

Biodiversiteit

SDG 15

- Ambitie 2023: 30% van onze grote terreinen levert een bijdrage aan biodiversiteit
- Ambitie 2030: 100% van onze grote terreinen levert een bijdrage aan biodiversiteit

Wat we hebben gedaan in 2021:

Voor het eerst hebben we helemaal geen onkruidbestrijdingsmiddelen meer gebruikt.

In plaats daarvan zijn we meer gaan maaien en hebben we meer gewasschade vergoed aan boeren die op aanpalende percelen te maken kregen met extra onkruid.

21% van onze grotere Nederlandse en 11% van onze grotere Duitse terreinen levert per eind 2021 een bijdrage aan een grotere biodiversiteit. Gecombineerd levert dit een percentage van 18% op (Nederland telt meer terreinen dan Duitsland).

In Noord-Nederland hielden we drie pilots om terreinen een andere inrichting te geven.

In Duitsland hebben we een programma voorbereid om grond en terreinen die niet onmiddellijk in gebruik zijn, om te vormen tot natuurgebieden.

1. Biodiversiteit

Netwerkbeheerders kunnen vanwege de omvang en goede verbondenheid van hun gronden een interessante bijdrage leveren aan biodiversiteit en soortenrijkdom. Dit is niet alleen van algemeen publiek belang, maar getuigt ook van goed werkgeverschap omdat veel collega's betrokken zijn bij natuurorganisaties. Daar waar het geen veiligheids- of securityrisico vormt, zal het groen meer zichtbaar worden.

Energie-efficiëntie

SDG 7-9-13

- Ambitie 2023: 2,4% energiereductie ten opzichte van basisjaar 2020
- Ambitie 2030: 8,0% energiereductie ten opzichte van basisjaar 2020

Wat we hebben gedaan in 2021:

We werkten aan het verlagen van de vereiste aardgastemperatuur op gasontvangststations (GOS). Hierdoor is minder warmte nodig voor de opwarming van het aardgas.

We verlaagden de voordruk van de meet- en regelstations. Door deze aanpassing is op de GOS minder gas nodig voor verwarming.

We hebben een onderzoek afgerond naar de inzet van elektrische compressoren.

1. Energie-efficiëntie

Bij gastransport wordt veel energie verbruikt. Conform de EU-richtlijn Energie Efficiency willen we vanaf 2021 tot en met 2030 een jaarlijkse vermindering van het energiegebruik realiseren van 0,8%. Een belangrijke maatregel die we de komende jaren willen nemen is het inzetten van elektrisch aangedreven compressoren in plaats van gasturbines. Ook onderzoeken we hoe we de transportroutes van het gas door onze netten zo kort mogelijk kunnen houden.

Energie-inkoop

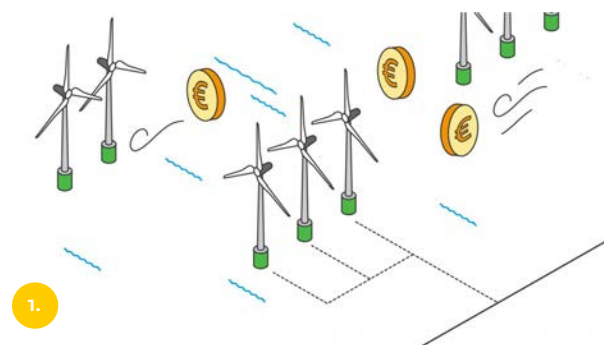
SDG 7-13

- Ambitie 2023: 20% van onze elektriciteitsinkoop komt van Noordzeewindparken, rest wind-GVO's
- Ambitie 2024: 40% van onze elektriciteitsinkoop komt van Noordzeewindparken, rest wind-GVO's
- Ambitie 2027: 75% van onze elektriciteitsinkoop komt van Noordzeewindparken, rest wind-GVO's

Wat we hebben gedaan in 2021:

In 2021 onderzochten we hoe we de komende jaren elektriciteit van nieuw te bouwen Noordzeewindparken kunnen contracteren. Totdat die nieuwe parken er zijn, willen we onze elektriciteitsinkoop vergroenen door het kopen van lokale Garantie van Oorsprong-certificaten.

In 2021 heeft GUD voor het eerst groen gas ingekocht voor het gebruikte stookgas. Het gaat om ongeveer 5% van het totale stookgasverbruik van GUD. Meer groen gas was er nog niet tegen redelijke voorwaarden op de markt beschikbaar.

1. Energie-inkoop

Gasunie behoort tot de top-10 zakelijke elektriciteitsgebruikers in Nederland. Door deze inkoopkracht kunnen we het aanbod aan groene elektriciteitsproductie in ons kernactiviteitengebied vergroten.

Emissiereductie

SDG 7-9-13-17-11

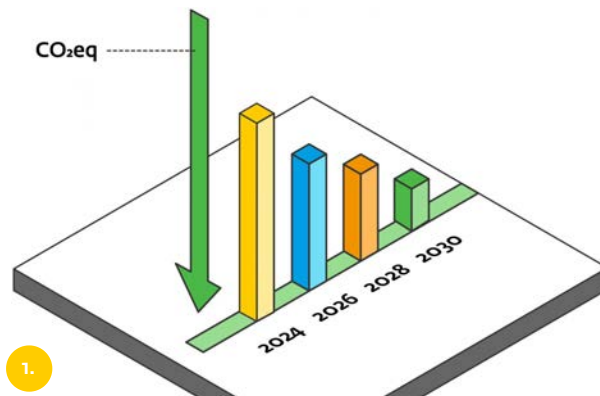
- Ambitie 2030: 49% lagere CH₄-emissies ten opzichte van 2020
- Ambitie 2030: 30% lagere CO₂-emissies ten opzichte van 2020*

Wat we hebben gedaan in 2021:

We hebben onze CO₂-emissies met 3,2% weten te verminderen ten opzichte van 2020 (op basis van gelijkblijvende transportvolumes).

Door inzet van hercompressie en stikstofverdringing is het afblazen van methaan verminderd.

GTS, GUD, EnergyStock en BBL Company hebben in het kader van het OGMP (Oil and Gas Methane Partnership) op basis van vrijwilligheid hun methaanemissies gerapporteerd. GTS en GUD hebben de Gold Standard (de hoogste standaard) behaald.

1. Emissiereductie

Bovenstaande ambities gelden voor Gasunie bedrijfsbreed en vervangen onze oude CH₄- en CO₂-reductiedoelstellingen die alleen betrekking hadden op onze Nederlandse activiteiten. We willen een Europese koploper blijven op het gebied van methaanemissiereductie

* Exclusief onze scope 3-emissies. Deze laten we buiten beschouwing om dat Gasunie geen eigenaar is van het aardgas dat door onze infrastructuur stroomt. Voor het terugdringen van onze scope 1+2 emissies hanteren we een variabele formule, neerkomend op een reductie van 30% in 2030 ten opzichte van 2020 (van 313 naar 219 kton CO₂) als de getransporteerde gasvolumes in beide jaren gelijk zouden zijn (1.085 TWh).

Aantrekkelijke werkgever voor alle medewerkers

Bij Gasunie werken, inclusief inhuur, ruim 2.000 mensen (FTE). Zij zijn de stuwende kracht achter de economische en maatschappelijke waarde die we creëren. We erkennen het belang van goed werkgeverschap en spannen ons in om een aantrekkelijke werkgever te zijn.

1. Totaal aantal medewerkers

	Voltijds-equivalenten			Aantal personen		
Contractvorm, geslacht	GU	GU-NL	GU-D	GU	GU-NL	GU-D
Vaste arbeidsovereenkomst, vrouw	224	179	45	255	204	51
Vaste arbeidsovereenkomst, man	1.286	1.104	182	1.309	1.126	183
Tijdelijke arbeidsovereenkomst, vrouw	24	21	3	27	24	3
Tijdelijke arbeidsovereenkomst, man	82	72	10	84	74	10
Totaal	1.616	1.376	239	1.675	1.428	247
Dienstverband, geslacht	GU	GU-NL	GU-D	GU	GU-NL	GU-D
Voltijds, vrouw	129	98	31	129	98	31
Voltijds, man	1.217	1.030	187	1.217	1.030	187
Deeltijd, vrouw	118	102	16	153	130	23
Deeltijd, man	151	146	5	176	170	6
Totaal	1.616	1.376	239	1.675	1.428	247

2. Totaal aantal tijdelijke medewerkers

	Voltijds-equivalenten			Aantal personen		
Geslacht	GU	GU-NL	GU-D	GU	GU-NL	GU-D
Vrouw	68	68	-	82	82	-
Man	381	380	1	417	415	2
Totaal	449	448	1	499	497	2

Onze visie op HR

1. Een leven lang leren

Om op lange termijn economische en maatschappelijke waarde te creëren is het essentieel dat we ons kunnen blijven aanpassen en ontwikkelen. In onze Visie 2030 is een leven lang leren en continu verbeteren een vanzelfsprekende manier van werken geworden. Medewerkers die ruimte ervaren en gestimuleerd worden om te werken aan de eigen ontwikkeling, ervaren meer autonomie, zijn meer bevlogen, presteren beter en zijn productiever.

3. FLOW

Met de introductie van FLOW (Focus op Leren, Ontwikkeling en Wendbaarheid) zijn we in 2021 we overgestapt van de traditionele beoordelingscyclus, met vaste beoordelings- en functioneringsgesprekken, naar een methode waarbij leidinggevende en werknemer doorlopend in gesprek zijn. De talenten en groei van de medewerker staan in deze gesprekken centraal.

2. Opleidingen

We bieden medewerkers de mogelijkheid klassikale en digitale opleidingen en trainingen te volgen, waaronder individuele maatwerkprogramma's. De opleidingen en trainingen toetsen we aan de behoefte aan kennis en vaardigheden die we in de toekomst nodig hebben. Het opleidingsbudget per medewerker bedroeg in 2021 € 1.660. Voor 2022 verwachten we eenzelfde bedrag.

4. Onboarding

Omdat het aantal nieuwe medewerkers bij Gasunie de komende jaren gaat toenemen, zijn we gestart met het professionaliseren van ons Onboarding-proces. We laten nieuwe medewerkers op een aansprekende manier kennis maken met Gasunie, zodat zij zich meteen nauw betrokken voelen met onze organisatie, sneller productief kunnen zijn en minder snel geneigd zijn onze organisatie te verlaten.

5. Pilot Blackbear

We zijn in 2021 gestart met Blackbear, een organisatie die experts van over de hele wereld koppelt aan vraagstukken uit onze organisatie. Op deze manier hebben we snel toegang tot nieuwe kennis en denkracht. Dit biedt uitkomst wanneer er gebrek aan tijd of expertise is binnen onze organisatie of wanneer andere perspectieven en innovatieve ideeën gewenst zijn.

7. Nieuwe leidinggevenden

In 2021 hebben we het trainingsaanbod en de ondersteuning voor nieuwe leidinggevenden vergroot. Hierdoor verkrijgen leidinggevenden een sterkere basis in hun nieuwe rol en is er een steviger vangnet in het geval de nieuwe leidinggevende tegen moeilijkheden aanloopt.

9. TOP-klas

TOP-klas is een ambitieus en uitdagend eenjarig leiderschapsprogramma voor toekomstige senior leiders van Gasunie. Het programma bestaat uit persoonlijke leiderschapsontwikkeling, samenwerking, wetenschappelijke modules bij Nyenrode University, coaching en intervisie.

6. Management Development

Om onze Visie 2030 te realiseren is het essentieel dat we beschikken over bekwame leidinggevenden die richting geven, hun medewerkers helpen ontwikkelen en hun team ondersteunen in het behalen van goede prestaties. Daarom vinden we het belangrijk te investeren in het opleiden en ontwikkelen van onze huidige en toekomstige leidinggevenden.

8. Feedforward

Het afgelopen jaar heeft een derde van onze leidinggevenden een Feedforward-training gehad. Feedforward is een methodiek om het gesprek over presteren en ontwikkelen tussen leidinggevende en medewerker te bevorderen. Het focust op de aanwezige kwaliteiten van de medewerker en de gewenste ontwikkeling in de toekomst.

10. HighTech

Asset Management, ofwel het managen, bouwen en onderhouden van onze installaties en leidingen, is de kern van ons bedrijf. We hebben bevlogen mensen nodig die leiding kunnen geven aan onze asset management-teams. Daarom zijn we in 2021 gestart met het leiderschapsprogramma HighTech, een intensief opleidingsprogramma van anderhalf jaar voor toekomstig operationeel leidinggevenden.

INTERVIEW Veranderen om te werken aan verandering

De energietransitie vraagt om grote veranderingen; in de maatschappij, maar ook in het werk van Gasunie en onze 1500 medewerkers. Niet zo vreemd dus dat ook onze bedrijfscultuur aan het veranderen is. Hoe is het om in zo'n veranderlijke omgeving aan een nieuwe functie te beginnen? HR-adviseur Arjan Hofman en projectmanager Paul Hooft begonnen allebei in 2021 aan een nieuwe uitdaging.

[Lees het interview](#)

Ziekteverzuim

Het voortschrijdend verzuimpercentage van Gasunie is nu 3,79. Dat is hoger dan vorig jaar, maar lager dan in de jaren voor corona. In vergelijking met relevante branchecijfers die door CBS worden bijgehouden, blijft het verzuim binnen Gasunie laag. In Nederland zijn we twee jaar verantwoordelijk voor het doorbetalen en begeleiden bij ziekte van een medewerker. In Duitsland is dat zes weken. Onze Gasunie-doelstelling is een ziekteverzuim dat niet hoger ligt dan 4,1%.

Indicator	Eenheid	2021		2020		2019	
		GUN	GUD	GUN	GUD	GUN	GUD
Ziekteverzuimpercentage (totaal)		3,96	4,46	3,58	3,66	3,85	3,82
- kortdurend verzuim	Procenten	0,48	0,92	0,49	0,96	0,68	1,57
- middellang verzuim	Procenten	0,56	1,25	0,69	1,01	0,56	1,22
- langdurig verzuim	Procenten	2,92	2,29	2,40	1,69	2,61	1,03
Ziekteverzuimfrequentie	Frequentie	0,70	1,83	0,72	1,67	0,96	2,38
Arbeidsgerelateerd verzuim (opgave medewerker)	Verzuimgevallen	37	-	33	-	23	-
Melding aan Nederlands Centrum voor Beroepsziekten (NCB)	Meldingen	-	-	-	-	-	-

Pensioen

Gasunie en GasTerra hebben in 2021 met de vakbonden overeenstemming bereikt over een nieuwe pensioenregeling, ingaand per 2022 en geldend tot overgang op het nieuwe pensioenstelsel en niet later dan 31 december 2026. De grootste wijzigingen op hoofdlijnen zijn:

- Werkgeversbijdrage is tijdelijk verhoogd met 1%, tot de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel;
- De opbouw wordt variabel, afhankelijk van de premie in combinatie met de financiële gezondheid van het pensioenfonds (gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad).

Cao

In Duitsland heeft GUD een cao-akkoord met de bonden bereikt. De salarissen stijgen in de periode november 2021-december 2022 met 2,8% en alle medewerkers ontvangen een belastingvrije COVID-19 compensatie van € 200. In Nederland is na afloop van het verslagjaar een nieuw cao-akkoord bereikt. De salarissen stijgen in 2022 en 2023 mee met de inflatie. Over 2022 komt daar een loonsverhoging van 1% bij. In 2022 en 2023 wordt in april een bedrag van € 500 netto aan alle medewerkers uitgekeerd om naar eigen inzicht te besteden aan opleidingen, gezondheid en welzijn.

Gasunie en de arbeidsmarkt

Nederland en Duitsland kennen een aanhoudend structureel krappe arbeidsmarkt. Dit heeft ook gevolgen voor Gasunie. We zien dat specialisten zoals juristen, omgevingsmanagers, public affairs- en reguleringsexperts, subsidie adviseurs, wegbereidersfuncties, pipeline engineers en projectmanagers voor grote projecten moeilijker te vinden zijn. In 2022 zetten we hiervoor gerichte wervingscampagnes op.

In 2022 rollen we een nieuwe arbeidsmarktcommunicatiestrategie uit, die in 2021 is voorbereid. We willen hiermee het beeld van Gasunie als aantrekkelijke werkgever steviger positioneren en daarmee de kans vergroten om vacatures ingevuld te krijgen. We verwachten de komende jaren, afhankelijk van de voortgang die we boeken bij het uitvoeren van onze Visie 2030-plannen, enkele honderden nieuwe medewerkers in dienst te nemen.

Onze veiligheidscultuur

Ons doel op het gebied van Veiligheid, Gezondheid en Milieu (VGM) is ervoor te zorgen dat iedereen die werkt aan onze infrastructuur of op onze kantoren dat veilig kan doen en dat dit geen risico's oplevert voor de gezondheid op de lange termijn. Daarbij is het even belangrijk dat mensen en dieren veilig kunnen leven in de buurt van onze infrastructuur en het milieu beschermd wordt.

Gasunie streeft naar een veiligheidscultuur die zich kenmerkt door een hoge mate van sociale veiligheid. Een proactieve cultuur waarin medewerkers potentiële risico's aan kunnen kaarten en kunnen bespreken in alle openheid. Alleen zo zijn incidenten te voorkomen voordat ze optreden. Bij een dergelijke cultuur past ook dat mensen zich veilig voelen om gevaarlijke situaties en incidenten te delen. Hierdoor kunnen wij met zijn allen leren en herhaling voorkomen.

Bij meldingen van ongevallen, incidenten en gevaarlijke situaties worden deze onderzocht om te bepalen welke maatregelen noodzakelijk zijn om vergelijkbare voorvallen in de toekomst te voorkomen. We leren door het verspreiden en bespreken van Leerzaam Incident-bulletins en van gebeurtenissen bij bedrijven met vergelijkbare activiteiten. Hiermee versterken we het bewustzijn en draagvlak om verbetermaatregelen te realiseren.

Binnen Gasunie accepteren we geen enkele vorm van grensoverschrijdend gedrag, of het nu gaat om seksueel grensoverschrijdend gedrag, pesten, discriminatie, negeren en verbaal of fysiek geweld. De verantwoordelijkheid voor grensoverschrijdend gedrag ligt bij de personen die de grenzen overschrijden en niet bij de personen die slachtoffer worden van dat gedrag. Dat betekent dat iedereen ervoor verantwoordelijk is dat hij/zij in de samenwerking niet over de grenzen van collega's gaat.

Principes voor veilig werken

In 2021 hebben we de Principes voor Veilig Werken* geïntroduceerd als opvolger van de Golden Rules of Safety.

* Deze principes zijn in de Nederlandse organisatie ingevoerd.

Onze principes voor veilig werken

1. ...spreken de eigen houding en het verantwoordelijkheidsgevoel aan

3. ...stimuleren het leren van incidenten en verhogen het veiligheidsbewustzijn

5. ...verlagen de drempel om het gesprek aan te gaan, met elkaar en met aannemers

2. ...leggen de focus op veiligheid van het werk/op het werk

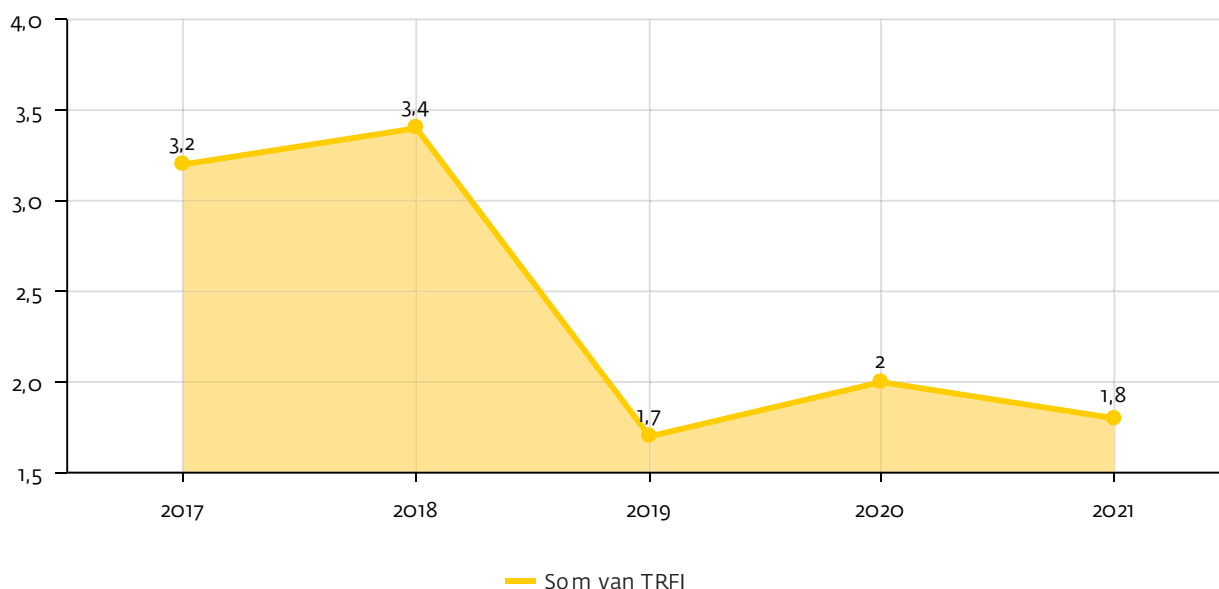
4. ...vereisen het constructief aandragen van verbeteringen op procedures, instructies, werkwijzen

6. ...vragen andere vaardigheden, zoals interventie- en gespreksvaardigheden

Met de introductie van de Principes leggen we de focus op het nemen van eigen verantwoordelijkheid, eigen weerbaarheid en risicobewustzijn. En dat gaat veel verder dan alleen het opvolgen van regels.

Ongevallen en verzuim

Het aantal ongevallen monitoren we met de Total Reportable Frequency Index (TRFI, het aantal ongevallen gevolgd door verzuim, medische handelingen, vervangend werk of fataliteit per 1 miljoen werkuren). In 2021 hebben zich 33 (2020: 29) ongevallen voorgedaan waarvan 8 (2020: 10) reportable ongevallen. Dit geeft een TRFI van 1,8 (2020: 2,0). Bij 5 ongevallen was er sprake van verzuim (2020: 4). Als doelstelling hebben wij een TRFI die lager of hooguit gelijk is aan 2,7.

Het totale aantal gewerkte uren door Gasunie-medewerkers en medewerkers van derden is gedaald van 4,88 miljoen naar 4,53 miljoen uren. De 1,8 score van de TRFI wordt dus veroorzaakt door 8 reportables in 2021 in combinatie met 4,53 miljoen gewerkte uren. Het aantal reportable ongevallen bij zowel Gasunie in Nederland (6) als Gasunie in Duitsland (2) blijft laag. Ook in 2022 blijven we onverminderd aandacht besteden aan het verbeteren van onze veiligheidsperformance.

Reportable ongevallen

Hieronder is het overzicht weergegeven van het aantal ongevallen dat plaatsvond bij Gasunie-medewerkers en bij onze aannemers tijdens werkzaamheden voor Gasunie.

Aantal reportable ongevallen	2021 NL	2021 DU	2021 Totaal	2020 NL	2020 DU	2020 Totaal	2019 NL	2019 DU	2019 Totaal
Reportable ongevallen met verzuim									
- Gasunie-medewerkers	1	1	2	1	0	1	0	1	1
- Derden	2	1	3	1	3	4	3	1	4
Reportable ongevallen zonder verzuim									
- Gasunie-medewerkers	1	0	1	2	0	2	2	0	2
- Derden	2	0	2	3	0	3	2	0	2
Totaal reportable ongevallen	6	2	8	7	3	10	7	2	9
Frequentie-index reportable ongevallen (aantal ongevallen per 1 miljoen werkuren)									
Reportable ongevallen met verzuim									
- Gasunie-medewerkers	0,5	2,6	0,8	0,5	-	0,4	-	2,6	0,4
- Derden	1,2	3,3	1,6	0,5	10,1	1,7	1,2	4,4	1,5
Reportable ongevallen zonder verzuim									
- Gasunie-medewerkers	0,5	-	0,4	0,9	-	0,8	0,9	-	0,8
- Derden	1,2	-	1,0	1,4	-	1,3	0,8	-	0,7
Totaal frequentie-index	1,6	2,9	1,8	1,7	4,4	2,0	1,5	3,3	1,7

Te melden reportable ongevallen bevatten de volgende categorieën:

- Dodelijke ongelukken
In 2021 waren er geen werkgerelateerde sterfgevallen, zowel voor werknemers van Gasunie als voor externe medewerkers.
- Reportables met verzuim
Een ongeval gepaard gaand met letsel waarbij de betrokkene met letsel niet binnen een werkdag (24 uur) het werk heeft hervat en waarbij het niet een ongeval met vervangend werk betreft.

- Reportables zonder verzuim

Dat zijn:

- Ongeval met vervangend werk
Een ongeval waarbij betrokkene met letsel niet binnen een werkdag (24 uur) het normale werk kan hervatten, maar wel binnen 24 uur vervangend werk kan uitvoeren.
- Medische behandeling
Een ongeval waarbij sprake is geweest van een medische behandeling (= behandeling door een huisarts of medisch specialist).

Blootstelling aan gevaarlijke stoffen

Het beleid vanuit de Nederlandse overheid is om het gebruik van carcinogene, mutagene en reprotoxische stoffen (CMR-stoffen) te minimaliseren. Gasunie heeft de afgelopen jaren het aantal aanwezige CMR-stoffen van ruim 100 naar minder dan 20 teruggebracht. Voor de niet-CMR gevaarlijke stoffen is eind 2021 een begin gemaakt om deze te categoriseren naar de risico's en het reduceren van het aantal. Van ruim 800 zijn er aan het einde van dit jaar nog 750 over.

Chroom-VI

In de wetenschap dat de coating die in het verleden op Gasunie-assets gebruikt is Chroom-VI kan bevatten, laat Gasunie werkzaamheden aan haar infrastructuur uitvoeren conform het beheersregime zoals opgesteld door de overheid. Daarnaast heeft Gasunie, samen met andere netbeheerders, blootstellingsmetingen bij gangbare werkzaamheden uitgevoerd. Deze metingen hebben geresulteerd in een protocol om veilig met Chroom-VI te kunnen werken.

Dieselmotorenemissie

In 2021 zijn metingen aan dieselmotorenemissie (DME) op bouwplaatsen uitgevoerd. Hieruit blijkt dat mensen op bouwplaatsen te vaak blootgesteld worden aan DME waarbij deze blootstelling ook boven de wettelijke grenswaarde uit kan komen. Dit hebben we besproken met onze aannemers. Met hen delen we eenvoudig te realiseren maatregelen, zoals het op grotere afstand plaatsen van aggregaten. Daarnaast hebben we een werkgroep opgericht om samen met onze aannemers te werken aan het reduceren van DME.

Fysieke belasting

In 2021 zijn afsluitende metingen verricht bij werkzaamheden waarbij fysieke belasting een risico kan vormen. Er is een *toolbox* ontwikkeld om medewerkers bewust te maken van de juiste lichaamshouding en werkwijze bij het uitvoeren van belastende werkzaamheden. Vanwege COVID-19 werd er in 2021 veel meer thuis gewerkt dan voor de pandemie. De thuiswerkplekvergoeding die we in 2020 in leven riepen om ook thuis een ergonomisch verantwoorde werkplek in te kunnen richten, hebben we verlengd tot en met 2025. Bij aanbestedingen van bedrijfsvoertuigen is ergonomie een criterium dat in toenemende mate meeweegt in de keuze.

Veiligheid en gezondheid medewerkers

De Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) is hét instrument waarmee Gasunie de risico's voor haar medewerkers beheerst. Per functie worden de risico's geïnventariseerd en geëvalueerd. Dit geldt niet alleen voor het uitvoeren van werkzaamheden, ook bij het ontwerp van nieuwe installaties en arbeidsmiddelen en modificatie van bestaande installaties en arbeidsmiddelen worden de risico's in kaart gebracht. Daarnaast valt het voorkomen van gezondheidsrisico's in de vorm van blootstelling aan gevaarlijke stoffen of het uitvoeren van fysiek belastende werkzaamheden onder de RI&E. In 2021 is de RI&E opnieuw opgezet als dynamische RI&E waarbij de verschillende onderdelen in een vierjaarscyclus tegen het licht gehouden en onafhankelijk getoetst worden.

COVID-19

We hebben er in 2021 voor gezorgd dat onze organisaties in Nederland en Duitsland voortdurend opereerden volgens de geldende overheidsmaatregelen om verspreiding van het COVID-19 virus in te dammen.

Onder druk van de pandemie en de overheidsmaatregelen is Gasunie in het afgelopen jaar een hybride organisatie geworden. We hebben een 'Visie hybride werken' opgesteld. We geven, in functies waar dat mogelijk is, onze medewerkers de ruimte om bewuste keuzes te maken waar ze hun werk doen: op kantoor, thuis of elders. We ondersteunen afdelingsmanagers om het hybride werken in hun team vorm te geven. Op onze kantoren hebben we geïnvesteerd in hybride vergaderfaciliteiten ('Teams-rooms'), zodat medewerkers op afstand effectief kunnen deelnemen aan vergaderingen. Onze eenmalige thuiswerkvergoedingsregeling van € 750 per werknemer hebben we verlengd tot 2025.

We merken dat medewerkers in 2021 gemakkelijker wisten te schakelen tussen periodes waarin 'hybride werken' cq 'online werken' van kracht waren. Ondanks deze veerkracht merken we ook dat medewerkers de corona-situatie beu zijn. Met name in het vierde kwartaal, toen de coronabesmettingen in de maatschappij weer toenamen, nam de druk op onze mensen toe door zaken als thuisonderwijs en zorgen over de eigen gezondheid of die van naasten doordat reguliere zorg opnieuw werd uitgesteld.

Via enquêtes onder onze medewerkers krijgen we een beeld wat de impact van corona is op de medewerker en het werk. De resultaten zijn over het algemeen positief. Medewerkers vinden dat Gasunie de corona-situatie goed aanpakt, worden voldoende geïnformeerd en ervaren Gasunie als een betrokken werkgever. Er waren ook aandachtspunten, waaronder bijvoorbeeld de balans tussen werken en ontspannen. Op basis van de belangrijkste aandachtspunten zijn aanbevelingen gedaan, die met alle unitmanagers zijn gedeeld.

Dilemma's

We willen onze taken en activiteiten zo goed mogelijk uitvoeren om zo veel mogelijk positieve economische en maatschappelijke waarde te creëren. Maar er zijn veel vraagstukken die van invloed zijn op de manier waarop we ons werk willen doen. Hieronder hebben we enkele van deze dilemma's uitgewerkt.

Accepteren we straks elke kleur waterstof?

Ons dilemma: Bijna alle netwerken die Gasunie momenteel exploiteert, of ze nu gereguleerd zijn of niet, staan open voor gebruik door alle marktpartijen onder gelijke voorwaarden. We noemen dit open access non-discriminatoire toegang. We behandelen alle klanten en klantgroepen dus op dezelfde manier, waarbij we de toetredingsdrempel tot onze infrastructuur zo laag mogelijk houden. De komende jaren bouwen we in Nederland, en wellicht ook in Noord-Duitsland, nieuwe infrastructuur voor het transport en de opslag van waterstof. Deze netten worden straks mogelijk beheerd door dochters van Gasunie. Doen zij dat straks dan ook open access en non-discriminatoire?

Deze vraag is relevant omdat we voor de ontwikkeling van onze waterstofbackbone in Nederland van de overheid een subsidietoezegging van € 750 mln hebben gekregen. De overheid doet deze toezegging omdat zij de backbone ziet als aanjager van de energietransitie. De groene en blauwe waterstof die straks door de leidingen heen moet stromen, vormen voor afnemers een emissievrij en emissiearm alternatief voor aardgas. Maar wat betekent dit voor de producenten en afnemers van grijze waterstof?

Onze respons: Als de backbone klaar is, wordt er waarschijnlijk nog niet genoeg groene waterstof geproduceerd om te voldoen aan de vraag naar waterstof. In de aanvangsfase is er dus blauwe en grijze waterstof nodig. Maar als er straks voldoende duurzaam geproduceerde waterstof beschikbaar is, is het dan fair om niet duurzaam geproduceerde waterstof onder dezelfde voorwaarden gebruik te laten maken van een net dat bedoeld is om de energietransitie te faciliteren? In een toekomstige rol als waterstofnetbeheerder zal Gasunie dus voorzichtig moeten zijn met het accommoderen van niet-duurzaam geproduceerde waterstof. Dit schuurt met onze principes van non-discriminatoire toegang en mogelijk stoten we onze bestaande klanten voor het hoofd. Samen met de overheid, toezichthouder en industriesector zullen we een goede modus moeten vinden voor de toegang van verschillende kleuren waterstof tot het net, zowel in een beginsituatie waarin het net nog niet gereguleerd is, als daarna.

Dekkingsmanco's

Ons dilemma: Gasunie Transport Services zorgt er voor dat haar leidingen te allen tijde voldoen aan wet- en regelgeving, waaronder het Besluit externe veiligheid Transportleidingen (BevB). Vanaf de jaren '60 spraken we bij de aanleg van onze gasleidingen met de gemeente (vaak in dubbelrol als grondeigenaar en eigenaar van het gemeentelijk gasbedrijf) af dat onze leidingen minimaal 85 centimeter diep in hun grond zouden liggen. Bij de aanleg van leidingen in agrarische grond verplichtten we ons tegenover de eigenaren dat onze leidingen altijd minimaal 60 centimeter diep zouden liggen. Dat deden we zodat het risico op leidingbeschadigingen zo klein mogelijk zou blijven en agrariërs zonder problemen hun land konden blijven bewerken. Door het systeem van KLIC-meldingen en andere maatregelen is de kans op leidingschade tegenwoordig kleiner dan vroeger. Aan de BevB houden we ons strikt, want dit zorgt er voor dat het risico van gasleidingen op de omgeving binnen de wettelijke kaders blijft. Tegelijkertijd constateren we dat we niet in alle gevallen aan de 'jaren '60-normen' van 85 cm respectievelijk 60 cm voldoen. Herstel van deze zogenaamde dekkingsmanco's kost circa € 350 miljoen; kosten die we volledig zouden moeten doorbelasten aan de klanten van GTS en daarmee indirect aan de eindgebruikers.

Onze respons: In 2021 hebben we een nieuw beleid voor deze situaties vastgesteld. Op plekken waar we niet 'compliant' zijn aan de gemaakte privaatrechtelijke afspraken, gaan we in gesprek met de eigenaren van de grond. In sommige gevallen spreken we met de eigenaar af dat deze het perceel (tijdelijk) niet bewerkt in ruil voor compensatie. Ook benaderen we grondroerders, die een KLIC-melding doen voor een perceel met een dekkingsmanco, proactief voor het maken van afspraken over de geplande graafwerkzaamheden. Als het vanwege het risico nodig is, treffen we extra maatregelen, zoals het aanbrengen van beschermplaten bij slootkruisingen. Zo blijven we de risico's op graafschade en transportonderbrekingen binnen de geaccepteerde bandbreedtes houden, blijven we 'compliant' aan de wet (BevB) en hoeft GTS aanzienlijk minder kosten door te berekenen in de tarieven. Eigenaren van grond met een dekkingsmanco kunnen GTS verplichten om de dekking te herstellen. Dit zal sporadisch gebeuren, zo verwachten we. De kosten van het nieuwe beleid schatten we in 2022 en 2023 op eenmalig € 4 miljoen en daarna op jaarlijks € 0,6 miljoen.

Stijgende CO₂-emissies

Ons dilemma: Gasunie doet tot 2030 grote inspanningen om de CO₂-emissies te reduceren die we in onze eigen bedrijfsvoering veroorzaken. Zo vervangen we de komende jaren onze gasgedreven compressoren door elektrische compressoren en scherpen we onze maatregelen ter voorkoming van methaan-lekkages aan. Tegelijkertijd verwachten we dat onze eigen CO₂-emissies de komende jaren zullen toenemen. Aardgas vervangt steenkool in de elektriciteitsproductie waardoor wij veel gas blijven vervoeren. Daarnaast zetten we steeds grotere volumes hoogcalorisch gas om naar laagcalorisch gas; een proces waarbij we stikstof bijmengen in installaties in Wieringermeer (vanaf 2019) en Zuidbroek (vanaf 2022). Het produceren en bijmengen van stikstof veroorzaakt CO₂-uitstoot.

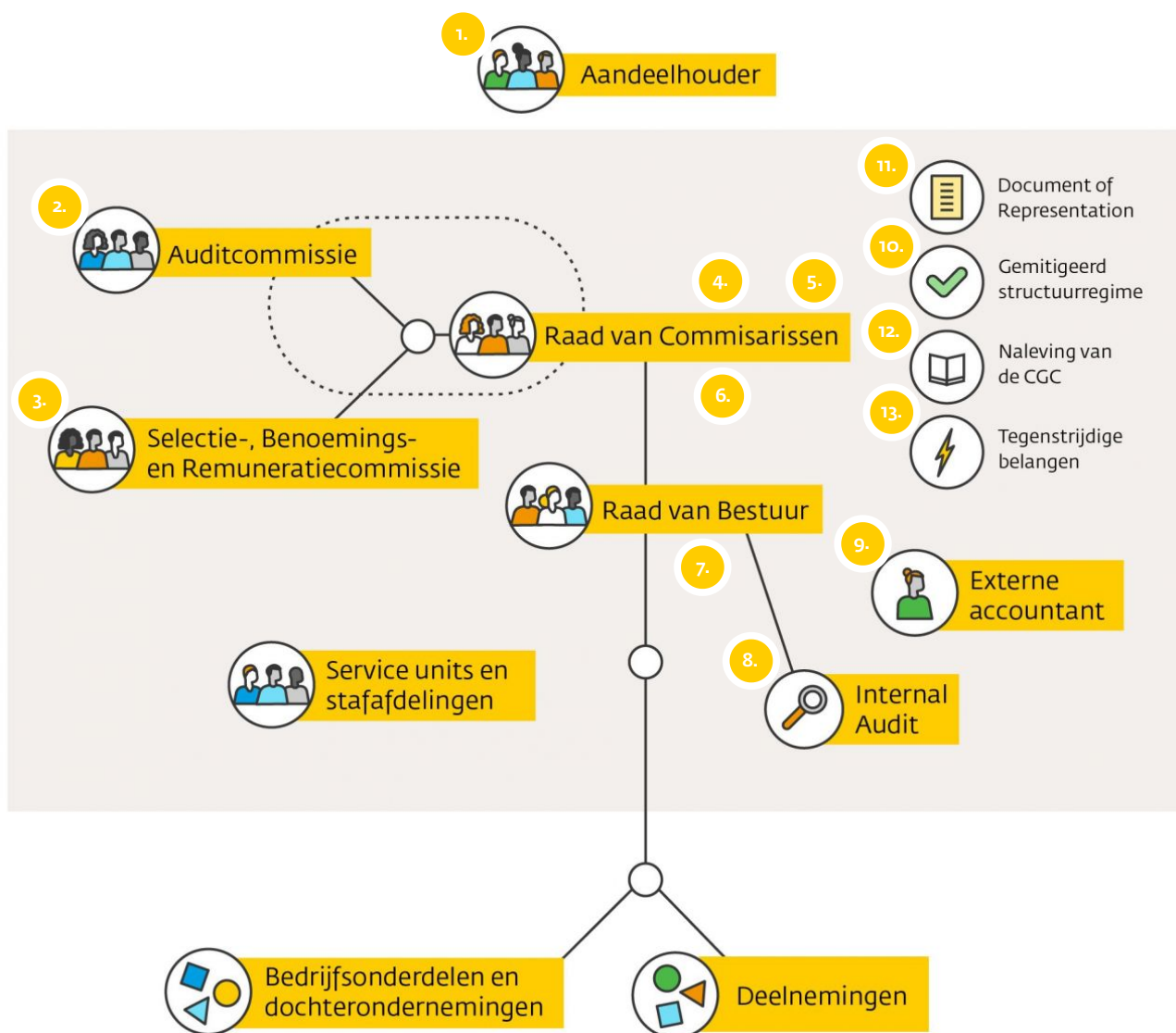
Onze respons: Het bijmengen van stikstof is nodig om te zorgen dat er voldoende laagcalorisch gas, oftewel aardgas van Groningen-kwaliteit, voor Nederlandse eindgebruikers beschikbaar is. Zou Gasunie dit niet doen, dan kan het Groningenveld niet dicht of zouden alle eindgebruikers hun gasinstallaties moeten laten ombouwen; een maatregel die 'Groningen-gas'-klanten in België en Duitsland wel moeten nemen. In Nederland hebben regering en energiesector besloten dat de samenleving, vanwege de grote aantallen klanten, laagcalorisch gas aangeboden blijft krijgen totdat de energietransitie voltooid is. Dat dit betekent dat de eigen emissies van Gasunie hierdoor hoger uitvallen, is iets dat wij als bedrijf in het maatschappelijk belang moeten accepteren en goed moeten blijven uitleggen aan onze stakeholders.

08 Governance

Governance

Algemeen

Corporate governance gaat over de manier waarop Gasunie wordt bestuurd, hoe daar toezicht op wordt gehouden en hoe wij daarover verantwoording afleggen. Goede corporate governance is een voorwaarde voor het effectief en efficiënt realiseren van gestelde doelen. Het zorgt voor een adequate beheersing van risico's en voor een weloverwogen afweging van de belangen van alle stakeholders van Gasunie.

1. Aandeelhouder

N.V. Nederlandse Gasunie (Gasunie) is een naamloze vennootschap met de Nederlandse Staat als enig aandeelhouder. De aandelen worden gehouden door het ministerie van Financiën.

2. Auditcommissie

De Auditcommissie van de raad van commissarissen houdt met name toezicht op de risicobeheersings- en control-systemen, de jaarlijkse en halfjaarlijkse financiële verslaglegging, de financiering van de onderneming en pensioenen.

3. Belonings- & selectie/benoemingscommissie

De raad van commissarissen heeft geen afzonderlijke Remuneratiecommissie (best practice 2.3.2). Remuneratie is belegd bij de gecombineerde Belonings- & selectie/benoemingscommissie. Dit vindt zijn rechtvaardiging in het feit dat het remuneratiebeleid voor de raad van bestuur bij Gasunie als staatsdeelneming wordt vastgesteld in nauwe afstemming met de overheid als enige aandeelhouder. Het beloningsbeleid wordt periodiek herijkt en voorgelegd aan de aandeelhouder te goedkeuring. De laatste herijking heeft plaatsgevonden in 2021.

5. Onafhankelijk

Behoudens één commissaris zijn alle RvC-leden onafhankelijk zoals bedoeld in de Corporate Governance Code. Ten aanzien van Anja Mutsaers wordt gebruik gemaakt van de regeling zoals vastgelegd in best practices 2.1.7 (i) en 2.1.8 (iii), en zijn bijkomende afspraken gemaakt om elke vorm en mogelijke schijn van belangenverstrengeling te vermijden. Hiermee is naar het oordeel van de raad van commissarissen voldaan aan de eisen voor onafhankelijkheid zoals bedoeld in de Corporate Governance Code.

7. Diversiteit raad van bestuur

In 2021 was één lid van de raad van bestuur vrouw (50% van de statutaire leden, 25% van de totale raad van bestuur). Alle leden van de raad van bestuur hebben de Nederlandse nationaliteit. Het beleid is erop gericht om bij toekomstige vacatures diversiteit een belangrijke rol te geven in het wervings- en selectieproces.

4. Raad van commissarissen

De raad van commissarissen bestaat uit zes* personen en treedt op als werkgever van de statutaire bestuurders van Gasunie, houdt toezicht op de raad van bestuur en staat het bestuur met raad terzijde. Op basis van de Gaswet en de statuten worden ook belangrijke besluiten van GTS en andere dochtermaatschappijen aan de Raad ter goedkeuring voorgelegd.

* Tijdelijk per ultimo 2021 uit acht personen, na terugtreden van twee leden per maart 2022 weer uit zes personen.

6. Diversiteit raad van commissarissen

Er zijn twee* vrouwelijke commissarissen. Twee commissarissen hebben ultimo 2021 (ook) de Duitse nationaliteit. Bij het invullen van toekomstige vacatures wordt steeds gekeken naar een evenwichtig en divers samengestelde raad van commissarissen.

* Per ultimo 2021 tijdelijk drie.

8. Internal audit

De afdeling Internal Audit hield in 2021, naast de reguliere controles, audits op het onderwerp privacy (AVG), het request-to-pay proces en het klantproces bij de deelnemingen. Ook keken we naar de lessen die we achteraf konden trekken uit de realisatie van de caverne EnergyStock en keken we naar de projectbeheersing tijdens de uitvoering van een belangrijk intern IT-project.

9. Externe accountant

De externe accountant wordt benoemd door de algemene vergadering, waarvoor de raad van commissarissen een voordracht kan doen. PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. is vanaf boekjaar 2015 externe accountant van Gasunie. De externe accountant is herbenoemd tot en met 2022. Voor het eind van die termijn vindt een nieuwe aanbesteding plaats voor de periode na 2022.

11. Document of Representation

De verantwoording van de (business)units aan de raad van bestuur vindt plaats via het Document of Representation (DoR). Hiermee geven de (business)units formele terugkoppeling in welke mate wordt voldaan aan de minimale vereisten voor management control. Dit document wordt jaarlijks met de raad van commissarissen besproken.

13. Tegenstrijdige belangen

Wij leven best practice-bepaling 2.7.4 na waarin wordt bepaald dat transacties met tegenstrijdige belangen die worden uitgevoerd door de leden van de raad van bestuur en de raad van commissarissen in het jaarverslag moeten worden vermeld. In 2021 hebben dergelijke transacties niet plaatsgevonden.

Verantwoording

De raad van bestuur is zich ervan bewust dat de beheerssystemen, hoe professioneel deze ook zijn, geen absolute zekerheid kunnen bieden dat de ondernemingsdoelstellingen worden gerealiseerd, noch dat deze systemen onjuistheden van materieel belang, verlies, fraude en overtredingen van wetten en regels volledig kunnen voorkomen.

Ten aanzien van financiële verslaggevingsrisico's verklaart de raad van bestuur dat de interne risicobeheersings- en control-systemen voldoende mate van zekerheid geven, dat de financiële verslaggeving geen materiële onjuistheden bevat, en dat de risicobeheersings- en control-systemen in het verslagjaar adequaat hebben gewerkt. Eventuele tekortkomingen, waar dit jaar geen sprake van is, worden opgenomen in het jaarverslag.

Materiële risico's die komend jaar relevant zijn maken onderdeel uit van dit jaarverslag. De verwachting is dat de continuïteit van de vennootschap minimaal voor de komende twaalf maanden gewaarborgd is.

10. Gemitigeerd structuurregime

Voor de onderneming geldt het zogenoemde gemitigeerde structuurregime. De governance-structuur is gebaseerd op boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, de statuten van de vennootschap en diverse interne reglementen. Ook de Gaswet bevat diverse bepalingen die van invloed zijn op de governance van Gasunie.

12. Naleving van de Nederlandse CGC

Gasunie past de Nederlandse Corporate Governance Code (CGC) toe voor zover dit toepasbaar is, alhoewel de code alleen geldt voor ondernemingen met een aandelenbeursnotering. De principes en best practice-bepalingen van de code zijn veelal geïmplementeerd in de statuten en in de diverse reglementen.

Beschikbaarheid documentatie

Op de website van Gasunie zijn de volgende documenten over onze corporate governance beschikbaar:

- [het reglement houdende principes en best practices voor de raad van commissarissen en de commissies;](#)
- [het reglement houdende principes en best practices voor de raad van bestuur;](#)
- [de regeling 'Meld wat mis is' \(de regeling inzake het omgaan met het vermoeden van een misstand\);](#)
- [de Gedragswijzer Samen Werken;](#)
- [een 'pas toe of leg uit'-overzicht met betrekking tot de toepassing van de Corporate Governance Code.](#)

Risk Management, Control en Compliance

Governance en Management Control

Het Governance en Management Control-bouwwerk van Gasunie is gebaseerd op het Three Lines Model. Het uitgangspunt van dit model is dat het lijnmanagement (de eerste lijn) de operationele verantwoordelijkheid draagt voor het beheer van risico's. De tweede lijn bestaat uit specialisten die de eerste lijn ondersteunen en adviseren, zoals Risk Management, Control en Compliance. De derde lijn wordt tenslotte gevormd door Internal Audit die door middel van het uitvoeren van audits de werking en effectiviteit van het risicomanagement- en control-systeem beoordeelt.

De raad van bestuur draagt de eindverantwoordelijkheid voor het risicomanagement en legt daarover verantwoording af aan de raad van commissarissen. De raad van commissarissen spreekt op regelmatige basis met (leden van) de raad van bestuur over Governance en Management Control, waarbij onder meer belangrijke risico's en uitkomsten van audits worden besproken. Risicomanagement is daarmee een activiteit die op alle niveaus in de organisatie terugkomt.

Risicomanagement

Belangrijke aspecten in de uitvoering van risicomanagement zijn het vaststellen van de corporate risicobereidheid en het uitvoeren van risicoanalyses op verschillende niveaus in de organisatie. De corporate risicobereidheid en de corporate risicoanalyse worden hieronder in meer detail beschreven.

Corporate Risicobereidheid

De raad van bestuur stelt ieder jaar de risicobereidheid vast ten aanzien van de drie pijlers van de strategie. Op deze wijze doen we een uitspraak over de mate waarin de organisatie bereid is om risico's te nemen ten behoeve van het behalen van de strategische doelen. Daarnaast hanteren we een aantal algemene principes die de Strategische Pijlers overstijgen en waaraan we als organisatie te allen tijde moeten voldoen. De risicobereidheid dient als leidraad in strategische en operationele besluitvorming.

Algemene Principes

We proberen onveilige situaties te voorkomen die onze naasten, medewerkers, aannemers, of de omgeving in gevaar kunnen brengen. We handelen op basis van de hoogste veiligheidsstandaarden in onze sector. We doen ons uiterste best om materiële fouten in financiële systemen of externe rapportages te voorkomen, en we zijn niet bereid om risico's te nemen die onze toegang tot financiële markten zouden kunnen beperken.

We hechten grote waarde aan de naleving van de wet. In onze operationele activiteiten kunnen we geconfronteerd worden met dilemma's, waar we vervolgens op transparante wijze mee omgaan. We proberen risico's te vermijden die onze reputatie kunnen beschadigen ten behoeve van het behouden van onze *licencetooperate* en onze *licencetogrow*.

Strategische richting *Optimaliseren infrastructuur*

We richten ons op het behouden van onze licence to operate. Besluiten op het gebied van transportzekerheid nemen we in lijn met ons risicogebaseerd assetmanagement-raamwerk. Het lage gereguleerde rendement in deze Strategische Pijler gaat gepaard met een risico-avers financieel profiel. Langetermijn interne economische waardecreatie is hier belangrijk. We stellen inkomsten zeker voordat strategische investeringsbesluiten worden genomen.

Strategische richting *Europees verbindend*

Alhoewel transportzekerheid even belangrijk is als in Strategische Pijler Optimaliseren Infrastructuur, accepteren we dat we in zekere mate afhankelijk zijn van vertrouwde partijen die andere operationele standaarden kunnen hanteren. Financiële risico's op het gebied van strategische investeringen baseren we op een acceptabele balans tussen *risks* en *rewards*. Daarnaast toetsen we strategische investeringen op hun publieke relevantie en maatschappelijke impact. De focus ligt hierbij op langetermijn externe economische waardecreatie.

Strategische richting *Versnellen energietransitie*

De afhankelijkheid van externe partners en het innovatieve karakter van projecten in deze Strategische Pijler, kan andere operationele standaarden vereisen. Ondernemerschap is benodigd voor onze waardecreatie op lange termijn, wat gepaard gaat met een hogere financiële risicobereidheid voor strategische investeringen. We zijn bereid meer onzekerheid te accepteren met betrekking tot verwachte rendementen ten behoeve van het versnellen van de energietransitie en de langetermijn externe maatschappelijke waarde die dit creëert.

Compliancemanagement

Compliance bij Gasunie richt zich op het bevorderen en handhaven van de naleving van (inter)nationale wet- en regelgeving, alsmede van procedures, normen en interne regels. Het doel van compliance is de integriteit van de organisatie te borgen, het bestuur en de medewerkers te beschermen en het voorkomen van (risico's op) wettelijke en regulatoire sancties, materieel financieel verlies en reputatieschade van de organisatie.

Het compliancemanagementsysteem van Gasunie is gebaseerd op de internationale richtlijn voor compliancemanagement en vastgelegd in ons compliancestatuut. Het statuut beschrijft de verantwoordelijkheden voor compliance en de monitoring van en rapportage over compliance. Alle medewerkers van Gasunie zijn verantwoordelijk voor en aanspreekbaar zijn op hun eigen gedrag. De (unit)managers zijn als 'first line' verantwoordelijk voor de naleving van regels in hun unit of afdeling. De corporate compliance officer heeft als 'second line' een onafhankelijke rol en rapporteert direct aan de raad van bestuur. Er wordt jaarlijks gerapporteerd over het compliancesysteem aan de raad van commissarissen via de Compliance-brief.

Het compliancebeleid is verder uitgewerkt in diverse interne documenten, waaronder de Gedragswijzer Samen Werken, de Meld wat mis is Regeling, Beleidsuitgangspunten omgaan met informatie, het GTS Reglement en de Reglementen houdende principes en best practices voor het bestuur en de raad van commissarissen. Daarnaast verbinden leveranciers zich aan de [Gasunie Supplier Code of Conduct](#).

Bij het opstellen van de Gedragswijzer was het uitgangspunt: welk gedrag hebben we nodig om onze ambities voor 2030 waar te kunnen maken? En wat verwachten we van elkaar op het gebied van integer handelen? De Gedragswijzer is tot stand gekomen in overleg met de raad van bestuur, het senior management en medewerkers van Gasunie via klankbordgroepen.

De regeling "Meld wat mis is" borgt dat medewerkers vertrouwelijk melding kunnen doen van ongewenste omgangsvormen of integriteitskwesties. Gasunie heeft in Nederland zeven interne vertrouwenspersonen, verspreid over de Gasunie-locaties, die vertrouwelijk kunnen worden geraadpleegd, plus één externe vertrouwenspersoon, waarvoor hetzelfde geldt.

Daarnaast heeft Gasunie in Nederland een onderzoekscommissie die meldingen onderzoekt. Niet elk gesprek bij de vertrouwenspersonen leidt tot een melding waar de onderzoekscommissie zich over buigt. En ook niet elke melding komt voort uit een gesprek bij de vertrouwenspersonen; mensen kunnen de onderzoekscommissie ook direct benaderen.

In 2021 hebben zich in totaal negentien mensen bij de vertrouwenspersonen gemeld. Zij hebben in totaal zestien zaken aangekaart, waarvan dertien met betrekking tot ongewenste omgangsvormen en drie met betrekking tot integriteitskwesties. Bij acht van de negentien mensen betrof het overige onderwerpen waar zij vrijblijvend over wilden sparren (privé, arbeidsconflicten, zorg om welzijn collega).

De onderzoekscommissie heeft in 2021 geen meldingen betreffende ongewenste omgangsvormen en integriteit gehad en we hebben geen gevallen van omkoping geconstateerd.

Een onderzoek dat in 2020 was gestart naar fraude door enkele medewerkers en door medewerkers van een leverancier is in 2021 afgerond en heeft tot personele consequenties geleid.

In Duitsland kunnen Gasunie-medewerkers voor het doen van meldingen terecht bij een zevental vertrouwenspersonen, een 'equal opportunities officer', de Betriebsrat of de afdeling HR.

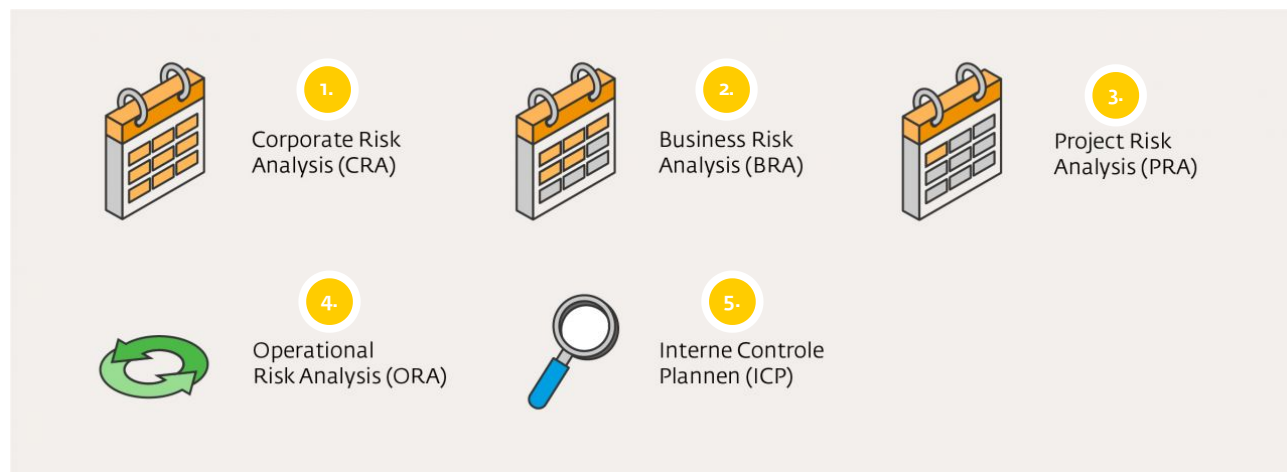
Gasunie Deutschland heeft in 2021 geen meldingen betreffende ongewenste omgangsvormen en integriteit ontvangen en heeft geen gevallen van omkoping geconstateerd.

Iedere Gasunie-medewerker dient zorgvuldig om te gaan met bedrijfsmiddelen en informatie. In dit kader zijn de "Beleidsuitgangspunten omgaan met informatie" opgesteld. Dit document geeft een overzicht van de belangrijkste regels voor het omgaan met informatie en de daartoe ter beschikking gestelde bedrijfsmiddelen binnen Gasunie.

De Reglementen houdende principes en best practices voor het bestuur en de raad van commissarissen reflecteren de principes en best practices bepalingen van de Nederlandse Corporate Governance Code, voor zover deze relevant zijn voor en toegepast worden op de vennootschap.

Het beheersen van de risico's die wij lopen

Gasunie hanteert een aantal instrumenten om de verschillende (soorten) risico's in kaart te brengen:

1. Corporate Risk Analysis (CRA)

In de CRA analyseren we jaarlijks de belangrijkste strategische en operationele risico's die het realiseren van onze strategie op middellange tot lange termijn in de weg kunnen staan en/of de uitvoering van onze bedrijfsprocessen negatief kunnen beïnvloeden. De CRA vormt een integraal onderdeel van ons corporate businessplan dat drie jaar vooruitkijkt en dat we elk jaar vernieuwen.

3. Project Risk Analysis (PRA)

Projectrisicoanalyses voeren we uit gedurende de verschillende fasen van een project. De belangrijkste projectrisico's verwerken we in de interne rapportages en controleplannen van de afdelingen die betrokken zijn bij deze projecten.

5. Interne Controle Plannen (ICP)

Mitigerende maatregelen die worden genomen om in de operationele risicoanalyse gedefinieerde risico's te beheersen, moeten worden getoetst op effectiviteit. Dat doen we in interne controleplannen.

2. Business Risk Analysis (BRA)

Voor onze businessunits en serviceproviders voeren we jaarlijks een BRA uit. Deze bestaat uit (i) de corporate risico's die aan de betreffende businessunit of serviceprovider toegewezen zijn, en uit (ii) de risico's die specifiek van toepassing zijn op de businessunit respectievelijk serviceprovider. De BRA kijkt naar risico's op de korte tot middellange termijn en vormt een integraal onderdeel van de businessunit-plannen.

4. Operational Risk Analysis (ORA)

Operationele risicoanalyses voeren we uit op bedrijfsprocessen. De uitkomsten van ORA's verwerken we in de interne rapportages en controleplannen van de afdelingen die betrokken zijn bij deze processen.

In onderstaand overzicht presenteren we een beknopt overzicht van de actuele corporate risico's. Alle gepresenteerde risico's hebben een potentieel significante materiële impact op het behalen van de strategische doelstellingen of op de uitvoering van bedrijfsprocessen. In 2021 hebben we bij de algemene risico's het scoren van een lage ESG-rating toegevoegd.

Onze strategische risico's

Wat is het risico?	Wat is de risicotrend?	Hoe managen we het risico?
Robuustheid van omzetregulering in gastransport	+	• In dialoog blijven met toezichthouders en andere belanghebbenden om regulering te optimaliseren in de context van een dalende benutting van de assets • Optimaliseren van asset management in termen van kosten- en risico-efficiëntie • Bevorderen van internationale marktintegratie
Lange-termijn terugverdiencapaciteit van assets in gastransport	+	• In dialoog blijven met toezichthouders en andere belanghebbenden om regulering te optimaliseren in de context van efficiëntie-vereisten en afschrijvingstermijnen • Bevorderen van alternatieve benutting van de assets (bijv: biomethaan en waterstof) • Rekening houden met de mogelijke omschakeling naar waterstof bij de aanleg van nieuwe pijpleidingen
Beschikbaarheid van, en competitie bij, investeringsmogelijkheden in gas assets	-	• Actief monitoren en voorbereiden van investeringsmogelijkheden en onderhouden van relaties met relevante partijen • Onderzoeken brownfield business development voor bestaande assets • Onderzoeken van hergebruik van assets voor alternatieve energiedragers

Maatschappelijk draagvlak voor investeringen in de energietransitie en gas assets	++	• Versterken van stakeholder management en maatschappelijke betrokkenheid • Uitdragen van Gasunie's narratief in maatschappelijke discussies over de energietransitie
Ontwikkeling van upstream en downstream markten in investeringen in de energietransitie-investeringen	+/-	• Zelf investeren in diverse onderdelen van de waardeketen investeren (binnen wettelijke grenzen) • Nauwe samenwerking onderhouden met partijen in de waardeketen • Ontwikkelen van initiatieven om de vraag in de gehele waardeketen te stimuleren
Juridisch mandaat en regulering voor investeringen in de energietransitie-investeringen	+	• Waarborgen van nadrukkelijke aandacht voor Public Affairs representatie in Nederland en de EU • Uitbreiden van Public Affairs representatie in Duitsland • Versterken van samenwerking met andere TSOs op Europees niveau
Technologische ontwikkelingen afwijkend van onze strategie, of versnellend buiten onze paraatheid	+/-	• Aandacht voor diversificatie in New Energy portfolio • Actief portfoliobeheer in New Energy portfolio (periodieke evaluatie) • Verwerken van technologische ontwikkelingen in strategieherzieningen
Reputatie in relatie tot de uitvoering van grote en complexe projecten	+	• Waarborgen van adequate allocatie van financiële en persoonlijke middelen voor projecten met een grote maatschappelijke impact • Strikt handhaven van hoge kwaliteitsstandaarden en gedragscodes op het gebied van projectmanagement • Aandacht voor actief contractmanagement in de uitvoering van projecten

Geopolitieke ontwikkelingen met consequenties voor asset-benutting en business development	+/-	• Onderhouden van relaties met (inter)nationale stakeholders • Aandacht voor internationale vertegenwoordiging en samenwerkingen • Uitvoeren van geopolitieke scenarioanalyses en verwerken daarvan in contracten, besluitvorming en bedrijfsprocessen

Onze operationele risico's

Risico	Samenvatting van responsemaatregelen
Onvoldoende naleving ESG met invloed op reputatie of financiering	• Prioriteit geven aan energie-efficiëntie en methaanreductie • Uitgeven van groene obligaties met ESG-voorwaarden • Hanteren van transparantie in ESG-prestaties
ICT Security	• Organiseren van diverse bewustwordingsprogramma's en opleidingen voor medewerkers • Organiseren van operationele scenario's en stress tests op kritische processen • Up-to-date blijven op het gebied van certificeringen, software, kennis, ontwikkelingen, et cetera
Veiligheid, Gezondheid, en Milieu	• Toepassen van Gasunie's Technische Standaarden • Bevorderen van aandacht voor VGM-prestaties van aannemers en leveranciers • Optimaliseren van leveranciersinspecties • Toepassen van risicogebaseerd assetmanagement

Personeel en organisatorische verandering	● Intern optimaliseren van Strategische Personeelsplanning ● Continue aandacht voor duurzame inzetbaarheid (bijv: permanentie educatie, omscholing, arbeidsvoorwaarden) en talentontwikkeling ● Intensiveren aandacht voor positionering Gasunie als werkgever en professionalisering van rekrutering ● Verder verkennen van organisatie en werkomgeving op basis van hybride werkvormen
Fraude	● Inbouwen van voldoende <i>checks & balances</i> bij fraudegevoelige processen ● Integreren van fraude in diverse bewustwordingsprogramma's en simulaties ● Integreren van frauderisico's in operationele risicoanalyses
Supply chains	● Hanteren van beleidsregels voor beperkt aantal leveranciers voor cruciale onderdelen ● Onderhouden van regelmatige contacten met leveranciers van cruciale onderdelen ● Bewaken van kredietwaardigheid van leveranciers van cruciale onderdelen
Kredietrisico	● Toepassen van interne beleidsregels voor kredietrisicobeheer ● Centralisatie van kredietrisicobeheer in de organisatie ● Actief monitoren van kredietwaardigheid van geselecteerde partijen

Risicobeheersing - terugblik op 2021

- De organisatie heeft zich snel aangepast aan de operationele gevolgen van de COVID-19-pandemie. De economische impact van de pandemie is indirect zichtbaar in de uitvoering van projecten in de vorm van kostenstijgingen.
- Het nieuwe Methodebesluit van de ACM heeft voor de korte termijn enige onzekerheid weggenomen met betrekking tot de toekomstige winstgevendheid en terugverdien capaciteit van onze Nederlandse gastransportdiensten.
- Risicomanagement speelt een prominente rol in de ontwikkeling van nieuwe projecten, zoals op het gebied van waterstof, CCS en warmte. In 2021 namen we een positieve investeringsbeslissing voor WarmtelinQ, nadat het risicoprofiel significant verbeterde als gevolg van subsidietoezeggingen.
- Risicomanagement is een grotere rol gaan spelen in het checken van de robuustheid van de strategie als gevolg van risicogestuurde scenario-analyses en strategische *early warning signs*.

Risicobeheersing - vooruitblik op 2022

- De publieke steun voor de energietransitie groeit. Wet- en regelgeving lijken zich ook in een positieve richting te ontwikkelen. Deze strategische succesfactoren blijven echter kwetsbaar en vergen voortdurende aandacht.
- Nieuwe risico's die ontstaan, zijn een potentieel reputatierisico als gevolg van partnerschappen met spelers uit de fossiele sector en de toenemende afhankelijkheid van overheidsfinanciering en dus van veranderingen in overheidssteun.
- We gaan onderzoeken hoe we de bestaande risicobereidheid kunnen aanpassen aan het herziene waardecreatiemodel. Als gevolg daarvan gaan we onze risicobereidheid meer toetsen op maatschappelijke impact.
- We gaan risicomanagement verder integreren in de besluitvorming rondom projecten. Waar relevant gaan we werken aan het verbeteren van risicomanagement op het niveau van projectenportfolio's.
- We gaan onze strategische scenarioanalyse doorontwikkelen.

Verslag van de raad van commissarissen

Als raad van commissarissen (hierna RvC of raad) houden wij toezicht op en staan de bestuurders met raad terzijde (gevraagd en ongevraagd) met betrekking tot het formuleren en realiseren van de doelstellingen, strategie en het beleid van N.V. Nederlandse Gasunie. Wij treden op als werkgever van de statutaire leden van de raad van bestuur (RvB). De RvC richt zich op het belang van de vennootschap en weegt daartoe de belangen van de bij de vennootschap betrokkenen, zoals: aandeelhouder, medewerkers, directe en indirecte klanten en de maatschappij ("het publieke belang").

In 2021 waren maatregelen die moeten bijdragen aan sluiting van het Groningenveld volop in uitvoering. Belangrijkste werkzaamheden voor Gasunie betreffen de bouw van de stikstofinstallatie in Zuidbroek, investeringen in het netwerk en de advisering over de leveringszekerheid aan de minister van EZK. Ten aanzien van de energietransitie was er sprake van een faseverandering: van visievorming naar besluitvorming en implementatie. Daarnaast hebben we samen met de RvB een aantal veranderingen in onze governance doorgevoerd om inhoud te geven aan toezicht vanuit de optiek van korte- en langetermijn-waardecreatie. Ook is de samenstelling van de RvC gewijzigd met meer internationale verbindingen, in het bijzonder met Duitsland.

Onze omgeving

De Russische inval in Oekraïne is een humanitaire ramp. We leven mee met de bevolking die nu lijdt. Het Russische krijgsgeweld en de politieke en economische reacties daarop zullen gevolgen hebben voor de Europese energievoorziening. Dit alles vindt plaats in een tijd dat de collectieve afhankelijkheid van geïmporteerd aardgas groter is geworden met het reduceren van de productie in Nederland. De gasprijzen, die in 2021 al aanzienlijk stegen en toen leidden tot grote kostenstijgingen voor bedrijven en gezinnen, zijn op het moment van schrijven nog verder omhoog gegaan. ENTSOG, de organisatie van Europese gastransportbedrijven, publiceerde eind 2021 een studie die concludeerde dat de gasafhankelijkheid van Europa qua infrastructuur beheersbaar is, maar dat de gasopslagen voldoende gevuld moeten zijn om de leveringszekerheid tijdens een koude winter te kunnen borgen. Ook op energietransitiegebied zien we de onderlinge internationale afhankelijkheden toenemen. Voorbeelden hiervan zijn de Europese klimaatdoelstellingen, regie van de Europese Commissie en nieuwe grensoverschrijdende samenwerkingen.

De ook met klimaatverandering verband houdende overstromingen in Limburg en delen van Duitsland hebben de urgentie voor de energietransitie en het beperken van de temperatuurstijging tot 1,5 graad nog duidelijker gemaakt. Bij de VN Klimaatconferentie COP26 in Glasgow zijn bijkomende stappen gezet voor het verminderen van fossiele brandstoffen. De Europese Commissie zette haar Green Deal om in een ambitieus 'Fit for 55' pakket: maatregelen die concreet moeten leiden tot 55% minder uitstoot van broeikasgassen in 2030. En in 2021 kwamen zowel in Duitsland als Nederland nieuwe coalitieakkoorden tot stand met flinke ambities op het vlak van de vermindering van uitstoot. Een belangrijke mijlpaal werd bereikt met het besluit van de Nederlandse regering ten aanzien van de uitrol van een nationale infrastructuur voor het transport van waterstof en de opdracht voor Gasunie om deze aan te leggen. In aanvulling besloot het kabinet om hiervoor ook de financiële middelen vrij te maken. Waterstof, zon, wind, groen gas, CO₂-afvang, -transport en -opslag (CCS) en restwarmte zijn belangrijk in alle plannen. In onze regio zien we verschillende keuzes ten aanzien van de inzet van aardgas of bijdrage van kernenergie. In Nederland wordt de aardgasvraag afgebouwd en wordt een verkenning gestart naar de bouw van kerncentrales, in Duitsland betekenen de "Kohleausstieg" en de "Atomausstieg" juist dat de overheid daar een toename van gas-gebaseerde elektriciteit opwekking verwacht.

Kortom, met de sluiting van het Groningenveld en de energietransitie, is de positie, rol en afhankelijkheid van Nederland in nieuwe (internationale) energieketens vergroot. Dit is belangrijk voor het energiebeleid in onze kernlanden: Nederland en Duitsland en daarmee voor de activiteiten van Gasunie.

Onze werkzaamheden

Businessplan en waardecreatie 2022 - 2024

De raad stelde het Gasunie Businessplan 2022 -2024 vast, inclusief het daarbij horende risicoprofiel en het fundingplan. Geïnspireerd door het [Transition Pathway Initiative](#) heeft Gasunie doorgerekend welke invloed zij op basis van het Businessplan tot en met 2030 heeft op het Nederlandse nationale transitiepad dat moet leiden tot 95% CO₂-reductie in 2050. Hieruit wordt duidelijk hoe Gasunie met haar Visie 2030 kan bijdragen aan de Nederlandse klimaatdoelstellingen. Uit de berekeningen komt naar voren dat Gasunie invloed heeft op circa 50% van de voor 2030 geplande CO₂-reductie in Nederland. Binnen dat deel kan Gasunie zorgen voor ongeveer 33 procentpunt reductie door met haar infrastructuur te faciliteren dat Nederlandse bedrijven en huishoudens hun aardgasverbruik kunnen omzetten naar waterstof of groen gas en dat afgevangen CO₂ wordt getransporteerd en opgeslagen*. Dit is -naast het borgen van leveringszekerheid en de investeringen ten behoeve van de sluiting van het Groningenveld- de belangrijkste manier waarop Gasunie maatschappelijke waarde kan creëren.

* De overige 17 procentpunt bestaat uit wegvallende aardgasvraag.

De investeringen die uit het Businessplan voortvloeien kunnen oplopen tot € 7 miljard cumulatief over de periode tot en met 2030, afhankelijk van de realisatie van investeringsprojecten en grote onzekerheden in ontwikkelingen in de energietransitie. Eén element hiervan is het nog ontwikkelende reguleringskader voor de markten waarin de energietransitie-activiteiten worden ontplooid. Dit brengt nieuwe risico's voor Gasunie met zich mee, wat vraagt om nauw contact met de aandeelhouder en goede afstemming met de beleidsmaker(s) en toezichthouder(s). De winstgevendheid wordt verwacht te dalen als een logische consequentie van lagere gereguleerde rendementen in Nederland en Duitsland en hogere businessdevelopment-kosten. De raad beoordeelt de financierbaarheid van het businessplan en de daarmee samenhangende Visie2030 als passend binnen de ten doel gestelde credit rating (Solid A).

Planrealisatie in 2021

Gasunie presteerde goed op het gebied van een veilige infrastructuur en had een robuuste prestatie op het gebied van kosten en winstgevendheid. Ook deelnemingen zoals Gate, EnergyStock en Vertogas laten resultaten zien in lijn met hun plannen.

De raad keurde meerdere investeringsbesluiten goed, waaronder investeringen in het Duitse netwerk ten behoeve van de Nederlandse en Duitse leveringszekerheid als gevolg van de energietransitie. Op het vlak van energietransitie namen wij besluiten ten aanzien van: WarmtelinQ, de voorbereidende activiteiten voor het Porthos CO₂-opslagproject en een voorinvestering voor onderdelen met lange levertijden van de eerste delen van het nationale waterstoftransportnetwerk.

Ook bespraken wij meermaals de voortgang ten aanzien van de bouw van de stikstofinstallatie in Zuidbroek en de aansluiting van negen industriële klanten op het hoogcalorische netwerk van GTS. Deze maatregelen zijn gericht op het mogelijk maken van een sluiting van het Groningenveld. Ook is gesproken over andere projecten die in komende jaren tot kunnen investeringsbesluiten leiden. In de eerste plaats natuurlijk het besluit van de Nederlandse regering om Gasunie aan te wijzen voor de ontwikkeling van de Nederlandse waterstoftransportinfrastructuur. Maar ook andere projecten, hoewel nog verder weg, zijn belangrijk in deze fase. Samen met TenneT (Nederland en Duitsland), Energinet (Denemarken) en Havenbedrijf Rotterdam werden door Gasunie plannen verder gebracht voor de North Sea Wind Power Hub. En met Shell, het Duitse RWE, het Noorse Equinor en Groningen Seaports werden stappen gezet met een van de grootste waterstofprojecten van Europa: NorthH2.

De RvC ondersteunt de ambities van de onderneming op al deze gebieden en probeert de RvB hierin constructief te begeleiden. In adviserend opzicht sprak de raad meermaals ook over andere onderwerpen, zoals de leveringszekerheid in een internationaal en geopolitiek perspectief, de nieuwe reguleringsregimes in Nederland en Duitsland en de Duitsland-strategie.

Organisatie in ontwikkeling

De transformatie van Gasunie van aardgastransportbedrijf naar energie-infrastructuuronderneming heeft grote gevolgen voor de organisatiestructuur en -cultuur en de mogelijkheden en ontwikkelingen van medewerkers. Om de ontwikkelmogelijkheden voor medewerkers beter in beeld te krijgen wordt gewerkt aan een strategisch personeelsplan. In dit kader is de raad verheugd dat het in dit tweede COVID-19-jaar toch gelukt is om met de Ondernemingsraad regelmatig contact te houden, waarvan één keer in een gezamenlijke fysieke en zeer interactieve bijeenkomst. De RvC heeft een bijzondere interesse in talentontwikkeling. Helaas hebben we een bijeenkomst met nieuwe trainees, de 'topklas', technische trainees en medewerkers in het businessdevelopment-ontwikkelprogramma moeten afzeggen vanwege de pandemie.

De raad heeft Han Fennema voorgedragen voor herbenoeming voor een nieuwe termijn als CEO en voorzitter van de raad van bestuur. Hij is een drijvende kracht geweest om de transitie-agenda van Gasunie vorm te geven. Gasunie begint 'water onder de kiel' te krijgen bij de transitie-agenda en een aantal grote investeringsbesluiten moet in de komende periode genomen worden. Daarom willen we graag stabiliteit in het goed functionerende RvB-team behouden en hebben wij Han Fennema graag als 'kapitein aan boord'.

Jaarrekening 2021

De raad heeft het jaarverslag 2021 besproken en na kennisneming van het positieve advies van de Audit Commissie en de goedkeurende controleverklaring van de externe accountant PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., besloten de jaarrekening over 2021 ter vaststelling aan te bieden aan de algemene vergadering. Tevens stelt de raad voor om van de nettowinst € 217,5 miljoen uit te keren als dividend en € 93,2 miljoen toe te voegen aan de overige reserves.

Samenstelling en werkwijze raad van commissarissen

RvC governance in verandering

In een extern begeleide evaluatie in 2020 concludeerden de RvB en RvC dat de transitie van Gasunie van aardgastransportbedrijf naar energie-infrastructuuronderneming betekent dat we ook veranderingen moeten aanbrengen in een aantal aspecten van de (onderlinge) governance van de RvC en RvB. De voorzitters van RvB en RvC zijn hiervoor in 2021 gezamenlijk op onderzoek uitgegaan, onder andere door met experts te spreken en te rade te gaan bij andere bedrijven in transitie. Dit inspirerende traject heeft geleid tot een aantal gezamenlijke veranderingen die de RvB en RvC doorvoeren in hun agenda, werkwijze en samenstelling. Onder andere:

- Het creëren van maatschappelijke waarde verankeren in missie/visie, doelstellingen en KPI's en hierover rapporteren;
- Meer aandacht voor dilemma's en strategische risico's in de besprekingen van strategie en Businessplan;
- In de opvolging binnen de RvC wordt specifiek gezocht naar strategische denkracht, kennis van en verbinding met Duitsland, Brussel/EU. Daarnaast specifiek aandacht voor kennis op het gebied van fusies en overnames en joint ventures. In de RvC wordt de voertaal Engels, om ruimte te maken voor Duitse en andere nationaliteiten en de blik over de grens te verruimen;
- Een tijdlijn van grote investeringen die de voornaamste mijlpalen vormen van het geplande transitiepad voor Gasunie in het Businessplan en een reguliere, rollende planning van alle projecten die op termijn besluitvorming van de RvC (c.q. aandeelhouder) vragen;
- Mogelijkheid tot inzetten van een Risk Assessment Committee (RAC) vanuit de RvC bij complexe projecten;

- Meer aandacht voor de personele aspecten van verandering door periodieke bespreking van de strategische personeelsplanning en meer ontmoetingen met Ondernemingsraad en medewerkers;
- In de jaarlijkse RvC-evaluatie naast aandacht voor formele *board performance* ook aandacht voor informele board-rollen en onderlinge interactie.

Samenstelling en besprekingen

Ate Visser is door de RvC voorgedragen bij de aandeelhouder voor herbenoeming voor een nieuwe periode van vier jaar met ingang van 29 maart 2022. Daarnaast zijn we verheugd met de benoeming van Johannes Meier en Anja Mutsaers als nieuwe commissarissen, vooruitlopend op het reglementair (na twee perioden) aftreden van Willem Schoeber en Martika Jonk in 2022. Johannes brengt een verruiming van onze blik naar de Duitse en Europese energietransitie. Hij was voorheen CEO bij de European Climate Foundation en heeft een sterke achtergrond in digitalisering. Anja is advocaat, partner en bestuurslid bij De Brauw Blackstone Westbroek en brengt grote juridische kennis en ervaring in fusie- en overnametrajecten, joint ventures en de energiesector.

De raad vergaderde in 2021 (grotendeels online in verband met COVID-19) vijftien maal, waarvan tweemaal zonder de RvB: over het eigen functioneren en over het Porthosproject. Daarnaast werd eenmaal plenair vergaderd met de voltallige RvC en Ondernemingsraad. Tevens zijn leden van de RvC aangeschoven bij overlegvergaderingen van de OR. Leden van de raad hadden werkbezoeken aan de stikstofinstallatie (bestaand en in aanbouw) Zuidbroek, EnergyStock en HyStock. De voorzitters van de RvB en RvC hadden een overleg met hun collega's van TenneT. Bij de Gasunie Veiligheidsdag waren de RvC-leden Ate Visser, Willem Schoeber en Pieter Duisenberg virtueel aanwezig via een vooraf ingesproken film. Naast eigen individuele permanente educatie-activiteiten van leden, organiseren de RvB en RvC ook jaarlijks een aantal gezamenlijke sessies. In 2021 zijn er verdiepingssessies gehouden over de infrastructuurverkenning I3050 (samen met RvB en RvC van TenneT), de internationale aardgas- en waterstofmarkt en besluitvormingsprocessen in de energietransitie.

Contacten met de Ondernemingsraad

Gedurende 2021 hebben individuele leden van de raad een tweetal overlegvergaderingen met de Ondernemingsraad bijgewoond. Ook is het dit jaar mogelijk geweest om het inmiddels traditionele najaarsgesprek met de Ondernemingsraad fysiek te laten plaatsvinden in aanwezigheid van alle commissarissen. In verschillende gespreksrondes aan deeltafels zijn er vrijelijk gedachten uitgewisseld over de koers van Gasunie en de daarbij behorende uitdagingen voor de organisatie. Dit gesprek wordt als zeer nuttig ervaren door beide partijen.

De OR heeft een actieve rol gespeeld in het opstellen van de profielen en selectie(gesprekken) van de nieuwe commissarissen. Uiteindelijk heeft dit er ook toe geleid dat de OR heeft ingestemd met de voordracht tot benoeming van Anja Mutsaers als voordrachtscommissaris.

Belonings- & selectie/benoemingscommissie (BBC)

Leden: Martika Jonk (voorzitter), Dirk Jan van den Berg, Pieter Duisenberg, Anja Mutsaers (m.i.v. 1 december)

De BBC heeft in 2021 viermaal digitaal vergaderd over reguliere onderwerpen, zoals de realisatie van de doelen voor de vaststelling van de variabele beloning over 2020, het vaststellen van nieuwe kwantitatieve en kwalitatieve doelen voor de variabele targetbeloning van de RvB over 2021 en de remuneratieparagraaf voor het jaarverslag met betrekking tot 2020. Leden van de commissie hebben gedurende het jaar veel tijd besteed aan het benoemingsproces van twee nieuwe commissarissen. De discussies en bevindingen van de BBC worden gerapporteerd in de plenaire vergaderingen van de RvC. De vergaderstukken en notulen van de commissie worden aan alle commissarissen ter beschikking gesteld.

Wij zijn werkgever van de statutaire leden van de RvB en verantwoordelijk voor een goed functionerende RvB in zijn geheel. Daartoe voeren de leden van de BBC periodiek formele functioneringsgesprekken met alle leden van de RvB, het meest recent in januari 2022. Daarnaast kunnen we uit de vele contacten die we met de bestuurders hebben, maar ook met de Ondernemingsraad en anderen binnen en buiten de organisatie ons ook anderszins een oordeel vormen over de wijze waarop het bestuur de onderneming leidt. De raad is van mening dat het functioneren van het bestuur goed is en goed past bij de fase waarin Gasunie zit.

De uitkomsten van de jaarlijkse beoordeling zijn van grote invloed op de hoogte van de uit te keren variabele beloning. Deze past ons inziens bij het belang dat de realisatie van de langetermijndoelen van de vennootschap heeft. Maar ook bij zaken als veiligheid, leveringszekerheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen; zaken die van belang zijn voor de *license to operate* van Gasunie. De bepaling van de uit te keren variabele beloning gebeurt door de voltallige raad op advies van de BBC.

Audit commissie

Leden: Carolina Wielinga (voorzitter), Willem Schoeber, Ate Visser, Johannes Meier (m.i.v. 1 september)

De Auditcommissie ondersteunt de RvC met het toezicht op, onder meer, de opzet en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, het financiële verslagleggingsproces en de instelling en handhaving van daarbij horende interne procedures, de financiering van de vennootschap en de relatie met de in- en externe accountants. De Auditcommissie heeft in 2021 vijf keer vergaderd. Naast de leden van de commissie waren in de reguliere overlegvergaderingen de CFO, de interne auditor en de externe accountant steeds aanwezig, evenals de concerncontroller. Daarnaast heeft de commissie met de externe accountants en de interne auditor vergaderd buiten aanwezigheid van het management.

Op de agenda stonden reguliere onderwerpen zoals de periodieke interne en externe financiële rapportages, het Businessplan, de fiscaliteit, de financiering, winstbestemming en dividend, de periodieke verslagen van de operational auditor en de vaststelling van zijn werkplan, het controleplan van de externe accountant, het jaarverslag 2020, inclusief de jaarrekening 2020, de management letter en het accountantsverslag, het Document of Representation van het bestuur, de risicomatrix en de beheersing van de belangrijkste risico's, de ontwikkelingen in de informatietechnologie en de organisatie en effectiviteit van de beveiliging met het oog op een veilig en betrouwbaar gastransport.

Ook in 2021 is weer nadrukkelijk aandacht besteed aan strategische risico's en informatieveiligheid. De voorzitter van de Auditcommissie spreekt voorafgaand aan de vergaderingen van de Auditcommissie rechtstreeks met de externe accountant, meestal in aanwezigheid van de CFO. De discussies en bevindingen van de Auditcommissie worden gerapporteerd in de plenaire vergaderingen van de RvC. De vergaderstukken en notulen van de commissie worden aan alle commissarissen ter beschikking gesteld.

Contact met de aandeelhouder

Met de aandeelhouder (de Directeur Financieringen namens het ministerie van Financiën) is vanuit de raad één keer formeel overleg gevoerd en daarnaast heeft nog een aantal informele telefonische overleggen plaatsgevonden. Ook heeft in dit COVID-jaar gelukkig een fysieke bespreking kunnen plaatsvinden tijdens de algemene vergadering. Dit is gecombineerd met een werkbezoek van het team van de directie Financieringen van het minister van Financiën aan de in aanbouw zijnde stikstofinstallatie Zuidbroek. Onderwerpen van bespreking waren de strategie, het Businessplan, fundingplan, grote projecten en het functioneren van de raad van bestuur.

De relatie met de aandeelhouder is open en constructief. Dat is zeker in deze periode belangrijk, omdat de energietransitie meer dan voorheen een actieve rol vraagt van de aandeelhouder en een intensievere interactie tussen aandeelhouder, raad van bestuur en commissarissen. De overheid speelt een belangrijke regisserende en faciliterende rol in het transitiepad en zij bepaalt de randvoorwaarden voor alle spelers inclusief Gasunie. Maar ook betekenen de

nieuwe en vaak pionierende projecten die in het kader van de energietransitie door Gasunie worden geïnitieerd een nieuwe afweging tussen risico, rendement en maatschappelijke waarde, die door aandeelhouder, RvB en RvC in gezamenlijkheid moet worden aangegaan.

Dank!

Het COVID-19 virus was ook in 2021 een feit. Gasunie heeft ondanks de pandemie en het vele thuiswerken dit jaar toch goed kunnen functioneren, zowel in haar primaire infrastructurele en operationele activiteiten als bij haar ontwikkelings- en investeringsprojecten. Dit heeft veel gevraagd van de medewerkers. Wij danken alle medewerkers en de raad van bestuur voor de samenwerking en voor hun inzet, betrokkenheid en veerkracht. Wij zijn trots op de maatschappelijke waarde die Gasunie in 2021 heeft gerealiseerd en het 'water onder de kiel' met koers op de Visie 2030.

Groningen, maart 2022

Raad van commissarissen van N.V. Nederlandse Gasunie

Pieter Duisenberg, voorzitter
Dirk Jan van den Berg, vicevoorzitter
Carolina Wielinga
Martika Jonk
Ate Visser
Willem Schoeber
Johannes Meier
Anja Mutsaers

Samenstelling raad van commissarissen

Drs. P.J. (Pieter) Duisenberg RC

(voorzitter RvC)

(1967, Nederlandse nationaliteit, man)

Datum eerste benoeming: 1 september 2019

Eerste termijn loopt af in 2024 (AvA)

Lid van de Belonings- & selectie/benoemingscommissie

Overige bestuursfuncties

- Voorzitter Vereniging Universiteiten van Nederland (UNL)
- Voorzitter Stichting van het Onderwijs (StvhO)
- Vice-voorzitter Dagelijks Bestuur Neth-Er
- Lid raad van toezicht Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB)
- Lid raad van commissarissen Stadion Feijenoord

Drs. C. (Carolina) Wielinga RA

(1970, Nederlandse nationaliteit, vrouw)

Datum eerste benoeming: 15 april 2019

Eerste termijn loopt af in 2023

Voorzitter van de Audit Commissie

Overige bestuursfuncties

- Chief Financial Officer BDR Thermea Group B.V. (hoofdfunctie)
- Lid raad van commissarissen Corbion Nederland (tot 1 januari 2022)
- Commissaris marketing en communicatie in KNRB-bestuur
- Chairman Supervisory Board NX Filtration (per 11 juni 2021)

Drs. D.J. (Dirk Jan) van den Berg

(vicevoorzitter RvC)

(1953, Nederlandse nationaliteit, man)

Datum eerste benoeming: 1 oktober 2014

Datum herbenoeming: 21 maart 2019 (AvA)

Lid van de Belonings- & selectie/benoemingscommissie

Overige bestuursfuncties

- Voorzitter Zorgverzekeraars Nederland (hoofdfunctie)
- Voorzitter raad van toezicht NWO
- Lid raad van commissarissen Air France-KLM
- Voorzitter Atlantische Commissie
- Voorzitter raad van commissarissen FMO (Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden N.V.)
- Voorzitter van de Board van Tradesparent BV
- Voorzitter van de Stichting Vrienden van het Orkest van de Achttiende Eeuw

Mr. M.M. (Martika) Jonk

(1959, Nederlandse nationaliteit, vrouw)

Datum eerste benoeming: 1 oktober 2013

Datum herbenoeming: 30 maart 2017 (AvA)

Datum tweede herbenoeming: 29 maart 2021 (AvA)

Datum aftreden: 29 maart 2022 (AvA)

Voorzitter van de Belonings- & selectie/benoemingscommissie

Overige bestuursfuncties

- Of Counsel, CMS Derks Star Busmann N.V. (hoofdfunctie)
- Lid raad van toezicht St. Catharina Ziekenhuis
- Lid raad van commissarissen Heijmans N.V.

Ir. A.S. (Ate) Visser

(1956, Nederlandse nationaliteit, man)

Datum eerste benoeming: 6 juli 2018

Eerste termijn loopt af in 2022 (AvA)

Lid van de Audit Commissie

Overige bestuursfuncties

- Lid Executive Advisory Council van RLG International Inc.
- Lid raad van commissarissen Stargate Oil Terminal Rotterdam B.V.
- Director van Immaterial Ltd.
- Voorzitter van de Board van Recircle Ltd.
- Lid raad van advies van NL Space Campus

Prof. Dr. J. (Johannes) Meier

(1963, Duitse nationaliteit, man)

Datum eerste benoeming: 1 september 2021

Eerste termijn loopt af in 2025 (AvA)

Lid van de Audit Commissie

Overige bestuursfuncties

- Managing Director and Founder Xi GmbH (Gütersloh, Duitsland) (hoofdfunctie)
- Non-executive Director New Work SE (Hamburg, Duitsland)
- Chair Advisory Board Stiftung Mercator (Essen, Duitsland)
- Member Advisory Board Meridian Stiftung (Essen, Duitsland)
- Member of the Board Unicef Germany (Köln, Duitsland)

Dr. Willem Schoeber

(1948, Nederlandse en Duitse nationaliteit, man)

Datum eerste benoeming: 1 oktober 2013

Datum herbenoeming: 30 maart 2016 (AvA)

Datum tweede herbenoeming: 24 maart 2020 (AvA)

Datum aftreden: 29 maart 2022 (AvA)

Lid van de Audit Commissie

Overige bestuursfuncties

- Consultant, Dr. Willem Schoeber
Unternehmensberatung

Mr. A.L.M. (Anja) Mutsaers

(1970, Nederlandse nationaliteit, vrouw)

Datum eerste benoeming: 1 december 2021

Eerste termijn loopt af in 2026 (AvA)

Lid van de Belonings- & selectie/benoemingscommissie

Overige bestuursfuncties

- Practice Partner, De Brauw Blackstone Westbroek (hoofdfunctie)
- Lid raad van commissarissen Het Concertgebouw N.V.

Rooster van aftreden raad van commissarissen 2021

Naam	Benoeming	Herbenoeming	2e herbenoeming	Tot	Regulier 8jaar
mr. M.M. Jonk (1959)	1-okt-13	AvA 2017	AvA 2021	AvA 2022	AvA 2022
dr. W.J.A.H. Schoeber (1948)	1-okt-13	AvA 2016	AvA 2020	AvA 2022	AvA 2022
ir. A.S. Visser (1956)	6-jul-18			AvA 2022	AvA 2026
drs. D.J. van den Berg (1953)	1-okt-14	AvA 2019		AvA 2023	AvA 2023
drs. C. Wielinga RA (1970) (OR)	15-apr-19			AvA 2023	AvA 2027
drs. P.J. Duisenberg RC (1967)	1-sep-19			AvA 2024	AvA 2028
prof.dr. J. Meier (1963)	1-sep-21			AvA 2025	AvA 2029
mr. A.L.M. Mutsaers (1970) (OR)	1-dec-21			AvA 2026	AvA 2030

Samenstelling raad van bestuur

J.J. (Han) Fennema, CEO en voorzitter van de raad van bestuur

(1964, Nederlandse nationaliteit, man)

Han Fennema is op 1 januari 2014 toegetreden tot de raad van bestuur. Op 1 maart 2014 nam hij de functie over van CEO en voorzitter van de raad van bestuur. Han Fennema is herbenoemd op 1 maart 2022.

Han Fennema heeft als voorzitter van de RvB een aantal specifieke taken en verantwoordelijkheden. Deze hangen nauw samen met de coördinerende rol van de CEO en zijn genoemd in artikel 4.2 van het Reglement houdende principes en best practices voor het bestuur. Daarnaast is hij verantwoordelijk voor de business units GTS en GUD en de afdelingen Human Resources, Corporate Business Development, Communicatie, Public Affairs, Audit en Veiligheid.

Han Fennema was van 2010 tot 2014 bestuursvoorzitter van Enexis, een functie die hij tussen 2011 en 2013 combineerde met het voorzitterschap van Netbeheer Nederland. Daarvoor werkte hij onder meer bij Eneco en Exxon Mobil. Han Fennema is als informaticus afgestudeerd aan de Universiteit van Twente.

Nevenfuncties

- Bestuurslid Koninklijke Vereniging van Gasfabrikanten in Nederland (KVGN)
- Lid raad van toezicht Hanzehogeschool in Groningen (vicevoorzitter)
- Lid aandeelhouderscommissie Nord Stream A.G.
- Lid International Supervisory Board Energy Delta Institute
- Lid adviesraad Clingendael International Energy Programme
- Lid Executive Committee International Gas Union
- Lid strategische adviesraad TNO Energy Transition
- Bestuurslid Nederlands-Duitse Handelskamer, per 16 september 2021

J. (Janneke) Hermes, CFO

(1978, Nederlandse nationaliteit, vrouw)

Janneke Hermes is sinds 1 oktober 2019 CFO en lid van de raad van bestuur. Binnen de raad van bestuur is Janneke Hermes verantwoordelijk voor de financiële verslaglegging en legt verantwoording hierover af aan de Audit Commissie en de raad van commissarissen. Daarnaast is zij verantwoordelijk voor: Finance & Control, Treasury, Risk Management, Inkoop, ICT en Juridische Zaken.

Janneke Hermes heeft binnen Gasunie diverse leidinggevende functies bekleed. Zo was zij manager treasury control (2005-2007), manager arbeidsvoorwaarden (2014-2016) en sinds 2016 manager corporate finance. Janneke Hermes studeerde econometrie aan de Rijksuniversiteit Groningen en volgde het New Board Program van Nyenrode Business Universiteit.

Nevenfuncties

- Bestuurslid Pensioenfonds N.V. Nederlandse Gasunie
- Lid raad van toezicht Openbaar Onderwijs Groningen, per 1 oktober 2021

B.J. (Bart Jan) Hoevers, titulair lid

(1971, Nederlandse nationaliteit, man)

Bart Jan Hoevers is op 1 september 2017 toegetreden tot de raad van bestuur als titulair lid. Bart Jan Hoevers is herbenoemd op 1 september 2021. Bart Jan is algemeen directeur van Gasunie Transport Services B.V. Bart Jan Hoevers is binnen de raad van bestuur verantwoordelijk voor de aandachtsgebieden Unit Operations en Projects.

Bart Jan Hoevers is sinds 2007 werkzaam voor Gasunie, achtereenvolgens als projectmanager business development, manager regelgevende zaken en manager netwerkontwikkeling. Daarvoor werkte hij voor het ministerie van Financiën -met staatsdeelnemingen als aandachtsgebied- en De Nederlandsche Bank. Hoevers studeerde monetaire economie aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Nevenfuncties

- Bestuurslid Netbeheer Nederland
- Lid van de European Network of Transmission System Operators for Gas, tot 1 juli 2021
- President European Network of Transmission System Operators for Gas, per 1 juli 2021

U. (Ulco) Vermeulen, titulair lid

(1959, Nederlandse nationaliteit, man)

Ulco Vermeulen is op 1 mei 2016 toegetreden tot de raad van bestuur als titulair lid. Hij is herbenoemd op 1 mei 2020. Ulco Vermeulen is directeur Business Development & Participations en verantwoordelijk voor het aandachtsgebied Participations. Vermeulen heeft economie gestudeerd aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Nevenfuncties

- Lid raad van commissarissen Anthony Veder Group N.V., per 1 april 2021
- Lid raad van commissarissen ICE Endex Holding B.V.
- Bestuursvoorzitter Groen Gas Nederland
- Lid International Supervisory Board Energy Delta Institute
- Lid raad van toezicht New Energy Coalition
- Bestuursvoorzitter TKI Gas
- Lid raad van commissarissen Ommelander Ziekenhuis Groningen

Rooster van aftreden raad van bestuur 2021

Naam	Benoeming	Herbenoeming	Tweede herbenoeming	Tot
B.J. Hoevers (1971)	1-sep-2017 (titulair lid)	1-sep-21		2025
J.J. Fennema (1964)	1-jan-2014 (lid) 1-maart-2014 (vz/CEO)	24-apr-18	1-maart-2022	2026
J. Hermes (1978)	1-okt-2019 (lid/CFO)			2023
U. Vermeulen (1959)	1-mei-2016 (titulair lid)	1-mei-2020		2024

Remuneratiebeleid raad van bestuur

Het remuneratiebeleid is door de algemene vergadering op 14 juli 2021 vastgesteld, op voordracht van de raad van commissarissen met inachtneming van het advies van de Belonings- & selectie/ benoemingscommissie.

Doelstellingen en principes van het remuneratiebeleid

Het remuneratiebeleid is gericht op het aantrekken, motiveren en vasthouden van bestuurders met de juiste kwaliteit en ervaring, zowel uit eigen kweek als bewezen talent uit de markt. De beloning reflecteert de verantwoordelijkheid die de bestuurders dragen, en is afgezet tegen geldende beloningsprincipes in de markt, zoals hierna wordt uitgelegd. Dit bestuurlijke talent is noodzakelijk voor het realiseren van de doelstellingen van de strategie van Gasunie. Bij de uitvoering van dit beleid gelden de volgende overwegingen:

- Met de Nederlandse Staat als enig aandeelhouder, past Gasunie in beginsel de uitgangspunten toe die gelden voor het beloningsbeleid van staatsdeelnemingen. Indien dit naar de mening van de raad van commissarissen tot onacceptabele risico's voor de onderneming leidt, zal de raad van commissarissen in overleg treden met de aandeelhouder.
- Voor het remuneratiepakket van bestuurders hanteert Gasunie een marktvergelijking op basis van een relevante arbeidsmarktreferentiegroep; deze groep bestaat uit (semi-) publieke, private en internationale ondernemingen die zich zowel qua grootte (aantal medewerkers, assets en omzet) als qua activiteiten in voldoende mate laten vergelijken met Gasunie. In de vergelijking zitten met name bedrijven uit de energie-, distributie-, installatie-, bouw- en ingenieursadviessector.
- De structuur van de bezoldiging van bestuurders wordt vastgesteld aan de hand van de marktvergelijking, waarbij aangesloten wordt bij de beloningsverhoudingen binnen de onderneming, zodat er een logisch doorlopende salarislijn is van de functies in de raad van bestuur naar de functies onder de raad van bestuur.
- De variabele beloning geldt afhankelijk van de realisatie van doelen op korte en lange termijn en op operationeel en strategisch gebied.

Beloningselementen

De remuneratie bestaat uit:

- een vast gedeelte (basisjaarsalaris);
- een variabel gedeelte, afhankelijk van het realiseren van zowel korte- als langetermijndoelstellingen, zoals in onderstaande teksten gespecificeerd;
- een werkgeversbijdrage in de pensioenpremie;
- overige secundaire arbeidsvoorwaarden.

Basisjaarsalaris

De raad van commissarissen limiteert bij benoeming van bestuurders de som van vast en variabel jaarsalaris tot het maximum van € 397.205 (niveau 2021) voor de voorzitter van de raad van bestuur. De raad van commissarissen bepaalt de jaarlijkse groei van het salaris. Als het maximumsalaris is bereikt, wordt verdere groei beperkt tot de structurele verhogingspercentages van de cao.

Variabele beloningselementen

De variabele beloningselementen zijn gebaseerd op het beloningsbeleid dat door de aandeelhouder is goedgekeurd. Het maximum van de variabele beloningselementen is 20% van het basisjaarsalaris. De doelen voor het behalen van deze beloningselementen worden jaarlijks vastgesteld. Ze moeten ambitieus zijn en de op langetermijn-waardecreatie gerichte strategie van de onderneming reflecteren. De realisatie van de doelstellingen wordt discretionair vastgesteld waarbij rekening wordt gehouden met alle omstandigheden en ontwikkelingen in het afgelopen jaar. De raad van commissarissen heeft de bevoegdheid om, binnen de hiervoor aangegeven limieten, de variabele bezoldiging aan te passen wanneer deze tot onbillijke uitkomsten leidt vanwege buitengewone omstandigheden in de prestatieperiode. De raad van commissarissen heeft eveneens de bevoegdheid de variabele beloning die is toegekend op basis van onjuiste (financiële) gegevens of 'incorrect gedrag' terug te vorderen van bestuurders.

De raad van commissarissen laat zich bij het bepalen van de prestatiecriteria, zowel voor de korte als voor de lange termijn, leiden door de strategische doelstellingen van Gasunie. Bij de vaststelling van de strategie wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de maatschappelijke functie van de activiteiten van Gasunie en de effecten op de samenleving. Ook daarvoor zijn prestatiecriteria ontwikkeld, gerelateerd aan veiligheid en transportzekerheid.

De variabele beloningselementen zijn verdeeld over vijf targets, elk met een weging van 4%. Vier reguliere targets hebben betrekking op het op een veilige, betaalbare en een betrouwbare manier realiseren van de bedrijfsdoelstellingen van Gasunie en op het wezenlijk verder brengen van het bedrijf in het realiseren van de lange termijn strategische doelstellingen. De RvC stelt jaarlijks een specifiek vijfde target vast, gericht op een thema waarvoor in dat jaar extra aandacht wordt gevraagd. Voor 2021 zag dit toe op de nadere uitwerking van het MVO-beleid en de concrete bijdrage die Gasunie in dit kader zal gaan leveren.

	Gewicht	Realisatie
1. Targets 2021 Operational excellence – gericht op prestaties in 2021:	4%	3%
a) Veiligheid en betrouwbaarheid van operaties		
i TRFI-score $\leq 2,7$		
ii Aantal uncontrolled events ≤ 3		
iii Aantal transportonderbrekingen ≤ 6		
b) Financiële prestaties		
i Net Operating Costs van € 308m		
ii ROIC $\geq 4,42\%$		
c) Acties gericht op het mogelijk maken van de afbouw van de productie Groningenveld		
2. Groei in business – gericht op lange termijn waardecreatie	4%	3%
3. Organisatieontwikkeling – gericht op lange termijn waardecreatie	4%	4%
4. Positionering van (aard)gas en Gasunie – gericht op lange termijn waardecreatie	4%	4%
5. MVO-beleid en bijbehorende Green Deals verder verankeren in het handelen van Gasunie en haar medewerkers	4%	4%
Totaal	20%	18%

Pensioen

Op de leden van de raad van bestuur is de pensioenregeling van Gasunie van toepassing. Deze regeling is op basis van middelloon en bevat een eigen bijdrage van de bestuurders in overeenstemming met de regels zoals die ook van toepassing zijn op andere medewerkers van Gasunie.

Overige secundaire arbeidsvoorwaarden

Gasunie heeft voor haar bestuurders een pakket secundaire arbeidsvoorwaarden dat ook op andere medewerkers van toepassing is.

Overige uitgangspunten

Benoemingsduur

Bij benoeming van leden van de raad van bestuur geldt een benoemingsduur van vier jaar, met de mogelijkheid tot verlenging met telkens vier jaar. De statutaire bestuurders hebben een dienstverband met Gasunie met dezelfde duur als de benoemingsperiode. Hun dienstverband eindigt van rechtswege in het geval de bestuurder niet wordt herbenoemd.

Opzegtermijn

Voor de leden van de raad van bestuur geldt een opzegtermijn van de arbeidsovereenkomst van drie maanden. Voor de vennootschap geldt een opzegtermijn van zes maanden.

Vertrekvergoeding

Voor bestuurders geldt, behoudens kennelijke onredelijkheid, een beperking van de ontslagvergoeding conform de Corporate Governance Code, te weten maximaal één basisjaarsalaris (het "vaste" deel van de remuneratie). Deze vergoeding omvat tevens de eventuele transitievergoeding. In geval van niet-herbenoeming wordt in beginsel geen vertrekvergoeding toegekend. Een voorstel van de raad van commissarissen tot afwijking van dit beginsel vereist de goedkeuring van de aandeelhouder.

Change of control

Voor bestuurders geldt een 'change of control-clausule', waarbij in geval van beëindiging van het dienstverband naar aanleiding van een fusie of overname van de vennootschap door een niet tot de vennootschap behorende partij, of in het kader van een aan de raad van bestuur opgelegde wezenlijke verandering in aard, aansturing of structuur van de onderneming, aan de bestuurder een vergoeding wordt toegekend van maximaal één basisjaarsalaris (het "vaste" deel van de remuneratie), ongeacht op wiens initiatief de beëindiging plaatsvindt.

Beloningspakket 2021

Op basis van het hiervoor genoemde beleid heeft de raad van commissarissen voor de leden van de raad van bestuur de volgende basisjaarsalarissen en variabele beloningen toegekend:

In euro's	Basisjaarsalaris 2021	Variabele beloning (m.b.t. prestaties 2021)
De heer J.J. Fennema	329.562	59.321
Mevrouw J. Hermes	263.639	47.455
De heer U. Vermeulen	263.639	47.455
De heer B.J. Hoevers	263.639	47.455

Realisatie variabele beloning

De raad van commissarissen heeft de variabele beloning van de raad van bestuur over het jaar 2021 vastgesteld op 18%. De Belonings- & selectie/benoemingscommissie heeft geadviseerd ten aanzien van de realisatie van de doelstellingen en de kwantitatieve elementen zijn geverifieerd door de interne auditor. Bij de vaststelling van de variabele beloning heeft de raad van commissarissen in ogenschouw genomen dat Gasunie in 2021 zowel operationeel als financieel goede resultaten heeft geboekt. Ten aanzien van veiligheid en transportzekerheid is gewerkt binnen de aangescherpte normen. Gasunie heeft voortgang geboekt in de realisatie van de energietransitie-agenda, met name op het vlak van waterstof. Specifiek voor 2021 was een target opgenomen met betrekking tot het verder ontwikkelen van het MVO-beleid. Door middel van de uitwerking van de zogenoemde Green Deals is een ambitieus pakket aan maatregelen ontwikkeld. Het niet halen van de ROIC- en NOC-targets is besproken, alsmede de verbetering die kan worden geboekt op het vlak van projectexecutie van projecten in de energietransitie.

De uitbetaling van de variabele beloning vindt plaats na vaststelling door de aandeelhoudersvergadering.

Beloningsverhouding

De beloningsverhouding bij Gasunie is 5,05. De verhouding is uitgedrukt als ratio tussen de totale bezoldiging van de hoogst betaalde medewerker en de mediaan van de totale bezoldiging van alle overige medewerkers van Gasunie in Nederland. De totale bezoldiging is gebaseerd op de som van het fiscale jaarloon en de kosten van pensioen (werkgeversbijdrage). Bij de berekening van de mediaan zijn alleen die medewerkers betrokken die het gehele jaar in dienst waren.

Bestuursverklaring

(in de zin van artikel 5:25c lid 2 sub c Wft)

De raad van bestuur verklaart dat, voor zover hen bekend,

de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de activa, de passiva, de financiële positie en het resultaat van de vennootschap en de gezamenlijke in de consolidatie opgenomen ondernemingen; en dat het jaarverslag een getrouw beeld geeft omtrent de toestand op de balansdatum, de gang van zaken gedurende het boekjaar van de vennootschap en van de met haar verbonden ondernemingen waarvan de gegevens in haar jaarrekening zijn opgenomen en dat in het jaarverslag de wezenlijke risico's waarmee de vennootschap wordt geconfronteerd, zijn beschreven.

De raad van bestuur,

Dhr. J.J. Fennema*, voorzitter

Mevr. J. Hermes*

Dhr. B.J. Hoevers

Dhr. U. Vermeulen

Groningen, 3 maart 2022

* statutair bestuurder

Jaarrekening

09 Geconsolideerde jaarrekening

Geconsolideerde balans per 31 december 2021

(vóór resultaatbestemming)

In miljoenen euro's	Noot	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Activa			
Vaste activa			
- materiële vaste activa	4,5	9.077,5	9.125,0
- investeringen in joint ventures	7	284,0	241,2
- investeringen in geassocieerde deelnemingen	8	0,5	0,5
- overige deelnemingen	9	515,2	509,3
- uitgestelde belastingvorderingen	10	258,0	267,4
Totaal vaste activa		10.135,2	10.143,4
Vlottende activa			
- voorraden	11	49,7	47,2
- handels- en overige vorderingen	12	228,6	173,6
- vennootschapsbelasting	13	28,0	3,9
- liquide middelen	14	38,3	17,9
Totaal vlottende activa		344,6	242,6
Totaal activa		10.479,8	10.386,0

In miljoenen euro's	Noot	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Passiva			
Totaal eigen vermogen			
toekomend aan de aandeelhouder	15	6.429,3	6.341,0
Langlopende schulden			
- rentedragende leningen	16	2.506,0	2.360,1
- leaseverplichtingen	17	96,9	92,5
- contractverplichtingen	18	46,2	47,2
- uitgestelde belastingverplichtingen	19	193,9	179,1
- personeelsbeloningen	20	118,2	127,6
- overige voorzieningen	21	28,8	30,2
Totaal langlopende schulden		2.990,0	2.836,7
Kortlopende schulden			
- kortlopende financieringsverplichtingen	22	744,2	958,2
- leaseverplichtingen	17	7,8	7,5
- contractverplichtingen	18	3,6	3,4
- handels- en overige schulden	23	304,9	228,2
- vennootschapsbelasting	13	-	11,0
Totaal kortlopende schulden		1.060,5	1.208,3
Totaal passiva		10.479,8	10.386,0

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2021

In miljoenen euro's	Noot	2021	2020
Voortgezette bedrijfsactiviteiten			
Netto-omzet	26	1.386,3	1.372,2
Aan investeringen toegerekende kosten	5	61,6	54,8
Personeelkosten	27	-198,3	-190,9
Afschrijvingskosten	5,28	-347,9	-327,3
Terugneming bijzondere waardevermindering	4	-	300,0
Overige kosten	29	-486,6	-350,1
Totale lasten		-971,2	-513,5
Bedrijfsresultaat		415,1	858,7
Financiële baten	30	2,3	2,8
Financiële lasten	31	-59,3	-70,6
Aandeel in resultaat joint ventures	7	29,3	31,0
Aandeel in resultaat geassocieerde deelnemingen	8	-	-
Dividend van overige deelnemingen	9	32,5	31,3
Resultaat vóór belastingen		419,9	853,2
Belastingen	32	-109,2	-253,5
Resultaat na belastingen		310,7	599,7

Geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat over 2021

In miljoenen euro's	Noot	2021	2020
Resultaat na belastingen, zoals opgenomen in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening		310,7	599,7
Saldo van actuariële winsten en verliezen terzake van personeelsbeloningen,	20,43	10,9	-6,2
waarvan vennootschapsbelasting		-3,2	1,9
Totaal van de resultaten verwerkt in het eigen vermogen, welke bij realisatie niet worden geherclassificeerd naar de winst-en-verliesrekening		7,7	-4,3
Mutatie van tegen reële waarde gewaardeerde overige deelnemingen	9,42	-1,1	-5,7
Mutaties in de cashflow hedge reserve,	15,41	-	-1,2
waarvan vennootschapsbelasting		-	0,3
Mutatie in de cashflow hedges reserves van joint ventures en geassocieerde deelnemingen	7,43	11,4	5,7
Totaal van de resultaten verwerkt in het eigen vermogen, welke bij realisatie worden geherclassificeerd naar de winst-en-verliesrekening		10,3	-0,9
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten		328,7	594,5
Toe te rekenen aan aandeelhouder		328,7	594,5

Geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen over 2021

<i>In miljoenen euro's</i>	Aandelen kapitaal	Cash flow hedge reserve	Reële waarde reserve	Overige reserves	Onverdeeld resultaat	Totaal
2021						
Stand per 1 januari 2021	0,2	-	336,5	5.404,6	599,7	6.341,0
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten over het boekjaar	-	-	-1,1	19,1	310,7	328,7
Wijziging in uitgestelde belastingen	-	-	-	21,8	-	21,8
Uitgekeerd dividend 2020	-	-	-	-	-262,3	-262,3
Toegevoegd aan de overige reserves	-	-	-	337,4	-337,4	-
Stand per 31 december 2021	0,2	-	335,4	5.782,9	310,7	6.429,2
2020						
Stand per 1 januari 2020	0,2	0,9	342,2	5.180,1	412,0	5.935,4
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten over het boekjaar	-	-0,9	-5,7	1,4	599,7	594,5
Wijziging in uitgestelde belastingen	-	-	-	99,5	-	99,5
Uitgekeerd dividend 2019	-	-	-	-	-288,4	-288,4
Toegevoegd aan de overige reserves	-	-	-	123,6	-123,6	-
Stand per 31 december 2020	0,2	-	336,5	5.404,6	599,7	6.341,0

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2021

In miljoenen euro's	Noot	2021	2020
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>			
Netto-omzet	3,26	1.386,3	1.372,2
Totale lasten	27,28,29	-971,2	-513,5
Bedrijfsresultaat		415,1	858,7
Aanpassingen voor:			
- afschrijvingskosten	5,28	347,4	318,4
- terugname bijzondere waardevermindering	4,5	-	-300,0
- mutatie voorraden	11	-2,5	-0,3
- mutatie operationeel werkkapitaal	12,23	54,3	9,0
- mutatie voorzieningen	20,21	-10,9	4,1
- resultaat desinvesteringen	28	0,5	8,9
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		803,9	898,8
Ontvangen rente	30	1,2	1,7
Ontvangen dividend joint ventures	7	17,8	22,4
Ontvangen dividend overige kapitaalbelangen	9	32,5	31,3
Betaalde rente	31	-77,7	-80,0
Betaalde vennootschapsbelasting	32	-101,5	-59,1
Kasstroom uit operationele activiteiten		676,2	815,1

<i>In miljoenen euro's</i>	<i>Noot</i>	2021	2020
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>			
Acquisities (exclusief meegekochte kasmiddelen)	2	-	-11,5
Investerings in materiële vaste activa	5	-298,9	-327,5
Desinvesteringen in materiële vaste activa	5	11,4	-
Investerings in joint ventures	7	-19,9	-14,7
Investerings in overige kapitaalbelangen	8	-7,0	-
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-314,4	-353,7
<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>			
Opname langlopende leningen	16	638,7	-
Aflossing van langlopende leningen	16	-733,2	-21,4
Leasebetalingen	17	-9,6	-9,0
Opname (aflossing) kortlopende financieringsverplichtingen	22	25,0	-170,0
Uitgekeerd dividend	44	-262,3	-288,4
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-341,4	-488,8
Netto kasstroom in het boekjaar		20,4	-27,4
Liquide middelen primo periode	14	17,9	45,3
Liquide middelen ultimo periode	14	38,3	17,9
Mutatie liquide middelen		20,4	-27,4

10 Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Algemeen

Opmaken en vaststellen van de jaarrekening

De jaarrekening 2021 is opgemaakt door de raad van bestuur op 3 maart 2022. De opgemaakte jaarrekening wordt op 29 maart 2022 ter vaststelling voorgelegd aan de algemene vergadering.

Verslaggevende entiteit

N.V. Nederlandse Gasunie (hierna ook: 'Gasunie' of 'de vennootschap') is een Europees energie-infrastructuurbedrijf. De vennootschap heeft zijn domicilie in Groningen, Nederland.

De voornaamste activiteit is het aanbieden van gereguleerde transportdiensten in Nederland en in Duitsland. Gasunie zet haar infrastructuur en kennis in toenemende mate in voor verdere ontwikkeling en integratie van alternatieve energiebronnen en -dragers, zoals waterstof, warmte en groen gas alsmede de ontwikkeling van CCS. Gasunie neemt verder deel in samenwerkingsverbanden voor pijpleidingen die het Gasunie-transportnet verbinden met buitenlandse markten. Daarnaast biedt Gasunie ook andere diensten aan op het gebied van energie-infrastructuur, waaronder gasopslag en de certificering van groen gas.

De vennootschap is een Naamloze Vennootschap en is statutair en feitelijk gevestigd te Groningen, Nederland op de Concourslaan 17 en is ingeschreven onder KvK-nummer 02029700. N.V. Nederlandse Gasunie is het ultieme groepshoofd. Alle op balansdatum geplaatste aandelen van N.V. Nederlandse Gasunie worden gehouden door de Staat der Nederlanden.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2021 dat eindigde op de balansdatum van 31 december 2021.

Presentatie- en functionele valuta

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat ook de functionele valuta is van de vennootschap. Alle bedragen zijn, tenzij anders vermeld, opgenomen in miljoenen euro's.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. Het management is van mening dat er geen onzekerheid bestaat over het hanteren van de continuïteitsveronderstelling.

Onderdelen van het bestuursverslag en de jaarrekening

Het bestuursverslag, als bedoeld in art. 2:391 van het Burgerlijk Wetboek, bestaat uit de volgende secties van het jaarverslag en de jaarrekening:

- [Over dit jaarverslag](#)
- [Ons verhaal over 2021](#)
- [Het profiel van Gasunie](#)
- [Onze externe economische waardecreatie](#)
- [Onze externe maatschappelijke waardecreatie](#)
- [Onze interne economische waardecreatie](#)
- [Onze interne maatschappelijke waardecreatie](#)
- [Governance](#) (uitgezonderd het 'Verslag van de raad van commissarissen')
- [Informatie over financiële instrumenten](#) (noot 24 'Financiële instrumenten' van de geconsolideerde jaarrekening)
- [Bijlagen](#) (uitgezonderd het 'Verslag van de OR')

De geconsolideerde jaarrekening bestaat uit de geconsolideerde balans, de geconsolideerde winst-en-verliesrekening, het geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat, het geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen en het geconsolideerd kasstroomoverzicht. In de voornoemde overzichten zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting op de jaarrekening. De toelichtingen bij de in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen financiële overzichten maken integraal deel uit van de geconsolideerde jaarrekening. De geconsolideerde jaarrekening en de vennootschappelijke jaarrekening vormen samen de statutaire jaarrekening van de vennootschap.

Basis voor opstelling

Overeenstemmingsverklaring

Op grond van de Verordening (EG) nr. 1606/2002 van het Europees Parlement stelt de vennootschap haar geconsolideerde jaarrekening op in overeenstemming met de bepalingen van de International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals bekrachtigd door de Europese Unie en in overeenstemming met de bepalingen van Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek (BW).

IFRS omvat in dit kader zowel de International Financial Reporting Standards (IFRS) als de International Accounting Standards (IAS), die door de International Accounting Standards Board zijn uitgebracht, en de interpretaties van IFRS- en IAS- standaarden, uitgebracht door het IFRS Interpretations Committee (IFRIC) respectievelijk het Standing Interpretations Committee (SIC).

Nieuwe en gewijzigde standaarden voor de financiële verslaggeving

Tenzij anders aangegeven zijn met betrekking tot het boekjaar 2021 de onderstaande wijzigingen in standaarden van kracht geworden:

- Amendments to IFRS 9, IAS 39 and IFRS17: Interest Rate Benchmark Reform
- Amendment to IFRS 16 Leases COVID-19-Related Rent Concessions
- Amendments to IFRS 4 Insurance Contracts – deferral of IFRS 9
- Amendments to IFRS 9, IAS 39, IFRS 7, IFRS 4 and IFRS 16 Interest Rate Benchmark Reform – Phase 2
- IFRS 17 Insurance Contracts; including Amendments to IFRS 17 (vanaf boekjaar 2023)
- Amendments to IFRS 3 Business Combinations, IAS 16 Property, Plant and Equipment and IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets (vanaf boekjaar 2022)
- Annual Improvements 2018-2021 (vanaf boekjaar 2022)

Daarnaast worden onderstaande standaarden of wijzigingen daarin naar verwachting in de nabije toekomst van kracht. Van deze standaarden is de EU-goedkeuring nog niet afgerond.

- Amendments to IAS 1 Presentation of Financial Statements: Classification of Liabilities as Current or Non-current - Deferral of Effective Date (vanaf boekjaar 2023)
- Amendments to IAS 1 Presentation of Financial Statements and IFRS Practice Statement 2: Disclosure of Accounting policies (vanaf boekjaar 2023)
- Amendments to IAS 8 Accounting policies, Changes in Accounting Estimates and Errors: Definition of Accounting Estimates (vanaf boekjaar 2023)
- Amendments to IAS 12 Income Taxes: Deferred Tax related to Assets and Liabilities arising from a Single Transaction (vanaf boekjaar 2023)
- Amendments to IFRS 17 Insurance contracts: Initial Application of IFRS 17 and IFRS 9 – Comparative Information (vanaf boekjaar 2023)

Uit een analyse door de vennootschap blijkt dat zowel de vastgestelde standaarden als de nog te bekrachtigen standaarden geen materiële impact hebben op het vermogen, de kasstromen en het resultaat van de vennootschap en dat geen sprake is van significante additionele toelichtingen. Om die reden zijn de gevolgen van deze wijzigingen voor de vennootschap niet in detail toegelicht in deze jaarrekening.

Oordelen en schattingen door het management

Het management maakt bij het opstellen van de jaarrekening gebruik van schattingen en beoordelingen die de gerapporteerde bedragen voor activa en passiva op balansdatum en het resultaat over het boekjaar kunnen beïnvloeden. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden periodiek beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van de oordelen en de schattingen, inclusief de bij de onzekerheden behorende veronderstellingen, opgenomen in de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

De invloed van oordelen en schattingen van het management is significant bij de:

- Waardering en de bepaling van de levensduur van de vaste activa (zoals opgenomen in [noot 4 'Onderzoek naar bijzondere waardeverminderingen'](#) en [noot 5 'Materiële vaste activa'](#));
- Waardering van de overige deelnemingen (zoals opgenomen in [noot 9 'Overige deelnemingen'](#));
- Waardering en de bepaling van de voorziening voor opruimingskosten en saneringen ([noot 21 'Overige voorzieningen'](#));
- Waardering van de uitgestelde belastingvorderingen ([noot 10 'Uitgestelde belastingvorderingen'](#));
- Waardering van de pensioenverplichtingen (zoals opgenomen in [noot 20 'Personeelsbeloningen'](#));
- Classificatie van de kapitaalsbelangen (zoals opgenomen in [noot 6 'Investerings in joint operations'](#) en [noot 7 'Investerings in joint ventures'](#)).

In bepaalde gevallen worden de voornoemde oordelen en schattingen ook beïnvloed door de ontwikkelingen op het gebied van de energietransitie en door aangescherpte milieu- en klimaatdoelstellingen. Het management neemt ook deze ontwikkelingen mee in zijn oordelen en schattingen.

Bepaling van de reële waarde

Voor een aantal waarderingsgrondslagen en toelichtingen is bepaling van de reële waarde vereist. De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.

- De reële waarde van beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald aan de hand van de biedprijs.
- De reële waarde van niet-beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald door de verwachte kasstromen contant te maken tegen een disconteringsvoet die gelijk is aan de geldende risicovrije marktrente voor de resterende looptijd, vermeerderd met krediet- en liquiditeitsopslagen.
- De reële waarde van derivaten waarbij geen onderpand wordt uitgewisseld, wordt bepaald door het contant maken van de kasstromen aan de hand van de relevante swapcurve, vermeerderd met krediet- en liquiditeitsopslagen.

Bij het bepalen van de reële waarde van een actief of een verplichting maakt de vennootschap zoveel mogelijk gebruik van op de markt waarneembare gegevens. De reële waarden worden geclassificeerd naar verschillende niveaus op basis van een reële-waardehiërarchie, afhankelijk van de gehanteerde informatie op basis waarvan de waarderingstechnieken zijn toegepast. De verschillende waarderingsniveaus zijn als volgt gedefinieerd:

- Niveau 1: Op basis van genoteerde prijzen op actieve markten voor hetzelfde instrument.
- Niveau 2: Op basis van prijzen op actieve markten voor vergelijkbare instrumenten of op basis van andere waarderingstechnieken, waarbij alle benodigde significante gegevens direct of indirect zijn ontleend aan zichtbare marktgegevens.
- Niveau 3: Op basis van waarderingstechnieken, waarbij alle benodigde significante gegevens niet zijn ontleend aan zichtbare marktgegevens.

Als de gehanteerde informatie die wordt gebruikt voor het bepalen van de reële waarde van een actief of verplichting binnen verschillende niveaus van de reële-waardehiërarchie vallen, dan wordt de bepaalde reële waarde in zijn geheel geclassificeerd in het laagste niveau dat van toepassing is.

De vennootschap verwerkt herrubriceringen tussen de niveaus van de reële-waardehiërarchie aan het eind van de verslagperiode waarin de wijziging zich heeft voorgedaan. De vennootschap beoordeelt voortdurend wijzigingen in belangrijke gehanteerde informatie en stelt de reële waardebeoordelingen indien nodig hierop bij.

Significante grondslagen voor de financiële verslaggeving

Grondslagen voor consolidatie

Algemeen

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de financiële gegevens van het groepshoofd N.V. Nederlandse Gasunie en haar groepsmaatschappijen opgenomen. Groepsmaatschappijen zijn vennootschappen waarover overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend.

Van overheersende zeggenschap is sprake als de vennootschap, direct of indirect:

- macht (*power*) heeft over de relevante activiteiten van de betreffende vennootschap en is blootgesteld aan of gerechtigd is tot variabele opbrengsten uit hoofde van de betrokkenheid bij de vennootschap; en
- over de mogelijkheid beschikt zijn macht over de vennootschap te gebruiken om de omvang van de opbrengsten van de investeerder te beïnvloeden.

In het algemeen wordt overheersende zeggenschap verondersteld als de vennootschap meer dan 50% van de stemrechten of stemgerechtigde aandelen bezit. Dit wordt echter naar de feitelijke omstandigheden per individuele deelneming beoordeeld. Bij gewijzigde omstandigheden beoordeelt de vennootschap opnieuw of sprake is van overheersende zeggenschap.

Groepsmaatschappijen worden integraal geconsolideerd vanaf de datum waarop overheersende zeggenschap over de groepsmaatschappij is verkregen. De groepsmaatschappijen worden niet meer in de consolidatie opgenomen vanaf de datum waarop geen sprake meer is van overheersende zeggenschap. De posten in de geconsolideerde jaarrekening worden volgens uniforme grondslagen van waardering en resultaatbepaling vastgesteld.

Intragroepssaldi en -transacties, alsmede eventuele niet-gerealiseerde winsten en verliezen uit intra-groepstransacties, worden geëlimineerd.

Consolidatiekring

In [noot 55 'Overzicht groepsmaatschappijen en deelnemingen'](#) is een overzicht opgenomen van alle in de consolidatie begrepen groepsmaatschappijen.

Bedrijfscombinaties en goodwill

Bedrijfscombinaties, zoals fusies of overnames, worden verantwoord volgens de acquisitiemethode van IFRS 3 'Business Combinations'. De verkrijgingsprijs van een acquisitie is het totaal van opgeofferde activa, aangegane of overgenomen verplichtingen en (eventueel) door de overnemende partij uitgegeven eigen vermogen instrumenten. De kosten die verband houden met de bedrijfscombinatie worden direct ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht. De bij de bedrijfscombinaties verkregen identificeerbare activa, passiva en voorwaardelijke verplichtingen worden door de vennootschap, als verkrijgende partij, verantwoord tegen de reële waarde op de overnamedatum. Voorwaardelijke vergoedingen worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde op de verkrijgingsdatum. Een voorwaardelijke vergoeding die kwalificeert als een financieel instrument, wordt tegen reële waarde gewaardeerd, waarbij wijzigingen in reële waarde worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening op het moment dat deze wijzigingen zich voordoen.

Het meerdere van de verkrijgingsprijs van een acquisitie boven het aandeel in de reële waarde van de netto identificeerbare activa, passiva en voorwaardelijke verplichtingen wordt, indien van toepassing, gekwalificeerd als goodwill en wordt opgenomen onder de immateriële vaste activa. Na de eerste opname wordt de goodwill gewaardeerd tegen kostprijs minus (eventuele) geaccumuleerde bijzondere waardeverminderingen.

Grondslagen voor de omrekening van vreemde valuta

Transacties luidend in vreemde valuta worden bij de eerste verwerking gewaardeerd in de functionele valuta door omrekening tegen de wisselkoers tussen de functionele valuta en de vreemde valuta die geldt op de datum van de transactie.

In vreemde valuta luidende monetaire activa en verplichtingen worden op balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoersen. Valutakoersverschillen die voortkomen uit de afwikkeling van monetaire posten worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening in de periode dat zij zich voordoen. Valutakoersverschillen die voortkomen uit de omrekening van monetaire posten in vreemde valuta, worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening in de periode dat zij zich voordoen, tenzij op deze transacties *hedge accounting* is toegepast.

Niet-monetaire activa en passiva in vreemde valuta die tegen historische kostprijs worden opgenomen, worden naar de functionele valuta omgerekend tegen de geldende wisselkoersen op de transactiedatum.

Valutakoersverschillen die optreden bij de omrekening van in aanmerking komende kasstroomhedges, voor zover de afdekking effectief is, worden verwerkt als niet-gerealiseerde resultaten.

Grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling

Algemeen

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van de activa en de passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen. De gehanteerde grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande boekjaar.

De vergelijkende cijfers over 2020 zijn voor vergelijkingsdoeleinden aangepast. Het boekresultaat op desinvesteringen is met ingang van 2021 gepresenteerd onder de afschrijvingskosten in plaats van onder de overige kosten. Dit is toegelicht in [noot 28 'Afschrijvingskosten'](#).

Vaste activa

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de kostprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en de cumulatieve bijzondere waardeverminderingen. De kosten van periodiek groot onderhoud zijn bij de initiële opname verwerkt in de boekwaarde van het actief op basis van de componentenbenadering. Rentelasten worden geactiveerd als deze betrekking hebben op de aankoop, constructie of productie van kwalificerende activa, waarvoor geldt dat het actief noodzakelijkerwijze pas na een aanzienlijke tijdsperiode (langer dan één jaar) klaar is voor het beoogde gebruik.

Afschrijvingen worden bepaald door de kosten van de materiële vaste activa minus hun geschatte restwaarde lineair af te schrijven over hun geschatte gebruiksduur. Op grond en terreinen en gas in de leidingen wordt niet afgeschreven.

Een belangrijk deel van de activa is bedoeld voor de gereguleerde bedrijfsactiviteiten. Regulering van de toekomstige kasstromen door de toezichthouder bepaalt mede de realiseerbare waarde van de gereguleerde activa. Hierbij zijn belangrijke schattingen en oordelen van het management vereist, onder andere ten aanzien van de levensduur, restwaarde en de toekomstige kasstromen uit hoofde van het gastransport. De restwaarde van het actief, de gebruiksduur en de afschrijvingsmethodes worden jaarlijks beoordeeld. In [noot 5 'Materiële vaste activa'](#) is een nadere toelichting opgenomen inzake de verwachte gebruiksduur van de activa.

De materiële vaste activa worden onderscheiden naar categorieën. Per categorie is de levensduur en de bijbehorende afschrijvingstermijn bepaald. In [noot 5 'Materiële vaste activa'](#) is toegelicht welke categorieën zijn onderkend alsmede wat de afschrijvingstermijn per categorie is.

Bijdragen van derden in de kosten van de aanleg van de energie-infrastructuur worden op de investeringen in mindering gebracht, voor zover het overheidsbijdragen (waaronder subsidies) of andere niet-transportcapaciteit gerelateerde bijdragen betreft. Klantbijdragen voor investeringen die wel gerelateerd zijn aan transportcapaciteit, worden als contractverplichting opgenomen in de balans overeenkomstig de bepalingen van IFRS 15 en worden overeenkomstig de looptijd van het contract met de klant periodiek ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Als sprake is van een significante financieringscomponent in de klantbijdragen, worden de financieringslasten verantwoord onder de financiële lasten. Onder het hoofd 'Netto-omzet' in deze grondslagen wordt de voornoemde verwerking nader toegelicht.

Materiële vaste activa die op balansdatum nog niet in bedrijf zijn, worden verantwoord onder de 'vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering'. Na de ingebruikname worden de betreffende activa naar hun aard gerubriceerd onder één van de hoofdcategorieën. De hoeveelheden gas en stikstof die permanent aanwezig zijn in de pijpleidingen en cavernes en die benodigd zijn voor het gastransport en de gasopslag en de daaraan gerelateerde diensten, worden opgenomen onder de 'andere vaste bedrijfsmiddelen'. In geval van mutaties in de permanente gasvoorraden geldt dat het begrip kostprijs wordt ingevuld door gebruikmaking van de gemiddelde gasprijs van de periode waarin de mutatie plaatsvond.

Een winst of een verlies op de desinvestering van een materieel vast actief wordt verwerkt onder de afschrijvingskosten in de winst-en-verliesrekening op het moment van buitengebruikstelling.

De materiële vaste activa waarvan de vennootschap op grond van een leaseovereenkomst het gebruiksrecht heeft, worden eveneens in de balans opgenomen. Zie hiervoor ook de grondslagen onder het hoofd 'Leasing'.

Investerings in joint operations

Investerings in joint operations zijn deelnemingen waarin de vennootschap gezamenlijke zeggenschap uitoefent en waarbij de vennootschap rechten ten aanzien van de activa heeft en verplichtingen ten aanzien van de schulden van de deelneming.

In de financiële overzichten worden de rechten ten aanzien van de activa en verplichtingen ten aanzien van de schulden van de deelneming en de bijbehorende rechten op de opbrengsten en lasten van de joint operations opgenomen.

Investerings in joint ventures

Investerings in joint ventures zijn deelnemingen waarin de vennootschap met andere partijen gezamenlijke zeggenschap uitoefent en rechten heeft op de netto-activa van de deelnemingen.

Deze deelnemingen worden volgens de equity-methode gewaardeerd. Overeenkomstig deze methode worden de deelnemingen opgenomen tegen de verkrijgingsprijs (inclusief goodwill) vermeerderd met het aandeel in het resultaat en het aandeel in de overige gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten vanaf het moment van verwerving en verminderd met het aandeel in de dividenduitkeringen. In de winst-en-verliesrekening en in het geconsolideerde overzicht van het totaalresultaat wordt het aandeel van de vennootschap in het (totaal)resultaat van de joint ventures opgenomen.

Investerings in geassocieerde deelnemingen

Investerings in geassocieerde deelnemingen zijn deelnemingen waarin de vennootschap invloed van betekenis uitoefent op het zakelijke en financiële beleid, maar waarover geen overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend.

Deze deelnemingen worden volgens de equity-methode gewaardeerd. Overeenkomstig deze methode worden de deelnemingen opgenomen tegen de verkrijgingsprijs (inclusief goodwill) vermeerderd met het aandeel in het resultaat en het aandeel in de overige gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten vanaf het moment van verwerving en verminderd met het aandeel in de dividenduitkeringen. In de winst-en-verliesrekening wordt het aandeel van de vennootschap in het resultaat van de geassocieerde deelnemingen opgenomen.

Eliminatie van transacties met deelnemingen

Niet-gerealiseerde winsten uit hoofde van transacties met deelnemingen verwerkt volgens de equity-methode, worden geëlimineerd naar rato van het belang dat de vennootschap in de deelneming heeft.

Overige deelnemingen

Overige deelnemingen worden op basis van IFRS 9 na de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde, waarbij niet-gerealiseerde winsten of verliezen worden verwerkt in het totaalresultaat. Er vindt geen recycling via de winst-en-verliesrekening plaats.

Bij het bepalen van de reële waarde van de overige deelnemingen maakt het management aannames en schattingen, onder andere ten aanzien van de verwachte toekomstige kasstromen en de disconteringsvoet. In [noot 9 'Overige deelnemingen'](#) zijn de voornaamste aannames en veronderstellingen nader toegelicht.

In het geval dat de reële waarde niet betrouwbaar kan worden vastgesteld op basis van deze aannames, wordt de kostprijs of nettovermogenswaarde gehanteerd als benadering van de reële waarde en is dit gegeven vermeld in de toelichting op de jaarrekening.

Het resultaat deelneming van de overige deelnemingen wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt op het moment dat formeel besloten is tot het uitkeren van dividend door deze deelnemingen dan wel het moment van betaalbaarstelling.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Aan het eind van iedere verslaggevingsperiode onderzoekt de vennootschap of sprake is van een bijzondere waardevermindering van de vaste activa, waaronder de materiële en de financiële vaste activa. Het management bepaalt daartoe de realiseerbare waarde van de activa. De realiseerbare waarde is de hoogste van de directe en de indirecte opbrengstwaarde. Als de realiseerbare waarde lager is dan de boekwaarde, dan wordt het verschil ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht. De aard van de materiële vaste activa leidt ertoe dat de realiseerbare waarde veelal niet per actief kan worden bepaald. In deze gevallen wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

De vennootschap onderzoekt ook periodiek of een bijzonder waardevermindingsverlies dat in voorgaande perioden is verantwoord, niet meer bestaat of is afgenomen. Als wordt vastgesteld dat een in het verleden verantwoord bijzonder waardevermindingsverlies niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa of kasstroom genererende eenheid niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn als geen bijzondere waardevermindering voor het actief of de kasstroom genererende eenheid zou zijn verantwoord. Een eventuele terugname wordt in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Flottende activa

Vorraden

Vorraden worden opgenomen tegen kostprijs uitgaande van de gemiddelde inkooprijzen of lagere realiseerbare waarde. De kostprijs bestaat uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, vermeerderd met eventuele overige kosten om de voorraden op hun huidige plaats en in hun huidige staat te brengen. De opbrengstwaarde is gebaseerd op de meest betrouwbare schatting van het bedrag dat de voorraden maximaal zullen opbrengen, onder aftrek van nog te maken kosten.

Handels- en overige vorderingen

Handels- en overige vorderingen worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde. Vorderingen op handelsdebiteuren en overige vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, omdat het businessmodel van de vennootschap toeziet op het incasseren van de contactuele kasstromen uit hoofde van voornoemde vorderingen en de kasstromen uitsluitend toezien op de betaling van de verschuldigde hoofdsom plus eventuele interest.

De vennootschap past vanwege de korte looptijd van de handels- en overige vorderingen de vereenvoudigde methode van IFRS 9 toe voor het waarderen van de handels- en overige vorderingen (op basis van de *lifetime expected credit losses*). Hierbij wordt een voorziening gevormd ter dekking van de verwachte kredietverliezen, gebaseerd op de nog te ontvangen bedragen en de waarschijnlijkheid van niet-betaling. Ook wordt rekening gehouden met eventuele verkregen zekerheden, die het kredietverlies mogelijk kunnen beperken.

Onder de post handelsvorderingen zijn ook de per balansdatum nog niet gefactureerde bedragen begrepen van in het boekjaar verleende diensten. Als daartoe een objectieve aanleiding is, wordt hierop ook een voorziening wegens oninbaarheid gevormd.

Liquide middelen

Liquide middelen omvatten de beschikbare geldmiddelen in de vorm van uitstaande bedragen bij banken en bij andere derden, zoals bankrekeningen of tegoeden in de vorm van deposito's of callgelden. Een deposito komt alleen in aanmerking als kasequivalent als dit binnen negentig dagen kan worden omgezet in een gekend bedrag aan geldmiddelen en niet onderhevig is aan een significant risico van waardeverminderingen.

De liquide middelen worden aangehouden met als doel aan de kortlopende verplichtingen te kunnen voldoen en worden in beginsel niet aangehouden voor het doen van investeringen of voor andere doeleinden.

Afgeleide financiële instrumenten

Cash flow hedge accounting

In een beperkt aantal gevallen maakt de vennootschap gebruik van afgeleide financiële instrumenten ten einde financiële risico's ingevolge toekomstige transacties (kasstromen) te beheersen. Dit betreft bijvoorbeeld valutatermijncontracten die ingezet worden om koersrisico's op toekomstige transacties in vreemde valuta af te

dekken. Deze instrumenten worden bij de eerste opname verantwoord tegen de reële waarde per de datum waarop het contract is aangegaan (in beginsel is de waarde bij inceptie nihil). Vervolgens wordt de reële waarde aan het eind van iedere verslaggevingsperiode opnieuw bepaald. De winst of het verlies op het effectieve deel van het afdekkinginstrument wordt verwerkt in de cash flow hedge reserve in het eigen vermogen, onder aftrek van uitgestelde belastingen. Een eventueel ineffectief gedeelte van de afdekking wordt onmiddellijk in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Wanneer een afdekkinginstrument wordt afgewikkeld, blijft de winst of het verlies op het effectieve deel in het eigen vermogen opgenomen, voor zover naar verwachting de onderliggende kasstroom nog zal plaatsvinden. Als de onderliggende kasstroom niet langer verwacht wordt, wordt de winst of het verlies op het effectieve deel, dat is uitgesteld in het eigen vermogen, onmiddellijk ten gunste of ten laste gebracht van de winst-en-verliesrekening.

De afgeleide financiële instrumenten die aangewezen en effectief zijn in het kader van hedge accounting, worden verwerkt overeenkomstig de afgedekte positie. Afhankelijk van de aard en de looptijd van de afgedekte positie vindt rubricering als langlopend of kortlopend plaats.

Grondstoffencontracten

Contracten gesloten voor de inkoop van hulpstoffen, zoals energie ten behoeve van eigen gebruik in de normale bedrijfsactiviteiten, worden in overeenstemming met IFRS 9.2.4 niet in de balans opgenomen.

Overige afgeleide financiële instrumenten

Voor overige afgeleide financiële instrumenten waarvoor geen cash flow hedge accounting wordt toegepast, worden veranderingen in de reële waarde vanaf eerste opname direct verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Als de reële waarde van een derivaat positief is, wordt het instrument opgenomen onder de post overige vorderingen. Als de waarde van een derivaat negatief is, vindt verantwoording plaats onder de post overige schulden. Afhankelijk van de aard en de looptijd van het onderliggend contract vindt rubricering als langlopend of kortlopend plaats.

Langlopende schulden

Dit betreft verplichtingen met een resterende nominale looptijd van meer dan één jaar. De aflossingsverplichtingen die binnen één jaar vervallen worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Rentedragende leningen worden bij de eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde, verminderd met de transactiekosten en disagio. Na de eerste opname worden de rentedragende leningen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode, waarbij de transactiekosten en het disagio ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht worden in de periode waarop zij betrekking hebben. De nog niet in de winst-en-verliesrekening verwerkte bedragen van het disagio en de transactiekosten worden verwerkt als verlaging van de langlopende schulden waarop ze betrekking hebben.

Voor bepaalde leningen is de te betalen couponrente mede gebaseerd op te bereiken toekomstige duurzaamheidsdoelstellingen. Als deze duurzaamheidsdoelstellingen niet worden behaald, leidt dit tot een verhoging van de couponrente. Aan het eind van iedere verslagperiode evalueert de vennootschap de verwachte realisatie van de duurzaamheidsdoelstellingen. Als de vennootschap verwacht dat de duurzaamheidsdoelstellingen niet worden behaald, dan wordt de effectieve rente vanaf dat moment hierop aangepast en komen de additionele rentekosten op basis van de effectieve-rentemethode ten laste van de winst-en-verliesrekening.

De leningen worden verwijderd uit de balans op het moment dat de contractuele verplichting is vervallen of verlopen.

Personeelsbeloningen

De personeelsbeloningen worden als last in de winst-en-verliesrekening verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Onder de personeelskosten wordt verstaan alle kosten die verband houden met personeelsbeloningen tijdens en na afloop van het dienstverband. De verplichtingen van de vennootschap met betrekking tot personeelsbeloningen omvatten naast de in rechte afdwingbare verplichtingen, ook eventuele verplichtingen waarbij sprake is van een situatie waarin de vennootschap geen ander reëel alternatief heeft dan het nakomen van die verplichting ('feitelijke verplichtingen').

De verplichtingen met betrekking tot de personeelsbeloningen hebben betrekking op pensioenverplichtingen, jubileumuitkeringen en de kosten van de secundaire arbeidsvoorwaarden na pensionering voor post-actieve en gepensioneerde werknemers.

Personele voorzieningen

De personele voorzieningen bestaan uit de voorziening voor pensioenverplichtingen en overige personele voorzieningen.

Pensioenregelingen

De vennootschap is pensioenregelingen aangegaan die haar werknemers aanspraak geven op onder andere ouderdoms- en nabestaandenpensioen.

Voor de medewerkers van Gasunie in Nederland geldt een collectief beschikbare premieregeling (toegezegde-bijdrageregeling) die een looptijd had tot en met 31 december 2021. De regeling houdt in dat de vennootschap zich verplicht heeft tot het betalen van een vaste, vooraf vastgestelde, premie. Deze premie is gebaseerd op een voorwaardelijk middelloonsysteem, in lijn met de vigerende fiscale- en pensioenwetgeving. De pensioenopbouw in het voorwaardelijk middelloonsysteem is gemaximeerd op 1,875% per jaar over de gemiddelde pensioengrondslag tot ten hoogste het wettelijk maximaal pensioengevend salaris. De pensioenopbouw is niet gegarandeerd. De verschuldigde premie uit hoofde van de pensioentoezeggingen aan de werknemers wordt betaald aan de Stichting Pensioenfonds Gasunie. De Stichting voert de pensioenregeling uit. Voor 2022 en verder is opnieuw een collectief beschikbare premieregeling (toegezegde-bijdrageregeling) overeengekomen.

Voor de werknemers van Gasunie Deutschland, die vanaf 2012 in dienst zijn getreden, is sprake van een regeling die is verzekerd bij een pensioenfonds. Ook deze regeling kwalificeert als een toegezegde bijdrageregeling. De werkgeversbijdrage wordt per jaar bepaald en bedraagt voor 2021 4% van het pensioengevend salaris tot aan de vastgestelde drempelwaarde en 15% van het pensioengevend salaris boven de vastgestelde drempelwaarde.

Uitgangspunt bij de verwerking van de voornoemde regelingen is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de pensioenuitvoerder verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

De contante waarde van de voorziening voor de pensioenverplichting voor de werknemers van Gasunie Deutschland die vóór 2012 in dienst zijn getreden, wordt berekend in overeenstemming met de *projected unit credit method*. In de berekening zijn belangrijke aannames gedaan over de marktrente op bedrijfsobligaties van hoge kwaliteit ter bepaling van de disconteringsvoet, de verwachte toekomstige salarisverhogingen, de verwachte toekomstige pensioenverhogingen en de gemiddelde levensverwachting. Voor aanvullende informatie over deze variabelen wordt verwezen naar [noot 20 'Personeelsbeloningen'](#) van de nadere toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

Actuariële winsten en verliezen en ervaringsaanpassingen worden verantwoord in het overzicht van het totaalresultaat en vervolgens verwerkt in het eigen vermogen in de periode waarin zij zich voordoen, onder aftrek van uitgestelde belastingen. Jaarlijks worden de relevante actuariële berekeningen opgesteld en beoordeeld door externe actuarissen.

De overige personele voorzieningen worden hierna toegelicht.

Voorziening voor jubileumuitkeringen

De voorziening heeft betrekking op de jubileumuitkeringen die de vennootschap uitkeert aan haar werknemers bij dienstjubilea. Er is rekening gehouden met de kans dat de uitkering plaatsvindt en met een disconteringsvoet vóór belastingen, die rekening houdt met de huidige marktbeoordelingen voor de tijdswaarde van geld en de risico's die inherent zijn aan de verplichting.

Voorziening voor kosten van de secundaire arbeidsvoorwaarden na pensionering voor post-actieve en gepensioneerde werknemers

De voorziening heeft betrekking op de vergoeding die de vennootschap verstrekt aan haar werknemers na hun pensionering. De voorziening vertegenwoordigt de contante waarde van de al ingegane verplichtingen met betrekking tot post-actieve en gepensioneerde werknemers. Er is rekening gehouden met de levensverwachting en met een disconteringsvoet vóór belastingen, die rekening houdt met de huidige marktbeoordelingen voor de tijdswaarde van geld en de risico's die inherent zijn aan de verplichting.

Aan het eind van iedere verslaggevingsperiode worden de veronderstellingen die ten grondslag liggen aan de personele voorzieningen getoetst en bijgesteld aan de hand van overlevingstafels en rente- en kostenontwikkelingen.

Overige voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen wanneer er sprake is van:

- een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting, die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden;
- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Het bedrag opgenomen als voorziening is de best mogelijke schatting op de balansdatum van de uitgaven die vereist zijn om aan de bestaande verplichting te voldoen, rekening houdend met de waarschijnlijkheid van de gebeurtenis.

De overige voorzieningen betreffen de voorziening voor bepaalde opruimingskosten en saneringen.

Voorziening voor opruimingskosten en saneringen

Deze voorziening wordt gevormd naar aanleiding van besluiten van de vennootschap om binnen afzienbare tijd specifiek aanwijsbare activa buitengebruik te stellen, te verwijderen of te saneren en waarvoor wetgeving dat in voorkomende gevallen vereist. De omvang van de voorziening wordt mede bepaald aan de hand van ervaringscijfers van eerdere opruiming en saneringen.

De voorziening is gewaardeerd op de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting vereist zullen zijn om de verplichting af te wikkelen. De disconteringsvoet wordt bepaald vóór belastingen en houdt rekening met de huidige marktbeoordelingen voor de tijdswaarde van geld en de risico's die inherent zijn aan de verplichting.

Leasing

De initiële verwerking en waardering van leases is als volgt:

- De vennootschap onderscheidt leaseverplichtingen in lease en non-lease componenten. De non-lease componenten vallen niet onder de reikwijdte van IFRS 16. De kosten ingevolge deze non-lease componenten worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening in de periode waarop ze betrekking hebben;
- De verwachte looptijd van de leaseverplichting wordt bepaald op basis van de contractuele looptijd van de overeenkomst, waarbij rekening is gehouden met de optionele verlengingsmogelijkheden, in het geval de vennootschap redelijkerwijs verwacht hiervan gebruik te maken;
- Indien van toepassing wordt bij de waardering van de leaseverplichtingen rekening gehouden met restwaardegaranties, significante variabele leasebetalingen en boeteclausules;
- De leaseverplichtingen worden in beginsel contant gemaakt tegen de impliciete rentevoet. Waar de impliciete rentevoet niet direct uit de leaseovereenkomst afleidbaar is, wordt gebruik gemaakt van de incrementele rentevoet van de vennootschap. Voor portfolio's van leases met vergelijkbare condities is gebruik gemaakt van een rentevoet die voor het portfolio als geheel representatief is;
- Het gebruiksrecht actief dat met de lease is verbonden, wordt initieel tegen contante waarde van de leaseverplichting in de balans opgenomen, eventueel vermeerderd met direct toerekenbare bijkomende kosten;
- De leaseovereenkomsten met een looptijd van korter dan één jaar of met een contractwaarde van minder dan € 5.000 zijn overeenkomstig de uitzonderingsbepalingen van IFRS 16 niet in de balans opgenomen.

De bij de leaseverplichting behorende activa zijn verantwoord onder de materiële vaste activa in de hoofdcategorie gebruiksrecht activa.

De vervolfgaardering van de leases is als volgt:

- Gebruiksrecht activa zijn gewaardeerd tegen de kostprijs, verminderd met de lineaire afschrijving berekend over de verwachte looptijd van de leaseovereenkomst en met eventuele bijzondere waardeverminderingverliezen. Bepaling van de kostprijs is hiervoor toegelicht onder de initiële verwerking en waardering van leases;
- De leaseverplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode;
- Indien de uitgangspunten in de leaseovereenkomst wijzigen (bijvoorbeeld door indexering of andere modificaties), wordt de boekwaarde van de leaseverplichting en het gebruiksrecht actief opnieuw bepaald en in de balans verwerkt.

Handels- en overige kortlopende schulden

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode. De effectieve rente wordt direct in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Netto-omzet

Onder netto-omzet wordt verstaan de opbrengsten van aan derden geleverde diensten inzake gastransport en gasopslag en daaraan gerelateerde diensten, onder aftrek van kortingen (bij niet-gereguleerde diensten) en over deze omzet geheven belastingen, zoals omzetbelasting. Hierbij maakt de vennootschap inschattingen over het risico van kredietverlies door niet-betaling en, in het geval van contractverplichtingen door klantbijdragen, van de relevante rentevoet.

Als het resultaat van een transactie aangaande het verlenen van een dienst betrouwbaar kan worden geschat, wordt de opbrengst met betrekking tot die dienst verwerkt naar rato van de verrichte prestaties in het boekjaar. De vennootschap levert diensten op het gebied van gastransport, -opslag en aanverwante diensten. Deze diensten worden aangeboden als capaciteitsdiensten. Hierbij verwerven klanten het recht om voor een vooraf overeengekomen periode (uur, dag, maand, etc.) gebruik te maken van vooraf gecontracteerde capaciteiten. De vennootschap beschouwt de dienst als geleverd en verantwoordt dienovereenkomstig de omzet over het verloop van de tijd. De realisatie van de netto-omzet kan betrouwbaar worden vastgesteld. De vennootschap ontvangt geen vergoeding van afnemers anders dan de vooraf overeengekomen bedragen.

De tarieven voor de gereguleerde activiteiten worden vastgesteld door onafhankelijke toezichthouders in Nederland en Duitsland. Op de gereguleerde omzetten worden geen kortingen toegepast. Wel kan sprake zijn van klantbijdragen in de aanleg of verbetering van transportinfrastructuur of kortingen/vooruitbetalingen in het niet-gereguleerde domein. Deze worden onder IFRS 15 als contractverplichting beschouwd en in de balans opgenomen en over de verwachte gebruiksduur van het actief periodiek ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht. In het geval een vooruitbetaling of korting een significante financieringscomponent bevat, wordt de hoogte van deze component bepaald op basis van een schatting van de relevante rentevoet. De financieringscomponent wordt verantwoord in de financiële baten en lasten in de periode waarop deze betrekking heeft.

Aan investeringen toegerekende kosten

Hieronder worden begrepen de eigen bedrijfskosten ten dienste van de vervaardiging van materiële vaste activa. Het betreft voornamelijk de kosten van eigen en inleenpersoneel en een deel van de organisatiekosten van de ondersteunende afdelingen.

Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden ten gunste van de winst-en-verliesrekening van het jaar gebracht ten laste waarvan de gesubsidieerde bestedingen komen. Eventuele vooruitontvangen bedragen worden onder de kortlopende schulden opgenomen.

Vooruitontvangen investeringssubsidies worden initieel gepresenteerd onder de overlopende passiva. Deze investeringssubsidies worden vervolgens, zodra de investeringsuitgaven aanvangen en voldoen aan de voorwaarden voor activering, in mindering gebracht op de materiële vaste activa waarvoor de subsidie is beschikt.

Overige kosten

De kosten worden bepaald op historische basis, met inachtneming van de hiervoor al vermelde grondslagen voor de waardering en worden toegerekend aan de verslagperiode waarop zij betrekking hebben.

Financiële baten en lasten

Hieronder worden begrepen de baten en de lasten die verband houden met de financiering en soortgelijke baten en lasten. Rentebaten en soortgelijke baten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost, indien hun bedrag bepaalbaar is en hun ontvangst waarschijnlijk. Rentelasten en soortgelijke lasten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren. Financiële lasten omvatten ook de amortisatie van disagio en transactiekosten en betaalde premies bij tussentijdse terugkoop van obligatieleningen.

De verwerking van de geactiveerde rentelasten is beschreven onder het hoofd 'Materiële vaste activa'.

Belastingen over het resultaat

Belastingen over het resultaat omvatten de over de verslagperiode en voorgaande periodes verschuldigde winstbelastingen en de uitgestelde belastingen. Deze belastingen worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen, behalve voor zover deze betrekking hebben op posten die rechtstreeks in het eigen vermogen worden opgenomen, in welk geval het belastingeffect ook rechtstreeks in het eigen vermogen wordt verwerkt.

De over het boekjaar verschuldigde belasting is de naar verwachting te betalen belasting over de belastbare winst over het boekjaar, berekend aan de hand van belastingtarieven die zijn vastgesteld op verslagdatum, dan wel waartoe al materieel is besloten op verslagdatum, en eventuele correcties op de over voorgaande jaren verschuldigde belasting. De verschuldigde belasting wordt berekend rekening houdend met fiscaal vrijgestelde posten en geheel of gedeeltelijk niet-aftrekbare kosten.

Als de boekwaarde van de activa en de verplichtingen voor de financiële verslaggeving afwijkt van de fiscale boekwaarde, is sprake van tijdelijke verschillen. Voor alle belastbare tijdelijke verschillen wordt een uitgestelde belastingverplichting opgenomen. Voor alle verrekenbare tijdelijke verschillen wordt een uitgestelde belastingvordering opgenomen, voor zover het waarschijnlijk is dat er voldoende fiscale winst beschikbaar zal zijn voor toekomstige verrekening. Hiertoe zijn door de vennootschap aannames gedaan over de toekomstige fiscale winsten en het moment van realisatie van de tijdelijke verschillen.

De uitgestelde belastingverplichtingen en -vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Bij de waardering worden de belastingtarieven gehanteerd die naar verwachting van toepassing zullen zijn op de periode waarin realisatie zal plaatsvinden op basis van de belastingtarieven en de belastingwetgeving waarvan het wetgevingsproces materieel is afgerond op balansdatum. De uit eventuele tariefswijziging van de vennootschapsbelasting voortvloeiende mutaties worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening, met uitzondering van de mutaties die oorspronkelijk rechtstreeks zijn verwerkt in het eigen vermogen. Deze mutaties worden rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt.

(Uitgestelde) belastingvorderingen en -verplichtingen worden gesaldeerd indien:

- een wettelijk afdwingbaar recht bestaat om de belastingvorderingen en -verplichtingen te salderen en de vorderingen en verplichtingen samenhangen met door dezelfde belastingautoriteit opgelegde winstbelasting aan dezelfde belasting verschuldigde entiteit; en/of;
- op verschillende belasting verschuldigde entiteiten die voornemens zijn de belastingvorderingen en -verplichtingen te salderen of waarvan de belastingvorderingen en -verplichtingen gelijktijdig worden gerealiseerd.

Tussen N.V. Nederlandse Gasunie en haar Nederlandse 100%-groepsmaatschappijen bestaat een fiscale eenheid voor de Nederlandse vennootschapsbelasting. Tussen Gasunie Deutschland GmbH & Co. KG (Gasunie Deutschland) en haar Duitse 100%-groepsmaatschappijen bestaat een fiscale eenheid voor de Duitse vennootschapsbelastingen.

Financiële informatie per segment

Informatie over de bedrijfsactiviteiten waarover afzonderlijke financiële informatie beschikbaar is en waarvan de bedrijfsresultaten regelmatig worden beoordeeld door het management, dient per segment toegelicht te worden. De vennootschap heeft de onderstaande operationele segmenten gedefinieerd:

- Gasunie Transport Services
- Gasunie Deutschland
- Participations

Voor een nadere toelichting op de financiële informatie per segment wordt verwezen naar [noot 3 'Financiële informatie per segment'](#) van de nadere toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

De kasstroom uit operationele activiteiten wordt op basis van de indirecte methode bepaald, uitgaande van de netto-omzet in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen en soortgelijke tegoeden die zonder beperkingen en zonder significant risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

De vennootschap presenteert ontvangen en betaalde rente, ontvangen dividenden van joint ventures, geassocieerde deelnemingen en overige deelnemingen en betaalde vennootschapsbelasting als onderdeel van de kasstroom uit operationele activiteiten.

De verkrijgingsprijs van acquisities is opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, voor zover betaling in geld heeft plaatsgevonden. De in de geacquireerde deelneming of activiteiten aanwezige geldmiddelen zijn op de aankoopprijs in mindering gebracht.

Kasstromen uit afgeleide financiële instrumenten die worden verantwoord als cash flow hedge, worden in dezelfde categorie ingedeeld als de kasstromen uit de afgedekte posities.

Gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening.

Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening.

11 Nadere toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

1. Significante aangelegenheden en gebeurtenissen in 2021

COVID-19-pandemie

Als Europees energie infrastructuurbedrijf heeft Gasunie de gevolgen van de COVID-19-pandemie op de bedrijfsvoering en op de financiële positie continu bewaakt. De vennootschap heeft hierbij uiteenlopende scenario's overwogen die gedurende 2021 telkens zijn geactualiseerd aan de hand van de meeste recente informatie en ontwikkelingen. Er zijn aanvullende maatregelen genomen om de operationele bedrijfsvoering, waaronder onder meer de continuïteit van het gastransport en de gasopslag, veilig en betrouwbaar te kunnen blijven uitvoeren.

De financiële resultaten over 2021 en de balanspositie ultimo 2021 zijn niet significant nadelig beïnvloed door de pandemie. Er zijn geen belangrijke bedrijfsactiviteiten stopgezet en grote investeringsprojecten vonden – waar noodzakelijk met aanpassingen als gevolg van aangescherpte (veiligheids)richtlijnen – doorgang. Wel is de uitvoering van enkele belangrijke projecten vertraagd door de gevolgen van de pandemie.

De omzet en kosten van zowel de gereguleerde activiteiten als de niet-gereguleerde of van regulering vrijgestelde activiteiten wijken als gevolg van de pandemie niet substantieel af van het businessplan. Er hebben in 2021 geen aanpassingen plaatsgevonden in de verwerking van de verkoop-, inkoop- en leasecontracten. De bestaande contracten geven geen aanleiding tot het opnemen van additionele verplichtingen of voorzieningen in de balans.

De herfinancieringskalender is door de pandemie niet gewijzigd. Ook de liquiditeitspositie is goed, inclusief toegang tot de geld- en kapitaalmarkten. De vennootschap heeft geen beroep gedaan op de financiële noodmaatregelen die de overheden in Nederland en Duitsland hebben ingeroepen. De COVID-19-pandemie had geen belangrijke gevolgen voor de waardering van de handels- en overige vorderingen. Ook het dividendbeleid is niet gewijzigd.

De vennootschap heeft in het bijzonder onderzocht of de COVID-19-pandemie invloed heeft gehad op de transacties die worden verwerkt overeenkomstig de onderstaande verslaggevingsstandaarden:

- Omzetverantwoording
- Waardering van vaste activa
- Financiële instrumenten
- Leases
- Voorzieningen
- Belastingen

De vennootschap concludeert dat in 2021 – net als voor het boekjaar 2020 – de COVID-19-pandemie geen belangrijke gevolgen heeft gehad voor de toepassing van bovenstaande waarderingsgrondslagen. Voor het boekjaar 2022 verwacht de vennootschap eveneens geen belangrijke gevolgen voor de toepassing van bovenstaande waarderingsgrondslagen.

Ontwikkeling energiekosten

De vennootschap zag zich in 2021 geconfronteerd met sterk toenemende kosten voor de inkoop van gas en elektriciteit ten behoeve van eigen gebruik voor het gastransport, balanceeracties in het gastransportnetwerk en de interne en externe productie van stikstof voor de kwaliteitsconversie. De prijzen van gas en elektriciteit kenden een bijzonder grillig verloop, met name in de tweede helft van het boekjaar. Van de totale toename in de energiekosten in 2021 is een bedrag van ongeveer € 80 miljoen tot € 85 het gevolg van hogere prijzen voor energie. Onder de huidige regulering in Nederland en Duitsland geldt dat de kosten die samenhangen met prijsontwikkeling van de energiekosten gedeeltelijk worden nagecalculeerd en worden verrekend in de toekomstige tarieven.

Op 1 februari 2021 heeft de ACM het methodebesluit 2022-2026 voor groepsmaatschappij GTS gepubliceerd. Ten aanzien van de energiekosten van GTS wordt in het methodebesluit 2022-2026 geen nacalculatie op energieprijzen toegepast. De benadering van de ACM, waarbij het prijsrisico door GTS wordt gedragen, is naar de mening van GTS gebaseerd op een onjuist beeld van de energiekosten van GTS en de invloed die GTS hierop heeft en leidt tot onevenredige financiële risico's voor de vennootschap. GTS heeft op 10 december 2021 een beroepsschrift ingediend bij het CBb tegen het methodebesluit 2022-2026, onder meer ten aanzien van het aspect van de energiekosten. Het is op de opmaakdatum van de jaarrekening 2021 nog niet bekend wanneer het CBb de ingestelde beroepen inhoudelijk behandelt.

Meer informatie over de gevolgen van de energieprijzontwikkeling op de waardering van het gastransportnetwerk is opgenomen in [noot 4 'Onderzoek naar bijzondere waardeverminderingen'](#).

Dividenduitkering

De vennootschap heeft in 2021 € 262,3 miljoen (boekjaar 2020: € 288,4 miljoen) dividend uitgekeerd aan haar enige aandeelhouder, de Staat der Nederlanden. Het betrof de resultaatbestemming over het boekjaar 2020, overeenkomstig het besluit van de algemene vergadering van 29 maart 2021. Nadere informatie hierover is opgenomen in [noot 44 'Onverdeeld resultaat'](#).

2. Bedrijfscombinaties en nieuwe entiteiten

In 2021 vonden geen bedrijfscombinaties plaats (2020: acquisitie ZEBRA gasleiding en de EHD-netten). Wel zijn in 2021 een aantal nieuwe entiteiten opgericht met als doel het verder vormgeven van de energietransitie. Deze nieuwe entiteiten richten zich onder andere op het ontwikkelen van CCS, warmte en waterstof activiteiten.

De oprichting van deze entiteiten had geen significante invloed op het geconsolideerde resultaat en de geconsolideerde kasstromen over 2021 of het geconsolideerde vermogen ultimo 2021 en is om die reden niet nader toegelicht in deze jaarrekening. De nieuw opgerichte entiteiten zijn opgenomen in [noot 55 'Overzicht groepsmaatschappijen en deelnemingen'](#).

3. Financiële informatie per segment

De financiële informatie wordt gesegmenteerd naar de activiteiten van de vennootschap. De operationele segmenten weerspiegelen de managementstructuur. De vennootschap onderscheidt de volgende segmenten:

- **Gasunie Transport Services**

Dit segment beslaat het netbeheer in Nederland en is verantwoordelijk voor de aansturing van het gastransport, de ontwikkeling van het netwerk en de bijbehorende installaties en het bevorderen van de marktwerking.

- **Gasunie Deutschland**

Dit segment beslaat het netbeheer in Duitsland en is verantwoordelijk voor de aansturing van het gastransport, de ontwikkeling van het netwerk en de bijbehorende installaties en het bevorderen van de marktwerking.

- **Participations**

Dit segment richt zich op het ontwikkelen van projecten ten behoeve van de energietransitie, het optimaal benutten van de bestaande deelnemingen en het faciliteren van de komst van nieuwe gasstromen naar Noordwest-Europa via LNG-aanvoer en lange afstandspijpleidingen. Onder dit segment vallen ook een aantal samenwerkingsverbanden voor pijpleidingen die het Gasunie-transportnet verbinden met buitenlandse markten.

De grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling van de segmenten zijn gelijk aan de grondslagen zoals gehanteerd bij het opstellen van deze geconsolideerde jaarrekening. De activa, opbrengsten en resultaten van een segment omvatten zowel posten die rechtstreeks tot dat segment behoren als posten die redelijkerwijs aan dat segment kunnen worden toegerekend. Omdat de financiering van de vennootschap overwegend op concernniveau plaatsvindt, vindt geen segmentering van de passiva plaats en wordt hierover daarom niet separaat gerapporteerd. Transacties tussen bedrijven die toebehoren aan de segmenten worden verricht tegen een zakelijke grondslag. In de financiële informatie per segment worden transacties tussen segmenten geëlimineerd.

Opbrengsten en resultaat per segment

De informatie over de opbrengsten en het resultaat per segment is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	Net to-omzet		Resultaat	
	2021	2020	2021	2020
Segmenten				
- Gasunie Transport Services	965,6	945,7	260,1	651,7
- Gasunie Deutschland	298,8	310,9	138,5	166,8
- Participations	167,9	151,9	16,5	40,2
Inter-segment eliminatie	-46,0	-36,3	-	-
Segmententotaal	1.386,3	1.372,2	415,1	858,7
Saldo van niet-gealloceerde financiële baten en lasten en resultaat uit deelnemingen			4,8	-5,5
Resultaat vóór belastingen			419,9	853,2
Belastingen			-109,2	-253,5
Opbrengsten en resultaat na belastingen	1.386,3	1.372,2	310,7	599,7

Gedurende 2021 heeft het segment Gasunie Transport Services voor € 16,9 miljoen (2020: € 8,9 miljoen), het segment Gasunie Deutschland voor € 0,4 miljoen (2020: € 0,1 miljoen) en het segment Participations voor € 28,7 miljoen (2020: € 27,3 miljoen) aan inter-segment diensten geleverd.

Activa per segment

De informatie over de activa per segment is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>		Activa
	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Segmenten		
- Gasunie Transport Services	6.591,9	6.898,7
- Gasunie Deutschland	1.644,0	1.587,9
- Participations	1.641,3	1.389,4
Segmententotaal	9.877,2	9.876,0
Niet-gealloceerde activa	602,6	510,0
Totaal activa	10.479,8	10.386,0

Als gevolg van de splitsing van GTS B.V. is ultimo 2021 een bedrag van € 243,9 miljoen aan activa overgegaan van het segment Gasunie Transport Services naar het segment Participations. Nadere informatie over de splitsing van GTS B.V. is opgenomen in [noot 38 'Financiële vaste activa'](#). Een nadere toelichting op de investeringen in de materiële vaste activa is opgenomen in [noot 5 'Materiële vaste activa'](#).

De gealloceerde activa omvat de materiële vaste activa, de investeringen in joint ventures en geassocieerde deelnemingen en de investeringen in de overige deelnemingen. De niet-gealloceerde activa bestaan uit de uitgestelde belastingvorderingen en de vlottende activa.

De investeringen in en de afschrijvingen van materiële vaste activa en de andere belangrijke niet-geldelijke posten zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>		Gasunie Transport Services	Gasunie Deutschland	Participations	Segmenten totaal
Investerings materiële vaste activa	2021	212,5	95,0	4,3	311,8
	2020	262,6	78,5	32,8	373,9
Afschrijvingen materiële vaste activa	2021	-265,8	-44,1	-37,5	-347,4
	2020	-241,8	-40,9	-35,7	-318,4
Andere belangrijke niet-geldelijke posten	2021	0,8	2,6	0,8	4,2
	2020	314,6	5,9	2,1	322,6

De andere belangrijke niet-geldelijke posten bestaan onder meer uit de mutaties in de personele- en overige voorzieningen, de resultaten op desinvesteringen en bepaalde kosten van de toegezegd-pensioen regeling. In 2020 werden de andere belangrijke niet-geldelijke posten van het segment Gasunie Transport Services significant beïnvloed door het positieve effect van een terugname van een eerder verantwoorde bijzondere waardevermindering van € 300,0 miljoen.

Activa per geografisch gebied

Het bepalen van de vaste activa per geografisch gebied vindt primair plaats aan de hand van het gebied waar de activiteiten plaatsvinden. De vennootschap onderscheidt twee geografische gebieden: Nederland en buiten Nederland.

De onderverdeling van de activa naar geografisch gebied is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>		Vaste activa
	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Nederland	7.470,4	7.522,0
Buiten Nederland	2.406,8	2.354,0
Totaal vaste activa	9.877,2	9.876,0

De in de tabel opgenomen vaste activa omvat de materiële vaste activa alsmede het aandeel in de joint ventures, de geassocieerde deelnemingen en de overige deelnemingen.

Informatie over joint ventures en geassocieerde deelnemingen

De segmentinformatie over joint ventures en geassocieerde deelnemingen is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>		Investeringen in joint ventures en geassocieerde deelnemingen		Aandeel in het vermogen van joint ventures en geassocieerde deelnemingen
	2021	2020	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Segmenten				
- Gasunie Transport Services	-	-	-	-
- Gasunie Deutschland	-	-	108,0	102,7
- Participations	19,9	14,7	176,5	139,0
Segmententotaal	19,9	14,7	284,5	241,7

De investeringen in joint ventures zien in 2021 met name toe op de deelnemingen Gate terminal en SKW.

<i>In miljoenen euro's</i>		Acquisities joint ventures en geassocieerde deelnemingen		Aandeel in resultaat joint ventures en geassocieerde deelnemingen
	2021	2020	2021	2020
Segmenten				
- Gasunie Transport Services	-	-	-	-
- Gasunie Deutschland	-	-	5,7	6,5
- Participations	-	-	23,6	24,5
Segmententotaal	-	-	29,3	31,0

Een nadere toelichting op de mutaties in joint ventures en geassocieerde deelnemingen is opgenomen in [noot 7 'Investerings in joint ventures'](#) en [noot 8 'Investerings in geassocieerde deelnemingen'](#).

4. Onderzoek naar bijzondere waardeverminderingen

Aan het eind van iedere verslaggevingsperiode onderzoekt de vennootschap of sprake is van gebeurtenissen of indicaties voor bijzondere waardeverminderingen van vaste activa. Zoals onder [noot 1 'Significante aangelegenheden en gebeurtenissen in 2021'](#) vermeld, geldt dat de COVID-19-pandemie – net als in 2020 – geen gevolgen heeft gehad voor de waardering van de vaste activa per 31 december 2021. Onderstaand volgt voor de belangrijkste kasstroomgenererende eenheden de verdere analyse.

Gastransportnetwerk Nederland

De waardering van het gastransportnetwerk in Nederland is mede afhankelijk van de geregleerde inkomsten van de onderneming. De vennootschap heeft begin 2021 de waardering van het gastransportnetwerk onderzocht naar aanleiding van het op 1 februari 2021 gepubliceerde Methodebesluit GTS 2022-2026. De uitkomsten van dat onderzoek hebben geleid tot een terugname van een eerder verantwoorde bijzondere waardevermindering van € 300,0 miljoen, die reeds is verwerkt in de jaarrekening 2020. De terugname was met name het gevolg van een lagere IFRS-disconteringsvoet na belastingen. Bij het waarderingsonderzoek zijn verder belangrijkste aannames en veronderstellingen gedaan inzake de bepaling van de statische efficiency (de mate van efficiëntie van GTS in relatie tot andere Europese netbeheerders) na de reguleringsperiode 2022-2026 en de kapitaalkostenvergoeding voor de reguleringsperiode 2022-2026. Ten aanzien van de voornoemde aannames en veronderstellingen zijn in 2021 geen nieuwe inzichten verkregen, die relevant zijn voor het opmaken van de jaarrekening 2021.

Begin 2021 is zowel door Gasunie's groepsmaatschappij GTS B.V. als door marktpartijen een pro forma beroep ingesteld tegen het methodebesluit bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb). Verdere inhoudelijke detaillering van de beroepsgronden heeft in december 2021 plaatsgevonden door middel van het indienen van een beroepsschrift bij het CBb. De bezwaren van GTS zien toe op robuustheid van het benchmark-onderzoek, waaronder de (wijze van) bepaling van de statische efficiëntie, de (wijze van) bepaling van het geregleerde rendement en het regime van nacalculatie van de inkoopkosten voor energie. Het is op de opmaakdatum van de jaarrekening 2021 nog niet bekend wanneer het CBb de ingestelde beroepen inhoudelijk behandelt.

Ten aanzien van de ontwikkelingen in de energiekosten geldt dat deze kosten voor het boekjaar 2021 in Nederland gedeeltelijk worden nagecalculeerd en worden verrekend in de toekomstige tarieven. Hoewel de uitkomst van het ingestelde beroep bij het CBb voor de periode 2022-2026 nog niet definitief is, heeft de vennootschap geconcludeerd dat de gestegen energieprijzen in de tweede helft van 2021 geen indicatie zijn voor een bijzondere waardevermindering van het gastransportnetwerk per 31 december 2021. Hierbij is ook in overweging genomen dat de energieprijzen niet goed voorspelbaar zijn en ultimo 2021 beïnvloed worden door diverse nationale en Europese factoren, zoals het hersteltempo van de economie, de vulgraden van gasbergingen en diverse geopolitieke ontwikkelingen.

Uit de beoordeling door de vennootschap blijken verder geen andere gebeurtenissen of indicaties voor een bijzondere waardevermindering van het gastransportnetwerk in Nederland per 31 december 2021.

Gastransportnetwerk Duitsland

De waardering van het gastransportnet in Duitsland is mede afhankelijk van de gereguleerde inkomsten van de onderneming. In 2019 is door het Duitse ministerie van Economische Zaken een wetgevingsonderzoek gestart naar onder meer een wijziging van de regeling voor investeringsvergoedingen. Sindsdien is onderzocht of het huidige reguleringskader op dit punt gewijzigd moet worden, met als doel het versnellen van investeringen die mede nodig zijn voor de energietransitie. De wijzigingen moeten er toe leiden dat geplande en goedgekeurde investeringen sneller in gebruik worden genomen.

Op 25 juni 2021 heeft de Duitse Bondsraad nieuwe wetgeving (de 'AregV Novelle') goedgekeurd. Een belangrijke wijziging is dat met ingang van de nieuwe reguleringsperiode op 1 januari 2023, het bestaande regime van investeringsvergoedingen wordt afgeschaft. Gelijktijdig vervalt echter ook de verplichting om historische geaccumuleerde investeringsvergoedingen terug te betalen. Daarnaast vindt een wijziging plaats in de bepaling van de kapitaalkostenvergoeding voor overige investeringen. Voor de periode tot 2028 geldt een overgangsregime.

De vennootschap heeft onderzocht of de AregV Novelle een indicatie kan zijn voor een bijzondere waardevermindering van het gastransportnetwerk. Uit analyse door de vennootschap blijkt dat – onder meer vanwege de overgangsmaatregelen – het effect van het wegvallen van de investeringsvergoedingen en het invoeren van een kapitaalkostenvergelijkingsmodel grotendeels wordt gecompenseerd door het kwijtschelden van de terugbetalingsverplichting van de historisch geaccumuleerde investeringsvergoedingen.

Op grond hiervan komt de vennootschap tot de conclusie dat de invoering van de AregV Novelle geen indicatie is voor een bijzondere waardevermindering van het gastransportnetwerk in Duitsland per 31 december 2021.

Ten aanzien van de ontwikkelingen in de energiekosten in 2021 geldt dat deze kosten in Duitsland, voorzover deze kosten toezien op het gastransport en de bijbehorende activiteiten, volledig nagecalculeerd worden en worden verrekend in de toekomstige tarieven. Verder is hierbij in overweging genomen dat de energieprijzen niet goed voorspelbaar zijn en ultimo 2021 beïnvloed worden door diverse nationale en Europese factoren, zoals het hersteltempo van de economie, de vulgraden van gasbergingen en diverse geopolitieke ontwikkelingen. De vennootschap heeft geconcludeerd dat de gestegen energiekosten geen indicatie zijn voor een bijzondere waardevermindering van het gastransportnetwerk in Duitsland per 31 december 2021.

Uit de beoordeling door de vennootschap blijken verder geen andere gebeurtenissen of indicaties voor een bijzondere waardevermindering van het gastransportnetwerk in Duitsland per 31 december 2021.

Gastransportnetwerk BBL Company

Uit de beoordeling door de vennootschap blijken geen gebeurtenissen of indicaties voor een bijzondere waardevermindering van het gastransportsysteem van BBL Company per 31 december 2021.

Ondergrondse gasopslag EnergyStock

Uit de beoordeling door de vennootschap blijken geen gebeurtenissen of indicaties voor een bijzondere waardevermindering van de EnergyStock gasopslag per 31 december 2021.

Overige materiële en financiële vaste activa

Uit de beoordeling door de vennootschap blijken geen gebeurtenissen of indicaties voor een bijzondere waardevermindering van de overige materiële en financiële vaste activa per 31 december 2021.

5. Materiële vaste activa

De mutaties in de materiële vaste activa in 2021 zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	Boekwaarde per 1 jan. 2021	Aquisities	Investe- ringen	Desinveste- ringen	Afschrij- vingen	Terugname bijzondere waarde- vermindering	Boekwaarde per 31 dec. 2021
Bedrijfsgebouwen en terreinen	141,8	-	3,6	-1,8	-9,4	-	134,2
Compressorstations	796,2	-	25,2	-0,3	-57,9	-	763,2
Installaties	963,1	-	24,0	-0,8	-62,6	-	923,7
Hoofdtransportleidingen c.a.	4.917,2	-	127,0	-5,6	-114,7	-	4.923,9
Regionale transportleidingen c.a.	922,5	-	25,0	-0,8	-29,7	-	917,0
Ondergrondse gasopslag	422,1	-	47,8	-1,8	-28,3	-	439,8
Andere vaste bedrijfsmiddelen	259,9	-	36,3	-0,8	-36,1	-	259,3
Gebruiksrecht activa	98,0	-	12,4	-	-8,7	-	101,7
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	604,2	-	10,5	-	-	-	614,7
Totaal voor boekjaar 2021	9.125,0	-	311,8	-11,9	-347,4	-	9.077,5

De investeringen hadden in Nederland voornamelijk betrekking op de bouw van de nieuwe stikstoffabriek en de ombouw van bepaalde afnemers van hoog- naar laagcalorisch gas. In Duitsland betreft het de realisatie van een aardgasleiding naar de autofabrieken van Volkswagen in Wolfsburg en de ontwikkeling van fase 2 van de EUGAL-pijpleiding, die op 1 april 2021 in gebruik is genomen. De kolom investeringen bevat ook de overboekingen van de vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering naar de andere activacategorieën voor de activa die gedurende 2021 in gebruik zijn genomen.

Onder de materiële vaste activa is ultimo 2021 een bedrag van € 101,7 miljoen (ultimo 2020: € 98,0 miljoen) begrepen inzake gebruiksrecht activa. De vennootschap heeft het economische, maar niet het juridische eigendom van deze gebruiksrecht activa. Nadere informatie over de bijbehorende leaseverplichtingen is opgenomen in noot 17 'Leaseverplichtingen'.

De mutaties in de bij de leases behorende gebruiksrecht activa in 2021 zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	Boekwaarde per 1 jan. 2021	Investerings	Desinveste- ringen	Afschrijvingen	Boekwaarde per 31 dec. 2021
Bedrijfsgebouwen en terreinen	91,3	3,5	-	-5,8	89,0
Regionale transportleidingen c.a.	0,1	7,0	-	-0,2	6,9
Andere vaste bedrijfsmiddelen	6,6	1,9	-	-2,7	5,8
Totaal voor boekjaar 2021	98,0	12,4	-	-8,7	101,7

De mutaties in de materiële vaste activa in 2020 zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	Boekwaarde per 1 jan. 2020	Aquisities	Investerings	Desinveste- ringen	Afschrijvingen	Terugname bijzondere waarde- vermindering	Boekwaarde per 31 dec. 2020
Bedrijfsgebouwen en terreinen	140,4	-	3,4	-0,2	-7,8	6,0	141,8
Compressorstations	796,3	-	18,5	-2,3	-46,6	30,3	796,2
Installaties	942,7	0,6	48,2	-3,5	-60,6	35,7	963,1
Hoofdtransportleidingen c.a.	4.806,0	10,7	19,6	-0,3	-105,8	187,0	4.917,2
Regionale transportleidingen c.a.	882,0	-	30,6	-1,0	-25,8	36,7	922,5
Ondergrondse gasopslag	448,1	-	1,8	-1,1	-26,7	-	422,1
Andere vaste bedrijfsmiddelen	278,1	0,2	14,1	-0,1	-36,7	4,3	259,9
Gebruiksrecht activa	95,5	-	10,9	-	-8,4	-	98,0
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	377,4	-	226,8	-	-	-	604,2
Totaal voor boekjaar 2020	8.766,5	11,5	373,9	-8,5	-318,4	300,0	9.125,0

De bedragen die in 2020 zijn vermeld onder acquisities hadden betrekking op de overname van de ZEBRA-gasleiding en de EHD-netten.

De mutaties in de bij de leases behorende gebruiksrecht activa in 2020 zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	Boekwaarde per 1 jan. 2020	Investeringen	Desinveste- ringen	Afschrijvingen	Boekwaarde per 31 dec. 2020
Bedrijfsgebouwen en terreinen	88,6	8,1	-	-5,4	91,3
Regionale transportleidingen c.a.	0,5	-	-	-0,4	0,1
Andere vaste bedrijfsmiddelen	6,4	2,8	-	-2,6	6,6
Totaal voor boekjaar 2020	95,5	10,9	-	-8,4	98,0

De aanschafwaardes en de cumulatieve afschrijvingen van de materiële vaste activa zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	Aanschafwaarde * per 31 dec. 2021	Cumulatieve afschrijvingen ** per 31 dec. 2021	Aanschafwaarde * per 31 dec. 2020	Cumulatieve afschrijvingen ** per 31 dec. 2020
Bedrijfsgebouwen en terreinen	262,7	-128,5	264,3	-122,5
Compressorstations	1.850,7	-1.087,5	1.826,5	-1.030,3
Installaties	2.530,6	-1.606,9	2.512,7	-1.549,6
Hoofdtransportleidingen c.a.	9.900,8	-4.976,9	9.788,4	-4.871,2
Regionale transportleidingen c.a.	1.734,3	-817,3	1.714,6	-792,1
Ondergrondse gasopslag	651,2	-211,4	605,1	-183,0
Andere vaste bedrijfsmiddelen	739,6	-480,3	714,2	-454,3
Gebruiksrecht activa	126,4	-24,7	114,0	-16,0
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	614,7	-	604,2	-
Totaal	18.411,0	-9.333,5	18.144,0	-9.019,0

* Inclusief herwaardering van materiële vaste activa bij de transitie naar IFRS in 2005 (veronderstelde kostprijs)

** inclusief gecumuleerde bijzondere waardeverminderingen en terugnames daarvan

Afschrijvingstermijnen

Bij het bepalen van de relevante afschrijvingstermijnen hanteert de vennootschap aannames en veronderstellingen. De vennootschap heeft geconcludeerd dat ultimo 2021 geen aanleiding bestond om de huidige afschrijvingstermijnen te herzien.

De activa van de vennootschap bestaat voor een groot deel uit gereguleerde activa. Onder het systeem van regulering in Nederland en Duitsland mag de vennootschap de investeringen in de materiële vaste activa terugverdienen. De toezichthouders voor de gereguleerde netten in Nederland (ACM) en Duitsland (BNetzA) bepalen hiervoor de gereguleerde afschrijvingstermijnen. In het voor het boekjaar 2021 van toepassing zijnde methodebesluit voor GTS, als ook in het methodebesluit GTS 2022-2026, gaat de ACM – mede op basis van door haar uitgevoerde studies naar de energietransitie – nog steeds uit van een lange afschrijvingshorizon (oplopend tot 55 jaar voor transportleidingen) voor het gastransportnetwerk. Voor het Duitse gastransportnetwerk geldt ultimo 2021 een vergelijkbare situatie voor wat betreft de door de toezichthouder veronderstelde levensduur van het gastransportnetwerk. De vennootschap heeft de zienswijze van de toezichthouders overwogen bij het bepalen van de afschrijvingstermijnen onder IFRS.

Mochten de toezichthouders in Nederland en Duitsland op termijn besluiten om de gereguleerde afschrijvingstermijnen aan te passen, bijvoorbeeld naar aanleiding van meer concrete ontwikkelingen rondom de uitfasering van het aardgastransport, dan neemt de vennootschap deze ontwikkeling opnieuw mee in de bepaling van de afschrijvingstermijnen onder IFRS. Dit kan in voorkomende gevallen leiden tot het verkorten of het verlengen van de afschrijvingstermijnen, waardoor de afschrijvingslasten onder IFRS wijzigen. Overigens zal dit in de praktijk overwegend invloed hebben op de afschrijving van de hoofd- en regionale transportleidingen, omdat de andere activa relatief gezien veelal een kortere (technische) levensduur hebben.

Een andere belangrijke overweging bij het bepalen van de afschrijvingstermijnen onder IFRS betreft de eigen zienswijze van de vennootschap op de energietransitie en de aangescherpte milieu- en klimaatdoelstellingen. Dit geldt zowel voor de gereguleerde als de niet gereguleerde (transport gerelateerde) activa.

De vennootschap heeft net als de ACM en BNetzA de visie dat het bestaande gastransportnetwerk nog tot op de (middel)lange termijn benodigd is voor het transport van aardgas.

De vennootschap houdt daarnaast echter ook rekening met de mogelijkheid dat de bestaande gastransportinfrastructuur op termijn gefaseerd ingezet kan worden voor het transport van alternatieve energiedragers, zoals waterstof. Met de recente politieke besluitvormingen in Nederland op het gebied van waterstof, warmte en CO₂ en een nieuw kabinet dat sterk inzet op klimaat, wordt deze langetermijnvisie steeds concreter en naar verwachting in de komende jaren verder uitgewerkt. De recent aangetreden Duitse regering werkt eveneens aan plannen op het gebied van klimaat, waarbij naar verwachting ook voor waterstof(transport) een belangrijke rol is weggelegd. De vennootschap evalueert ook periodiek de gevolgen van deze ontwikkelingen op de afschrijvingstermijnen onder IFRS.

Tot slot overweegt de vennootschap in zijn periodieke beoordeling van de afschrijvingstermijnen of sprake is van activa die op middellange termijn niet meer dienstbaar is aan het gastransport. In die specifieke gevallen kan de vennootschap aanpassingen doorvoeren in de afschrijvingstermijnen van bepaalde activa. Door de voorziene sluiting van het Groningenveld en een toenemende import uit buitenlandse bronnen, veranderen de gasstromen en daarmee de inzet van bepaalde onderdelen van de gasinfrastructuur (zoals compressorstations en aanverwante componenten en overige activa) op specifieke locaties. Deze installaties zijn reeds of zouden in de nabije toekomst tijdelijk buitengebruik gesteld kunnen worden en worden in die gevallen versneld afgeschreven tot het moment van buitengebruikstelling. Bij de wijze van technisch buitengebruik stellen wordt rekening gehouden met de mogelijkheid om de installaties op termijn toch weer in gebruik te nemen, mocht een alternatieve aanwending worden voorzien op het gebied van waterstof, warmte en CO₂. De installaties worden daarom niet gesaneerd, maar duurzaam geconserveerd.

Voor de overige gereguleerde en de niet-gereguleerde activa, waaronder voornamelijk de ondergrondse gasopslag, geldt dat de vennootschap geen aanwijzingen heeft dat de verwachte gebruiksduur korter is dan de huidige afschrijvingstermijn. Voor deze activa geldt overigens wederom een aanzienlijk kortere afschrijvingstermijn, die veelal is gebaseerd op de kortere technische levensduur.

De afschrijvingstermijnen van de belangrijkste activa categorieën zijn als volgt:

Terreinen	geen afschrijving
Bedrijfsgebouwen	50 jaar
Compressorstations	30 jaar
Installaties	30 jaar
Hoofdtransportleidingen c.a.	tot 2070
Regionale transportleidingen c.a.	tot 2070
Ondergrondse gasopslag	tot 2035
Andere vaste bedrijfsmiddelen	5-20 jaar
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	geen afschrijving

Gebruiksrecht activa worden afgeschreven overeenkomstig de bovenstaande categorieën, waarbij voor gehuurde terreinen geldt dat deze worden afgeschreven overeenkomstig de levensduur van actief waarmee de huur van het terrein verband houdt. Op terreinen, gas- en stikstofvoorraden en activa in aanbouw wordt niet afgeschreven.

6. Investeringen in joint operations

De vennootschap heeft rechtstreeks dan wel indirect belangen in de volgende joint operations:

Naam van de vennootschap	Zetel		Financieel belang op
		31 dec. 2021	31 dec. 2020
Ambigo V.O.F.	Groningen	-	46,7%
BBL Company V.O.F.	Groningen	60,0%	60,0%
EUGAL BTG	Kassel, Duitsland	16,5%	16,5%

Ambigo

In januari 2021 is het samenwerkingsverband Ambigo V.O.F. beëindigd. In de entiteit vonden geen operationele activiteiten meer plaats. Aansluitend op de liquidatie van Ambigo V.O.F. is in juni 2021 eveneens Gasunie Ambigo B.V. geliquideerd. Beide liquidaties hadden geen belangrijke financiële gevolgen voor de vennootschap.

BBL Company

BBL Company is opgericht in 2004 en exploiteert sinds 2006 een gaspijpleiding tussen Balgzand in Nederland en Bacton in het Verenigd Koninkrijk. Gasunie heeft een 60% financieel belang in het samenwerkingsverband BBL Company. De andere vennoten, Fluxys en Uniper, houden ieder 20% van het belang in het samenwerkingsverband. Op grond van de overeenkomsten tussen de vennoten van BBL Company moeten significante besluiten genomen worden met een meerderheid van 80%. Gasunie heeft daardoor geen overheersende zeggenschap. Verder wordt in Nederland een V.O.F.-structuur gezien als een transparante structuur, waarbij de partners een belang in de activa en de verplichtingen van de V.O.F. hebben. De juridische en economische realiteit van BBL Company is daardoor vergelijkbaar met die van een joint operation.

EUGAL

Gasunie Deutschland heeft in 2017 een belang van 16,5% verworven in het samenwerkingsverband dat het EUGAL-pijpleidingproject realiseert. EUGAL staat voor Europäische Gas-Anbindungsleitung. De overige belangen worden gehouden door de Duitse gastransportnetbeheerders Gascade, ONTRAS en Fluxys. Op basis van de samenwerkingsovereenkomst is sprake van gezamenlijke zeggenschap. De EUGAL-pijpleiding beslaat een traject van circa 485 kilometer van Greifswald aan de Duitse Oostzee naar het zuiden van Saksen en van daar naar de Tsjechische grens. Gascade houdt een 50,5% financieel belang in het project en is verantwoordelijk voor de bouw en het beheer van de leiding. Fase 1 van de EUGAL-pijpleiding is per 1 januari 2020 operationeel. De tweede pijpleiding is vanaf april 2021 operationeel.

7. Investerings in joint ventures

De vennootschap heeft rechtstreeks dan wel indirect belangen in de volgende joint ventures:

Naam van de vennootschap	Zetel	31 dec. 2021	Financieel belang op 31 dec. 2020
Biogas Netwerk Twente B.V.	Almelo	50,0%	50,0%
Demonstratie Faciliteit Super Kritische Water Vergassing (SKW) Alkmaar B.V.	Alkmaar	35,0%	50,0%
DEUDAN - Deutsch/Dänische Erdgastransport GmbH	Handewitt, Duitsland	75,0%	75,0%
DEUDAN - Deutsch/Dänische Erdgastransport GmbH & Co. KG	Handewitt, Duitsland	33,4%	33,4%
Gate terminal C.V.	Rotterdam	50,0%	50,0%
Gate terminal Management B.V.	Rotterdam	50,0%	50,0%
German LNG Terminal GmbH	Hamburg, Duitsland	33,3%	33,3%
NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale	Emstek/Schneiderkrug, Duitsland	50,0%	50,0%
NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale & Co. KG	Emstek/Schneiderkrug, Duitsland	44,1%	44,1%
Porthos System Operator B.V. (1)	Rotterdam	50,0%	-
Porthos Offshore Transport and Storage GP B.V. (1)	Rotterdam	50,0%	-
Porthos CO ₂ Transport and Storage GP B.V. (2)	Rotterdam	33,3%	33,3%
Porthos Onshore Transport GP B.V. (1)	Rotterdam	50,0%	-
Porthos Offshore Transport C.V. (1)	Rotterdam	50,0%	-
Porthos CO ₂ Transport and Storage C.V. (3)	Rotterdam	33,3%	33,3%
Porthos Onshore Transport C.V. (1)	Rotterdam	50,0%	-

1 Nieuw opgericht in 2021

2 Voorheen Porthos Development Management GP B.V.

3 Voorheen Porthos Development C.V.

Biogas Netwerk Twente

Biogas Netwerk Twente is een samenwerkingsverband met Cogas met als doel de aanleg en het beheer van leidingen en daarmee verbonden hulpmiddelen en de aanleg, het onderhoud en het ter beschikking stellen van installaties ten behoeve van biogas-invoeding in het gastransportnetwerk. Het aandeel van Gasunie in de stemrechten is 50%. Op basis van de samenwerkingsovereenkomst is sprake van gezamenlijke zeggenschap.

Demonstratiefaciliteit SKW

In 2017 hebben SCW Systems en Gasunie Demonstratiefaciliteit SKW Alkmaar opgericht. Het betreft een samenwerkingsverband met betrekking tot de realisatie van installaties ten behoeve van biogas-invoeding in het gastransportnetwerk door middel van superkritische watervergassing (SKW).

Doel van het samenwerkingsverband is een demonstratiefaciliteit te realiseren om in de komende jaren de robuuste werking van de nieuwe technologie op industriële schaal aan te tonen. Ultimo 2021 is het financiële belang van Gasunie teruggebracht tot 35%. Op basis van de samenwerkingsovereenkomsten is evenwel sprake van gezamenlijke zeggenschap.

DEUDAN

DEUDAN ('Deutsch/Dänische Erdgastransport') exploiteert een gaspijpleiding in Duitsland tussen de Itzehoe-regio en de Duits / Deense grens in de regio Flensburg. De andere aandeelhouder is Open Grid Europe. Het financieel belang en de stemrecht van Gasunie Deutschland zijn verschillend in deze deelneming. Het financieel belang van Gasunie Deutschland in DEUDAN is 75%. Op basis van de overeenkomsten tussen de aandeelhouders hebben beide bedrijven echter gezamenlijke zeggenschap.

Gate terminal

Gate terminal is een samenwerkingsverband met Koninklijke Vopak met als doel het exploiteren van een LNG-terminal op de Maasvlakte. Gasunie heeft, net als Koninklijke Vopak, een 50% financieel belang in Gate terminal Management B.V. en Gate terminal C.V. Laatstgenoemde heeft een 100% financieel belang in Gate terminal B.V., de feitelijke operator van de LNG-terminal. Op basis van de overeenkomsten tussen de aandeelhouders hebben beide bedrijven gezamenlijke zeggenschap.

German LNG Terminal

German LNG Terminal is een samenwerkingsverband van Gasunie met Koninklijke Vopak en Oiltanking met als oogmerk het ontwikkelen van een LNG-terminal in Noord-Duitsland. Het economisch belang en het aandeel van Gasunie in de stemrechten van dit samenwerkingsverband is 33,3%. Op basis van de samenwerkingsovereenkomst is sprake van gezamenlijke zeggenschap. In 2021 is nog geen investeringsbesluit genomen, omdat nog geen afdoende zekerheid over de klantcontracten bestond. German LNG Terminal spant zich samen met de potentiële klanten en de Duitse overheid in om dit investeringsbesluit te realiseren.

NETRA

NETRA ('Norddeutsche Erdgas Transversale') beheert een netwerk bestaande uit ca. 350 km pijpleiding en twee compressorstations. De andere aandeelhouder in NETRA is Open Grid Europe. Gasunie Deutschland heeft een financieel belang van 44,1% in NETRA. Open Grid Europe houdt het resterende financieel belang van 55,9%. Het financieel belang en de stemrecht van Gasunie Deutschland zijn verschillend in deze deelneming. Op basis van de overeenkomsten tussen de aandeelhouders hebben beide bedrijven gezamenlijke zeggenschap.

Porthos

Porthos is een samenwerkingsverband tussen Gasunie, Energie Beheer Nederland (EBN) en Havenbedrijf Rotterdam. Porthos richt zich op het realiseren van opslag van CO₂ in lege gasvelden in de Noordzeebodem. Het project omvat de realisatie van een afvang-, opslag- en transportsysteem waarop diverse industrieën en bedrijven kunnen aansluiten. Gasunie brengt met name kennis in op het gebied van transport en opslag. Op basis van de overeenkomsten tussen de aandeelhouders hebben de partners gezamenlijke zeggenschap. Gasunie heeft een financieel belang van 33,3%-50%.

De mutaties in de joint ventures zijn geaggregeerd als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Stand per 1 januari	241,2	212,2
Investeringsen	19,9	14,7
Rechtstreekse eigen vermogen mutaties	11,4	5,7
Resultaat in joint ventures	29,3	31,0
Ontvangen dividend	-17,8	-22,4
Stand per 31 december	284,0	241,2

De investeringen in 2021 hebben voor € 9,8 miljoen betrekking op Gate terminal. Het restant van de investeringen ziet vooral toe op joint ventures die zich richten op het realiseren van infrastructuur voor de verdere ontwikkeling en integratie van alternatieve energiedragers. De rechtstreekse vermogensmutaties hebben betrekking op de herwaardering van het belang in Gate terminal als gevolg van de wijziging in de reële waarde van een cash flow hedge van Gate terminal. Gasunie heeft deze vermogensmutatie verwerkt in de niet-gerealiseerde resultaten.

Van de joint ventures heeft Gate terminal een materiële invloed op het vermogen en het resultaat van de vennootschap.

De informatie over de boekwaarde, het aandeel in de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten, het resultaat over het boekjaar en het ontvangen dividend uitgesplitst naar Gate terminal en overige joint ventures is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>		Gate terminal	Overige joint ventures	Totaal joint ventures
Boekwaarde per 31 december	2021	151,4	132,6	284,0
	2020	122,2	119,0	241,2
Aandeel in het resultaat na belastingen	2021	25,5	3,8	29,3
	2020	26,0	5,0	31,0
Aandeel in de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	2021	36,9	3,8	40,7
	2020	31,8	5,0	36,8
Ontvangen dividend in het boekjaar	2021	17,3	0,5	17,8
	2020	14,0	8,4	22,4

Vanwege de materiële invloed op het vermogen en het resultaat van Gasunie is ten aanzien van Gate terminal onderstaand nadere gedetailleerde informatie opgenomen.

Informatie over Gate terminal

De geconsolideerde financiële informatie van Gate terminal is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Vaste activa	883,0	958,5
<i>waarvan uitgestelde belastingvorderingen</i>	20,1	27,3
Vlottende activa	65,8	66,9
<i>waarvan belastingvorderingen</i>	2,1	1,6
<i>waarvan liquide middelen</i>	53,9	59,1
Langlopende schulden	-582,3	-709,7
<i>waarvan rentedragende leningen</i>	-387,6	-434,1
<i>waarvan afgeleide financiële instrumenten</i>	-79,1	-108,7
Kortlopende schulden	-63,7	-71,4
<i>waarvan kortlopende financieringsverplichtingen</i>	-47,5	-47,5
<i>waarvan belastingverplichtingen</i>	-0,9	-2,9
Netto investering	302,8	244,3
Aandeel Gasunie	50%	50%
Boekwaarde	151,4	122,2

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Opbrengsten	164,5	167,6
Totale lasten	-67,6	-66,6
<i>waarvan afschrijvingen</i>	42,3	-43,4
Financieringslasten	-28,5	-31,3
Belastingen	-17,5	-17,7
Resultaat na belastingen	50,9	52,0
Overige gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	22,8	11,6
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	73,7	63,6
Aandeel Gasunie	50%	50%
Aandeel Gasunie in de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	36,9	31,8

8. Investerings in geassocieerde deelnemingen

Ultimo 2021 omvatten de investeringen in geassocieerde deelnemingen alleen het belang in Trading Hub Europe.

Trading Hub Europe

In 2021 fuseerde GASPOOL Balancing Services GmbH (GASPOOL) met NetConnect Germany GmbH & Co. KG (NCG) tot Trading Hub Europe GmbH (THE). Gasunie had voorheen een belang van 20% in GASPOOL en heeft door de fusie een financieel belang in THE verkregen. De fusie vindt zijn oorsprong in gewijzigde regelgeving in Duitsland met het doel om tot één Duits marktgebied te komen. Met de fusie verdwenen op 1 oktober 2021 de afzonderlijke noordelijke en zuidelijke Duitse marktgebieden en is een gemeenschappelijk beheerd marktgebied gevormd met een enkele entry- en exitzone.

De fusie heeft geen belangrijke financiële gevolgen voor Gasunie. Het financiële belang van Gasunie in THE bedraagt € 0,5 miljoen. Dit is gelijk aan de waarde van het belang dat voorheen werd gehouden in GASPOOL. Op grond van de samenwerkingsovereenkomst hebben de elf aandeelhouders ieder een gelijk aandeel (van 9,09%) en kan Gasunie significante invloed op de relevante activiteiten van THE uitoefenen. Het belang in THE wordt daarom verantwoord als een geassocieerde deelneming met toepassing van de equity methode.

THE heeft geen materiële invloed op het vermogen en het resultaat van de vennootschap. Ultimo 2021 bedroeg het saldo van de uitstaande kortlopende lening aan THE € 10,0 miljoen (2020: € nihil). Dit bedrag is verantwoord onder de kortlopende vorderingen. De totale leningfaciliteit aan THE bedraagt € 25,0 miljoen. Nadere informatie hierover is opgenomen in [noot 12 'Handels- en overige vorderingen'](#).

Het totale aandeel van Gasunie in de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten van geassocieerde deelnemingen in 2021 is € nihil (2020: € nihil).

9. Overige deelnemingen

De overige deelnemingen zijn als volgt:

Naam van de vennootschap	Zetel	Financieel belang op	
		31 dec. 2021	31 dec. 2020
Energie Data Services Nederland (EDSN) B.V.	Arnhem	12,5%	12,5%
Nord Stream AG	Zug, Zwitserland	9,0%	9,0%
PRISMA European Capacity Platform GmbH	Leipzig, Duitsland	12,7%	12,7%
SCW Systems B.V.	Schoorl	5,5%	-

Energie Data Services Nederland (EDSN)

EDSN werkt samen met de regionale netbeheerders, TenneT en GTS aan de centrale marktfacilitering voor de energiesector. EDSN ontwikkelt en beheert onder meer ICT-infrastructuur voor de energiemarkt. EDSN is gevestigd te Arnhem. Op basis van de aandeelhoudersovereenkomsten heeft Gasunie geen invloed van betekenis in EDSN.

Nord Stream

Nord Stream exploiteert de twee gaspijpleidingen die onderdeel uitmaken van de Nord Stream 1-verbinding door de Baltische Zee van Rusland naar Duitsland. De deelneming in Nord Stream is verkregen in 2008. Op basis van de aandeelhoudersovereenkomsten heeft Gasunie geen invloed van betekenis in Nord Stream.

PRISMA European Capacity Platform

PRISMA is een Europees platform voor de verhandeling van transportcapaciteit. Gasunie biedt haar transportcapaciteit mede op dit platform aan. PRISMA is gevestigd te Leipzig, Duitsland. Op basis van de aandeelhoudersovereenkomsten heeft Gasunie geen invloed van betekenis in PRISMA.

SCW Systems

SCW Systems is samen met Gasunie aandeelhouder in Demonstratiefaciliteit SKW Alkmaar B.V. Het betreft een samenwerkingsverband met betrekking tot de realisatie van installaties ten behoeve van biogas-invoeding in het gastransportnetwerk door middel van superkritische watervergassing (SKW). Ultimo 2021 heeft Gasunie een belang van 5,5% verworven in SCW Systems. Op basis van de aandeelhoudersovereenkomsten heeft Gasunie geen invloed van betekenis in SCW Systems.

Toelichting reële waarde overige deelnemingen

De reële waarde van de overige deelnemingen bedraagt ultimo 2021 € 515,2 miljoen (ultimo 2020: € 509,3 miljoen). Van de totale mutatie is een bedrag van € 1,1 miljoen (2020: 5,7 miljoen) opgenomen in het totaalresultaat. Dit betreft de rechtstreekse vermogensmutaties. Het resultaat uit hoofde van dividenduitkeringen door Nord Stream bedroeg € 32,5 miljoen (2020: € 31,3 miljoen). PRISMA, EDSN en SCW Systems keerden geen dividend uit in 2021 (2020: idem).

De reële waarde waardering van de overige deelnemingen is gebaseerd op de contante waarde van de verwachte kasstromen. Dit betreft een reële waarde bepaling volgens niveau 3 (ultimo 2020: niveau 3). Gasunie hanteert bij het bepalen van de reële waarde van de voornoemde overige deelnemingen een disconteringsvoet die gebaseerd is op de risicovrije marktrente vermeerderd met krediet- en liquiditeitsopslagen. Deze varieert tussen 3-6% na belastingen, afhankelijk van het risicoprofiel van de betreffende deelneming.

De waardering van de deelname in Nord Stream wordt gebaseerd op de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een calculatiemodel van Nord Stream, dat jaarlijks wordt geactualiseerd aan de hand van het meest recente businessplan. Dit model wordt ter beoordeling en goedkeuring voorgelegd aan de aandeelhouders van Nord Stream, waaronder Gasunie. Additioneel wordt het model door Gasunie periodiek getoetst aan de hand van de periodieke financiële rapportages van Nord Stream. De verwachte kasstromen zijn mede gebaseerd op contractueel gemaakte afspraken. Als de disconteringsvoet wijzigt met 0,5%-punt, dan leidt dit indicatief (onder overige gelijkblijvende omstandigheden) tot een wijziging in de reële waarde van € 17,0 miljoen (ultimo 2020: € 20,0 miljoen).

Voor de belangen in PRISMA, EDSN en SCW Systems geldt dat, mede vanwege hun geringe omvang, is verondersteld dat de boekwaarde een benadering is van de reële waarde. Voor deze belangen is geen reële waarde berekening en gevoeligheidsanalyse opgenomen in de jaarrekening.

10. Uitgestelde belastingvorderingen

De tijdelijke verschillen tussen de waardering van de activa en de passiva voor de financiële verslaggeving en de fiscale waardering geven aanleiding tot het opnemen van uitgestelde belastingvorderingen. Er is geen sprake van geactiveerde voorwaartse verliesverrekeningen.

De tijdelijke verschillen betreffen de fiscale verwerking van de door de Staat der Nederlanden betaalde koopsom, de verschillen uit hoofde van waardering van materiële vaste activa en overige tijdelijke verschillen. Het eerstgenoemde verschil is ontstaan bij de splitsing van Gasunie in 2005 in een transport- en een handelsbedrijf. Destijds heeft, in fiscale zin, een informele kapitaalstorting in de vennootschap plaatsgevonden door de Staat der Nederlanden. Onder IFRS is deze fiscale koopsom niet door Gasunie geactiveerd. Door deze verwerking van de koopsom heeft Gasunie een additioneel fiscaal afschrijvingspotentieel verkregen, waarvoor een uitgestelde belastingvordering is opgenomen.

Het tijdelijke verschil ingevolge de waardering van de materiële vaste activa is voornamelijk het resultaat van de eenmalige herwaardering van materiële vaste activa bij de splitsing van Gasunie in 2005 en de aansluitende transitie naar IFRS. Daarnaast wijken de fiscale afschrijvingsprincipes in voorkomende gevallen af van de afschrijvingsprincipes onder IFRS (inclusief de verwerking van bijzondere waardeverminderingen en de terugnames daarvan). Ook hiervoor worden tijdelijke verschillen opgenomen in de balans. Per saldo leiden de tijdelijke verschillen inzake de materiële vaste activa tot een uitgestelde belastingverplichting.

De overige verschillen betreffen met name tijdelijke verschillen ingevolge personeelsbeloningen.

Bovenstaande uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen hebben betrekking op de fiscale eenheid voor de Nederlandse vennootschapsbelasting en voldoen aan de voorwaarden voor saldering van fiscale schulden. Daarom zijn de uitgestelde belastingen hier gesaldeerd weergegeven.

De mutaties in de uitgestelde belastingvorderingen in 2021 zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	Door de Staat betaalde koopsom	Materiële vaste activa	Overige	Totaal
Stand per 1 januari 2021	1.268,8	-1.003,7	2,3	267,4
Realisatie tijdelijke verschillen in winst-en-verliesrekening	-52,9	35,6	-	-17,3
Realisatie tijdelijke verschillen in Eigen Vermogen	-	-	-	-
Effect van aanpassing belastingtarieven in winst- en verliesrekening	-	-13,9	0,1	-13,8
Effect van aanpassing belastingtarieven in Eigen Vermogen	38,9	-17,1	-	21,8
Stand per 31 december 2021	1.254,8	-999,1	2,3	258,0

Van de uitgestelde belastingvordering heeft ultimo 2021 naar verwachting een bedrag van € 29,8 miljoen (ultimo 2020: € 29,6 miljoen) een looptijd van korter dan één jaar. Dit bedrag is niet afzonderlijk vermeld onder de vlottende activa.

Eind 2021 hebben de Tweede en Eerste Kamer het belastingplan 2022 aangenomen. Onderdeel van het belastingplan betreft de verhoging van het tarief voor de vennootschapsbelasting met ingang van 2022 naar 25,8%. Dit besluit heeft een significante invloed op de waardering van de uitgestelde belastingvordering van de vennootschap.

Omdat het uitgestelde belastingeffect van de fiscale verwerking van de door de Staat betaalde koopsom rechtstreeks is verwerkt in het eigen vermogen, wordt het effect van de wijzigingen in de toekomstige tarieven voor de vennootschapsbelasting eveneens rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen. In 2021 heeft dit geleid tot een opwaartse aanpassing van € 38,9 miljoen (2020: € 167,5 miljoen).

Ook het belastingeffect van de herwaardering van bepaalde materiële vaste activa is rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen van de vennootschap. Daarom is ook hier het effect van de wijzigingen in de toekomstige tarieven voor de vennootschapsbelasting rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen. In 2021 heeft dit geleid tot een aanpassing van -/- € 17,1 miljoen (2020: -/- € 68,0 miljoen).

De mutaties in de uitgestelde belastingvorderingen in 2020 zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	Door de Staat betaalde koopsom	Financiële instrumenten	Materiële vaste activa	Overige	Totaal
Stand per 1 januari 2020	1.154,2	-0,3	-831,6	0,8	323,1
Realisatie tijdelijke verschillen in winst-en-verliesrekening	-52,9	-	24,9	1,4	-26,6
Realisatie tijdelijke verschillen in Eigen Vermogen	-	0,3	-	-	0,3
Effect van aanpassing belastingtarieven in winst-en-verliesrekening	-	-	-54,0	0,1	-53,9
Effect van aanpassing belastingtarieven in Eigen Vermogen	167,5	-	-68,0	-	99,5
Effect van terugname bijzondere waardevermindering in winst-en-verliesrekening	-	-	-75,0	-	-75,0
Stand per 31 december 2020	1.268,8	-	-1.003,7	2,3	267,4

De mutaties in de uitgestelde belastingvorderingen in 2020 betroffen de reguliere mutaties alsmede de mutaties als gevolg van de herziening van de tarieven voor de vennootschapsbelasting. Ook heeft het terugnemen van een in het verleden verantwoorde bijzondere waardevermindering gevolgen gehad voor de waardering van de uitgestelde belastingvorderingen in 2020.

11. Voorraden

Voorraden hebben betrekking op artikelen die worden aangehouden voor regulier dagelijks onderhoud, voor eigen (toekomstige) investeringen en voor projecten die in opdracht van derden worden uitgevoerd.

De boekwaarde van de voorraden bedraagt ultimo 2021 € 49,7 miljoen (ultimo 2020: € 47,2 miljoen). In de waardering ultimo 2021 is reeds rekening gehouden met een afwaardering wegens incourantheid van € 13,3 miljoen (ultimo 2020: € 13,7 miljoen).

Het verloop van de voorziening voor incourantheid is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Stand per 1 januari	13,7	12,5
Toevoegingen ten laste van de winst-en-verliesrekening	0,4	3,5
Onttrekkingen ten laste van de voorziening	-0,5	-2,3
Vrijval ten gunste van van de winst-en-verliesrekening	-0,3	-
Stand per 31 december	13,7	13,7

12. Handels- en overige vorderingen

De handels- en overige vorderingen zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Handelsvorderingen	105,1	112,8
Vorderingen op joint ventures	33,7	11,0
Overige belastingen	31,1	23,2
Overige vorderingen en overlopende activa	58,7	26,6
Totaal handels- en overige vorderingen	228,6	173,6

De vorderingen op joint ventures en geassocieerde deelnemingen hebben met name betrekking op nog te verrekenen kosten en investeringen die Gasunie uitvoert ten behoeve van de joint ventures waarin wordt deelgenomen en op een leningfaciliteit die in 2021 is verstrekt aan Trading Hub Europe. Ultimo 2021 is een bedrag van € 10,0 miljoen (ultimo 2020: € nihil) opgenomen onder deze faciliteit. De faciliteit heeft een maximale omvang van € 25,0 miljoen en hangt samen met een tijdelijke additionele liquiditeitsbehoefte ten behoeve van balanceeracties, die is ontstaan als gevolg van de gestegen energieprijzen. De faciliteit heeft een looptijd van korter dan een jaar.

De overige belastingen bestaan uit te vorderen omzetbelasting en te vorderen bronbelasting op buitenlandse dividendontvangsten.

De handels- en overige vorderingen zijn gewaardeerd onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid. De mutaties in de voorziening voor oninbaarheid zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Stand per 1 januari	16,6	16,5
Toevoegingen ten laste van de winst-en-verliesrekening	0,3	0,1
Onttrekkingen ten laste van de voorziening	-	-
Vrijval ten gunste van de winst-en-verliesrekening	-	-
Stand per 31 december	16,9	16,6

De handels- en overige vorderingen hebben een nominale looptijd van korter dan één jaar. Voor de verkregen zekerheden wordt verwezen naar [noot 24 'Financiële instrumenten'](#).

Het totaal van de handelsvorderingen, de vorderingen op joint ventures en de overige vorderingen ultimo 2021 bedraagt € 197,5 miljoen (ultimo 2020: € 150,4 miljoen). De ouderdom van deze vorderingen op de balansdatum is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Niet vervallen en niet voorzien	193,2	146,2
Vervallen en niet voorzien:		
<30 dagen	2,6	2,3
30 - 60 dagen	0,7	1,0
60 - 90 dagen	-	-
90 - 120 dagen	-	-
>120 dagen	1,0	0,9
Totaal	197,5	150,4

De vervallen en niet-voorzien posten zijn in voorkomende gevallen deels afgedekt middels verkregen bankgaranties of andere verkregen zekerheden.

13. Vennootschapsbelasting

Tussen N.V. Nederlandse Gasunie en haar Nederlandse 100%-groepsmaatschappijen bestaat een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. Tussen Gasunie Deutschland GmbH & Co. KG en haar Duitse 100%-groepsmaatschappijen bestaat eveneens een fiscale eenheid voor de Duitse vennootschapsbelastingen. Vorderingen en schulden ingevolge de vennootschapsbelasting van verschillende fiscale eenheden worden niet gesaldeerd.

De te vorderen vennootschapsbelasting is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Nederland	19,7	3,9
Duitsland	8,3	-11,0
Totaal te vorderen vennootschapsbelasting	28,0	-7,1

De acute vorderingen en verplichtingen inzake de vennootschapsbelasting betreffen de verschuldigde vennootschapsbelasting over het huidige en over de voorgaande boekjaren verminderd met de op (voorlopige) aanslagen betaalde bedragen voor de betreffende fiscale eenheden.

De mutaties in de te vorderen vennootschapsbelasting zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Stand per 1 januari	-7,1	26,2
Verschuldigde belastingen over het boekjaar	-64,2	-100,9
Correcties voorgaande jaren	-2,2	8,5
Betaalde belastingen	101,5	59,1
Stand per 31 december	28,0	-7,1

14. Liquide middelen

De liquide middelen zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Banken	38,2	16,5
Betalingen onderweg	0,1	1,4
Totaal liquide middelen	38,3	17,9

De banksaldi kennen een rentevergoeding op basis van dagrente en zijn direct opvraagbaar.

15. Eigen vermogen toekomend aan de aandeelhouder

Beleid omtrent het kapitaal en de vermogenspositie

Het beleid van de vennootschap met betrekking tot het kapitaal en de vermogenspositie is erop gericht om:

- De continuïteit van de vennootschap te waarborgen;
- De financiering van de investeringen in het netwerk alsmede de energietransitie mogelijk te maken, waarbij actief rekening wordt gehouden met duurzaamheidsdoelstellingen;
- Een kapitaal- en financieringsstructuur aan te houden teneinde de financieringskosten te optimaliseren en een goede toegang tot de financiële markten te behouden.

De vennootschap streeft naar een financieel profiel, dat haar in staat stelt om haar strategie te realiseren en dat gelijktijdig leidt tot een adequate credit rating, die aansluit bij de signatuur van de vennootschap en het beleid van de aandeelhouder.

In [noot 16 'Rentedragende leningen'](#) en [noot 24 'Financiële instrumenten'](#) is verdere informatie opgenomen over de kapitaalpositie van de vennootschap, de instrumenten die worden gebruikt en de omvang van deze instrumenten.

Voor een nadere toelichting op het eigen vermogen wordt ook verwezen naar de toelichting op het eigen vermogen in de vennootschappelijke jaarrekening ([noot 40 'Geplaatst kapitaal'](#), [noot 41 'Herwaarderingsreserve'](#), [noot 42 'Wettelijke reserve'](#), [noot 43 'Overige reserves'](#) en [noot 44 'Onverdeeld resultaat'](#)).

Geplaatst kapitaal

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 756.000 en is verdeeld in 7.560 gewone aandelen van elk € 100 nominaal. Hiervan zijn 1.513 aandelen geplaatst en volgestort. In het boekjaar hebben geen mutaties plaatsgevonden in het geplaatste en gestorte kapitaal (2020: idem).

Alle geplaatste aandelen worden gehouden door de Staat der Nederlanden.

Cash flow hedge reserve

De cash flow hedge reserve bedroeg ultimo 2021 minder dan € 0,1 miljoen (ultimo 2020: € nihil) en is om die reden niet afzonderlijk gepresenteerd in het eigen vermogen.

Reële waarde reserve

Voor een toelichting op de reële waarde reserve wordt verwezen naar de toelichting op het eigen vermogen in de vennootschappelijke jaarrekening ([noot 42 'Wettelijke reserve'](#)).

Overige reserves

De onder de 'overige reserves' opgenomen posten hebben het karakter van gecumuleerde resultaten.

16. Rentedragende leningen

Ultimo 2021 bestaat het nominale bedrag aan langlopende leningen van € 3.009,2 miljoen (ultimo 2020: € 3.102,4 miljoen) voor € 2.119,1 miljoen (ultimo 2020: € 2.552,4 miljoen) uit obligatieleningen en voor € 890,0 miljoen (ultimo 2020: € 550,0 miljoen) uit onderhandse leningen. De nog te amortiseren transactiekosten en disagio bedragen € 9,0 miljoen (ultimo 2020: € 9,1 miljoen). Het gaat om leningen die op concernniveau zijn opgenomen, maar mede dienen als financiering voor groepsmaatschappijen.

De mutaties in de rentedragende leningen zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Oorspronkelijke nominale hoofdsom per 1 januari	3.300,0	3.450,0
Afgeïst tot en met 1 januari	-197,6	-326,2
Restant nominale hoofdsom per 1 januari	3.102,4	3.123,8
Niet-geamortiseerde transactiekosten en disagio	-9,1	-10,5
Boekwaarde per 1 januari	3.093,3	3.113,3
Mutaties in het boekjaar:		
Aflossingen	-733,2	-21,4
Nieuw opgenomen leningen	640,0	-
Amortisatie van transactiekosten en disagio	1,3	1,4
Toevoeging transactiekosten en disagio	-1,3	-
Totaal mutaties in het boekjaar	-93,2	-20,0
Oorspronkelijke nominale hoofdsom per 31 december	3.140,0	3.300,0
Afgeïst tot en met 31 december	-130,8	-197,6
Restant nominale hoofdsom per 31 december	3.009,2	3.102,4
Resterende niet-geamortiseerde transactiekosten en disagio	-9,0	-9,1
Boekwaarde per 31 december	3.000,2	3.093,3
Gepresenteerd onder de kortlopende schulden	-494,2	-733,2
Totaal	2.506,0	2.360,1

In 2021 werden twee langlopende obligatieleningen op de expiratedatum volledig afgeïst.

In oktober 2021 gaf de vennootschap een zogenaamde Sustainability-Linked Bond uit ter waarde van € 300,0 miljoen. De overeengekomen looptijd bedraagt 15 jaar; de aflossing vindt ineens plaats aan het einde van de looptijd. De vaste effectieve rente bedraagt 0,76%. Uitgifte van de lening vond plaats in overeenstemming met het Sustainability-Linked Bond Framework. Het Framework is in lijn met de Sustainability-Linked Bond Principles (SLBP's), versie 2020, van de International Capital Markets Association (ICMA). De vennootschap heeft twee doelen gesteld die per 31 december 2030 moeten zijn bereikt. De eerste doelstelling houdt in dat de uitstoot van methaan door de vennootschap met ongeveer 50% moet worden verminderd ten opzichte van 2020. De tweede doelstelling heeft betrekking op de door de vennootschap beïnvloedbare CO₂-equivalente emissies die in 2030 met 30% moeten zijn teruggebracht ten opzichte van 2020. De duurzaamheidsdoelen kunnen vanaf 2030 leiden tot een couponverhoging van 0,10% als de vennootschap op 31 december 2030 één doelstelling niet heeft behaald en van 0,20% als de vennootschap beide doelstellingen niet heeft behaald. Deze couponverhogingen zijn ultimo 2021 niet verwerkt in de effectieve rente aangezien thans geen aanleiding bestaat te veronderstellen dat de vennootschap de doelstellingen niet behaalt.

In mei 2021 is een bedrag van € 90,0 miljoen getrokken op een faciliteit van de Europese Investeringsbank (EIB) inzake de bouw van de stikstofinstallatie van GTS. De overeengekomen vaste rente bedraagt effectief 0,258%. Aflossing vindt ineens plaats uiterlijk in mei 2030. Aansluitend is in juni 2021 het resterende deel van de faciliteit van € 150,0 miljoen opgenomen. De overeengekomen vaste rente voor dit leningdeel bedraagt effectief 0,127%. Aflossing vindt ineens plaats uiterlijk in juni 2029. Voor beide leningdelen geldt dat tussentijdse aflossing is toegestaan. Tot slot is eind 2021 een onderhandse lening van € 100,0 miljoen opgenomen met een looptijd van (maximaal) twee jaar tegen een variabele rente. Ultimo 2021 bedroeg de effectieve rente op deze lening +/- 0,78%.

De vervalkalender van de rentedragende leningen (nominale waarde) is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	1e halfjaar	2e halfjaar	Totaal
Aflossingsverplichting in			
2022	-	494,2	494,2
2023	-	225,0	225,0
2024	-	175,0	175,0
2025	-	125,0	125,0
2026	650,0	-	650,0
na 2026			1.340,0
Totaal van de aflossingsverplichtingen			3.009,2

Het overzicht van de langlopende leningen, inclusief de kortlopende aflossingsverplichtingen, is als volgt:

In miljoenen euro's

Soort lening	Oorspronkelijke hoofdsom	Looptijd	Effectieve rente	Rente herzieningsdatum	Restant hoofdsom ultimo 2021	Restant hoofdsom ultimo 2020
Onderhandse lening	125,0	2008-2023	4,80%	Rentevast tot eind looptijd	125,0	125,0
Onderhandse lening	125,0	2008-2022	4,50%	Rentevast tot eind looptijd	125,0	125,0
Onderhandse lening	125,0	2009-2024	4,27%	Rentevast tot eind looptijd	125,0	125,0
Onderhandse lening	125,0	2010-2025	3,58%	Rentevast tot eind looptijd	125,0	125,0
Onderhandse lening	50,0	2014-2024	1,33%	Rentevast tot eind looptijd	50,0	50,0
Onderhandse lening	90,0	2021-2030	0,26%	Rentevast tot eind looptijd	90,0	-
Onderhandse lening	150,0	2021-2029	0,13%	Rentevast tot eind looptijd	150,0	-
Onderhandse lening	100,0	2021-2023	Variabel	Vier keer per jaar op 22 maart, 22 juni, 22 september en 22 december	100,0	-
Totaal onderhandse leningen					890,0	550,0
Obligatielening	300,0	2006-2021	4,55%	Rentevast tot eind looptijd	-	300,0
Obligatielening	500,0	2011-2021	3,64%	Rentevast tot eind looptijd	-	433,3
Obligatielening	500,0	2012-2022	2,70%	Rentevast tot eind looptijd	369,2	369,1
Obligatielening	650,0	2016-2026	1,04%	Rentevast tot eind looptijd	650,0	650,0
Obligatielening	300,0	2018-2028	1,48%	Rentevast tot eind looptijd	300,0	300,0
Obligatielening	500,0	2019-2031	0,47%	Rentevast tot eind looptijd	500,0	500,0
Obligatielening	300,0	2021-2036	0,76%	Rentevast tot eind looptijd	300,0	-
Totaal obligatieleningen					2.119,2	2.552,4
Totaal nominale waarde rentedragende leningen					3.009,2	3.102,4

De gewogen gemiddelde effectieve rente van de langlopende leningen bedroeg ultimo 2021 1,6% (ultimo 2020: 2,4%).

Inzake de rentedragende leningen zijn door de vennootschap geen zekerheden gesteld aan de kredietverstrekkers. Ook is geen sprake van belangrijke financiële convenanten of ratio's waaraan de vennootschap moet voldoen.

Ten aanzien van de leningen die de vennootschap heeft verkregen van de Europese Investeringsbank (EIB) met een resterende waarde ultimo 2021 van € 790,0 miljoen gelden een aantal 'change-of-control' voorwaarden met betrekking tot het houden van de aandelen van N.V. Nederlandse Gasunie door de Staat der Nederlanden en met

betrekking tot het houden van de aandelen van GTS B.V. door N.V. Nederlandse Gasunie. De vennootschap acht het zeer onwaarschijnlijk dat deze change-of-control gebeurtenissen zich binnen afzienbare tijd aandienen.

Voor een nadere toelichting op de financiële risico's die samenhangen met de rentedragende leningen en het financiële risicomanagement dat de vennootschap toepast met het doel deze risico's te beperken, wordt verwezen naar [noot 24 'Financiële instrumenten'](#).

17. Leaseverplichtingen

De vennootschap is leasecontracten aangegaan voor onder meer terreinen en gebouwen, regionale transportleidingen en het wagenpark. Deze gebruiksrecht activa worden ingezet voor eigen gebruik; er is geen sprake van sub-leasing. Nadere informatie over de bijbehorende gebruiksrecht activa is opgenomen in [noot 5 'Materiële vaste activa'](#).

De mutaties in de leaseverplichtingen zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Stand per 1 januari	100,0	97,0
Nieuwe leaseverplichtingen	9,3	3,4
Beëindigde leaseverplichtingen	-	-
Modificaties	3,1	7,4
Betaling leasetermijnen	-9,6	-9,0
Oprenting	1,5	1,5
Effect om rekening vreemde valuta	0,4	-0,3
Totaal	104,7	100,0
Gepresenteerd onder de kortlopende schulden	-7,8	-7,5
Stand per 31 december	96,9	92,5

De leasetermijnen zijn in voorkomende gevallen gebaseerd op schattingen. Dit geldt met name voor de pacht van terreinen. Hoewel deze objecten over het algemeen gepacht worden voor onbepaalde tijd, heeft de vennootschap de mogelijkheid om de pacht op korte termijn op te zeggen. Voor de bepaling van de meest waarschijnlijke lease periode is aansluiting gezocht bij de economische levensduur van het actief (zoals een leiding of een installatie) waarvoor het terrein wordt gepacht.

De gewogen gemiddelde incrementele rentevoet in 2021 bedroeg 1,48% (2020: 1,55%). Leaseovereenkomsten met een looptijd van korter dan één jaar of met een contractwaarde van minder dan € 5.000 zijn niet in de balans opgenomen. De impact hiervan bedraagt ultimo 2021 minder dan € 0,1 miljoen per jaar (ultimo 2020: idem).

Onder modificaties zijn begrepen de tussentijdse aanpassingen van variabelen in de bestaande leasecontracten die leiden tot een wijziging in de waardering van de contracten, zoals verwachte of overeengekomen looptijden en de hoogte van de lease betalingen.

De resterende looptijd van de leaseverplichtingen is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Resterende looptijd < 1 jaar	7,8	7,5
Resterende looptijd ≥ 1 jaar en ≤ 5 jaar	22,2	21,7
Resterende looptijd > 5 jaar	74,7	70,8
Totaal leaseverplichtingen	104,7	100,0

Het kortlopende deel van de leaseverplichtingen is afzonderlijk gepresenteerd onder de kortlopende schulden.

18. Contractverplichtingen

De contractverplichtingen houden verband met de omzetverantwoording van de vennootschap. Voor bepaalde contracten geldt dat het betaalritme niet synchroon loopt met de wijze waarop de vennootschap de omzet aan de boekjaren moet toerekenen. Dit doet zich onder meer voor bij contracten waarbij klanten een financiële bijdrage hebben geleverd in een investering in specifieke transportcapaciteit. Deze bijdragen worden in beginsel toegerekend aan het contract met de klant en niet aan het actief waar de bijdrage betrekking op heeft. Voor dergelijke klantbijdragen wordt een contractverplichting opgenomen, waarbij rekening wordt gehouden met het financieringselement in deze contracten.

Ultimo 2021 bedroegen de totale contractverplichtingen van de vennootschap € 49,8 miljoen (ultimo 2020: € 50,6 miljoen). In onderstaande tabel is het verloop van deze contractverplichtingen weergegeven:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Stand per 1 januari	50,6	50,1
Verantwoord als netto-omzet	-4,7	-4,4
Oprenting	1,8	1,8
Toevoeging contractverplichtingen	2,1	3,1
Totaal	49,8	50,6
Gepresenteerd onder de kortlopende schulden	-3,6	-3,4
Stand per 31 december	46,2	47,2

De resterende looptijd van de contractverplichtingen is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	31. dec 2021	31 dec. 2020
Resterende looptijd < 1 jaar	3,6	3,4
Resterende looptijd ≥ 1 jaar en ≤ 5 jaar	15,3	17,1
Resterende looptijd > 5 jaar	30,9	30,1
Totaal contractverplichtingen	49,8	50,6

Het kortlopende deel van de contractverplichtingen is afzonderlijk gepresenteerd onder de kortlopende schulden.

19. Uitgestelde belastingverplichtingen

De tijdelijke verschillen tussen de waardering van de activa en de passiva voor de financiële verslaggeving en de fiscale waardering geven aanleiding tot het opnemen van uitgestelde belastingverplichtingen. De uitgestelde belastingverplichtingen zien met name toe op tijdelijke waarderingsverschillen van materiële vaste activa in Duitsland. Daarnaast is sprake van enkele overige verschillen die leiden tot uitgestelde belastingverplichtingen en -vorderingen.

De uitgestelde belastingverplichtingen en -vorderingen hebben betrekking op de fiscale eenheid voor de Duitse vennootschapsbelastingen en voldoen aan de voorwaarden voor saldering van fiscale schulden. Daarom zijn de uitgestelde belastingen hier gesaldeerd weergegeven.

De mutaties in de uitgestelde belastingverplichtingen in 2021 zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	Materiële vaste activa	Financiële vaste activa	Voorziening inzake personeelsbeloningen	Voorziening voor opruimingskosten en saneringen	Overige uitgestelde belastingverplichtingen	Totaal
Stand per 1 januari 2021	170,0	11,3	-23,0	20,8	-	179,1
Realisatietijdelijke verschillen in winst-en-verliesrekening	4,8	0,1	-0,2	1,0	5,9	11,6
Realisatietijdelijke verschillen in Eigen Vermogen	-	-	3,2	-	-	3,2
Stand per 31 december 2021	174,8	11,4	-20,0	21,8	5,9	193,9

Van de uitgestelde belastingverplichting heeft ultimo 2021 een bedrag van € 193,9 miljoen (ultimo 2020: € 179,1 miljoen) een looptijd van meer dan één jaar.

De mutaties in de uitgestelde belastingverplichtingen in 2020 zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	Materiële vaste activa	Financiële vaste activa	Voorziening inzake personeelsbeloningen	Voorziening voor opruimingskosten en saneringen	Overige uitgestelde belastingverplichtingen	Totaal
Stand per 1 januari 2020	164,8	11,5	-20,7	19,7	-	175,3
Realisatietijdelijke verschillen in winst-en-verliesrekening	5,2	-0,2	-0,4	1,1	-	5,7
Realisatietijdelijke verschillen in Eigen Vermogen	-	-	-1,9	-	-	-1,9
Stand per 31 december 2020	170,0	11,3	-23,0	20,8	-	179,1

20. Personeelsbeloningen

De in de balans opgenomen verplichtingen uit hoofde van personeelsbeloningen betaalbaar op termijn zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Pensioenverplichtingen Gasunie Deutschland	107,5	116,8
Jubileum uitkeringen	10,3	10,3
Secundaire arbeidsvoorwaarden na pensionering	0,4	0,4
Totaal personeelsbeloningen	118,2	127,6

Voorzieningen pensioenverplichtingen Gasunie Deutschland

De pensioenregeling van de werknemers van Gasunie Deutschland die vóór 2012 in dienst zijn getreden, is een toegezegd-pensioenregeling, die is gebaseerd op een eindloonsysteem. De aanspraken van deze werknemers zijn niet gefinancierd. Deze regeling wordt behandeld als een toegezegd-pensioenregeling.

De voorziening heeft grotendeels een langlopend karakter. De daling van de pensioenverplichting in 2021 wordt voornamelijk verklaard door een stijging van de disconteringsvoet ultimo 2021.

De pensioenverplichting per ultimo boekjaar is samengevat in onderstaand meerjarenoverzicht:

<i>In miljoenen euro's</i>	31 dec. 2021	31 dec. 2020	31 dec. 2019	31 dec. 2018	31 dec. 2017
Contante waarde toegekende pensioenaanspraken	107,5	116,8	108,5	91,8	88,1
Pensioenvoorziening	107,5	116,8	108,5	91,8	88,1
Ervaringsaanpassingen verplichtingen van de regeling	-1,0	-2,2	0,1	1,3	-1,4

De gewogen gemiddelde looptijd van de pensioenverplichtingen bedraagt ultimo 2021 ca. 20 jaar (ultimo 2020: ca. 21 jaar). De aannames die ten grondslag liggen aan de berekening van de pensioenverplichtingen zijn als volgt:

	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Disconteringsvoet	1,2%	0,8%
Verwachte toekomstige salarisverhogingen	2,7%	2,7%
Verwachte toekomstige pensioenverhogingen	1,7%	1,7%

Het verloop van de contante waarde van de pensioenverplichting is als volgt:

In miljoenen euro's	2021	2020
Stand per 1 januari	116,8	108,5
Toename toegekende pensioenaanspraken	2,6	2,6
Oprenting	0,9	1,2
Actuariel resultaat en ervaringsaanpassingen	-10,9	6,2
Betaalde pensioenuitkeringen	-1,9	-1,7
Stand per 31 december	107,5	116,8

De actuariële resultaten zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2021	2020
Aanpassing in actuariële financiële veronderstellingen	-9,9	8,4
Ervaringsaanpassingen	-1,0	-2,2
Totaal actuariel resultaat op pensioenaanspraken	-10,9	6,2

Het actuariële resultaat over 2021 is met name beïnvloed door een stijging van de disconteringsvoet ultimo 2021 (2020: daling van de disconteringsvoet).

Het totaal van rechtstreeks in het totaalresultaat verwerkte actuariële resultaten over 2021 bedraagt € 10,9 miljoen (2020: -/- € 6,2 miljoen). Het cumulatieve saldo van de actuariële resultaten, voor aftrek van uitgestelde belastingen, bedraagt ultimo 2021 -/- € 36,3 miljoen (ultimo 2020: -/- € 47,2 miljoen). De actuariële resultaten zijn in het totaalresultaat verwerkt.

De gevoeligheid van de berekening van de voorziening voor pensioenverplichtingen is als volgt:

- Als de disconteringsvoet wijzigt met 0,1%-punt, dan leidt dit indicatief (en onder overige gelijkblijvende omstandigheden) tot een wijziging in de contante waarde van de toegekende pensioenaanspraken en een wijziging in het totaalresultaat van € 2,1 miljoen (2020: € 2,4 miljoen);
- Als de verwachte toekomstige salarisverhoging wijzigt met 0,1%-punt, dan leidt dit indicatief (en onder overige gelijkblijvende omstandigheden) tot een wijziging in de contante waarde van de toegekende pensioenaanspraken en een wijziging in het totaalresultaat van € 0,4 miljoen (2020: € 0,5 miljoen);
- Als de verwachte toekomstige pensioenverhoging wijzigt met 0,1%-punt, dan leidt dit indicatief (en onder overige gelijkblijvende omstandigheden) tot een wijziging in de contante waarde van de toegekende pensioenaanspraken en een wijziging in het totaalresultaat van € 1,6 miljoen (2020: € 1,8 miljoen).

De totale pensioenlasten uit hoofde van de toegezegd-pensioenregeling in de winst-en-verliesrekening bestaan uit:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Toename toegekende pensioenaanspraken	2,6	2,6
Oprenting	0,9	1,2
Totaal pensioenlasten	3,5	3,8

Voorziening voor jubileumuitkeringen

De voorziening heeft betrekking op de jubileumuitkeringen die de vennootschap uitkeert aan haar werknemers bij dienstjubilea. De mutaties in deze voorziening zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Stand per 1 januari	10,3	9,5
Toevoegingen ten laste van de winst-en-verliesrekening	0,1	1,0
Onttrekkingen uit de voorziening	-0,1	-0,2
Vrijval ten gunste van de winst-en-verliesrekening	-	-
Stand per 31 december	10,3	10,3

De voorziening heeft grotendeels een langlopend karakter.

Voorziening voor kosten van de secundaire arbeidsvoorwaarden na pensionering voor post-actieve en gepensioneerde werknemers

De voorziening heeft betrekking op bepaalde vergoedingen die de vennootschap verstrekt aan haar post-actieve en gepensioneerde werknemers. De mutaties in deze voorziening zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2021	2020
Stand per 1 januari	0,4	0,4
Toevoegingen ten laste van de winst-en-verliesrekening	0,1	0,1
Onttrekkingen uit de voorziening	-0,1	-0,1
Vrijval ten gunste van de winst-en-verliesrekening	-	-
Stand per 31 december	0,4	0,4

De voorziening heeft grotendeels een langlopend karakter.

21. Overige voorzieningen

De overige voorzieningen bestaan volledig uit de voorziening voor bepaalde opruimingskosten en saneringen.

Voorziening voor opruimingskosten en saneringen

De voorziening voor opruimingskosten en saneringen is in 2010 gevormd naar aanleiding van besluiten van de vennootschap om specifieke activa in Nederland buitengebruik te stellen of te verwijderen. Wet- en regelgeving en vergunningen, onder meer op het gebied van milieu en ruimtelijke ordening, vereist in die voorkomende gevallen dat sanering plaatsvindt.

De voorziening heeft betrekking op saneringen van buiten bedrijf gestelde leidingen. Het saneringsprogramma omvat tevens reeds ontkoppelde leidingen en in het verleden van derden overgenomen leidingen waarvoor de vennootschap thans verantwoordelijk is. Het saneringsprogramma heeft ultimo 2021 een resterende looptijd van enige jaren.

De vennootschap acht het niet aannemelijk dat het integraal opruimen van transportleidingen en toebehoren aan de orde zal komen. De vennootschap heeft in haar oordeel overwogen dat transport van aardgas in de komende jaren belangrijk blijft. Daarnaast ziet de vennootschap voldoende mogelijkheden voor diverse alternatieve toepassingen, waaronder het transport van alternatieve energiedragers, zoals waterstof. Verwacht wordt dat het bestaande aardgastransportnetwerk gefaseerd ingezet wordt voor het transporteren van alternatieve energiedragers in de nabije en ook verdere toekomst. Daarnaast geldt dat de opbrengsten van een alternatieve toepassing (op termijn) verminderd met de kosten van conservering naar verwachting opwegen tegen de (maatschappelijke) kosten van het opruimen. Een voorziening voor opruimingskosten voor het gastransportnet als geheel op langere termijn is vanwege voornoemde overwegingen niet opgenomen.

Bij het bepalen van de voorziening voor opruimingskosten en saneringen neemt de vennootschap in ogenschouw dat haar oordelen en schattingen beïnvloed kunnen worden door de ontwikkelingen op het gebied van de energietransitie en door aangescherpte milieu- en klimaatdoelstellingen. Met de recente politieke besluitvormingen op het gebied van waterstof, warmte en CO₂ en een nieuw kabinet dat sterk inzet op klimaat, wordt de langetermijnvisie steeds concreter en naar verwachting in de komende jaren verder uitgewerkt. De vennootschap past de voorziening voor opruimingskosten en saneringen op iedere balansdatum aan op de meest recente ontwikkelingen. Voornoemde ontwikkelingen kunnen in toekomstige jaren leiden tot het bijstellen van de reikwijdte van de voorziening voor saneringen, bijvoorbeeld als bepaalde netwerkonderdelen geen toekomstige alternatieve aanwending kennen waar dit eerder wel werd verwacht. Daarnaast kan de voorziening worden aangepast als op basis van ervaringscijfers de technische wijze van saneren verandert of als de kosten van historische saneringen aanleiding geven om uit te gaan van hogere of lagere kosten voor toekomstige saneringen.

De mutaties in de voorziening zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Stand per 1 januari	30,2	35,1
Dotaties ten laste van de winst-en-verliesrekening	5,0	-
Oprenting ten laste van de winst-en-verliesrekening	-	0,6
Onttrekkingen ten laste van de voorziening	-6,6	-5,5
Stand per 31 december	28,8	30,2

Het kortlopend deel van de voorziening voor opruimingskosten en saneringen bedraagt ultimo 2021 naar verwachting € 5,7 miljoen (ultimo 2020: € 6,6 miljoen). Dit bedrag is niet afzonderlijk vermeld onder de kortlopende verplichtingen. De disconteringsvoet bedraagt in 2021 0,0% (2020: 1,0%). De daling in de disconteringsvoet is met name gelegen in de gedaalde (op balansdatum negatieve) markttrentes in vergelijking met 2020. De dotatie aan de voorziening houdt voornamelijk verband met een herziening van de scope van de nog op te ruimen leidingen waarvoor de vennootschap thans verantwoordelijk is.

22. Kortlopende financieringsverplichtingen

De kortlopende financieringsverplichtingen zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Aflossingsverplichtingen op langlopende leningen	494,2	733,2
Kortlopende leningen	250,0	225,0
Totaal kortlopende financieringsverplichtingen	744,2	958,2

Nadere informatie over de langlopende rentedragende leningen is opgenomen in [noot 16 'Rentedragende leningen'](#).

De vennootschap heeft ultimo 2021 voor € 250,0 miljoen (ultimo 2020: € 225,0 miljoen) aan kortlopende rentedragende leningen opgenomen tegen marktconforme voorwaarden. Het gaat om opgenomen deposito's en uitgegeven commercial paper met looptijden korter dan één jaar (in de praktijk variërend tussen één dag en negentig dagen).

23. Handels- en overige schulden

De specificatie van de handels- en overige schulden is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Handelsschulden	57,1	17,8
Overige belastingen en premies sociale verzekeringen	7,8	7,0
Overige schulden en overlopende passiva	240,0	203,4
Totaal handels- en overige schulden	304,9	228,2

De overige belastingen en premies sociale verzekeringen bestaan met name uit te betalen omzetbelasting, premies sociale verzekeringen en te betalen loonheffing.

De overige schulden en overlopende passiva bestaan met name uit opgelopen rente op leningen, te ontvangen facturen, ontvangen security deposits en schulden aan joint ventures. De ontvangen security deposits betreffen gestelde zekerheden die door klanten aan de vennootschap zijn verstrekt ter afdekking van het debiteurenrisico. Over de security deposits wordt een marktconforme rente berekend. Ultimo 2021 bedragen de ontvangen security deposits € 44,7 miljoen (ultimo 2020: € 34,9 miljoen). De schulden aan joint ventures bedragen ultimo 2021 € 26,3 miljoen (ultimo 2020: € nihil) en hebben volledig betrekking op het cashpool management dat de vennootschap uitvoert ten behoeve van enkele joint ventures.

De handels- en overige schulden zijn, behalve de ontvangen security deposits, niet rentedragend en hebben een looptijd van korter dan één jaar.

24. Financiële instrumenten

Algemeen

De belangrijkste financiële risico's waaraan de vennootschap onderhevig is, zijn het marktrisico (bestaande uit renterisico, valutarisico en prijsrisico), het kredietrisico en het liquiditeitsrisico. De vennootschap past financieel risicomanagement toe met als doel deze risico's te beperken door middel van operationele en financiële maatregelen. Afhankelijk van de aard en omvang van de risico's worden daartoe zo nodig specifieke afdekkingsinstrumenten ingezet.

De vennootschap kan gebruik maken van afgeleide financiële instrumenten voor het beheersen van rente-, valuta- en prijsrisico's die voortvloeien uit de gewone bedrijfsuitoefening. Afgeleide financiële instrumenten worden uitsluitend ingezet voor afdekking van risico's en niet voor handels- of andere doeleinden.

Renterisico

Het door de vennootschap gelopen renterisico is het risico dat toekomstige uitgaande rentekasstroom zullen toenemen door veranderingen in de marktrente van rentedragende leningen met een variabele rente en van opgenomen deposito's en uitgegeven commercial paper met looptijden korter dan één jaar. Het renterisico over deze instrumenten, voor zover gehouden door de vennootschap zelf of door haar 100% groepsmaatschappijen, is ultimo 2021 niet afgedekt (ultimo 2020: idem). Daarnaast loopt de vennootschap een renterisico in de periode tussen het besluit tot en de realisatie van de uitgifte of herfinanciering van langlopende leningen met een vaste rente.

De vennootschap heeft gemiddeld genomen tussen de 5-10% van het lang vreemd vermogen (inclusief de kortlopende aflossingsverplichting op de langlopende leningen) uitstaan in de vorm van kortlopende financieringen tegen een variabele rente. Daarnaast is ultimo 2021 sprake van € 100,0 miljoen (ultimo 2020: € nihil) aan uitstaande langlopende leningen met een variabele rente. Bij een rentewijziging van 1%-punt wijzigen de rentelasten per jaar met ongeveer € 2,5 tot € 4,0 miljoen. Het renterisico op deze leningen is gezien de beperkte omvang en looptijd niet afgedekt.

Valutarisico

Valutarisico's ontstaan als contracten of transacties zijn overeengekomen in een valuta die ongelijk is aan de functionele valuta. Het valutarisico dat de vennootschap loopt, betreft het risico dat toekomstige kasstromen, waaronder die uit vorderingen en schulden, fluctueren als gevolg van veranderingen in de valutakoersen.

In het kader van de normale bedrijfsactiviteiten is het valutarisico beperkt, omdat de meeste transacties plaatsvinden in euro's. Slechts voor een beperkt aantal transacties geldt dat deze plaatsvinden in valuta anders dan de euro. Voor een aantal van deze transacties beoogt de vennootschap het valutarisico te beperken of te neutraliseren door de inzet van specifieke risicoafdekkingsinstrumenten, zoals valutatermijncontracten. Valutarisico's worden afgedekt als er in voldoende mate zekerheid bestaat over de omvang en het tijdstip van de kasstromen in vreemde valuta. Dit doet zich onder meer voor bij de afdekking van het valutarisico op transacties in Zwitserse frank en Britse ponden.

Ultimo 2021 was voor omgerekend € 2,9 miljoen aan transacties in Zwitserse frank afgedekt (ultimo 2020: € 5,7 miljoen) door middel van valutatermijncontracten. Deze afdekking heeft volledig betrekking op de periodieke teruggave bronbelasting samenhangend met de dividenduitkeringen door de deelneming Nord Stream (gevestigd te Zwitserland) aan Gasunie. De openstaande belastingteruggaven zijn voor 100% afgedekt. De afdekkingsinstrumenten hebben ultimo 2021 een looptijd van korter dan één jaar (ultimo 2020: idem).

Verder is het valutarisico op een aantal toekomstige verplichtingen in Britse ponden afgedekt door het aanhouden van deze vreemde valuta op een bankrekening in Britse ponden. Ultimo 2021 bedroeg het saldo Britse ponden omgerekend € 5,2 miljoen (ultimo 2020: € 5,5 miljoen).

Er zijn ultimo 2021 geen andere vreemde valutaposities van significante omvang (ultimo 2020: idem).

Prijsrisico

Ten behoeve van de dagelijkse bedrijfsactiviteiten, waaronder het gastransport, balanceeracties in het gastransportnetwerk en de interne en externe productie van stikstof voor de kwaliteitsconversie, maakt de vennootschap gebruik van gas en elektriciteit. Hiervoor zijn gas- en elektriciteitsleveringscontracten gesloten met energieleveranciers. De contracten die de vennootschap heeft gesloten, zijn in de markt gangbare

leveringscontracten, waarbij de prijs van energie variabel is en wordt bepaald aan de hand van de vigerende spotmarktprijzen op het moment van contractering/levering. Er geldt geen minimale afnameverplichting. De energieleveringscontracten hebben over het algemeen een relatief korte looptijd (3-5 jaar). De vennootschap loopt een prijsrisico als de variabele kosten van gas en elektriciteit toenemen, voorzover deze prijsstijgingen uit hoofde van de reguleringsafspraken niet nagecalculeerd mogen worden in de toekomstige tarieven. Voor het boekjaar 2021 geldt dat het prijsrisico gedeeltelijk mag worden nagecalculeerd in de toekomstige tarieven in Nederland en Duitsland. Een nadere toelichting over het prijsrisico is opgenomen in [noot 1 'Significante aangelegenheden en gebeurtenissen in 2021'](#). Daarnaast loopt de vennootschap een energieprijrisico bij de uitvoering van bepaalde investeringsprojecten.

Om het prijsrisico uit hoofde van de dagelijkse bedrijfsactiviteiten voor de vennootschap te mitigeren – en daarmee ook stabiliteit in de regulatoire tarieven na te streven – hanteert de vennootschap een risicoafdeckingsbeleid en een bijbehorende inkoopstrategie. Uitgangspunt van dit beleid is dat de vennootschap niet handelt met energieleveringscontracten en geen speculatieve posities inneemt. De vennootschap is gecommitteerd om de gecontracteerde volumes energie zelf af te nemen en te gebruiken ten behoeve van de dagelijkse bedrijfsactiviteiten.

De energieleveringscontracten kennen de contractuele mogelijkheid om prijzen voor bepaalde toekomstige leveringsperiodes gedeeltelijk te fixeren. Dit kan onder de huidige contracten maximaal drie jaar vooruit plaatsvinden. Bij het doen van deze zogenaamde termijninkopen houdt de vennootschap rekening met de verwachte periodieke energiebehoefte ten einde aan de eigen gebruik voorwaarden te voldoen. De gewenste mate van afdekking van het prijsrisico verschilt per groepsmaatschappij, waarbij de voorspelbaarheid van de omvang en de timing van het energieverbruik mede bepalend zijn. Door GTS wordt gestreefd naar een afdekking van ten minste 65% van het verwachte energieverbruik, waarbij de mate van afdekking mede wordt bepaald op basis van de actuele en de forward prijzen. Voor Gasunie Deutschland wordt onder de huidige inkoopcontracten en binnen de huidige reguleringskaders zeer beperkt of niet gebruik gemaakt van prijsfixatie. Voor de andere belangrijke groepsmaatschappijen, zoals EnergyStock en BBL, varieert de mate van prijsfixatie, omdat het energieverbruik en de timing daarvan in de praktijk hier minder goed voorspelbaar is. Energieverbruik dat niet middels termijnleveringscontracten is gecontracteerd, wordt gekocht op de spotmarkt op het moment dat de energievraag ontstaat.

Ultimo 2021 bedroeg de nominale waarde van de termijnleveringscontracten voor het eigen gebruik van energie ongeveer € 76,1 miljoen (ultimo 2020: € 30,3 miljoen). De termijnleveringen zien volledig toe op leveringen van elektriciteit en gas in het boekjaar 2022. Ingevolge IFRS 9.2.4 zijn de verplichtingen uit hoofde van de termijnleveringen niet in de balans opgenomen.

Kredietrisico

Het kredietrisico bestaat uit het verlies dat zou ontstaan als tegenpartijen volledig of gedeeltelijk in gebreke zouden blijven en hun contractuele verplichtingen niet na zouden komen. De vennootschap loopt op balansdatum geen belangrijk kredietrisico ten aanzien van een enkele individuele afnemer of tegenpartij (ultimo 2020: idem).

Bij toepassing van (afgeleide) financiële instrumenten hanteert de vennootschap ter beperking van het kredietrisico strikte limieten per tegenpartij. Hierdoor wordt de hoogte van het risico dat op betreffende tegenpartij wordt gelopen, beperkt. De vennootschap heeft selectiecriteria opgesteld ten aanzien van tegenpartijen in financiële transacties. Deze criteria beperken het risico verbonden aan mogelijke kredietconcentraties en marktrisico's.

Om het kredietrisico op handels- en overige vorderingen te beperken, vraagt de vennootschap in voorkomende gevallen om garantiestellingen van haar klanten en andere partijen waarmee transacties plaatsvinden.

De vennootschap heeft de volgende garantiestellingen ontvangen van derden:

In miljoenen euro's	31 dec. 2021		31 dec. 2020	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Security Deposits	122	44,7	89	34,9
Bankgaranties	61	107,6	62	94,1
Parent Company Guarantees	33	401,2	31	385,7
Letters of Awareness	6	110,9	6	108,4
Surety Agreements	8	24,2	10	32,0
Totaal ontvangen garantiestellingen	230	688,6	198	655,1

De ontvangen zekerheden hebben met name betrekking op garanties behorende bij de gastransportovereenkomsten alsmede garanties verstrekt door aannemers en leveranciers betrokken bij grote investeringsprojecten. De security deposits worden in geld aangehouden en zijn rentedragend. Over de security deposits wordt een marktconforme rente berekend. De letters of awareness betreffen met name garanties die zijn ontvangen van de moedermaatschappij van de klanten die het betreft, waarbij de garantie van rechtswege ongelimiteerd is. Voor de kwantificering van de waarde van de garanties is uitgegaan van een interne kredietwaardigheidsanalyse en de aansluitend door de vennootschap bepaalde maximale toegestane open positie van de betreffende klanten.

De looptijd van de ontvangen garantiestelling is over het algemeen kort van aard (een tot drie jaar), maar enkele garanties kennen een looptijd van meer dan vijf jaar. De garantiestellingen zijn niet vrij overdraagbaar.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat de vennootschap over onvoldoende liquide middelen beschikt om aan de direct opeisbare verplichtingen te voldoen. Voor de kwantificering van het liquiditeitsrisico werkt de vennootschap met een meerjarenplanning voor de kapitaalslasten en de investeringen en een liquiditeitsprognose met een horizon van minimaal een jaar voor de operationele uitgaven. Ten aanzien van de op balansdatum aangehouden afdekkingsinstrumenten gelden geen verplichtingen om onderpand te storten als de reële waarde van deze instrumenten negatief is.

Het financieringsbeleid van de vennootschap is mede het reduceren van het liquiditeitsrisico tegen zo laag mogelijke kosten. De mogelijkheden tot reduceren van dit risico hangen mede samen met de solvabiliteit van de vennootschap. Gasunie is een solvabele vennootschap en kan daardoor relatief eenvoudig kredietfaciliteiten aantrekken. Gasunie's lange termijn kredietwaardigheid volgens Standard & Poor's is AA- met een stabiel vooruitzicht. De korte termijn rating is A-1+. Bij Moody's Investors Service is de lange termijn kredietwaardigheid A1 met een stabiel vooruitzicht en is de korte termijn rating P-1.

Om het liquiditeitsrisico af te dekken, heeft de vennootschap ultimo 2021 een niet-gecommitteerde rekening-courant faciliteit van € 45 miljoen (ultimo 2020: € 45 miljoen), een gecommitteerde kredietfaciliteit van € 600 miljoen (ultimo 2020: € 600 miljoen) en een Euro Commercial Paper (ECP) programma ter grootte van € 750 miljoen (ultimo 2020: € 750 miljoen) en een European Medium Term Note (EMTN) programma ter grootte van € 7,5 miljard (ultimo 2020: € 7,5 miljard). De gecommitteerde kredietfaciliteit is in maart 2021 tussentijds verlengd met een jaar. De overeenkomst heeft daardoor een looptijd tot april 2026 en kan nog met een jaar worden verlengd tot april 2027. Op de gecommitteerde kredietfaciliteit zijn het afgelopen jaar geen gelden getrokken. De vennootschap heeft als onderdeel van de normale bedrijfsuitoefening regelmatig kortlopende leningen op de geldmarkt aangetrokken in de vorm van deposito leningen en schuld papier onder het ECP. Binnen het EMTN programma is ultimo 2021 € 2,9 miljard (ultimo 2020: € 2,6 miljard) aan leningen geplaatst. Het EMTN programma wordt regelmatig geactualiseerd en is geldig tot september 2022.

Overzicht toekomstige kasstromen

Het overzicht van de vervaltermijnen van toekomstige kasstromen met betrekking tot de langlopende en kortlopende financiële verplichtingen uitstaand op de balansdatum is als volgt:

In miljoenen euro's	Totaal	Direct opeisbaar	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar
2021					
Langlopende schulden					
- rentedragende leningen	2.515,0	-	-	1.175,0	1.340,0
- leaseverplichtingen	104,7	-	7,8	22,2	74,7
Kortlopende schulden					
- kortlopende financieringsverplichtingen	744,2	-	744,2	-	-
- handels- en overige schulden	57,1	30,1	27,0	-	-
- belastingverplichtingen	7,8	-	7,8	-	-
- overige schulden en overlopende passiva	240,0	15,1	224,9	-	-
Rentebetalingen op verplichtingen	157,2	-	39,3	80,6	37,3
Totaal ultimo 2021	3.826,0	45,2	1.051,0	1.277,8	1.452,0

Het overzicht van de vervaltermijnen van toekomstige kasstromen met betrekking tot de langlopende en kortlopende financiële verplichtingen in 2020 is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	Totaal	Direct opeisbaar	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar
2020					
Langlopende schulden					
- rentedragende leningen	2.369,2	-	-	919,2	1.450,0
- leaseverplichtingen	100,0	-	7,5	21,7	70,8
Kortlopende schulden					
- kortlopende financieringsverplichtingen	958,2	-	958,2	-	-
- handels- en overige schulden	17,8	17,4	0,4	-	-
- belastingverplichtingen	7,0	-	7,0	-	-
- overige schulden en overlopende passiva	203,3	27,1	176,2	-	-
Rentebetalings op verplichtingen	183,3	-	58,9	97,3	27,1
Totaal ultimo 2020	3.838,8	44,5	1.208,2	1.038,2	1.547,9

Reële waarde

In deze jaarrekening zijn diverse financiële instrumenten opgenomen die zijn gewaardeerd op de reële waarde of waarvoor de reële waarde kan afwijken van de boekwaarde op basis van de geamortiseerde kostprijs. Het betreft:

- Overige deelnemingen;
- Rentedragende leningen;
- Overige primaire financiële instrumenten.

De wijze van reële waarde bepaling is beschreven onder het hoofd 'Bepaling van de reële waarde' in de grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling.

Overige deelnemingen

De waarde ultimo 2021 van de in de balans op reële waarde gewaardeerde overige deelnemingen bedraagt € 515,2 miljoen (ultimo 2020: € 509,3 miljoen). Het gaat om een reële waarde bepaling volgens niveau 3 (ultimo 2020: niveau 3). Voor meer informatie wordt verwezen naar [noot 9 'Overige deelnemingen'](#) van de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

Rentedragende leningen

De rentedragende leningen zijn obligatieleningen met een notering aan Euronext te Amsterdam alsmede onderhandse leningen.

De reële waarde van de beursgenoteerde obligaties is gelijk aan de slotkoers per balansdatum. Dit betreft een reële waarde bepaling volgens niveau 1 (ultimo 2020: niveau 1). De reële waarde van de onderhandse leningen is berekend door verwachte toekomstige kasstromen contant te maken tegen een disconteringsvoet die gelijk is aan de geldende risicovrije marktrente voor de resterende looptijd, vermeerderd met krediet- en liquiditeitsopslagen. Hierbij is rekening gehouden met het eigen risicoprofiel. Dit is een reële waarde bepaling volgens niveau 2 (ultimo 2020: niveau 2).

De boekwaarde en de reële waarde van de rentedragende leningen ultimo 2021 is als volgt:

In miljoenen euro's	31 dec. 2021			31 dec. 2020		
	Boekwaarde	Reële waarde	Vershil	Boekwaarde	Reële waarde	Vershil
Obligatieleningen	2.110,2	2.161,3	51,2	2.543,3	2.669,8	126,5
Onderhandse leningen	890,0	960,3	70,3	550,0	631,3	81,3
Totaal rentedragende leningen	3.000,2	3.121,6	121,5	3.093,3	3.301,1	207,8

Overige primaire financiële instrumenten

De overige primaire financiële instrumenten bestaan uit handels- en overige vorderingen, liquide middelen, kortlopende financieringsverplichtingen (exclusief de kortlopende aflossingsverplichtingen op langlopende leningen) en handels- en overige schulden.

Voor deze instrumenten benadert de boekwaarde de reële waarde gegeven de korte looptijd van deze instrumenten.

25. Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Investeringsverplichtingen

Ultimo 2021 is de vennootschap voorwaardelijke investeringsverplichtingen aangegaan ter hoogte van € 168,0 miljoen (ultimo 2020: € 205,2 miljoen). De verplichtingen houden met name verband met de ontwikkeling van een nieuwe stikstoffabriek, enkele uitbereidingsinvesteringen in Duitsland en de reguliere vervangingsinvesteringen in Nederland.

Verstreckte garantiestellingen

De vennootschap heeft (indirect) de volgende garantiestellingen afgegeven aan derden:

In miljoenen euro's	31 dec. 2021		31 dec. 2020	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Bankgaranties	4	0,4	4	0,4
Parent Company Guarantees	12	57,6	11	92,5
Overig	1	0,8	1	0,8
Totaal verstreckte garantiestellingen	17	58,8	16	93,7

De verstreckte zekerheden omvatten hoofdzakelijk zekerheden en garanties verstrekt aan klanten van de vennootschap en van de joint ventures en aan enkele leveranciers en overige belanghebbenden. De garantiestellingen zijn niet vrij overdraagbaar. De looptijd van de verstreckte zekerheden bedraagt over het algemeen 5 tot 10 jaar; een beperkt aantal zekerheden heeft geen overeengekomen einddatum.

Meerjarige verplichtingen

De meerjarige verplichtingen zijn als volgt:

Looptijd	Contract waarde	
	31 dec. 2021	31 dec. 2020
In miljoenen euro's		
0 – 1 jaar	42,1	66,1
1 – 5 jaar	93,7	67,3
> 5 jaar	57,2	63,9
Totaal meerjarige verplichtingen	193,0	197,3

De meerjarige verplichtingen hebben voornamelijk betrekking op de inkoop van stikstofproductiecapaciteit en ICT- en overige diensten. In de meerjarige verplichtingen zijn niet begrepen de bedragen die betrekking hebben op de toekomstige levering van energie uit hoofde van de termijnleveringscontracten die de vennootschap is aangegaan. Nadere informatie over deze contracten is opgenomen in [noot 24 'Financiële instrumenten'](#) onder het hoofd prijsrisico.

Hoofdelijke aansprakelijkheid fiscale eenheid

N.V. Nederlandse Gasunie vormt samen met haar Nederlandse 100% groepsmaatschappijen een fiscale eenheid voor de heffing van vennootschapsbelasting en omzetbelasting. Op grond van de Invorderingswet is de vennootschap hoofdelijk aansprakelijk voor de schulden inzake de vennootschapsbelasting en omzetbelasting van alle bij de fiscale eenheid betrokken vennootschappen. In Duitsland geldt een soortgelijk aansprakelijkheidsregime voor de Duitse fiscale eenheid.

Hoofdelijke aansprakelijkheid persoonsvennootschappen

De vennootschap heeft indirect een aantal samenwerkingsverbanden in de vorm van persoonsvennootschappen (zonder rechtspersoonlijkheid). Daarnaast is de vennootschap indirect beherend vennoot in een aantal commanditaire vennootschappen. De groepsmaatschappij die de boven de betreffende vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid staat, en ook de beherende vennoten, zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de verplichtingen die deze persoonsvennootschappen zijn aangegaan.

26. Netto-omzet

De netto-omzet nam met 1,0% toe ten opzichte van het vorige boekjaar (2020: toename van 7,4%). De stijging van de omzet is onder meer te verklaren door een hogere omzet uit hoofde van niet-gereguleerde en/of van regulering vrijgestelde diensten. De omzet uit hoofde van de gereguleerde diensten was ongeveer gelijk aan 2020. De gereguleerde omzet in Nederland nam weliswaar toe door met name hogere tarieven voor 2021, maar in Duitsland daalde de gereguleerde omzet als gevolg van veranderende internationale gasstromen, hetgeen resulteerde in een lagere vraag naar transportcapaciteit bij Gasunie Deutschland

Als gevolg van het systeem van regulering in zowel Nederland als Duitsland bevat de omzet – voor het deel dat is gereguleerd – jaarlijks diverse zogenoemde nacalculaties. Als de werkelijke omzet afwijkt van de door de toezichthouder toegestane omzet, wordt het verschil verrekend in de tarieven van volgende jaren. Omgekeerd bevat de omzet over het boekjaar 2021 ook verrekeningen uit voorgaande boekjaren. Onder de huidige IFRS-standaarden worden deze verrekeningen niet in de balans opgenomen, maar verantwoord in het jaar waarin de verrekening plaatsvindt.

Informatie over operationele activiteiten

De vennootschap categoriseert haar opbrengsten naar de manier waarop economische factoren de aard, omvang, timing, en onzekerheid van de kasstromen beïnvloeden. In het geval van Gasunie zijn twee categorieën te onderscheiden. De eerste omzetstroom betreft de omzet uit hoofde van de gereguleerde transport- en aanverwante diensten, zoals gegenereerd door de bedrijfsonderdelen Gasunie Transport Services en Gasunie Deutschland. Voor deze omzetstroom stellen de Nederlandse en Duitse toezichthouders voor een meerjarige periode de toegestane inkomsten vast.

De tweede omzetstroom betreft de niet-gereguleerde en/of van regulering vrijgestelde diensten. Bij deze diensten worden de inkomsten bepaald door de markt op basis van vraag en aanbod en is over het algemeen sprake van een hogere volatiliteit in omzet ten opzichte van de gereguleerde diensten. De omzet uit hoofde van de niet-gereguleerde en/of van regulering vrijgestelde diensten wordt vrijwel volledig gegenereerd door het bedrijfsonderdeel Participations.

De omzet per operationele activiteit is als volgt:

In miljoenen euro's	2021	2020
Omzetgereguleerde diensten	1.223,3	1.222,8
Niet-gereguleerde en/of van regulering vrijgestelde diensten	163,0	149,4
Totaal netto-omzet	1.386,3	1.372,2

Informatie over producten en diensten

De omzet kan worden verdeeld in omzet uit hoofde van gastransport en aanverwante diensten en overige activiteiten. Onder gastransport en aanverwante diensten zijn zowel de omzet uit hoofde van gereguleerd gastransport als uit hoofde van niet-gereguleerd en/of van regulering vrijgesteld gastransport opgenomen. Onder overige activiteiten is mede begrepen de omzet uit hoofde van gasopslag en overige dienstverlening aan derden.

De onderverdeling is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>		Netto-omzet
	2021	2020
Gastransport en aanverwante diensten	1.288,9	1.279,9
Overige activiteiten	97,4	92,3
Totaal netto-omzet	1.386,3	1.372,2

Geografische informatie

De omzet per geografisch gebied wordt bepaald op basis van het gebied waar de activiteiten plaatsvinden (binnen Nederland of daarbuiten). De onderverdeling van de omzet naar geografisch gebied is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>		Netto-omzet
	2021	2020
Nederland	1.021,6	1.006,7
Buiten Nederland	364,7	365,5
Totaal netto-omzet	1.386,3	1.372,2

Belangrijke cliënten

De vennootschap realiseerde in 2021 bij één client meer dan 10% van haar externe opbrengsten met betrekking tot het gastransport en de aanverwante diensten (2020: idem). Ultimo 2021 was geen sprake van betaalachterstanden door deze cliënt (ultimo 2020: idem). Voor een nadere toelichting op het kredietrisico wordt verwezen naar [noot 24 'Financiële instrumenten'](#).

27. Personeelskosten

De personeelskosten zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2021	2020
Salarissen	151,2	145,5
Sociale lasten	16,9	16,4
Pensioen kosten	30,2	29,0
Totaal personeelskosten	198,3	190,9

De stijging in de personeelskosten hangt met name samen met een toename van het aantal medewerkers. De nieuwe medewerkers zijn overwegend aangetrokken samenhangend met de activiteiten op het gebied van de energietransitie.

De kosten van de toegezegde-bijdrageregelingen die verantwoord zijn in de winst-en-verliesrekening, bedragen € 26,5 miljoen (2020: € 24,9 miljoen). Voor de kosten van de toegezegd-pensioenregeling en het deel van de kosten dat rechtstreeks wordt verwerkt in het totaalresultaat, wordt verwezen naar [noot 20](#) 'Personeelsbeloningen'.

Bezoldiging van bestuurders en commissarissen van de vennootschap

De bezoldiging van de bestuurders van de vennootschap over 2021 is als volgt:

In euro's	Salaris	Variabele beloning	Vaste en variabele beloning	Beloning betaalbaar op termijn	Sociale lasten	Overige emolumenten	Totaal
2021							
Raad van Bestuur							
Dhr. J.J. Fennema, voorzitter	329.562	59.321	388.883	77.377	8.472	24.362	499.094
Mevr. J. Hermes	263.639	47.455	311.094	62.280	8.472	70	381.916
Dhr. U. Vermeulen	263.639	47.455	311.094	62.280	8.472	26.904	408.750
Dhr. B.J. Hoevers	263.639	47.455	311.094	62.280	8.472	14.475	396.321
Totaal voor boekjaar 2021	1.120.479	201.686	1.322.165	264.217	33.888	65.811	1.686.081

De variabele beloningen zijn gebaseerd op het bereiken van de afgesproken doelstellingen gedurende het verslagjaar, zoals nader toegelicht in het jaarverslag onder ['Remuneratiebeleid raad van bestuur'](#).

De pensioenregeling voor de leden van de raad van bestuur is gelijk aan die voor andere medewerkers van Gasunie in Nederland.

De vergoedingen begrepen onder de post 'Overige emolumenten' zijn de uitkeringen van het flexibiliseringsbudget.

De bezoldiging van de bestuurders van de vennootschap over 2020 is als volgt:

In euro's	Salaris	Variabele beloning	Vaste en variabele beloning	Beloning betaalbaar op termijn	Sociale lasten	Overige emolumenten	Totaal
2020							
Raad van Bestuur							
Dhr. J.J. Fennema, voorzitter	327.271	55.636	382.907	76.817	7.995	24.194	491.913
Mevr. J. Hermes	232.546	40.448	272.994	55.125	7.995	372	336.486
Dhr. U. Vermeulen	261.806	44.507	306.313	61.825	7.995	26.717	402.850
Dhr. B.J. Hoevers	261.806	44.507	306.313	61.825	7.995	14.375	390.508
Totaal voor boekjaar 2020	1.083.429	185.098	1.268.527	255.592	31.980	65.658	1.621.757

De bezoldiging van de commissarissen van de vennootschap over 2021 is als volgt:

In euro's	RvC	AC	BBC	Premie Zvw	Totaal
2021					
Raad van Commissarissen					
Dhr. P.J. Duisenberg , voorzitter	33.624	-	2.252	-	35.876
Dhr. D.J. van den Berg	24.664	-	2.252	1.885	28.801
Mevr. M.M. Jonk	22.416	-	2.252	-	24.668
Dhr. J. Meier *	7.472	1.870	-	654	9.996
Mevr. A.L.M. Mutsaers **	1.868	-	188	-	2.056
Dhr. W.J.A.H. Schoeber	22.416	5.608	-	1.962	29.986
Dhr. A.S. Visser	22.416	5.608	-	-	28.024
Mevr. C. Wielinga	22.416	5.608	-	-	28.024
Totaal voor boekjaar 2021	157.292	18.694	6.944	4.501	187.431

* Lid van RvC en AC vanaf 1 september 2021 ** Lid RvC en BBC vanaf 1 december 2021.

De bezoldiging van de commissarissen van de vennootschap over 2020 is als volgt:

In euro's	RvC	AC	BBC	Premie Zvw	Totaal
2020					
Raad van Commissarissen					
Dhr. P.J. Duisenberg , voorzitter*	30.606	1.392	1.677	-	33.675
Dhr. D.J. van den Berg	24.492	-	2.236	1.791	28.519
Mevr. M.M. Jonk	22.260	-	2.236	-	24.496
Dhr. W.J.A.H. Schoeber	22.260	5.568	-	1.865	29.693
Dhr. A.S. Visser	22.260	5.568	-	-	27.828
Mevr. C. Wielinga	22.260	5.568	-	-	27.828
Dhr. R. de Jong **	7.705	-	516	-	8.221
Totaal voor boekjaar 2020	151.843	18.096	6.665	3.656	180.260

* Voorzitter RvC vanaf 25 maart 2020, uit AC per 1 april 2020, in BBC per 1 april 2020. ** Afgetreden per 25 maart 2020.

De bezoldiging van de leden van de raad van commissarissen (RvC) bestaan uit een basisvergoeding en een aanvullende vergoeding bij deelname in de Audit Commissie (AC) en/of Belonings- & selectie/benoemingscommissie (BBC). Onder het begrip bezoldiging vallen eveneens de in het kader van de Zorgverzekeringswet (Zvw) af te dragen premies.

28. Afschrijvingskosten

De afschrijvingskosten zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2021	2020
Afschrijvingslasten	347,4	318,4
Boekresultaat desinvesteringen	0,5	8,9
Totaal afschrijvingen op materiële vaste activa	347,9	327,3

De afschrijvingskosten zijn in 2021 mede gestegen doordat in 2020 een gedeeltelijke terugname van een eerder verantwoorde bijzondere waardevermindering heeft plaatsgevonden.

Het boekresultaat desinvesteringen betreft het saldo van de opbrengstwaarde van de verkochte of overgedragen activa minus de boekwaarde daarvan op het moment van de levering.

29. Overige kosten

De overige kosten zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	182,7	170,2
Kosten van netbeheer	259,4	149,0
Overige bedrijfskosten	44,5	30,9
Totaal overige kosten	486,6	350,1

De kosten van netbeheer omvatten met name de inkoop van stikstofproductiecapaciteit en elektriciteit voor de productie van stikstof en voorts de kosten van elektriciteit en gas voor eigen gebruik ten behoeve van het gastransport en de gasopslag. De stijging in de kosten ten opzichte van 2020 is met name het gevolg van de hogere prijzen voor de inkoop van energie alsmede een lichte toename in het verbruik door een toegenomen inzet van middelen ten behoeve van het gastransport. Een nadere toelichting hierover is opgenomen in [noot 1 'Significante aangelegenheden en gebeurtenissen in 2021'](#).

De overige kosten omvatten met name verzekeringskosten, overige materiële en personele kosten en incidentele kosten, waaronder de dotatie aan de voorziening voor opruimingskosten en saneringen en het saldo van de overige incidentele kosten en opbrengsten.

30. Financiële baten

De specificatie van de financiële baten is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Rentebaten en soortgelijke baten voor instrumenten gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs	1,6	2,8
Resultaten op vreemde valuta	0,7	-
Totaal financiële baten	2,3	2,8

De rentebaten en soortgelijke opbrengsten omvatten onder meer de rente op belastingaanslagen, (negatieve) rentes op opgenomen deposito's en uitgegeven commercial paper met looptijden korter dan één jaar en ook de rentebaten op ontvangen security deposits (door klanten gestelde zekerheden, waarbij een negatieve rente van toepassing is).

31. Financiële lasten

De specificatie van de financiële lasten is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Rentelasten op leningen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs	63,0	75,2
Rentelasten op leases	1,5	1,5
Rentelasten op contractverplichtingen	1,8	1,8
Resultaten op vreemde valuta	0,4	-
Overige financieringslasten voor instrumenten gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs	2,3	2,0
Totaal rente- en financieringslasten	69,0	80,5
Geactiveerde bouwrente	-9,7	-9,9
Totaal financiële lasten	59,3	70,6

Van de rentelasten is in 2021 in totaal € 9,7 miljoen geactiveerd (2020: € 9,9 miljoen). Basis voor de activering vormt de gewogen gemiddelde rentevoet van de langlopende lening portefeuille van N.V. Nederlandse Gasunie.

De overige financieringslasten bestaan met name uit geamortiseerde transactiekosten en disagio op de langlopende leningen alsmede uit overige financieringskosten.

32. Belastingen

De specificatie van de belastinglast is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Belastinglast over het boekjaar	64,2	100,9
Belastinglast over voorgaande jaren	2,2	-8,5
Mutaties in uitgestelde belastingen	42,8	161,1
Totale belastinglast	109,2	253,5

Zowel in 2020 als in 2021 is de totale belastinglast aanzienlijk beïnvloed door de effecten van de aanpassingen van de tarieven voor de vennootschapsbelasting in Nederland. Voor een nadere toelichting op de wijziging in het tarief voor de vennootschapsbelasting wordt verwezen naar [noot 10 'Uitgestelde belastingvorderingen'](#). Verder had het terugnemen van een in het verleden verantwoorde bijzondere waardevermindering significante gevolgen voor de uitgestelde belastinglast in 2020.

De effectieve belastingdruk is als volgt:

In procenten	2021	2020
Toepasselijk belastingtarief Nederland	25,0%	25,0%
Effect van belastingtarieven in andere landen	0,8%	0,6%
Aanpassingen uit voorgaande jaren	0,1%	-0,5%
Effect tariefswijziging op de uitgestelde belastingen	3,3%	6,4%
Effect innovatiebox	-0,4%	-0,3%
Overige verschillen	-2,8%	-1,5%
Effectief tarief	26,0%	29,7%

De overige verschillen betreffen met name niet-belaste resultaten als gevolg van de toepassing van de deelnemingsvrijstelling in Nederland en Duitsland.

33. Aantal werknemers

De gemiddelde personeelsbezetting over 2021 bedraagt 1.581 fulltime-equivalenten, waarvan 246 buiten Nederland (2020: 1.518 fulltime-equivalenten, waarvan 243 buiten Nederland). De personeelsbezetting ultimo 2021 bedraagt 1.616 fulltime-equivalenten, waarvan 246 buiten Nederland (ultimo 2020: 1.558, waarvan 244 buiten Nederland).

Gedurende het jaar is de personeelsbezetting met name toegenomen als gevolg van een toename in de activiteiten inzake de energietransitie.

34. Verbonden partijen

Transacties in concernverband

De dienstverlening tussen Gasunie en haar groepsmaatschappijen en tussen groepsmaatschappijen onderling vindt plaats op zakelijke gronden ('at arm's length'). Dit geldt ook voor transacties met joint ventures, joint operations en geassocieerde en overige deelnemingen. Een volledige lijst met verbonden entiteiten is opgenomen in [noot 55 'Overzicht groepsmaatschappijen en deelnemingen'](#). Meer informatie over intercompany diensten is opgenomen in [noot 3 'Financiële informatie per segment'](#), [noot 7 'Investerings in joint ventures'](#) en [noot 8 'Investerings in geassocieerde deelnemingen'](#).

Transacties met bestuurders en commissarissen

De leden van de raad van bestuur kwalificeren als verbonden partij, omdat zij zeggenschap of invloed van betekenis op het financiële of operationele beleid van de vennootschap kunnen uitoefenen. Met de leden van de raad van bestuur hebben geen andere transacties plaatsgevonden dan de transacties ingevolge hun bezoldiging en eventuele werkelijke onkostendeclaraties. Dit geldt ook voor de leden van de raad van commissarissen. Voor een toelichting op de bezoldiging van de bestuurders en commissarissen wordt verwezen naar [noot 27 'Personeelskosten'](#) van de geconsolideerde jaarrekening.

Overige transacties met verbonden partijen

GTS verleent gastransportdiensten aan haar klanten, waaronder GasTerra B.V. De enig aandeelhouder van de vennootschap, de Staat der Nederlanden, is ook 50% aandeelhouder van GasTerra. Hierdoor kan de Staat der Nederlanden, binnen de kaders van haar hoedanigheid als aandeelhouder, invloed van betekenis uitoefenen op het beleid van beide vennootschappen.

De diensten van GTS aan GasTerra worden uitgevoerd in overeenstemming met de bepalingen van de Gaswet. Vanwege deze wetgeving moet GTS alle marktpartijen non-discriminatoir behandelen en conform aanvraag zaken doen. De bij GasTerra in rekening gebrachte tarieven zijn vastgesteld door de Nederlandse toezichthouder (ACM). De ACM werkt onafhankelijk van GTS, GasTerra en de Staat der Nederlanden.

35. Honoraria externe accountant

De volgende honoraria met betrekking tot de controle van de geconsolideerde en vennootschappelijke jaarrekening zijn door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (PwC Accountants N.V.) ten laste gebracht van de vennootschap, haar dochtermaatschappijen en andere maatschappijen die zij consolideert; een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a lid 1 en 2 BW.

In miljoenen euro's	Totaal PwC		Waarvan PwC Accountants N.V.	
	2021	2020	2021	2020
Onderzoek van de jaarrekening	0,7	0,7	0,6	0,6
Andere controleopdrachten	0,3	0,3	0,3	0,3
Adviesdiensten op fiscaal terrein	-	-	-	-
Andere niet-controlediensten	-	-	-	-
Totaal honoraria externe accountant	1,0	1,0	0,9	0,9

36. Gebeurtenissen na de balansdatum

Volgend op de invasie van Oekraïne door Rusland in februari 2022, zijn diverse sanctiemaatregelen aangekondigd tegen Rusland en Belarus en tegen Russische en Belarussische bedrijven. Gasunie doet overeenkomstig Europese en nationale bepalingen inzake het gastransport zaken met Russische, Belarussische en Oekraïense bedrijven, waarbij de omvang van deze dienstverlening een substantieel deel van de gereguleerde netto-omzet beslaat en een beperkter deel van de niet-gereguleerde of van regulering vrijgestelde netto-omzet. Voorts neemt Gasunie deel in buitenlandse ondernemingen waar in voorkomende gevallen ook Russische bedrijven medeaandeelhouder zijn.

Gasunie conformeert zich aan de ingestelde sanctiemaatregelen. Gasunie heeft daarnaast alle non-operationele relaties en contacten met Russische en Belarusische bedrijven bevroren. Operationele contacten met Russische en Belarusische bedrijven zijn teruggebracht tot het minimumniveau dat noodzakelijk is voor faciliteren van de leveringszekerheid van Nederland en Europa via onze infrastructuur. Vanwege de grote maatschappelijke en economische consequenties voor de samenleving in Europa, volgt Gasunie hierin het kabinetsbeleid ten aanzien van gasimport uit Rusland.

Gasunie heeft vastgesteld dat de ingestelde sancties en de andere maatregelen geen nieuwe informatie geven over de feitelijke situatie op de balansdatum. Afhankelijk van de verdere ontwikkeling van het conflict en de duur en omvang van de sanctiemaatregelen en het beleid van Gasunie dienaangaande, kan de vennootschap zich op termijn geconfronteerd zien met nadelige financiële gevolgen. Dit doet zich bijvoorbeeld voor indien shippers uit de voornoemde landen dan wel andere indirect door de crisis geraakte shippers in gebreke blijven voor betalingen van de geboekte transportcapaciteit of wanneer de relevante marktrentes substantieel stijgen, waardoor de vaste activa aan bijzondere waardeverminderingen onderhevig kunnen zijn.

Er is geen sprake van andere belangrijke gebeurtenissen na de balansdatum die verwerkt of toegelicht moeten worden in de jaarrekening.

12 Vennootschappelijke jaarrekening

Vennootschappelijke balans per 31 december 2021

(vóór resultaatbestemming)

In miljoenen euro's	Noot	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Activa			
Vaste activa			
- materiële vaste activa	37	84,8	80,4
- financiële vaste activa	38	9.915,8	9.894,0
Totaal vaste activa		10.000,6	9.974,4
Vlottende activa			
- voorraden		44,7	42,0
- handels- en overige vorderingen		55,0	25,7
- vorderingen op groepsmaatschappijen	39	230,4	151,3
- vorderingen op joint ventures		16,1	7,7
- liquide middelen		32,3	11,8
Totaal vlottende activa		378,5	238,5
Totaal activa		10.379,1	10.212,9

<i>In miljoenen euro's</i>	<i>Noot</i>	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Passiva			
Eigen vermogen			
- geplaatst kapitaal	40	0,2	0,2
- herwaarderingsreserve	41	1.571,9	1.642,3
- wettelijke reserve	42	335,4	336,5
- overige reserves	43	4.211,0	3.762,2
- onverdeeld resultaat	44	310,7	599,7
Totaal eigen vermogen		6.429,2	6.341,0
Voorzieningen	45	98,1	103,3
Langlopende schulden			
- rentedragende leningen		2.506,0	2.360,1
- leaseverplichtingen		80,0	74,9
Totaal voorzieningen en langlopende schulden		2.684,1	2.538,3
Kortlopende schulden			
- kortlopende financieringsverplichtingen		744,2	958,2
- leaseverplichtingen		6,3	6,1
- handels- en overige schulden	46	189,3	190,8
- schulden aan groepsmaatschappijen	47	326,0	178,5
Totaal kortlopende schulden		1.265,8	1.333,6
Totaal passiva		10.379,1	10.212,9

Vennootschappelijke winst-en-verliesrekening over 2021

In miljoenen euro's	Noot	2021	2020
Voortgezette bedrijfsactiviteiten			
Netto-omzet	48	545,7	443,8
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	49	-372,4	-273,7
Personeelkosten	50	-168,7	-160,8
Afschrijvingskosten	37	-7,6	-7,3
Overige kosten	51	-40,5	-29,0
Totale lasten		-589,2	-470,8
Bedrijfsresultaat		-43,5	-27,0
Financiële baten en lasten	52	33,0	37,3
Aandeel in resultaat van deelnemingen	38	331,2	608,3
Resultaat vóór belastingen		320,7	618,6
Belastingen	53	-10,0	-18,9
Resultaat na belastingen		310,7	599,7

13 Toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening

Toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening

Algemeen

Deze vennootschappelijke jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening vormen samen de statutaire jaarrekening van de vennootschap. De financiële informatie van de vennootschap is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening.

De vennootschappelijke jaarrekening bestaat uit de vennootschappelijke balans en de vennootschappelijke winst- en-verliesrekening; de toelichtingen op de vennootschappelijke financiële overzichten maken integraal deel uit van de vennootschappelijke jaarrekening.

Basis voor de opstelling

Deze vennootschappelijke jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW). Voor het vaststellen van de grondslagen voor de verwerking en waardering van activa en passiva en de bepaling van resultaten van haar vennootschappelijke jaarrekening, maakt de vennootschap gebruik van de mogelijkheid die wordt geboden in artikel 2:362 lid 8 BW. Dit betekent dat de grondslagen voor de verwerking en waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat van de vennootschappelijke jaarrekening gelijk zijn aan de op EU-IFRS gebaseerde geconsolideerde jaarrekening.

In het geval er geen andere grondslagen worden genoemd, wordt verwezen naar de grondslagen zoals beschreven in de geconsolideerde jaarrekening. Voor een juiste interpretatie van deze vennootschappelijke jaarrekening, moet de vennootschappelijke jaarrekening worden gelezen in samenhang met de geconsolideerde jaarrekening.

Informatie over het gebruik van financiële instrumenten en aanverwante risico's is opgenomen in de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening. Dit geldt ook voor de toelichting op gebeurtenissen na balansdatum, de toelichting inzake transacties met verbonden partijen, de toelichting inzake niet in de balans opgenomen verplichtingen en de toelichting inzake de bezoldiging van de bestuurders en de commissarissen.

Deelnemingen in groepsmaatschappijen

Groepsmaatschappijen zijn alle entiteiten waarin de vennootschap direct of indirect overheersende zeggenschap heeft. Deelnemingen in groepsmaatschappijen worden in de vennootschappelijke jaarrekening verwerkt volgens de nettovermogenswaarde, met afzonderlijke presentatie van eventuele goodwill onder immateriële vaste activa, onder toepassing van de grondslagen voor de opname en waardering van activa en passiva en resultaatbepaling zoals uiteengezet in de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening. Indien en voor zover de vennootschap niet zonder beperking een uitkering van de resultaten aan haar kan bewerkstelligen, worden de resultaten (voor dat deel) in een wettelijke reserve opgenomen.

Resultaat deelnemingen

Het aandeel in het resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen omvat het aandeel van de vennootschap in de resultaten van deze deelnemingen. Resultaten op transacties waarbij overdracht van activa en passiva tussen de vennootschap en haar deelnemingen en tussen deelnemingen onderling heeft plaatsgevonden, zijn geëlimineerd voor zover deze als niet gerealiseerd kunnen worden beschouwd.

Eigen vermogen

Financiële instrumenten die worden aangemerkt als eigenvermogensinstrumenten, worden gepresenteerd onder het eigen vermogen. Uitkeringen aan houders van deze instrumenten worden in mindering op het eigen vermogen gebracht.

Belastingen

Tussen N.V. Nederlandse Gasunie en haar Nederlandse 100%-groepsmaatschappijen bestaat een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. Aan de groepsmaatschappijen wordt geen vennootschapsbelasting gealloceerd, met uitzondering van de groepsmaatschappij Gasunie Transport Services. De in de vennootschappelijke winst-en-verliesrekening opgenomen belastinglast van Gasunie heeft daarom betrekking op alle tot de fiscale eenheid behorende vennootschappen, met uitzondering van het deel dat is gealloceerd aan Gasunie Transport Services.

14 Nadere toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening

37. Materiële vaste activa

De mutaties in de materiële vaste activa in 2021 zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	Boekwaarde per 1 jan. 2021	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Boekwaarde per 31 dec. 2021
Andere vaste bedrijfsmiddelen	1,1	0,1	-	-0,4	0,8
Gebruiksrecht activa	79,3	11,8	-	-7,2	83,9
Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering	-	0,1	-	0,0	0,1
Totaal voor boekjaar 2019	80,4	12,0	-	-7,6	84,8

Ultimo 2021 is onder de materiële vaste activa begrepen een bedrag van € 83,9 miljoen (ultimo 2020: € 79,3 miljoen) inzake leases. De vennootschap heeft het economische, maar niet het juridische eigendom van deze gebruiksrecht activa. De gebruiksrecht activa betreffen met name bedrijfsgebouwen en terreinen en het wagenpark.

De mutaties in de materiële vaste activa in 2020 zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	Boekwaarde per 1 jan. 2020	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Boekwaarde per 31 dec. 2020
Andere vaste bedrijfsmiddelen	1,2	0,6	-	-0,7	1,1
Gebruiksrecht activa	78,4	7,5	-	-6,6	79,3
Totaal voor boekjaar 2020	79,6	8,1	-	-7,3	80,4

De aanschafwaardes en de cumulatieve afschrijvingen (inclusief bijzondere waardeverminderingen) zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	Aanschafwaarde per 31 dec. 2021	Cumulatieve afschrijvingen * per 31 dec. 2021	Aanschafwaarde per 31 dec. 2020	Cumulatieve afschrijvingen * per 31 dec. 2020
Andere vaste bedrijfsmiddelen	5,2	-4,3	5,1	-4,0
Gebruiksrecht activa	104,0	-20,1	92,3	-13,0
Totaal	109,2	-24,4	97,4	-17,0

* inclusief gecumuleerde bijzondere waardeverminderingen

38. Financiële vaste activa

De mutaties in de financiële vaste activa zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Groepsmaatschappijen en deelnemingen		
Stand per 1 januari	5.698,6	5.394,7
Mutaties		
- Investerings	-	8,9
- Rechtstreekse mutaties eigen vermogen	39,8	95,2
- Agiostortingen	211,3	-
- Terugbetaling agio	-353,5	-1,2
- Ontvangen dividend	-107,3	-407,3
- Resultaat groepsmaatschappijen en deelnemingen	331,2	608,3
Stand per 31 december	5.820,1	5.698,6
Leningen aan groepsmaatschappijen en deelnemingen		
Stand per 1 januari	4.195,4	4.311,2
Mutaties		
- Verstrekte langlopende leningen	241,7	168,4
- Rentetoevoeging	2,3	5,0
- Aflossing langlopende leningen	-343,6	-289,2
Stand per 31 december	4.095,8	4.195,4
Totaal financiële vaste activa per 31 december	9.915,9	9.894,0

Groepsmaatschappijen en deelnemingen

De in 2021 verantwoorde agiostortingen en agioterugbetalingen houden met name verband met de splitsing van de 100% groepsmaatschappij GTS B.V. op 30 december 2021. Bij de splitsing is een deel van de materiële vast activa van GTS B.V. afgesplitst naar Gasunie Assets B.V. en Maasvlakte Storage B.V. De splitsing vindt zijn oorsprong in en heeft betrekking op de activa die werden gehouden door GTS B.V., maar die ook – en in toenemende mate – worden ingezet voor andere entiteiten die vallen onder N.V. Nederlandse Gasunie. Het gaat hier met name om bepaalde gebouwen en installaties en een deel van de overige bedrijfsmiddelen, zoals gereedschappen en ICT-middelen. De aandelen in Gasunie Assets B.V. en Maasvlakte Storage B.V. worden eveneens voor 100% gehouden door N.V. Nederlandse Gasunie.

De rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen van de groepsmaatschappijen hebben betrekking op de herwaardering van het belang in Nord Stream (zoals opgenomen in [noot 9 'Overige deelnemingen'](#) en [noot 42 'Wettelijke reserve'](#)), het effect van de wijzigingen in de vennootschapsbelastingtarieven (zoals opgenomen in [noot 10 'Uitgestelde belastingvorderingen'](#), [noot 41 'Herwaarderingsreserve'](#) en [noot 43 'Overige reserves'](#)), het actuariële resultaat op de pensioenregeling van Gasunie Deutschland (zoals opgenomen in [noot 20 'Personeelsbeloningen'](#) en [43 'Overige reserves'](#)) en op de herwaardering van het belang in Gate terminal als gevolg van de wijziging in de waarde van een cash flow hedge (zoals opgenomen in [noot 43 'Overige reserves'](#)).

Het ontvangen dividend en het resultaat groepsmaatschappijen en deelnemingen is lager dan in 2020. Dit houdt met name verband met het eenmalige effect van het terugnemen van een in het verleden verantwoorde bijzondere waardevermindering van € 300,0 miljoen in 2020.

De lijst met deelnemingen, hun vestigingsplaats en het deelnemingspercentage dat Gasunie heeft, is opgenomen in [noot 55 'Overzicht groepsmaatschappijen en deelnemingen'](#).

Leningen aan groepsmaatschappijen en deelnemingen

De rentevoet over de verstrekte langlopende leningen bedraagt, tenzij anders aangegeven, de gewogen gemiddelde rentevoet van de lange leningenportefeuille van N.V. Nederlandse Gasunie met een opslag van 12,5 basispunten (2020: idem).

Ultimo 2021 bedraagt de reële waarde van de verstrekte langlopende leningen aan groepsmaatschappijen en deelnemingen € 4.627,9 miljoen (ultimo 2020: € 5.064,9 miljoen).

Er zijn geen bijzondere voorwaarden overeengekomen tussen Gasunie en de groepsmaatschappijen met betrekking tot de verstrekte langlopende leningen. Voor verwachte kredietverliezen is geen voorziening gevormd, omdat op basis van historische gegevens, alsmede actuele toekomstverwachtingen, hiertoe geen aanleiding bestaat.

Lening aan groepsmaatschappij GTS

De verstrekte langlopende lening aan GTS bedraagt ultimo 2021 € 3.451,3 miljoen (ultimo 2020: € 3.583,1 miljoen). Dit betreft de facto het opgenomen saldo onder een leningfaciliteit met een maximale omvang van € 6,0 miljard, welke ter beschikking is gesteld op 1 januari 2014. De looptijd van deze faciliteit eindigt op 31 december 2029 en heeft een mogelijkheid tot verlenging. Met GTS is overeengekomen dat tussentijds onbepaald op de faciliteit kan worden getrokken dan wel afgelost. Er is geen aflossingsschema overeengekomen. Als gevolg van de splitsing van GTS is een deel van de langlopende leningen overgegaan op Gasunie Assets B.V. (€ 116,0 miljoen) en op Maasvlakte Storage B.V. (€ 6,0 miljoen). De leningsvoorwaarden zijn door de overgang niet gewijzigd.

GTS is de netbeheerder van het landelijk gastransportnet in de zin van de Gaswet. De minister van Economische Zaken en Klimaat heeft regels gesteld ten aanzien van goed financieel beheer door een netbeheerder in het Besluit Financieel Beheer Netbeheerders ('BFBN'). Per kwartaal beoordeelt de vennootschap van GTS, rekening houdend met de bepalingen van het BFBN, of er afgelost dan wel getrokken moet worden op de kredietfaciliteit, ten einde aan de BFBN-vereisten te voldoen. Bij deze periodieke beoordeling wordt niet alleen de actuele financiële positie betrokken, maar ook de verwachtingen voor de komende jaren inzake de verwachte omvang en moment van de investeringsuitgaven, de verwachte dividenduitkeringen en de verwachte operationele kosten voor het

gastransportnetwerk. De omvang en volatiliteit van deze variabelen maakt een betrouwbare schatting van eventuele toekomstige aflossingen niet mogelijk. Om deze reden is de verstrekte lening op balansdatum volledig gepresenteerd onder de langlopende vorderingen.

Leningen aan overige groepsmaatschappijen

De verstrekte langlopende leningen aan Gastransport Noord-West Europa Holding bedragen ultimo 2021 € 420,7 miljoen (ultimo 2020: € 495,6 miljoen). De looptijd van de verschillende tranches van deze leningen eindigen op 31 december 2022 en 31 december 2023. Met Gastransport Noord-West Europa Holding is voor alle leningen overeengekomen dat gehele of gedeeltelijke tussentijdse aflossingen mogelijk zijn. Het kortlopend deel van de verstrekte langlopende leningen aan groepsmaatschappijen is ultimo 2021 € 43,0 miljoen (ultimo 2020: nihil). Dit bedrag is niet separaat onder de kortlopende vorderingen opgenomen.

De verstrekte langlopende leningen aan Gasunie BBL bedragen ultimo 2021 € 80,1 miljoen (ultimo 2020: € 92,8 miljoen). Dit is het saldo dat is opgenomen onder een leningfaciliteit van maximaal € 200,0 miljoen, welke ter beschikking is gesteld op 12 december 2014. De looptijd van deze faciliteit eindigt op 1 december 2024 en er bestaat een mogelijkheid tot verlenging. Met Gasunie BBL is overeengekomen dat tussentijds op de faciliteit kan worden getrokken dan wel afgelost.

Leningen aan overige deelnemingen

De verstrekte leningen aan overige deelnemingen bedroegen ultimo 2021 gezamenlijk € 21,3 miljoen (ultimo 2020: € 23,9 miljoen). De rentevoet over deze leningen varieert afhankelijk van het risicoprofiel van de deelneming.

39. Vorderingen op groepsmaatschappijen

Intra-groepsposities ontstaan door dienstverlening van N.V. Nederlandse Gasunie aan groepsmaatschappijen en vice versa, door uitkering van dividend binnen de groep en door de cashpool transacties die door het groepshoofd worden uitgevoerd namens de groepsmaatschappijen in het kader van de operationele bedrijfsactiviteiten.

Er is geen aflossingsschema overeengekomen ten aanzien van de vorderingen op groepsmaatschappijen; de vorderingen hebben de kenmerken van een rekening-courantverhouding.

Over het saldo van de intra-groepsvorderingen betaalt de groepsmaatschappij in voorkomende gevallen een zakelijke rente die is gebaseerd op een variabele rente plus een opslag, die past bij het risicoprofiel van zowel Gasunie als de betreffende groepsmaatschappij.

Voor verwachte kredietverliezen is geen voorziening gevormd, omdat op basis van historische gegevens, alsmede de actuele toekomstverwachtingen voor de deelnemingen die het betreft, hiertoe geen aanleiding bestaat.

40. Geplaatst kapitaal

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 756.000 en is verdeeld in 7.560 gewone aandelen van elk € 100 nominaal. Ultimo 2021 zijn hiervan 1.513 aandelen geplaatst en volgestort. In het boekjaar hebben geen mutaties plaatsgevonden in het geplaatste en gestorte kapitaal (2020: idem).

Ultimo 2021 worden alle geplaatste aandelen gehouden door de Staat der Nederlanden (ultimo 2020: idem).

41. Herwaarderingsreserve

De herwaarderingsreserve heeft betrekking op de herwaardering van de materiële vaste activa. Deze herwaardering hield verband met de splitsing van Gasunie en aansluitend de invoering van IFRS in 2005 en is berekend naar de situatie per 1 januari 2004. De uitgestelde belastingen over de herwaardering zijn verwerkt in de verplichting voor uitgestelde belastingen, welke onderdeel is van de uitgestelde belastingvorderingen voor de Nederlandse fiscale eenheid. De herwaarderingsreserve wordt gerealiseerd naar rato van de afschrijving van de materiële vaste activa waar de herwaarderingsreserve betrekking op heeft.

De mutaties in de herwaarderingsreserve zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Stand per 1 januari	1.642,3	1.660,0
Gerealiseerd deel van de ongerealiseerde herwaardering	-53,3	-47,8
Effect van terugname bijzondere waardevermindering op de realisatie van de herwaarderingsreserve	-	99,0
Effect tariefswijziging op de uitgestelde belastingen	-17,1	-68,0
Overboeking cash flow hedge reserve naar de winst-en-verliesrekening,	-	-1,2
waarvan vennootschapsbelasting	-	0,3
Stand per 31 december	1.571,9	1.642,3

Voor nadere informatie over de wijziging in het tarief voor de vennootschapsbelasting wordt verwezen naar [noot 10 'Uitgestelde belastingvorderingen'](#).

42. Wettelijke reserve

De wettelijke reserve betreft de wettelijke reserve deelnemingen die betrekking heeft op het 9,0% belang in Nord Stream. Dit belang is gewaardeerd tegen de reële waarde. Omdat Gasunie geen overheersende zeggenschap heeft in dit belang en daarmee geen resultaatutkeringen kan afdwingen, is een wettelijke reserve gevormd voor het deel van de reële waarde waardering dat hoger is dan de oorspronkelijke verkrijgingsprijs.

De mutaties in de wettelijke reserve zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Stand per 1 januari	336,5	342,2
Mutatie van tegen reële waarde gewaardeerde overige kapitaalbelangen	-1,1	-5,8
Stand per 31 december	335,4	336,5

Nadere informatie over de waardering van het belang in Nord Stream is opgenomen in [noot 9 'Overige deelnemingen'](#).

43. Overige reserves

De mutaties in de overige reserve zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2021	2020
Stand per 1 januari	3.762,2	3.521,0
Bestemming resultaat voorgaand boekjaar	337,4	123,6
Mutatie cashflow hedge joint ventures	11,4	5,7
Saldo van actuariële winsten en verliezen terzake van personeelsbeloningen, waarvan vennootschapsbelasting	10,9	-6,2
	-3,2	1,9
Gerealiseerd deel van de ongerealiseerde herwaardering	53,3	47,8
Effect van terugname bijzondere waardevermindering op de realisatie van de herwaarderingsreserve	-	-99,0
Wijziging uitgestelde belastingen	38,9	167,4
Stand per 31 december	4.211,0	3.762,2

Voor een toelichting op de mutaties wordt verwezen naar [noot 7 'Investerings in joint ventures'](#), [noot 10 'Uitgestelde belastingvorderingen'](#), [noot 20 'Personeelsbeloningen'](#), [noot 41 'Herwaarderingsreserve'](#) en [noot 44 'Onverdeeld resultaat'](#).

De groepsmaatschappij GTS is de netbeheerder van het landelijk gastransportnet in Nederland in de zin van de Gaswet. De minister van Economische Zaken en Klimaat heeft regels gesteld ten aanzien van goed financieel beheer door netbeheerders in het BFBN. Deze regels bestaan uit een aantal financiële ratio's, waaronder een eigenvermogensminimum. Dit kan leiden tot restricties ten aanzien van de hoogte van de uitkeerbare reserves van GTS. Een dergelijke situatie kan in voorkomende gevallen ook invloed hebben op de hoogte van de uitkeerbare reserves van N.V. Nederlandse Gasunie. Ultimo 2021 was een dergelijke beperking niet aan de orde en is hiervoor geen statutaire of wettelijke reserve opgenomen (ultimo 2020: idem).

44. Onverdeeld resultaat

De mutaties in het onverdeeld resultaat zijn als volgt:

In miljoenen euro's	2021	2020
Stand per 1 januari	599,7	412,0
Uitgekeerd dividend	-262,3	-288,4
Toegevoegd aan de overige reserves	-337,4	-123,6
Resultaat boekjaar	310,7	599,7
Stand per 31 december	310,7	599,7

Bestemming van het resultaat over het boekjaar 2020

De jaarrekening 2020 is vastgesteld in de algemene vergadering van aandeelhouders gehouden op 29 maart 2021. De algemene vergadering heeft de bestemming van het resultaat vastgesteld conform het voorstel van de raad van bestuur.

De winst over 2020 bedroeg € 599,7 miljoen. Hiervan is € 262,3 miljoen als dividend uitgekeerd in 2021. Het restant van € 337,4 miljoen is toegevoegd aan de overige reserves.

Voorstel tot resultaatbestemming over het boekjaar 2021

De raad van bestuur stelt voor om van de winst over 2021 een bedrag van € 217,5 miljoen als dividend aan de aandeelhouder uit te keren en € 93,2 miljoen toe te voegen aan de overige reserve. Het dividend per aandeel bedraagt € 143,8 duizend.

Het voorstel tot resultaatbestemming is niet verwerkt in de balans per 31 december 2021 en de toelichting daarop.

45. Voorzieningen

De specificatie van de voorzieningen is als volgt:

In miljoenen euro's	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Voorziening voor uitgestelde belastingverplichting	86,7	88,5
Voorziening voor jubileumuitkeringen	9,6	9,6
Voorziening voor secundaire arbeidsvoorwaarden na pensionering	0,4	0,4
Reorganisatievoorziening	1,4	4,8
Totaal voorzieningen	98,1	103,3

De reorganisatievoorziening houdt verband met de geplande sluiting van twee regiokantoren begin 2022 en de daarmee samenhangende personele en materiële gevolgen. De reorganisatievoorziening heeft een verwachte looptijd van korter dan een jaar.

Voor een nadere toelichting op de overige voorzieningen wordt verwezen naar [noot 19 'Uitgestelde belastingverplichtingen'](#), [noot 20 'Personeelsbeloningen'](#) en [noot 21 'Overige voorzieningen'](#) van de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

46. Handels- en overige schulden

De specificatie van de handels- en overige schulden is als volgt:

In miljoenen euro's	31 dec. 2021	31 dec. 2020
Handelsschulden	28,2	17,1
Overige belastingen en premies sociale verzekeringen	7,3	6,6
Overige schulden en overlopende passiva	153,8	167,1
Totaal handels- en overige schulden	189,3	190,8

De belastingverplichtingen omvatten de te betalen loonheffing en premies sociale verzekeringen.

De overige schulden en overlopende passiva bestaan met name uit nog te betalen rente, nog te ontvangen facturen en ontvangen security deposits ter waarde van € 36,9 miljoen (ultimo 2020: € 31,6 miljoen). De ontvangen security deposits zijn gestelde zekerheden die door klanten van de vennootschap of haar groepsmaatschappijen aan N.V. Nederlandse Gasunie zijn verstrekt ter afdekking van het debiteurenrisico. Over de security deposits wordt een marktconforme rente berekend.

Vanwege het kortlopende karakter van de handelsschulden en overige te betalen posten benadert de reële waarde de boekwaarde van deze verplichtingen.

47. Schulden aan groepsmaatschappijen

Intra-groepsposities ontstaan door dienstverlening van N.V. Nederlandse Gasunie aan groepsmaatschappijen en vice versa, door uitkering van dividend binnen de groep en door de cashpool transacties die door het groepshoofd worden uitgevoerd namens de groepsmaatschappijen in het kader van de operationele bedrijfsactiviteiten.

Er is geen aflossingsschema overeengekomen ten aanzien van de schulden aan groepsmaatschappijen; de schulden hebben de kenmerken van een rekening-courantverhouding.

Over het saldo van de intra-groepsschulden betaalt Gasunie in voorkomende gevallen een zakelijke rente die is gebaseerd op een variabele rente plus een opslag die past bij het risicoprofiel van zowel Gasunie als de betreffende groepsmaatschappij.

48. Netto-omzet

N.V. Nederlandse Gasunie koopt extern goederen en diensten in voor haar groepsmaatschappijen en/of andere deelnemingen. Daarnaast is N.V. Nederlandse Gasunie de juridisch werkgever voor medewerkers die werkzaam zijn voor Gasunie en haar groepsmaatschappijen. De netto-omzet van N.V. Nederlandse Gasunie bestaat voor een groot deel uit bedragen die zij in rekening brengt bij haar groepsmaatschappijen en/of andere deelnemingen voor de inzet van eigen personeel dan wel de levering van extern ingekochte goederen en diensten. N.V. Nederlandse Gasunie treedt jegens haar groepsmaatschappijen op als principaal.

49. Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten

De specificatie van de kosten uitbesteed werk en andere externe kosten is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	149,1	137,8
Kosten van netbeheer	223,3	135,9
Totaal kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	372,4	273,7

De kosten uitbesteed werk en andere externe kosten bestaan met name uit goederen en diensten die N.V. Nederlandse Gasunie inkoopt ten behoeve van de dienstverlening aan haar groepsmaatschappijen, waaronder GTS als de landelijk netbeheerder voor het gastransport in Nederland. De kosten van netbeheer omvatten met name de inkoop van stikstofproductiecapaciteit en elektriciteit en gas voor eigen gebruik voor het gastransport. De stijging in de kosten ten opzichte van 2020 is met name het gevolg van de hogere prijzen voor de inkoop van energie alsmede een lichte toename van de inzet van middelen ten behoeve van het gastransport.

50. Personeelskosten

De specificatie van de personeelskosten is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Salariskosten	128,9	123,1
Sociale lasten	13,3	12,8
Pensioenkosten	26,5	24,9
Totaal personeelskosten	168,7	160,8

De gemiddelde personele bezetting in 2021 bedraagt 1.337 fulltime-equivalenten (2020: gemiddeld 1.277 fulltime-equivalenten), waarvan 2 buiten Nederland (2020: 2 buiten Nederland).

De toelichting op de bezoldiging van de bestuurders en de commissarissen van de vennootschap is opgenomen in de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening onder [noot 27 'Personeelskosten'](#).

51. Overige kosten

De specificatie van de overige kosten is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Overige bedrijfskosten	40,5	29,0
Totaal overige kosten	40,5	29,0

De overige kosten bestaan met name uit goederen en diensten die N.V. Nederlandse Gasunie inkoopt ten behoeve van de dienstverlening aan haar groepsmaatschappijen, waaronder GTS als de landelijk netbeheerder voor het gastransport in Nederland. De overige kosten omvatten met name verzekeringskosten en overige materiële en personele kosten.

52. Financiële baten en lasten

De specificatie van de financiële baten en lasten is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Rentebaten en soortgelijke baten	100,2	115,3
Totaal financiële baten	100,2	115,3
Rentelasten en soortgelijke lasten	-64,9	-74,2
Overige financieringslasten	-2,3	-3,8
Totaal financiële lasten	-67,2	-78,0
Totaal financiële baten en lasten	33,0	37,3

De rentelasten en soortgelijke lasten betreffen voornamelijk de rente over de langlopende leningen. De daling van de rentelasten kan met name worden verklaard door de effecten van de herfinancieringen in 2021. Twee obligatieleningen zijn conform de vervalkalender geherfinancierd tegen een substantieel lagere rente.

Onder de rentebaten en soortgelijke baten zijn voornamelijk begrepen de rentes die berekend worden over leningen aan groepsmaatschappijen en in voorkomende gevallen de rente op belastingaanslagen. Als gevolg van de lagere rentelasten van N.V. Nederlandse Gasunie zijn ook de aan groepsmaatschappijen doorbelaste rentekosten gedaald. De rentebaten zijn gebaseerd op de gewogen gemiddelde rentevoet van de lange leningenportefeuille van N.V. Nederlandse Gasunie met een opslag van 12,5 basispunten (2020: idem).

53. Belastingen

N.V. Nederlandse Gasunie staat aan het hoofd van de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting in Nederland. De specificatie van de belastinglast in de winst-en-verliesrekening is als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	2021	2020
Belastinglast over het boekjaar	33,7	55,7
Belastinglast over voorgaande jaren	2,2	-8,5
Belastinglast fiscale eenheid	35,9	47,2
Mutaties in uitgestelde belastingen	31,2	155,5
Totale belastinglast fiscale eenheid	67,1	202,7
Verantwoord bij Gasunie Transport Services B.V.	-57,1	-183,8
Totale belastinglast N.V. Nederlandse Gasunie	10,0	18,9

De mutaties in de uitgestelde belastingen houden zowel in 2020 als in 2021 mede verband met de wijzigingen in het belastingtarief voor de vennootschapsbelasting in Nederland. Voor nadere informatie over de wijziging in het tarief voor de vennootschapsbelasting wordt verwezen naar [noot 10 'Uitgestelde belastingvorderingen'](#). Verder had het terugnemen van de in het verleden verantwoorde bijzondere waardevermindering significante gevolgen voor de uitgestelde belastingen alsmede voor de allocatie van een deel van de belastinglast aan Gasunie Transport Services B.V. in 2020.

54. Overige posten

Voor een toelichting op de overige posten in de vennootschappelijke balans en winst-en-verliesrekening wordt verwezen naar de [toelichting op de geconsolideerde financiële overzichten](#).

55. Overzicht groepsmaatschappijen en deelnemingen

Het overzicht met groepsmaatschappijen en andere deelnemingen is als volgt:

Entiteit	Zetel		Financieel belang op
		31 dec. 2021	31 dec. 2020
Groepsmaatschappijen			
Gasunie BBL B.V.	Groningen	100%	100%
Gridwise Engineering & Services B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie New Energy B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie Waterstof Holding B.V.	Groningen	100%	100%
Hynetwork Services B.V.	Groningen	100%	100%
HyStock B.V. (1)	Groningen	100%	-
Gasunie LNG Holding B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie Ambigo B.V. (2)	Groningen	-	100%
Gasunie Transport Services B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie Energy Information Services B.V	Groningen	100%	100%
EnergyStock B.V.	Groningen	100%	100%
Gastransport Noord-West Europa Holding B.V.	Groningen	100%	100%
Gastransport Noord-West Europa B.V.	Groningen	100%	100%
Gastransport Noord-West Europa Services 1 B.V.	Groningen	100%	100%
Gastransport Noord-West Europa Services 2 B.V.	Groningen	100%	100%
Gastransport Noord-West Europa Services 3 B.V.	Groningen	100%	100%
Gastransport Noord-West Europa Services 4 B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie Deutschland GmbH & Co. KG	Hannover, Duitsland	100%	100%
Gasunie Deutschland Verwaltungs GmbH	Hannover, Duitsland	100%	100%
Gasunie Deutschland Transport Services Holding GmbH	Hannover, Duitsland	100%	100%
Gasunie Deutschland Transport Services GmbH	Hannover, Duitsland	100%	100%
Gasunie Infrastructuur AG	Zug, Zwitserland	100%	100%
Gasunie Warmte Holding B.V.	Groningen	100%	100%
LdM Beheer B.V.	Rotterdam	100%	100%
LdM C.V.	Rotterdam	100%	100%
LdM 1 B.V.	Rotterdam	100%	100%
LdM 2 B.V.	Rotterdam	100%	100%
LdM 3 B.V.	Rotterdam	100%	100%
LdM 4 B.V.	Rotterdam	100%	100%
LdM 5 B.V.	Rotterdam	100%	100%
LdM 6 B.V.	Rotterdam	100%	100%
LdM 7 B.V.	Rotterdam	100%	100%

Entiteit	Zetel	Financieel belang op	
		31 dec. 2021	31 dec. 2020
Warmtelinq Transport Services B.V. (1)	Groningen	100%	-
Vertogas B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie CC(U)S Holding B.V.	Groningen	100%	100%
Gasunie Rotterdam CC(U)S B.V. (1)	Groningen	100%	-
GroRoCo LP B.V. (7)	Groningen	100%	100%
GroRoCo Land LP B.V. (1)	Groningen	100%	-
GroRoCo Zee LP B.V. (1)	Groningen	100%	-
Maasvlakte Storage B.V. (1)	Groningen	100%	-
Gasunie Assets B.V. (1)	Groningen	100%	-
<i>Joint operations</i>			
BBL Company V.o.f.	Groningen	60,0%	60,0%
European Gas Pipeline Link (EUGAL) BTG	Kessel, Duitsland	16,5%	16,5%
Ambigo V.o.f. (2)	Groningen	-	46,7%
<i>Joint ventures</i>			
Biogas Netwerk Twente B.V.	Almelo	50,0%	50,0%
Demonstratie Faciliteit Super Kritische Water Vergassing (SKW) Alkmaar B.V.	Alkmaar	35,0%	50,0%
DEUDAN - Deutsch/Dänische Erdgastransport GmbH	Handewitt, Duitsland	75,0%	75,0%
DEUDAN - Deutsch/Dänische Erdgastransport GmbH & Co. KG	Handewitt, Duitsland	33,4%	33,4%
Gate terminal C.V.	Rotterdam	50,0%	50,0%
Gate terminal Management B.V.	Rotterdam	50,0%	50,0%
German LNG Terminal GmbH	Hamburg, Duitsland	33,3%	33,3%
NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale	Emstek/Schneiderkrug, Duitsland	50,0%	50,0%
NETRA GmbH Norddeutsche Erdgas Transversale & Co. KG	Emstek/Schneiderkrug, Duitsland	44,1%	44,1%
Porthos System Operator B.V. (1)	Rotterdam	50,0%	-
Porthos Offshore Transport and Storage GP B.V. (1)	Rotterdam	50,0%	-
Porthos CO ₂ Transport and Storage GP B.V. (4)	Rotterdam	33,3%	33,3%
Porthos Onshore Transport GP B.V. (1)	Rotterdam	50,0%	-
Porthos Offshore Transport C.V. (1)	Rotterdam	50,0%	-
Porthos CO ₂ Transport and Storage C.V. (5)	Rotterdam	33,3%	33,3%
Porthos Onshore Transport C.V. (1)	Rotterdam	50,0%	-

Entiteit	Zetel	31 dec. 2021	Financieel belang op 31 dec. 2020
<i>Geassocieerde deelnemingen</i>			
Trading Hub Europe GmbH (3)	Berlijn, Duitsland	20,0%	20,0%
<i>Overige deelnemingen</i>			
Energie Data Services Nederland (EDSN) B.V.	Arnhem	12,5%	12,5%
PRISMA European Capacity Platform GmbH	Leipzig, Duitsland	12,7%	12,7%
Nord Stream AG	Zug, Zwitserland	9,0%	9,0%
SCW Systems B.V. (6)	Schoorl	5,5%	-

1 Opgericht in 2021

2 Geliquideerd in 2021

3 Voorheen GASPOOL Balancing Services GmbH

4 Voorheen Porthos Development Management GP B.V.

5 Voorheen Porthos Development C.V.

6 Acquisitie in 2021

7 Voorheen Gasunie Rotterdam CC(U)S B.V.

15 Ondertekening

Ondertekening

De raad van bestuur,

Dhr. J.J. Fennema*, voorzitter

Mevr. J. Hermes*

Dhr. B.J. Hoevers

Dhr. U. Vermeulen

De raad van commissarissen,

Dhr. P.J. Duisenberg, voorzitter

Dhr. D.J. van den Berg

Mevr. M.M. Jonk

Dhr. J. Meier

Mevr. A.L.M. Mutsaers

Dhr. W.J.A.H. Schoeber

Dhr. A.S. Visser

Mevr. C. Wielinga

Groningen, 3 maart 2022

*Statutair bestuurder

Overige gegevens

16 Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de winstbestemming

Overeenkomstig artikel 39, lid 2, van de statuten staat de winst over het boekjaar ter vrije beschikking van de algemene vergadering.

De vennootschap kan aan de aandeelhouders en andere gerechtigden tot de voor uitkering vatbare winst slechts uitkeringen doen voor zover haar eigen vermogen groter is dan het bedrag van het geplaatste kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de algemene vergadering en de raad van commissarissen van N.V. Nederlandse Gasunie

Verklaring over de jaarrekening 2021

Ons oordeel

Naar ons oordeel:

- geeft de geconsolideerde jaarrekening van N.V. Nederlandse Gasunie, samen met haar dochtermaatschappijen ('de groep') een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van de groep op 31 december 2021 en van het resultaat en de kasstromen over 2021, in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie ('EU-IFRS') en met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek ('BW');
- geeft de vennootschappelijke jaarrekening van N.V. Nederlandse Gasunie ('de vennootschap') een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van de vennootschap op 31 december 2021 en van het resultaat over 2021 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek ('BW').

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021 van N.V. Nederlandse Gasunie te Groningen gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde jaarrekening van de groep en de vennootschappelijke jaarrekening.

De geconsolideerde jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde balans per 31 december 2021;
- de volgende overzichten over 2021: de geconsolideerde winst-en-verliesrekening, het geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat, het geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen en het geconsolideerd kasstroomoverzicht; en
- de toelichting met de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De vennootschappelijke jaarrekening bestaat uit:

- de vennootschappelijke balans per 31 december 2021;
- de vennootschappelijke winst-en-verliesrekening over 2021; en
- de toelichting met de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de geconsolideerde jaarrekening is EU-IFRS en de relevante bepalingen uit Titel 9 Boek 2 BW en het stelsel dat is gebruikt voor het opmaken van de vennootschappelijke jaarrekening is Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van N.V. Nederlandse Gasunie zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Onze controleaanpak

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot de kernpunten, fraude en continuïteit, en de aangelegenheden die daaruit voortkomen, bepaald in de context van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie ter ondersteuning van ons oordeel, zoals onze bevindingen en observaties ten aanzien van individuele kernpunten en de controleaanpak inzake frauderisico's en continuïteit, moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Samenvatting en context

N.V. Nederlandse Gasunie ('Gasunie') is een Europees energie-infrastructuurbedrijf. Gasunie biedt geregleerde transportdiensten aan in Nederland en in Duitsland. Voorts neemt Gasunie deel in samenwerkingsverbanden voor pijpleidingen die de gastransportnetten van Gasunie verbinden met buitenlandse markten. Daarnaast biedt Gasunie ook andere diensten aan op het gebied van energie-infrastructuur, waaronder gasopslag en de certificering van groen gas. Gasunie zet haar infrastructuur en kennis in toenemende mate in voor verdere ontwikkeling en integratie van alternatieve energiebronnen, zoals waterstof, warmte en groen gas evenals de ontwikkeling van CO₂-opslag.

De opbrengstenstromen uit geregleerde activiteiten staan onder toezicht van de ACM in Nederland en de BNetzA in Duitsland. Daarnaast heeft Gasunie niet-geregleerde of van regulering vrijgestelde activiteiten, onder andere gericht op het aanbieden van gasopslagcapaciteit aan de markt en de BBL-pijpleiding tussen Nederland en het Verenigd Koninkrijk. De groep bestaat uit verschillende groepsonderdelen en daarom hebben wij de reikwijdte en aanpak van de groepscontrole overwogen zoals uiteengezet in de paragraaf 'De reikwijdte van onze groepscontrole'. We hebben in het bijzonder aandacht besteed aan de gebieden die gerelateerd zijn aan de specifieke bedrijfsactiviteiten van de groep.

Als onderdeel van het ontwerpen van onze controleaanpak hebben wij de materialiteit bepaald en het risico van materiële afwijkingen in de jaarrekening geïdentificeerd en ingeschat. Wij besteden bijzondere aandacht aan die gebieden waar de raad van bestuur belangrijke schattingen heeft gemaakt, bijvoorbeeld bij significante schattingen waarbij veronderstellingen over toekomstige gebeurtenissen worden gemaakt die inherent onzeker zijn.

Hierbij hebben wij aandacht besteed aan de mogelijke gevolgen van transitierisico's als gevolg van klimaatverandering voor de gehanteerde veronderstellingen. In het hoofdstuk 'Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening', paragraaf: 'Oordelen en schattingen door het management' van de jaarrekening heeft de vennootschap de schattingsposten en de belangrijkste bronnen van schattingsonzekerheid uiteengezet. Vanwege de significante schattingsonzekerheid en het gerelateerde hogere inherente risico verbonden aan de waardering van de materiële vaste activa, hebben wij deze aangemerkt als kernpunt, zoals uiteengezet in de paragraaf 'De kernpunten van onze controle'.

Gasunie heeft de potentiële impact van klimaatverandering en haar plannen ten aanzien van *net zero commitments* op haar financiële positie beoordeeld. De risico's die voortkomen uit de klimaat- verandering zijn onderdeel van Gasunie's risicobeheersingsproces en zijn door Gasunie, gegeven de bedrijfsaard van Gasunie, geconcretiseerd naar specifieke risico's. Dit is nader toegelicht in het bestuursverslag, het hoofdstuk 'Governance', paragraaf 'Het beheersen van risico's die wij lopen'. De plannen ten aanzien van *net zero commitments* zijn nader toegelicht in het bestuursverslag, hoofdstuk 'Onze externe maatschappelijke waardecreatie', paragraaf 'Hoe we milieu-impact van ons aardgastransport terugdringen'. Wij hebben de klimaatgerelateerde risico's met de raad van bestuur besproken, en de potentiële impact op de financiële positie inclusief de onderliggende assumpties en schattingen geëvalueerd. In het bijzonder, hebben wij stilgestaan bij de waardering van de materiële vaste activa en de gehanteerde levensduren ten behoeve van de afschrijvingskosten. Wij verwijzen naar de paragraaf 'De kernpunten van onze controle' waar de impact op onze controleaanpak is beschreven.

Andere aandachtsgebieden in onze controle, die niet als kernpunt zijn aangemerkt, waren: de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking die ten grondslag ligt aan het opbrengstenproces, de verwerking van het effect van de tariefswijziging van de Nederlandse vennootschapsbelasting op de uitgestelde belastingen, de waardering van de Duitse pensioen- voorziening, de waardering van de overige deelnemingen en de waardering van de voorziening voor opruimingskosten en sanering.

Wij hebben ervoor gezorgd dat de controleteams, zowel op groepsniveau als op het niveau van de groepsonderdelen, over voldoende specialistische kennis en expertise beschikten die nodig waren voor de controle van een Europees energie-infrastructuurbedrijf. Wij hebben daarom experts en specialisten op onder meer het gebied van waardering, IT en vennootschapsbelasting in ons team opgenomen.

De hoofdlijnen van onze controleaanpak waren als volgt:

Materialiteit

- Materialiteit: €104 miljoen
- Specifieke materialiteit: €21 miljoen

Reikwijdte van de controle

- We hebben controlewerkzaamheden van de significante Nederlandse onderdelen uitgevoerd op één locatie en gebruikgemaakt van een buitenlandse accountant voor de controlewerkzaamheden bij Gasunie Deutschland en van een Nederlandse accountant voor de controlewerkzaamheden bij Gate terminal B.V. (joint venture).
- We hebben in het bijzonder aandacht besteed aan de waardering van de materiële vaste activa, investeringen in joint ventures en overige deelnemingen.
- Dekking controlewerkzaamheden: 95% van de geconsolideerde netto-omzet, 95% van het geconsolideerde balanstotaal en 94% van het geconsolideerde resultaat voor belastingen.

Kernpunt

- Waardering materiële vaste activa en de levensduur ten behoeve van de afschrijvingskosten

Materialiteit

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip 'materieel' wordt toegelicht in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij bepalen, op basis van ons professionele oordeel, kwantitatieve grenzen voor materialiteit waaronder de materialiteit voor de jaarrekening als geheel, zoals uiteengezet in onderstaande tabel. Deze grenzen, evenals de kwalitatieve overwegingen daarbij, helpen ons om de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden voor de individuele posten en toelichtingen in de jaarrekening te bepalen en om het effect van onderkende afwijkingen, zowel individueel als gezamenlijk, op de jaarrekening als geheel en op ons oordeel, te evalueren.

Materialiteit voor de groep	€104 miljoen (2020: €27,5 miljoen).
Specifieke materialiteit	€21 miljoen
Hoe is de materialiteit bepaald	Wij bepalen de materialiteit op basis van ons professionele oordeel. Gezien het belang van de waardering van de vaste activa gebruiken wij als basis voor deze oordeelsvorming 1% van het balanstotaal. Deze materialiteit is toegepast ten aanzien van de waardering voor de volgende balansposten: de materiële vaste activa, investeringen in joint ventures, investeringen in geassocieerde deelnemingen en overige deelnemingen alsmede de toelichtingen hieromtrent (hierna: vaste activa). Daarnaast hebben wij een specifieke (lagere) materialiteit gebruikt voor de overige balans- en jaarrekeningposten die gerelateerd zijn aan het operationele resultaat en de toelichtingen hierop. Als basis hiervoor gebruiken we 5% van het resultaat voor belastingen genormaliseerd voor de terugname bijzondere waardevermindering en/of een bijzondere waardevermindering van vaste activa. In 2021 bedraagt de normalisatie nihil (2020: €300 miljoen inzake terugname bijzondere waardevermindering).

<i>De overwegingen voor de gekozen benchmark</i>	Wij gebruikten het balanstotaal als de primaire, benchmark, op basis van onze analyse van de gemeenschappelijke informatiebehoeften van gebruikers van de jaarrekening. Op basis daarvan zijn wij van mening dat het balanstotaal geschikt is om als basis te dienen voor het bepalen van de materialiteit voor de controle van de waardering van de vaste activa in de jaarrekening. De reguliere operationele exploitatie van de energie-infrastructuur en de daarmee verband houdende omzet en lasten zijn eveneens een belangrijke indicator voor de financiële prestaties van de entiteit. Wij vinden de benchmark gebaseerd op het balanstotaal niet passend voor de controle van de overige jaarrekeningposten en de toelichtingen hierop. Daarom hebben wij voor deze posten een specifieke (lagere) materialiteit gehanteerd gebaseerd op een percentage 5% van het resultaat voor belastingen genormaliseerd voor de terugname bijzondere waardevermindering en/of een bijzondere waardevermindering van vaste activa.
<i>Materialiteit voor groepsonderdelen</i>	Aan elk groepsonderdeel, binnen de reikwijdte van onze controle, is, op basis van onze oordeelsvorming, een materialiteit toegerekend die lager ligt dan de materialiteit voor de groep als geheel. De materialiteit die we hebben toegerekend aan de groepsonderdelen lag tussen €6,5 miljoen en €90 miljoen voor de waardering van de vaste activa en tussen de €3,8 miljoen en €21 miljoen voor de overige jaarrekeningposten. Enkele groepsonderdelen zijn gecontroleerd met de statutaire materialiteit op basis van een verplichte lokale controle die ook lager was dan de materialiteit voor de groep als geheel.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

De bepaling van de materialiteit is in 2021 aangepast en gebaseerd op het balanstotaal op basis van onze herijkte stakeholderanalyse. Uit deze analyse blijkt dat de toekomstige verdien capaciteit voor de gebruikers van de jaarrekening van Gasunie van belang is en dat deze met name gereflecteerd wordt in de waardering van de activa. Daarmee vinden wij het balanstotaal ook een geschikte benchmark. Voor de jaarrekeningposten die samenhangen met de reguliere operationele exploitatie van de energie- infrastructuur hebben wij een lagere specifieke materialiteit gehanteerd die vergelijkbaar is met de materialiteit van voorgaande jaren. De materialiteit is ook besproken met de raad van bestuur en de raad van commissarissen.

Wij zijn met de raad van commissarissen overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen met een impact op het resultaat voor belastingen boven de €1.050.000 (2020: €1.375.000) rapporteren aan de raad van commissarissen, met uitzondering van afwijkingen vanuit de waardering van vaste activa waarvoor we afwijkingen boven €5.000.000 rapporteren. Ook zijn we overeengekomen om balansreclassificaties boven de €5.000.000 (2020: €5.000.000) evenals kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn om aan hen te rapporteren.

De reikwijdte van onze groepscontrole

N.V. Nederlandse Gasunie is de moedermaatschappij van een groep van entiteiten. De financiële informatie van deze groep is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van N.V. Nederlandse Gasunie.

Wij hebben de reikwijdte van onze controle zodanig bepaald dat wij voldoende controle- werkzaamheden verrichten om in staat te zijn een oordeel te geven over de jaarrekening als geheel. Daarbij hebben wij, onder meer, in aanmerking genomen de managementstructuur van de groep, de aard van de activiteiten van de groepsonderdelen, de bedrijfsprocessen en interne beheersings- maatregelen en de bedrijfstak waarin de vennootschap opereert. Op grond hiervan hebben wij de aard en omvang van de werkzaamheden bepaald op het niveau van de groepsonderdelen die noodzakelijk waren om door het groepsteam en door de accountants van groepsonderdelen te worden uitgevoerd.

De groepscontrole heeft zich voornamelijk gericht op de significante onderdelen:

N.V. Nederlandse Gasunie, Gasunie Transport Services B.V., Gasunie Deutschland GmbH & Co KG (hierna: Gasunie Deutschland), EnergyStock B.V. en Gate terminal C.V. (hierna: de joint venture Gate terminal). Bij deze vijf groepsonderdelen zijn controles van de volledige financiële informatie uitgevoerd omdat deze groepsonderdelen individueel een significante financiële omvang hebben.

Daarnaast zijn voor additionele groepsonderdelen specifieke controlewerkzaamheden verricht op individuele posten om voldoende dekking te verkrijgen voor de controle van individuele posten van de geconsolideerde jaarrekening.

In totaal hebben wij met het uitvoeren van deze werkzaamheden de volgende dekking over onderstaande jaarrekeningposten verkregen:

Omzet	95%
Balanstotaal	95%
Resultaat voor belastingen	94%

De groepsonderdelen die niet onder de reikwijdte van de controle vallen vertegenwoordigen geen van alle meer dan 3% van de geconsolideerde omzet of het geconsolideerde balanstotaal. Op de financiële informatie van deze resterende groepsonderdelen hebben we op groepsniveau, onder meer, cijferanalyses uitgevoerd om onze inschatting, dat deze onderdelen geen significante risico's op materiële fouten bevatten, te bevestigen.

Bij de groepsonderdelen N.V. Nederlandse Gasunie, Gasunie Transport Services B.V. en EnergyStock B.V. hebben wij zelf controlewerkzaamheden uitgevoerd. Wij hebben gebruikgemaakt van andere accountants bij de controle van Gasunie Deutschland en de joint venture Gate terminal.

Waar controlewerkzaamheden zijn uitgevoerd door accountants van groepsonderdelen, hebben wij de mate waarin onze betrokkenheid noodzakelijk was bepaald om in staat te zijn een conclusie te trekken of voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot deze onderdelen is verkregen als basis voor ons oordeel bij de geconsolideerde jaarrekening als geheel.

Wij hebben de accountants van Gasunie Deutschland en de joint venture Gate terminal instructies gestuurd. Wij hebben, als groepsaccountant, periodiek overleg gehad met de accountants van Gasunie Deutschland en de joint venture Gate terminal, waarbij gesproken is over de risico's, de controleaanpak, de voortgang van de controle en, op basis van de van de accountants van Gasunie Deutschland en de joint venture Gate terminal ontvangen rapportages, de bevindingen en conclusies. Wij hebben dit uitgebreid met het uitvoeren van een dossierreview van de accountant van Gasunie Deutschland om de kwaliteit van de uitgevoerde werkzaamheden te evalueren. Met het management en de accountant van Gasunie Deutschland is afsluitend gesproken over de financiële resultaten, de gehanteerde (belangrijke) schattingen en de bevindingen uit de controle.

Het groepsteam heeft de consolidatie van de groep, de toelichtingen in de jaarrekening en een aantal complexe aspecten gecontroleerd. Dit betreffen onder andere de opgestelde analyse(s) ten aanzien van aanwijzingen voor waardeverminderingen en -vermeerderingen van vaste activa.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij (groeps)onderdelen, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op groepsniveau, zijn wij in staat geweest om voldoende en geschikte controle- informatie met betrekking tot de financiële informatie van de groep te verkrijgen als basis voor ons oordeel over de jaarrekening.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en deze ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de entiteit en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico- inschattingsproces en de wijze waarop de raad van bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de raad van commissarissen toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij verwijzen naar het hoofdstuk 'Governance' van het jaarverslag, waarin de raad van bestuur zijn risicoanalyse (inclusief frauderisico's) heeft opgenomen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de risicoanalyse (inclusief frauderisico's) van Gasunie geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode en de klokkenluidersregeling. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersingsmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Geïdentificeerde frauderisico's

Het risico dat de raad van bestuur maatregelen van interne beheersing doorbreekt

Bij al onze controles besteden wij aandacht aan het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door de raad van bestuur, waaronder risico's op mogelijke afwijkingen als gevolg van fraude op basis van een analyse van mogelijke belangen van de raad van bestuur.

Controlewerkzaamheden en observaties

Wij hebben, voor zover relevant voor onze controle, de opzet geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing die het risico op doorbreking van de interne beheersing moeten mitigeren en de werking van de maatregelen getoetst in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten en het maken van schattingen.

Wij hebben er in dat kader bijzonder aandacht voor gehad of er vanuit de regulering waaraan de netbeheerders onderhevig zijn, specifieke prikkels zijn ten aanzien van de verantwoording van omzet, lasten en/of investeringen en/of er mogelijke indicaties zijn voor een bijzondere waardeverandering van de activa.

Wij concluderen dat wij, in het kader van onze controle, konden steunen op de voor dit risico relevante maatregelen van interne beheersing.

Ook hebben wij specifieke aandacht gegeven aan de toegangsbeveiliging in de IT-systemen en de mogelijkheid dat hierdoor functiescheidingen worden doorbroken.

Wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht. Bij de bepaling van de risicocriteria hebben wij rekening gehouden met de specifieke prikkels vanuit de regulering.

Ook hebben wij specifieke controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van belangrijke schattingen van de raad van bestuur, waaronder de waardering van de materiële vaste activa en de gehanteerde levensduur voor de afschrijvingskosten. Wij hebben in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van de raad van bestuur bij schattingen.

Tot slot hebben wij aandacht besteed aan significante transacties buiten de normale bedrijfsuitoefening, waaronder de transacties inzake nieuwe activiteiten die samenhangen met de energietransitie.

Onze werkzaamheden hebben geen materiële afwijkingen, in de door de raad van bestuur verschaft informatie in de jaarrekening en het bestuursverslag ten opzichte van de jaarrekening, aan het licht gebracht.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door de raad van bestuur.

Het risico van frauduleuze financiële verslaggeving, als gevolg van een te hoog verantwoorde omzet

Als onderdeel van onze risico- inschatting en uitgaande van de veronderstelling dat er bij de omzetverantwoording frauderisico's bestaan, hebben wij geëvalueerd welke soorten omzet of beweringen per significant groepsonderdeel aanleiding geven tot een risico op afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude.

Wij hebben, voor zover relevant voor onze controle, de opzet geëvalueerd en de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen rondom de omzetverantwoording en in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten met betrekking tot de omzet.

Voor Gasunie ontvangt de raad van bestuur een variabele beloning die mede gebaseerd is op de financiële resultaten. Door de hogere energiekosten heeft de raad van bestuur een mogelijk belang om de omzet bewust hoger te verantwoorden om zijn doelstellingen te behalen.

Wij concluderen dat wij, in het kader van onze controle, konden steunen op de voor dit risico relevante maatregelen van interne beheersing.

Wij hebben specifieke gegevensgerichte cijferanalyse(s) en detailwerkzaamheden uitgevoerd. De controlewerkzaamheden zijn per significant groepsonderdeel specifiek gemaakt, afhankelijk van de bewering(en) die relevant zijn voor het veronderstelde frauderisico in de omzetverantwoording.

De specifieke controlewerkzaamheden, afhankelijk van de relevante bewering per significant groepsonderdeel, bestaan uit:

- gegevensgerichte werkzaamheden op het voorkomen van de omzettransacties en het toepassen van de juiste prijzen;
- vaststellen van het voorkomen van debiteuren per jaareinde waarbij wij de afloop in 2022 getoetst hebben door middel van deelwaarneming;
- gegevensgerichte werkzaamheden op de juiste afgrenzing van de omzet per jaareinde om mogelijke verschuivingen van omzet te identificeren;
- onderzoeken of in 2022 creditnota's zijn geboekt die een indicatie geven van onjuist geboekte omzet in het huidige boekjaar 2021.

Onze werkzaamheden hebben geen materiële afwijkingen in de door de raad van bestuur verschaft informatie in de jaarrekening en het bestuursverslag ten opzichte van de jaarrekening aan het licht gebracht.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door de raad van bestuur.

In onze controle bouwen wij elementen in van onvoorspelbaarheid en specifiek per significant onderdeel van de groep. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzingen geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij hebben kennisgenomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van de raad van bestuur, het management (waaronder Internal Audit, Juridische Zaken inclusief Compliance en de directeurs van de bedrijfsonderdelen) en de raad van commissarissen.

Hieruit volgden geen signalen van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Ook hebben we kennisgenomen van advocatenbrieven en relevante correspondentie met toezichthouders en zijn we tijdens de controle alert gebleven op indicaties voor signalen van fraude en hebben we de uitkomst van andere controlewerkzaamheden geëvalueerd en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzingen geven voor fraude. Indien daar sprake van was, hebben wij onze evaluatie van het risico van fraude en de gevolgen daarvan voor onze controlewerkzaamheden opnieuw geëvalueerd.

Controleaanpak continuïteit

De raad van bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de activiteiten voor de voorzienbare toekomst. Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van de raad van bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsbeoordeling van de raad van bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben en de raad van bestuur bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten;
- analyseren van de financiële positie per jaareinde inclusief de financiering, meer specifiek, de analyse of de bestaande financiering kan worden gecontinueerd en de benodigde financiering die nodig is voor het kunnen continueren van de bedrijfsactiviteiten kan worden gewaarborgd voor de periode die is meegenomen in de continuïteitsbeoordeling van de raad van bestuur;
- evalueren van de begrote operationele resultaten en de daaraan gerelateerde kasstromen ten opzichte van het afgelopen jaar, ontwikkelingen in de regulering en onze kennis uit de controle;
- evalueren of onze controlewerkzaamheden ten aanzien van de waardering van activa indicatoren geven die kunnen duiden op continuïteitsrisico's;
- inwinnen van inlichtingen bij de raad van bestuur over zijn kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door de raad van bestuur verrichte continuïteitsanalyse.

Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van de raad van bestuur over de gehanteerde continuïteits- veronderstelling voor de jaarrekening.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens de controle van de jaarrekening. Wij hebben de raad van commissarissen op de hoogte gebracht van het kernpunt. Het kernpunt vormt geen volledige weergave van alle risico's en punten die wij tijdens onze controle hebben geïdentificeerd en hebben besproken. Wij hebben in deze paragraaf het kernpunt beschreven met daarbij een samenvatting van de op dit punt door ons uitgevoerde werkzaamheden.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot dit kernpunt bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen en observaties ten aanzien van het individuele kernpunt moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over dit kernpunt of over specifieke elementen van de jaarrekening.

In 2020 was het kernpunt: 'waardering van de materiële vaste activa van Gasunie Transport Services B.V.'. Het hieronder opgenomen kernpunt is een verbreding van het kernpunt zoals opgenomen in de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.'

Kernpunt

Waardering materiële vaste activa en levensduur ten behoeve van de afschrijvingskosten

Zie toelichting 1, 4, 5 en 28 van de nadere toelichting op de geconsolideerde balans

De materiële vaste activa van circa €9 miljard zijn opgebouwd uit gereguleerde gastransportnetwerken bij Gasunie Transport Services B.V. (circa 70%) en Gasunie Deutschland (circa 15%). Ook zijn er de participaties in dochters met niet-reguleerde activiteiten (circa 7,5%) en *corporate assets* (circa 7,5%). De totale afschrijvingslast is in 2021 circa €348 miljoen.

De raad van bestuur voert jaarlijkse een analyse uit of er aanwijzingen zijn die duiden op een bijzondere waardevermindering en/of -vermeerdering in de materiële vaste activa. Indien de raad van bestuur concludeert dat er aanwijzingen zijn dan is de raad van bestuur verplicht om de realiseerbare waarde te bepalen en te vergelijken met de boekwaarde en eventueel een bijzondere waardevermindering en/of -vermeerdering in de materiële vaste activa te verantwoorden.

Ook moet de raad van bestuur bepalen of de gehanteerde levensduren ten behoeve van de bepaling van de afschrijvingskosten aanpassing behoeven.

In deze analyses besteedt de raad van bestuur in het bijzonder aandacht aan de ontwikkelingen in het reguleringskader voor de gastransportnetwerken, de risico's (en kansen) vanuit klimaatverandering, de energietransitie en overige marktontwikkelingen.

De raad van bestuur heeft op basis van deze analyse geconcludeerd dat er geen aanwijzingen zijn die duiden op een bijzondere waardevermindering en/of -vermeerdering in de materiële vaste activa. Ook heeft de raad van bestuur geconcludeerd dat de levensduren geen aanpassing behoeven.

Onze controlewerkzaamheden en observaties

Wij hebben kennisgenomen van de door de raad van bestuur uitgevoerde analyse of er aanwijzingen zijn die duiden op een bijzondere waardevermindering en/of -vermeerdering in de materiële vaste activa en of de gehanteerde levensduren een aanpassing behoeven.

Onze controlewerkzaamheden op bovenstaande analyse bestonden onder meer uit:

- het toetsen van de aannames door de raad van bestuur of de disconteringsvoet materieel is gewijzigd en dit 'challengen' via schaduw-berekeningen op basis van marktdata;
- het kennisnemen van ontwikkelingen in de Nederlandse regulering voor Gasunie Transport Services B.V. en specifiek de beroepsprocedure(s) inzake het Methodebesluit 2022–2026 en vaststellen of deze financiële impact hebben;
- het evalueren van de potentiële financiële impact van de wijzigingen in de Duitse regulering relevant voor Gasunie Deutschland;
- het evalueren in hoeverre klimaatverandering, de energietransitie of andere marktontwikkelingen een materiële impact hebben op de waardering en/of de levensduur van de materiële vaste activa.

Wij achten de veronderstellingen van de raad van bestuur in de uitgevoerde analyse ten aanzien van de waardering van de materiële vaste activa en de levensduur ten behoeve van de afschrijvingskosten van de materiële vaste activa redelijk en aanvaardbaar.

Op basis van de door ons uitgevoerde werkzaamheden en verkregen controle-informatie hebben wij geen materiële bevindingen geconstateerd.

Tot slot hebben wij werkzaamheden inzake de juistheid en toereikendheid van de toelichting uitgevoerd en hierbij geen materiële bevindingen geconstateerd.

De materiële vaste activa hebben een totale boekwaarde van circa €9,1 miljard en betreffen 86,5% van de totale balanswaarde. Ook is er subjectiviteit ten aanzien van de veronderstellingen in de waardering en de levensduren van de materiële vaste activa. Vanwege de daarmee samenhangende schattingonzekerheden en de significante waarde hebben wij dit aangemerkt als een kernpunt van onze controle.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat ook andere informatie. Dat betreft alle informatie in het jaarverslag anders dan de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde vereisten en ESEF

Onze benoeming

Wij zijn op 12 december 2013 benoemd als externe accountant van N.V. Nederlandse Gasunie door de raad van commissarissen en op 17 december 2013 bekrachtigd door de algemene vergadering en die jaarlijks is herbevestigd door de aandeelhouder. Wij zijn nu voor een onafgebroken periode van zeven jaar accountant van de vennootschap.

Europees uniform elektronisch formaat (ESEF)

N.V. Nederlandse Gasunie heeft het jaarverslag, inclusief de jaarrekening, opgesteld in ESEF.

De vereisten hiervoor zijn vastgelegd in de Gedelegeerde Verordening (EU) 2019/815 met technische reguleringsnormen voor de specificatie van een uniform elektronisch verslagleggingsformaat (deze vereisten worden hierna aangeduid met: de RTS voor ESEF).

Naar ons oordeel voldoet het jaarverslag, opgesteld in het XHTML-formaat, met daarin opgenomen de deels gemarkeerde geconsolideerde jaarrekening zoals door N.V. Nederlandse Gasunie opgenomen in de rapportageset, in alle van materieel belang zijnde aspecten, aan de RTS voor ESEF.

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag, inclusief de jaarrekening, in overeenstemming met de RTS voor ESEF, waarbij de raad van bestuur de verschillende onderdelen samenvoegt in een enkel rapportageset.

Het is onze verantwoordelijkheid een redelijke mate van zekerheid voor ons oordeel te krijgen dat het jaarverslag in deze rapportageset voldoet aan de RTS voor ESEF.

Onze werkzaamheden bestonden, met inachtneming van NBA Alert 43 van de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants, onder andere uit:

- het verkrijgen van inzicht in het financiële rapportageproces van de entiteit, waaronder het opstellen van de rapportageset;
- het verkrijgen van de rapportageset en het uitvoeren van validaties om vast te stellen of de rapportageset, met het daarin opgenomen Inline XBRL-instancedocument en de XBRL- extensie-taxonmiebestanden, in alle van materieel belang zijnde aspecten, is opgesteld in overeenstemming met de technische specificaties zoals opgenomen in de RTS voor ESEF;
- het onderzoeken van de informatie met betrekking tot de geconsolideerde jaarrekening in de rapportageset om vast te stellen of alle vereiste markeringen zijn toegepast en of deze in overeenstemming zijn met de RTS voor ESEF.

Geen verboden diensten

Wij hebben, naar ons beste weten en overtuiging, geen verboden diensten geleverd, als bedoeld in artikel 5, lid 1 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang.

Geleverde diensten

De diensten die wij, in aanvulling op de controle van de jaarrekening, hebben geleverd aan de vennootschap en haar dochtermaatschappijen, in de periode waarop onze wettelijke controle betrekking heeft, zijn toegelicht in toelichting 35 van de toelichting van de geconsolideerde jaarrekening.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van de raad van bestuur en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met EU-IFRS en met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die de raad van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de raad van bestuur afwegen of de vennootschap in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevings- stelsels moet de raad van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteits- veronderstelling, tenzij de raad van bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De raad van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Groningen, 3 maart 2022

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. W.A. Schouten RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2021 van N.V. Nederlandse Gasunie

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden.
Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de raad van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening.
Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen bepaald om te waarborgen dat we voldoende controlewerkzaamheden verrichten om in staat te zijn een oordeel te geven over de jaarrekening als geheel. Bepalend hierbij zijn de geografische structuur van de groep, de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten, de bedrijfsprocessen en interne beheersingsmaatregelen en de bedrijfstak waarin de vennootschap opereert.

Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing. In dit kader geven wij ook een verklaring aan de auditcommissie op grond van artikel 11 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang. De in die aanvullende verklaring verstrekte informatie is consistent met ons oordeel in deze controleverklaring.

Wij bevestigen aan de raad van commissarissen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met hen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen die zijn getroffen om de geïdentificeerde bedreigingen weg te nemen en onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening vanuit alle zaken die wij met de raad van commissarissen hebben besproken. Wij beschrijven deze zaken in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang is van het maatschappelijk verkeer.

Assurancerapport van de onafhankelijke accountant

Aan: de algemene vergadering en de raad van commissarissen van N.V. Nederlandse Gasunie

Assurancerapport bij de duurzaamheidsinformatie 2021

Onze conclusie

Op grond van onze beoordeling hebben wij geen reden om te veronderstellen dat de duurzaamheidsinformatie opgenomen in het jaarverslag 2021 van N.V. Nederlandse Gasunie geen, in alle van materieel belang zijnde aspecten, betrouwbare en toereikende weergave geeft van:

- het beleid en de bedrijfsvoering ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen; en
- de gebeurtenissen en de prestaties op dat gebied voor het jaar geëindigd op 31 december 2021, in overeenstemming met de Sustainability Reporting Standards van het Global Reporting Initiative (GRI) en de aanvullend gehanteerde rapportage criteria zoals toegelicht in de sectie 'Rapportage Criteria'.

Wat we hebben beoordeeld

Wij hebben de duurzaamheidsinformatie opgenomen in de volgende secties van het jaarverslag beoordeeld voor het jaar geëindigd op 31 december 2021 (hierna: "de duurzaamheidsinformatie"):

- Over dit jaarverslag
- Ons verhaal over 2021
- Het profiel van Gasunie
- Onze externe economische waardecreatie
- Onze externe maatschappelijke waardecreatie
- Onze interne economische waardecreatie
- Onze interne maatschappelijke waardecreatie
- Bijlage Verslaggevingsprincipes
- Bijlage Onze CO₂-emissies in detail

Deze beoordeling is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid.

De basis voor onze conclusie

Wij hebben onze beoordeling verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 3810N 'Assuranceopdrachten inzake maatschappelijke verslagen'.

Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de beoordeling van de duurzaamheidsinformatie'.

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusie.

Onafhankelijkheid en kwaliteitsbeheersing

Wij zijn onafhankelijk van N.V. Nederlandse Gasunie zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij passen de Nadere voorschriften kwaliteitssystemen (NVKS) toe. Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsbeheersing inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van ethische voorschriften, professionele standaarden en andere relevante wet- en regelgeving.

Rapportage Criteria

De duurzaamheidsinformatie dient gelezen en begrepen te worden samen met de rapportage criteria. De gehanteerde rapportage criteria voor het opstellen van de duurzaamheidsinformatie zijn de Sustainability Reporting Standards van Global Reporting Initiative (GRI) en de aanvullend gehanteerde rapportage criteria, zoals toegelicht in de sectie 'Bijlage Verslaggevingsprincipes' van het jaarverslag.

Het ontbreken van gevestigde praktijken ter beoordeling en meting van niet-financiële informatie biedt de mogelijkheid verscheidene, acceptabele meettechnieken toe te passen. Hierdoor kan de vergelijkbaarheid tussen entiteiten onderling en in de tijd beïnvloed worden.

Beperkingen in de reikwijdte van onze beoordeling

In de duurzaamheidsinformatie is toekomstgerichte informatie opgenomen zoals verwachtingen ten aanzien van ambities, strategie, plannen en ramingen en risico-inschattingen. Inherent aan toekomstgerichte informatie is dat de werkelijke uitkomsten in de toekomst onzeker zijn, en waarschijnlijk zullen afwijken van deze verwachtingen. De hieruit voortvloeiende afwijkingen kunnen van materieel belang zijn. Wij geven geen zekerheid bij de veronderstellingen en de haalbaarheid van toekomstgerichte informatie.

In de duurzaamheidsinformatie worden verwijzingen gemaakt naar externe bronnen of websites. De informatie in deze externe bronnen of websites maken geen onderdeel uit van de duurzaamheidsinformatie die door ons is beoordeeld. Wij verstrekken derhalve geen zekerheid over deze informatie.

Onze conclusie is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheden.

Verantwoordelijkheden voor de duurzaamheidsinformatie en de beoordeling daarvan

Verantwoordelijkheden van de raad van bestuur en de raad van commissarissen voor de duurzaamheidsinformatie

De raad van bestuur van N.V. Nederlandse Gasunie is verantwoordelijk voor het opstellen van betrouwbare en toereikende duurzaamheidsinformatie in overeenstemming met de rapportage criteria zoals toegelicht in de sectie 'Verslaggevingsgrondslagen' en in de sectie 'Bijlage Verslaggevingsprincipes', inclusief het selecteren van de rapportage criteria, het identificeren van belanghebbenden, het bepalen van materiële onderwerpen, en het vaststellen dat de toegepaste rapportage criteria passend zijn in de omstandigheden, rekening houdend met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving met betrekking tot verslaggeving. De door de raad van bestuur gemaakte keuzes ten aanzien van de reikwijdte van de duurzaamheidsinformatie en het verslaggevingsbeleid zijn uiteengezet in het hoofdstuk 'Over dit jaarverslag' van het jaarverslag 2021.

De raad van bestuur is ook verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opstellen van de duurzaamheidsinformatie mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het rapportageproces van de entiteit ten aanzien van de duurzaamheidsinformatie.

Onze verantwoordelijkheden voor de beoordeling van de duurzaamheidsinformatie

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een beoordelingsopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte assurance-informatie verkrijgen als basis voor de door ons af te geven conclusie.

Onze opdracht is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid om de plausibiliteit van de duurzaamheidsinformatie vast te stellen. De werkzaamheden variëren in aard en timing, en zijn ook geringer in omvang, dan die bij een assuranceopdracht gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid. De mate van zekerheid die wordt verkregen bij een beoordeling is daarom ook aanzienlijk lager dan de zekerheid die wordt verkregen bij een controle met betrekking tot zowel de werkzaamheden ten aanzien van de risico-inschatting, inclusief het verwerven van inzicht van de interne beheersing, als de werkzaamheden verricht ten aanzien van het inspelen op de geïdentificeerde risico's.

Uitgevoerde werkzaamheden

Wij hebben deze beoordeling professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse Standaard 3810N, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze werkzaamheden bestonden onder andere uit:

- Het uitvoeren van een analyse van de externe omgeving en het verkrijgen van inzicht in de relevante maatschappelijke thema's en kwesties en de kenmerken van de entiteit.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte rapportage criteria, de consistente toepassing hiervan en de toelichtingen die daarover in de duurzaamheidsinformatie staan. Dit omvat het evalueren van de uitkomsten van de dialoog met belanghebbenden en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur.
- Het verkrijgen van inzicht in de rapporteringsprocessen voor de duurzaamheidsinformatie inclusief het op hoofdlijnen kennisnemen van de interne beheersmaatregelen, voor zover relevant is voor onze beoordeling.
- Het identificeren van gebieden in de duurzaamheidsinformatie met een hoger risico op misleidende of onevenwichtige informatie of afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. Het bepalen en uitvoeren van de verdere werkzaamheden is gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van de duurzaamheidsinformatie in reactie op onze risico inschatting.
- Onze overige werkzaamheden bestonden onder meer uit:
 - Het afnemen van interviews met het management (en/of relevante medewerkers) op groeps- (en bedrijfs-/divisie-/cluster-/lokaal) niveau verantwoordelijk voor de (duurzaamheids)strategie en het -beleid en de -prestaties;
 - Het afnemen van interviews met relevante medewerkers verantwoordelijk voor het aanleveren van informatie voor, het uitvoeren van interne controles op, en de consolidatie van gegevens in de duurzaamheidsinformatie;
 - Het bepalen van de aard en omvang van de uit te voeren beoordelingswerkzaamheden voor de groepsonderdelen en locaties. Bepalend hierbij zijn de aard, omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen, locaties of de activiteiten;
 - Het verkrijgen van assurance-informatie dat de duurzaamheidsinformatie aansluit op de onderliggende administraties van de entiteit;
 - Het op basis van beperkte deelwaarnemingen beoordelen van relevante interne en externe documentatie;
 - Het analytisch evalueren van data en trends
- Het aansluiten van de relevante financiële informatie met de jaarrekening.
- Het evalueren van de consistentie van de duurzaamheidsinformatie met de overige informatie in het jaarverslag buiten de reikwijdte van onze beoordeling.
- Het evalueren van de algehele presentatie, structuur en inhoud van de duurzaamheidsinformatie.
- Het overwegen of de duurzaamheidsinformatie als geheel, inclusief de daarin opgenomen toelichtingen het beeld weergeeft in relatie tot het doel van de gehanteerde rapportage criteria.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de beoordeling en over de significante bevindingen die uit onze beoordeling naar voren zijn gekomen.

Groningen, 3 maart 2022

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

W.A. Schouten RA

Bijlagen

17 Bijlagen

Verslaggevingsprincipes

Proces van dataverzameling

Bij het proces van dataverzameling worden zowel interne als externe bronnen geraadpleegd, waaronder handboeken, managementinformatiesystemen en gegevens van derden. Bij het verkrijgen van de niet-financiële gegevens voor dit verslag worden de afdelingen betrokken die eindverantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de speerpunten van ons beleid. Zij leveren gegevens aan die door onze afdeling Control worden geverifieerd als onderdeel van de interne controlewerkzaamheden.

Meet- en registratiesystemen

Het meten en registreren van de milieugegevens van Gasunie in Nederland vindt in hoofdlijnen als volgt plaats:

- De energieverbruiksgegevens zijn ontleend aan opgaven van de energieleveranciers van onze grootste locaties. De gegevens van de overige locaties zijn geschat aan de hand van normverbruik en/of ontleend aan rekeningen van derden.
- Emissies worden grotendeels geregistreerd met behulp van het computersysteem Olympus. Dit registratiesysteem is ontwikkeld voor het vastleggen van compressorgegevens. Op basis van het continu gemeten brandstofverbruik van de machines worden de CO₂-, CH₄- en NO_x-emissies berekend. Elke machine heeft zijn eigen emissiekaracteristiek die in Olympus is vastgelegd.
- Sluipende emissies zijn verkregen uit recente metingen volgens de NEN-EN 15446 methode en historisch onderzoek naar de emissies op bepaalde type locaties.
- De HFK-emissies worden berekend op basis van de hoeveelheidsregistratie (in kg) die in de logboeken op de desbetreffende locaties wordt bijgehouden.
- Alle milieufwijkingen worden per oorzaak geregistreerd in databasesysteem Accident. De gerapporteerde gegevens zijn hieraan ontleend.
- Opgaven van stikstof zijn gebaseerd op inkoopgegevens en op eigen registratie. We produceren en nemen stikstof in op de locaties Ommen, Wieringermeer, Zuidbroek, Kootstertille, Pernis en LNG PeakShaver.
- Data ten aanzien van onze KPI's op het gebied van Veiligheid komen uit ons rapportagesysteem Accident.

In Duitsland worden de milieugegevens van GUD op verschillende manieren verzameld:

- Door directe metingen (elektriciteit, waterconsumptie en emissies), indirecte metingen (berekeningen van onder meer CO₂- en NO_x-emissies van brandstofgas) en registratie (afval van een externe dienstverlener). Alle gegevens zijn opgenomen in onze milieu-database. Deze database is de bron van alle vormen van milieurapportage, inclusief de emissiehandel die jaarlijks wordt gecontroleerd en gecertificeerd door een onafhankelijke derde (controle en certificering geldt alleen voor het onderdeel emissiehandel). Alhoewel we zorgvuldig omgaan met onze meet- en registratiesystemen, erkennen we dat onderdelen van de informatie onderworpen zijn aan een element van onzekerheid, wat inherent is aan beperkingen bij meetplaats en berekeningstermijnen.

Managementsystemen

We volgen de (inter)nationale wetgeving die op ons bedrijf van toepassing is. Daarnaast hanteren we eigen strenge eisen: in de Gasunie Technische Standaards zijn onze technische standaarden vastgelegd (in Duitsland noemen we die Technische Standards), in onze VGM-standaarden en in onze Gedragswijzer staat wat we van onze medewerkers verwachten ten aanzien van integer, veilig en verantwoord handelen. Op onze website zijn [verschillende brochures en documenten](#) te vinden met betrekking tot deze onderwerpen.

We beschikken over een [klokkenluidersregeling](#) en hebben hiervoor zeven interne vertrouwenspersonen en een externe vertrouwenspersoon aangesteld. Zij behandelen niet alleen eventuele integriteitsklachten maar ook klachten over ongewenste omgangsvormen. Daarnaast hebben we een klachtencommissie waar medewerkers terecht kunnen. Ook met de afhandeling van klachten uit onze omgeving gaan we zorgvuldig om.

Om ervoor te zorgen dat we in relevante bedrijfsprocessen rekening houden met het milieu, hebben we ons milieuzorgsysteem ingericht volgens de internationale standaard, de ISO 14001-norm. Elk jaar wordt de werking van ons milieumanagementsysteem in Nederland door een extern auditbureau gecontroleerd. In 2021 leidde de externe audit van de ISO 14001:2015 tot continuering van het certificaat.

Onze CO₂-emissies in detail

In onderstaande tabel geven wij van de grootste emissiebronnen de berekening van de CO₂-equivalenten voor 2021 weer, uitgesplitst naar Nederland en Duitsland. De conversiefactor voor het elektriciteitsverbruik is gebaseerd op de CO₂-emissiefactorenlijst. De conversiefactor voor de netwerkverliezen is ontleend aan het IPCC Fourth Assessment Report 'Climate Change 2007' (Direct Global Warming Potential, Methaan, tijdshorizon 100 jaar = 25).

Van verbruik naar CO2-equivalenten	Eenheid	Verbruik		conversie factor	Totaal kt on CO2eq.	Vergroend met GVO's (CO2eq.)	
		NL	DU	CO2eq	NL	DU	
Scope 1							
Netwerkverliezen	ton methaan	4071	1085	25 kg CO2/kg CH4	101,8	27,1	-
Gasverbruik gebouwen en installaties	miljoen kWh	487	451		93	77,1	-
Mobiliteit (eigen)	brandstof	-	-		2,4	0,1	-
Overig		-	-		0,2	-	-
Subtotaal					197,3	104,3	-
Scope 2							
E-gebruik NL GTS	miljoen kWh	601	-	0,48 kg CO2/kWh	285,1	-	285,1
E-gebruik NL Deelneming	miljoen kWh	140	-	0,48 kg CO2/kWh	66,6	-	66,6
Warmte gebruik GTS	TJ	146	-	0,03253 kg/TJ	4,7	-	-
E-gebruik GUD	miljoen kWh	-	8	0 kg CO2/kWh	-	-	-
E-gebruik lease auto's	miljoen kWh	-	-	0,48 kg CO2/kWh	0,1	-	0,1
Subtotaal					356,5	-	351,8
Scope 3							
Inkoop N2	miljoen kWh	106	-	0,48 kg CO2/kWh	50,3	-	-
Mobiliteit (derden)	brandstof				0,4	0,2	-
Subtotaal					50,6	0,2	-
Totaal scope 1+2+3					604,4	104,5	351,8
Totale scopes market based	kt on CO2e						357,1

Verslag van de OR

Als ondernemingsraad (OR) staan we voor een goede balans tussen de belangen van de organisatie en die van de medewerkers. Een groot aantal projecten in lijn met onze Visie 2030 is in 2021 op stoom gekomen en we denken actief mee met de raad van bestuur om de plannen die noodzakelijk zijn voor het realiseren van deze visie te verwezenlijken. We verlangen van onze raad van bestuur dat hij onze medewerkers in de gelegenheid stelt mee te groeien met de veranderingen die noodzakelijk zijn binnen het bedrijf.

Adviesaanvragen en Instemmingsverzoeken

De OR heeft dit jaar uiteenlopende adviesaanvragen en instemmingsverzoeken behandeld. Het meest in het oog springende waren het rookvrij maken van onze organisatie per 1 januari 2022, een nieuwe obligatielening gekoppeld aan duurzame doelen en het definitieve investeringsbesluit voor WarmtelinQ. Verder hebben ons screeningbeleid aangepast, een reiskostenvergoeding op basis van deurregistraties uit ons gebouwenbeheersysteem (in verband met gewijzigde belastingregels) mogelijk gemaakt en een vergoeding voor het werken aan huis geïntroduceerd.

Vereenvoudigde afhandeling adviesaanvragen

Dit jaar hebben we twee maal een adviesaanvraag op een vereenvoudigde wijze afgehandeld. Hiermee werden deels soortgelijke stappen doorlopen als bij een normale adviesaanvraag, maar bleef een formeel advies en antwoord hierop achterwege. We hebben dit gebruikt bij organisatiewijzigingen die klein in bereik en impact waren. Maar niet zo klein dat we ze zonder behandeling hebben willen afdoen. Het idee kwam uit onze raad van bestuur. We hebben de vereenvoudigde afhandeling geëvalueerd en met wat kleine aanpassingen als bruikbaar voor de toekomst bestempeld. De afweging en beslissingsbevoegdheid over geen, een vereenvoudigde of een normale behandeling van adviesaanvragen ligt bij de OR.

Selectie nieuwe leden voor de raad van commissarissen (RvC)

Afgelopen jaar zijn we begonnen met de zoektocht naar twee nieuwe RvC-leden die Martika Jonk en Willem Schoeber bij de aandeelhoudersvergadering van 2022 gaan vervangen. In het opgestelde profiel werd nadrukkelijk gekeken naar de toegevoegde waarde voor ons totale werkgebied. De nieuwe leden moesten kunnen bijdragen aan de rol die we willen gaan invullen bij de energietransitie in het Europese speelveld. Ook was ervaring gewenst met een organisatie die in beweging is. We hebben de wijze van betrekken van de OR in het proces gewaardeerd en zijn tevreden met het hebben kunnen aantrekken van Prof. Dr. Johannes Meier en Mr. Anja Mutsaers als nieuwe RvC-leden. Wij wensen onze kersverse RvC-leden veel succes en plezier toe in het vervullen van hun nieuwe functies.

OR-verkiezingen 2022

We zijn momenteel volop bezig de verkiezingen voor de nieuwe OR voor te bereiden. De verkiezingen vinden plaats van 7 tot en met 10 maart 2022. We groeien in samenstelling mee met de organisatie (van 15 naar 17 leden) en gaan naar een systeem van dakpansgewijze verkiezingen waarbij iedere twee jaar de helft van de OR-leden kan worden gekozen. De zittingstermijn van een OR-lid neemt daarmee toe van drie naar vier jaar. Voor een deel van de gekozen leden zal de zittingsduur initieel twee jaar zijn om dit systeem te bewerkstelligen. Dit gaat zoveel mogelijk op basis van vrijwilligheid, eventueel aangevuld door loting om op acht of negen aftredende leden te komen in 2024. We hebben voor dit systeem gekozen omwille van de continuïteit. In de huidige situatie kan

theoretisch geen van de leden zich wederom verkiesbaar stellen of gekozen worden voor een nieuwe termijn. Door om de twee jaar de helft van de OR-leden te vervangen, kunnen nieuwe OR-leden gemakkelijker instromen en gebruik maken van de aanwezige ervaring binnen de OR.

De impact van COVID-19

In het afgelopen jaar werden lockdowns en thuiswerken afgewisseld met perioden waarin er - met de nodige veiligheidsmaatregelen - iets meer mogelijk was. We sluiten het jaar helaas weer in huiselijke sfeer af. Het wordt een uitdaging voor de nieuwe OR om onder deze omstandigheden te starten. We gaan bekijken op welke wijze oud-OR-leden (of ze nu wel of niet terugkomen in de nieuwe OR) de nieuwe OR-leden van ondersteuning kunnen voorzien om hun draai in deze bijzondere tijden te vinden.

Afsluitend

Strategische personeelsplanning, en in het bijzonder het eigen personeel in staat te stellen mee te bewegen met de veranderende behoefte van de organisatie, hebben we als belangrijkste thema gedefinieerd binnen de OR het afgelopen jaar. Hoewel hierbij goede resultaten worden geboekt, zijn we er nog lang niet om met name de interne mobiliteit op gang te brengen. In de resterende zittingsperiode zullen we hier dan ook onverminderd aandacht voor hebben en vragen en ook aan de OR in de nieuwe samenstelling zullen we kenbaar maken waarom we dit een belangrijk thema voor de komende jaren vinden.

Communicatie met stakeholders

Gasunie heeft een groot aantal stakeholders, met uiteenlopende belangen. Dit varieert van klanten, leveranciers en strategische partners tot overheden, medewerkers en omwonenden. Met deze externe en interne belanghebbenden zijn we als bedrijf continu in dialoog. We informeren hen zo optimaal mogelijk over onze positieve en negatieve waardecreatie, de risico's en de kansen die wij daarbij zien en de impact van deze zaken op onze stakeholdergroepen.

Klanten

Om ook in de toekomst bij de beste energie-infrastructuurbedrijven van Europa te blijven horen, faciliteren we onze klanten met diensten die passen bij hun behoeften en die passen bij ontwikkelingen in de energiemarkt. Wij doen dit door onze klanten goed te informeren en in te spelen op zaken die we tijdens diverse contactmomenten van klanten en andere stakeholders vernemen.

In Nederland zoekt GTS de dialoog via onder andere marktconsultatie- en informatiebijeenkomsten, gesprekken met vertegenwoordigers van klantengroepen (representatieve organisaties) en onze Shipper Customer Desk. In Duitsland is GUD niet de enige transportnetbeheerder voor gas. Daarom worden marktconsultatie en informatievoorziening veelal in samenwerking met andere TSO's verzorgd. De voor shippers relevante contactpersonen staan op de GUD-website vermeld.

- Klachten bij GTS
In 2021 heeft GTS één klacht van een shipper ontvangen. Deze klacht ging over een REMIT-melding die GTS uit zicht van de shipper had moeten plaatsen. GTS heeft deze klacht in 2021 afgehandeld. Naar aanleiding van vragen van shippers over de door hun geboekte langetermijncapaciteit heeft GTS via Netbeheer Nederland een codewijzigingsvoorstel annuleringsmogelijkheid jaarcapaciteitsproduct bij ACM ingediend. Dit voorstel is door ACM in behandeling genomen.
- Klachten bij GUD
In 2021 waren er geen klachten van transportklanten. Zelfs controversiële discussies, bijvoorbeeld over kwesties inzake capaciteitsvoorziening, verliepen steeds in een constructief en oplossingsgericht klimaat.

Omwonenden

Gasunie legt in het kader van haar Visie 2030 steeds meer nieuwe energie-infrastructuur aan. Om deze projecten snel en efficiënt uit te kunnen voeren, is het belangrijk dat we voldoende draagvlak ervaren bij omwonenden. Wij steken daarom veel energie in een open en constructieve dialoog met deze stakeholdergroep. In het verslagjaar gold dat specifiek voor onze projecten WarmtelinQ en HyStock.

Media

Door onze actieve rol in de energietransitie en de vraag- en aanboddynamiek op de (inter)nationale gasmarkt staat Gasunie veel meer in de belangstelling van journalisten dan voorheen. Ook de informatiebehoefte van onze eigen collega's is toegenomen. We hebben in 2021 onze communicatieafdeling uitgebreid.

Overheden, toezichthouders, brancheorganisaties

Overheidsstakeholders met wie wij op (min of meer) regelmatige basis contact onderhouden zijn:

- Europese Commissie
- Europees Parlement
- Ministerie van Financiën (aandeelhouder)
- Ministeries van EZK (Nederland) en BMWI (Duitsland)
- Toezichthouders Autoriteit Consument en Markt (ACM) en Bundesnetzagentur (BNetzA)
- Provincies

Daarnaast heeft Gasunie twaalf strategische stakeholders geïdentificeerd waarmee we op managementniveau regelmatig overleg voeren.

Voor onze contacten met gouvernementele en regelgevende instanties, zowel op Europees als op nationaal niveau, is bilaterale communicatie op regelmatige basis het meest gebruikelijk.

Daarnaast nemen we deel aan overlegplatforms van overheden en brancheorganisaties. Soms worden bijeenkomsten van deze platforms met een vaste regelmaat door het jaar heen georganiseerd, maar het kan ook zijn dat een platform voor een bepaalde periode loopt (bijvoorbeeld een beleidstraject bij het ministerie van Economische Zaken). Voorbeelden van platforms en organisaties zijn:

Europees

- Clean Hydrogen Alliance
- European Hydrogen Backbone (wij waren een van de initiatiefnemers)
- ENTSO-G
- Gas for Climate

Nationaal

- Netbeheer Nederland
- Nederlandse Vereniging voor Duurzame Energie
- VNO-NCW, Energie Nederland, NEC, KVGn, Greenpeace, e.a.

Bij veel onderwerpen speelt stakeholdercommunicatie zowel op Europees als op nationaal niveau een rol, aangezien veel wetten en beleid betrekking hebben op Europese wetgeving die wordt omgezet in nationale wetgeving. Denk bijvoorbeeld aan:

- Marktordening voor waterstof en aardgas
- Schaalvergroting van de productie van hernieuwbare energie (of in bredere zin: van hernieuwbare, koolstofarme waardeketens voor gas)
- Duurzame financiering
- CO₂-transport (EZK)
- Warmtetransport (EZK)
- Voorzieningszekerheid (MinFin)

We houden ons ook bezig met ad hoc stakeholdermanagement om directe problemen aan te pakken. Dit omvat coalitievorming met andere individuele marktspelers en infrastructuurbedrijven wanneer we specifieke onderwerpen hebben die aan de orde moeten worden gesteld.

Ten slotte houden wij ons bezig met communicatie met belanghebbenden via:

- Reacties op overheidsoverleg
- De organisatie van evenementen, zoals de gezamenlijke presentatie van I3050

Connectiviteitstabel

	Material topic	Indicator	Doel 2021	Realisatie 2021	Lange- termijndoel	Soort waardecreatie	Risico's	Bijdrage aan SDG's
1	Energietransitie	Nulemissiegassen als % van totaal transportvolume	nvt	0,05%	19,10%	Extern maatschappelijk	Afnemende langetermijn-terugverdiencapaciteit	7,9,13,17
		% groen gas in totaal methaantransportvolume	nvt	0,30%	9,30%		Achterblijvende ontwikkeling van upstream en downstream markten	
		Reductie van CO ₂ in dekaten per TWh getransporteerd gas	nvt	0,07MT	21MT		Reputatieschade in relatie tot de uitvoering van grote en complexe projecten	
							Technologische ontwikkelingen afwijkend van onze strategie	
2	Leveringszekerheid	Transportonderbrekingen	<= 6	4	<= 6	Extern economisch	Geopolitiek	7,9
3	Veiligheid van het netwerk	Uncontrolled events	<= 3	0	<= 2	Extern maatschappelijk	Calamiteiten op het vlak van VGM	9
4	Ontwikkeling in wet-en regelgeving	Het naleven van bestaande regelgeving en het beïnvloeden van nieuwe regelgeving die Gasunie faciliteert in haar rol richting CO ₂ -neutrale energievoorziening	nvt	nvt	nvt	Extern maatschappelijk, extern economisch	Robuustheid van regulering in gastransmissie	7,9,13,17
5	Relatie met stakeholders en omgeving	Het bieden van klantgerichte en transparante dienstverlening door een open houding en het schetsen van een evenwichtig beeld	nvt	nvt	nvt	Extern maatschappelijk, extern economisch, intern maatschappelijk, intern economisch	Reputatieschade in relatie tot de uitvoering van grote en complexe projecten	17
6	Cybersecurity, data security en privacy	Het verzekeren van een veilige en betrouwbare ICT-omgeving die zorgdraagt voor dataveiligheid en -privacy	nvt	nvt	nvt	Intern economisch	ICT-verstoringen en -misbruik	7,9
7	Gezondheid en veiligheid van medewerkers	Ziekteverzuimpercentage	< 4,1%	4,0%	< 4,1%	Intern maatschappelijk	Personeel en organisatorische veranderingen	8

8	Milieu-impact eigen organisatie, producten en diensten	Reductie van onze eigen CO2-emissies	nvt	-32%	-30%	Intern maatschappelijk	Calamiteiten op het vlak van VGM	7,9, 12,13, 15,17
		Reductie van onze energieconsumptie	nvt	0%	-8%		Supply chains	
		Hergebruik van activa voor waterstofbackbone	0%	0%	83%		Onvoldoende naleving ESG	
		% Grote terreinen dat bijdrage levert aan biodiversiteit	nvt	18%	100%			
		% Circulair ingekocht materiaal	nvt	2,75%	50%			
9	Klantgerichte en transparante dienstverlening en communicatie	Klachten ontvangen door GTS en GUD	nvt	1	nvt	Extern economisch		17
10	Financiële prestaties en veerkracht	Net Operating Costs	€~308m	€ 319m	€~308m	Intern economisch	Langetermijn-terugverdiencapaciteit van assets	7,9
		ROIC	>= 442%	390%	>= 442%		Kredietrisico	
11	Sterke marktpositie	Marktaandeel TTF	72%	80%	nvt	Extern economisch, intern economisch	Beschikbaarheid van investeringsmogelijkheden in gas assets	7,9
		Maximaal aantal actieve TTF-marktpartijen/dag	170	175	nvt			
		Invoeding van Gate in GTS-net (TWh)	6,7	7,1	nvt			
12	Welzijn, training en ontwikkeling	Opleidingsbudget per werknemer	nvt	1660	nvt	Intern maatschappelijk	Personeel en organisatorische veranderingen	5,8
13	Diversiteit en inclusie	% Vrouwen in hogere managementfuncties	30%	25%	30%	Intern maatschappelijk	Personeel en organisatorische veranderingen	5,8

GRI Content index

GRI Standards nummer	Disclosure	Reference 2021
General disclosures: SRS 102 (2016)		
1. Organisation profile		
102-1	Name of the organization	NV Nederlandse Gasunie
102-2	Activities, brands, products, and services	Onze rol in de energieketen , Hoe we georganiseerd zijn
102-3	Location of the organization's headquarters	Onze rol in de energieketen
102-4	Number of countries operating	Onze rol in de energieketen , Hoe we georganiseerd zijn
102-5	Nature of ownership and legal form	Governance
102-6	Markets served	Onze rol in de energieketen , Hoe we georganiseerd zijn , Onze strategie , Visie 2030: hoe willen we het bereiken
102-7	Scale of the reporting organization	Financiële en niet-financiële resultaten , Onze rol in de energieketen , Hoe we georganiseerd zijn , Onze interne maatschappelijke waardecreatie , Jaarrekening 2021 N.V. Nederlandse Gasunie
102-8	Information on employees and other workers	Onze interne maatschappelijke waardecreatie
102-9	Supply chain	Onze rol in de energieketen , Onze interne economische waardecreatie

102-10	Significant changes to the organization and its supply chain	Visie 2030: de toekomst volgens Gasunie , Onze externe maatschappelijke waardecreatie , Onze interne economische waardecreatie
102-11	Precautionary Principle or approach	Waardecreatie door risicogebaseerd assetmanagement , Risk management , Controle en Compliance , Onze externe maatschappelijke waardecreatie
102-12	External initiatives	Visie 2030: bijdrage aan het bereiken van de nationale emissiedoelen , Onze MVO-strategie: Gasunie Green Deals
102-13	Memberships of associations	Waardecreatie voor shippers , Waardecreatie voor handelaren , Onze MVO-strategie: Gasunie Green Deals , Onze ambities voor voetafdrukreductie
2. Strategy		
102-14	Statement from senior decision-maker	Versnellen richting 2030
102-15	Key impacts, risks and opportunities	Wat vinden onze stakeholders belangrijk? , Hoe wij waarde creëren , Management agenda 2021 , Onze externe economische waardecreatie , Onze externe maatschappelijke waardecreatie , Onze interne economische waardecreatie , Onze interne maatschappelijke waardecreatie , Dilemma's , Governance
3. Ethics and integrity		
102-16	Values, principles, standards, and norms of behavior	Onze interne maatschappelijke waardecreatie , Governance , Risk Management , Control en Compliance , website: www.gasunie.nl/organisatie/bestuur

102-17	Mechanisms for advice and concerns about ethics	Governance , Risk Management , Control en Compliance , Verslaggevingsprincipes - Managementsystemen , website: www.gasunie.nl/organisatie/bestuur
4. Governance		
102-18	Governance structure	Governance
102-19	Delegating authority	Governance
102-20	Executive-level responsibility for economic, environmental and social topics	Governance , website: www.gasunie.nl/organisatie/bestuur
102-21	Consulting stakeholder on economic, environmental and social topics	Wat vinden onze stakeholders belangrijk? , Governance
102-22	Composition of the highest governance body and its committees	Governance , Verslag van de raad van commissarissen , Samenstelling raad van commissarissen , Samenstelling raad van bestuur , website: www.gasunie.nl/organisatie/bestuur
102-23	Chair of the highest governance body	Governance , Samenstelling raad van commissarissen , Website: www.gasunie.nl/organisatie/bestuur
102-24	Nominating and selecting the highest governance body	Website: www.gasunie.nl/organisatie/bestuur
102-25	Conflict of interest	Website: www.gasunie.nl/organisatie/bestuur
102-26	Role of highest governance body in setting purpose, values and strategy	Governance , Verslag van de raad van commissarissen , Samenstelling raad van commissarissen , Website: www.gasunie.nl/organisatie/bestuur
102-27	Collective knowledge of highest governance body	Governance , Verslag van de raad van commissarissen , Website: www.gasunie.nl/organisatie/bestuur
102-28	Evaluating the highest governance body's performance	Governance , Verslag van de raad van commissarissen , Website: www.gasunie.nl/organisatie/bestuur

102-29	Identifying and managing economic, environmental, and social impacts	Governance, Verslag van de raad van commissarissen , Website: www.gasunie.nl/organisatie/bestuur
102-30	Effectiveness of risk management processes	Governance, Verslag van de raad van commissarissen
102-31	Review of economic, environmental, and social topics	Governance, Verslag van de raad van commissarissen
102-32	Highest governance body's role in sustainability reporting	Governance, Verslag van de raad van commissarissen
102-33	Communicating critical concerns	Governance, Verslag van de raad van commissarissen , Website: www.gasunie.nl/organisatie/bestuur
102-34	Nature and total number of critical concerns	Risk Management, Control en Compliance
102-35	Remuneration policies	Remuneratiebeleid raad van bestuur
102-36	Process for determining remuneration	Remuneratiebeleid raad van bestuur
102-37	Stakeholders' involvement in remuneration	Remuneratiebeleid raad van bestuur
102-38	Annual total compensation ratio	Remuneratiebeleid raad van bestuur
102-39	Percentage increase in annual total compensation ratio	Remuneratiebeleid raad van bestuur
5. Stakeholder Engagement		
102-40	List of stakeholder groups	Wat vinden onze stakeholders belangrijk?, bijlage: Communicatie met stakeholders
102-41	Collective bargaining agreements	Onze maatschappelijke waardecreatie
102-42	Identifying and selecting stakeholders	Wat vinden onze stakeholders belangrijk?, bijlage: Communicatie met stakeholders
102-43	Approach to stakeholder engagement	Wat vinden onze stakeholders belangrijk?, bijlage: Communicatie met stakeholders

102-44	Key topics and concerns raised	Visie 2030: de toekomst volgens Gasunie , Dilemma's , Governance
6. Reporting practice		
102-45	Entities included in the consolidated financial statements	Jaarrekening 2021 N.V. Nederlandse Gasunie
102-46	Defining report content and topic Boundaries	Materiële thema's , Wat vinden onze stakeholders belangrijk?
102-47	List of material topics	Materiële thema's , Wat vinden onze stakeholders belangrijk?
102-48	Restatements of information	Jaarrekening 2021 N.V. Nederlandse Gasunie
102-49	Changes in reporting	Materiële thema's , Wat vinden onze stakeholders belangrijk?
102-50	Reporting period	Reikwijdte & afbakening
102-51	Date of most recent report	website: www.gasunie.nl/organisatie/jaarverslag
102-52	Reporting cycle	website: www.gasunie.nl/organisatie/jaarverslag
102-53	Contact point for questions regarding the report	Contact
102-54	Claims of reporting in accordance with the GRI Standards	Verslaggevingsgrondslagen
102-55	GRI content index	GRI Index
102-56	External assurance	Verificatie en publicatie , Governance , Verslag van de raad van commissarissen , Overige gegevens
Management approach SRS 103 (2016)		
Materieel onderwerp: Energietransitie		

103-1/2/3	Management approach	<u>Wat vinden onze stakeholders belangrijk,</u> <u>Ons verhaal over 2021, Onze</u> <u>investeringen in duurzame energie-</u> <u>infrastructuur</u>
Materieel onderwerp: Leveringszekerheid		
103-1/2/3	Management approach	<u>Wat vinden onze stakeholders belangrijk,</u> <u>Onze externe economische</u> <u>waardecreatie</u>
Materieel onderwerp: Veiligheid van het netwerk		
103-1/2/3	Management approach	<u>Wat vinden onze stakeholders belangrijk,</u> <u>Veilige netten, veilige omgeving</u>
Materieel onderwerp: Ontwikkelingen in wet- en regelgeving		
103-1/2/3	Management approach	<u>Wat vinden onze stakeholders belangrijk</u>
Materieel onderwerp: Relatie met stakeholders en omgeving		
103-1/2/3	Management approach	<u>Wat vinden onze stakeholders</u> <u>belangrijk?, bijlage: Communicatie met</u> <u>stakeholders</u>
Materieel onderwerp: Cybersecurity, datasecurity en privacy		
103-1/2/3	Management approach	<u>Wat vinden onze stakeholders belangrijk,</u> <u>Waardecreatie door ICT-beveiliging</u>
Materieel onderwerp: Gezondheid en veiligheid van medewerkers		

103-1/2/3	Management approach	<u>Wat vinden onze stakeholders belangrijk</u> , <u>Aantrekkelijke werkgever voor alle medewerkers</u> , <u>Onze MVO-strategie: Gasunie Green Deals - Inclusiviteit en diversiteit</u>
Materieel onderwerp: Milieu-impact van de eigen organisatie		
103-1/2/3	Management approach	<u>Wat vinden onze stakeholders belangrijk</u> , <u>Hoe we de milieu-impact van ons aardgastransport terugdringen</u> , <u>Onze emissiereductie-inspanningen</u> , <u>Onze ambities voor voetafdrukreductie</u> , <u>Onze MVO-strategie: Gasunie Green Deals - Emissievrije bouwplaats</u> , <u>Onze MVO-strategie: Gasunie Green Deals- Circulair inkopen</u> , <u>Onze MVO-strategie: Gasunie Green Deals - herinzet van activa</u> , <u>Gasunie Green Deals - Biodiversiteit</u> , <u>Onze MVO-strategie: Gasunie Green Deals - Energie-efficiëntie</u> , <u>Onze MVO-strategie: Gasunie Green Deals - Energie-inkoop</u> , <u>Onze MVO-strategie: Gasunie Green Deals - Emissiereductie</u>
Materieel onderwerp: Klantgerichte en transparante dienstverlening en communicatie		
103-1/2/3	Management approach	<u>Wat vinden onze stakeholders belangrijk</u>
Materieel onderwerp: Financiële prestaties en veerkracht		
103-1/2/3	Management approach	<u>Wat vinden onze stakeholders belangrijk</u> , <u>Financiële en niet-financiële resultaten</u> , <u>Onze interne economische waardecreatie</u> , <u>Waardecreeatie voor onze schuldeisers</u>

Begrippenlijst

Arbo

Arbeidsomstandigheden.

bcm

miljard kubieke meter

Benuttingsgraad

Minimum (maximum) flow per maand gedeeld door de maandgemiddelde waarde van firm totaal.

Blauwe waterstof

Waterstof die wordt gemaakt uit fossiele energie (aardgas) in combinatie met CO₂-afvang en -opslag.

Broeikasgas

Gas dat bijdraagt aan de vorming van een isolerende laag om de aarde, waardoor deze opwarmt. De belangrijkste broeikasgassen zijn: waterdamp, koolzuurgas, methaan, distikstofoxide en gechloreerde koolwaterstoffen.

Business development

Het ontwikkelen van nieuwe producten/diensten en/of het betreden van nieuwe markten.

CCUS

Opslag en hergebruik van CO₂ noemt men ook wel CCUS (Carbon Capture, Utilization and Storage: het afvangen, hergebruiken en opslaan van CO₂).

CH₄

Methaan; de belangrijkste component van aardgas.

Churn factor

De churn factor drukt uit hoe vaak wordt een standaard hoeveelheid gas gemiddeld verhandeld wordt in de periode tussen initiële productie en het verbruik door de afnemer. Een hogere churn factor betekent een meer liquide gasmarkt.

CO

Koolmonoxide; komt vrij bij onvolledige verbranding.

CO₂

Kooldioxide of koolzuurgas; komt vrij bij volledige verbranding van brandstoffen.

CO₂-equivalentemissie

CO₂- en CH₄-emissies kunnen met behulp van de zogeheten Global Warming Potential (GWP) worden omgezet in een maat voor het versterkte broeikaseffect, de zogenaamde CO₂-equivalentemissie. De GWP voor CO₂ wordt op 1 gesteld en de GWP voor CH₄ op 23.

Controllable cost

Genormaliseerd totaal van personeelskosten en overige bedrijfslasten, verminderd met aan investeringen toegerekende kosten en niet-beïnvloedbare energiekosten.

EBIT

Het resultaat voor aftrek van rente en belastingen.

EBIT DA

Het resultaat voor aftrek van rente, belastingen, afschrijvingen en amortisaties.

Effectieve temperatuur

De 'effectieve temperatuur' betreft de werkelijke temperatuur, aangevuld met een bijstelling voor windsnelheid.

Employer branding

Employer branding is het promoten van de organisatie als een voorkeurswerkgever bij een specifieke doelgroep (potentiële) medewerkers. Hoe beter het imago van Gasunie als werkgever, hoe liever mensen bij het bedrijf willen werken.

ENTSO

ENTSO, de European Network of Transmission System Operators for Gas, heeft tot doel om samenwerking tussen landelijke transmission system operators (TSO's) in Europa te bevorderen en te faciliteren.

Expression of interest

Het geven van een formele blijk van belangstelling, bijvoorbeeld voor deelname aan een subsidieregeling.

FFO

Funds From Operations is de som van het resultaat na belastingen uit gewone bedrijfsuitoefening, afschrijvingen, amortisatie en bijzondere waardeveranderingen.

FFO/interest ratio

Deze ratio geeft inzicht in de ontwikkeling van de Funds From Operations ten opzichte van de financieringslasten.

Flaren

Het gecontroleerd laten ontsnappen van gas door middel van verbranding.

Geïnvesteed kapitaal

Totaal van materiële vaste activa, investeringen in joint ventures, investeringen in geassocieerde deelnemingen en overige kapitaalbelangen gecorrigeerd voor activa onderhanden werk waarover nog geen vergoeding wordt ontvangen.

GHG Scope 1, 2 en 3

Het Greenhouse Gas Protocol, de geldende standaard voor rapportage over CO₂-emissies, hanteert een onderverdeling van emissies naar bron. Deze is opgedeeld in scope 1 (directe emissies als gevolg van onze eigen activiteiten), scope 2 (indirecte emissies van de energie die is ingekocht) en scope 3 (alle overige indirecte emissies die het gevolg zijn van onze bedrijfsactiviteiten).

Groen gas

Groen gas is biogas dat is opgewerkt tot aardgaskwaliteit.

Groene waterstof

Waterstof die op een klimaatneutrale manier wordt gemaakt uit duurzame energie, zoals windenergie en zonne-energie.

GTS

Gasunie Transport Services

GUD

Gasunie Deutschland

GW

Een gigawatt (GW) is een eenheid voor elektrisch vermogen. Een megawatt is gelijk aan de jaarproductie van 4.444 zonnepanelen, de productie van één offshore windmolen gedurende 19 minuten en de energievoorziening van één huis voor 55 jaar lang.

GWP

Global Warming Potential (GWP). Het Intergovernmental Panel on Climate Change geeft regelmatig een update van het GWP op basis van nieuwe wetenschappelijke inzichten.

H₂

Waterstof.

Handhavingsconvenant

Een handhavingsconvenant is een overeenkomst met de Nederlandse Belastingdienst waarin de uitgangspunten en de wijze waarop partijen met elkaar wensen om te gaan zijn vastgelegd.

Implicit Allocation Mechanism

Implicit Allocation Mechanism (IAM) is een methode om ontbundelde transmissiecapaciteit te verkopen die wordt gecombineerd met een equivalente hoeveelheid gas buiten de PRISMAveilingkalender.

IPPC

De Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC)-richtlijn is gericht op geïntegreerde preventie en bestrijding van milieuverontreiniging. De IPPC-richtlijn verplicht de EU-lidstaten om emissies naar water, lucht en bodem (inclusief maatregelen voor afvalstoffen) van grote bedrijven en van de intensieve veehouderij te reguleren.

ISO

International Standardisation Organisation; een organisatie die internationale normen vaststelt.

Kohleausstieg

Het besluit van de Duitse regering om de exploitatie van kolengestookte elektriciteitscentrales op termijn te verbieden.

Koolwaterstoffen

Groep chemische stoffen die bestaan uit koolstof en waterstof.

Leveringszekerheid

In Nederland verstaan we hieronder: het aantal keren dat het gastransport werd onderbroken omdat geen of onvoldoende gas door onze infrastructuur kon stromen, ongeacht of GTS in Nederland de klant voldoende gas kon leveren. In Duitsland verstaan we hieronder: het aantal keren dat onze infrastructuur niet in staat was om voldoende gas te leveren aan een klant. De scores van Gasunie in Nederland en Duitsland worden opgeteld om de totale target-score te bepalen.

Licence to operate

Het mandaat dat een bedrijf (van de overheid en/of de samenleving) krijgt om zijn taken uit te voeren.

LNG

Liquefied Natural Gas (vloeibaar aardgas).

Miljard m³

Miljard kubieke meter.

MW

Een megawatt (MW) is een eenheid voor elektrisch vermogen. Een megawatt is gelijk aan de jaarproductie van 4 zonnepanelen, de productie van één offshore windmolen gedurende 28 minuten en de energievoorziening van één huis voor 20 dagen lang. Deze MW-eenheid wordt veel gebruikt voor grote vermogens.

NC TAR

Netcode betreffende geharmoniseerde transmissietariefstructuren voor gas (NC TAR). NC TAR beschrijft een manier waarop op basis van de inkomsten van de netbeheerder van het landelijk gastransportnet de tarieven voor het landelijk transport van gas berekend kunnen worden. De ACM stelt hiervoor o.a. een referentieprijsmethodologie, bepaalde kortingen, de multipliers en de seizoensfactoren vast. De inkomsten zijn al vastgesteld in het methodebesluit.

Netto schuld inclusief garantiestellingen / materiële vaste activa

Deze ratio geeft inzage in de mate waarin de materiële vaste activa gefinancierd zijn met schuld.

NOPLAT

Net Operating Profit Less Adjusted Taxes genormaliseerd is het totaal van genormaliseerde EBIT en resultaat deelnemingen onder aftrek van belastingen.

Normaliseren

Normaliseren is het corrigeren van het effect van kosten en opbrengsten die geen deel hebben uitgemaakt van de feitelijke bedrijfsvoering op de nettowinst.

NO_x

Verzamelnaam voor stikstofdioxidegassen. Deze gassen komen vrij bij alle verbrandingsprocessen en dragen bij tot verzuring van de atmosfeer.

Odorant

Geurstof die uit veiligheidsoogpunt aan het van nature reukloze aardgas wordt toegevoegd.

Olympus

Registratiesysteem voor het vastleggen van compressorgegevens.

Ongevallen (met /zonder verzuim)

Ongevallen die gepaard gaan met letsel van één of meer werknemers van Gasunie en/of van derden als gevolg van het verrichten van arbeid. In geval van verzuim wordt niet binnen 1 werkdag (24 uur) het werk hervat danwel vervangend werk aangeboden.

Pay out ratio

De pay out ratio geeft aan welk deel van de nettowinst als dividend wordt uitgekeerd aan de aandeelhouder.

Power-to-gas

Een energieopslagtechniek waarbij elektrische energie omgezet wordt in chemische energie in de vorm van gas. Gas is immers gemakkelijker op te slaan dan elektriciteit. Er zijn verschillende methoden te onderscheiden, waarbij de belangrijkste verschillen te zien zijn aan wat er geproduceerd wordt. Het gas dat gemaakt wordt kan namelijk waterstof of methaan zijn.

Pseudo G-gas

Pseudo G-gas is laagcalorisch gas gemaakt uit hoogcalorisch gas. Dit gas heeft dezelfde kwaliteit als Groningengas.

Reportables

Ongevallen gevolgd door verzuim, medische handelingen, vervangend werk of dodelijke slachtoffers.

ROE genormaliseerd

Rentabiliteit op eigen vermogen genormaliseerd wordt berekend door het genormaliseerde resultaat na belastingen te delen door het genormaliseerde eigen vermogen.

ROIC genormaliseerd

Return On Invested Capital genormaliseerd wordt berekend door de genormaliseerde NOPLAT te delen door het geïnvesteerd kapitaal. Deze ratio geeft inzicht in de mate waarin Gasunie kasstromen genereert ten opzichte van de kasstroom welke zij heeft geïnvesteerd in de business.

Scope 1, 2 en 3

Het Greenhouse Gas Protocol, de geldende standaard voor rapportage over CO₂-emissies, hanteert een onderverdeling van emissies naar bron. Deze is opgedeeld in scope 1 (directe emissies als gevolg van onze eigen activiteiten), scope 2 (indirecte emissies van de energie die is ingekocht) en scope 3 (alle overige indirecte emissies die het gevolg zijn van onze bedrijfsactiviteiten).

SF₆

Zwavelhexafluoride (SF₆) is een anorganische verbinding van zwavel met fluor. Het is een sterk broeikasgas.

Stakeholders

Belanghebbenden; organisaties of personen die een bepaald belang hebben bij de onderneming.

Total Reportable Frequency Index

Maat voor de veiligheid; het aantal 'reportable' ongevallen (ongevallen gevolgd door verzuim, medische handelingen, vervangend werk of fataliteit) met verzuim per 1 miljoen werkuren, waarbij wij uitgaan van 1.600 werkuren per FTE per jaar.

TSO (NL) en TBN (DU)

Transmissienetbeheerder: ('Transmission System Operator', afgekort tot TSO) is een entiteit die is belast met het transport van energie in de vorm van aardgas of elektriciteit op nationaal of regionaal niveau, met behulp van vaste infrastructuur.

Venten

Het gecontroleerd laten ontsnappen van gas.

Voorbelasting

Voorbelasting is een 'omzetbelasting op onze kosten', oftewel omzetbelasting die onze leveranciers aan ons in rekening hebben gebracht.

WACC

De Weighted average cost of capital, vaak afgekort als WACC is de Engelstalige benaming voor de gewogen gemiddelde kosten van het vermogen van een bedrijf.

INTERVIEW Vergroenen in de hele keten

Voor Gasunie houdt de energietransitie niet op bij het aanleggen van infrastructuur voor nieuwe, duurzame energievormen. Onze eigen bedrijfsprocessen moeten ook groener worden. Dat kunnen we niet zonder onze toeleveranciers. Peter Wagner, Head of On-Site-Account Management Benelux van Linde, en Hans Jonk, Manager Network Development & Planning GTS, vertellen hoe de duurzaamheidsambities van Linde en Gasunie vorm krijgen in de productie van groene stikstof.

Productie van gassen

Peter: "Linde is wereldwijd marktleider in de productie van industriële gassen, bijvoorbeeld voor de chemische industrie, ziekenhuizen en de levensmiddelensector. De productielocatie van Linde Gas in IJmuiden is de grootste fabriek van Linde in West-Europa en levert gassen aan onder andere Gasunie-dochter GTS. De mensen van GTS en Linde werken dagelijks samen en dat al zo'n dertig jaar. Het gaat om enorme volumes aan stikstof en GTS is dan ook een van onze grootste klanten in Europa."

Stikstof voor de gaskwaliteit

Hans: "We werken inderdaad al heel lang samen met Linde. Maar de afgelopen jaren is onze behoefte aan stikstof flink gestegen. Dat komt door de afbouw van de aardgaswinning in Groningen. Hierdoor importeren onze shippers meer hoogcalorisch gas (H-gas). Door dit H-gas te mengen met stikstof, kunnen wij er het laagcalorische gas van maken dat we gewend zijn te gebruiken in Nederland. De helft van de stikstof maakt GTS momenteel zelf, de andere

helft wordt geleverd door Linde."

Hoge energieconsumptie

Peter: "We maken de stikstof van buitenlucht. Dat wil zeggen, we scheiden buitenlucht in zuurstof en stikstof. Je kunt het vergelijken met het destillatieproces voor het maken van sterke drank, waarbij je ook gebruikmaakt van de verschillende kookpunten van stoffen. Het klinkt misschien simpel, maar in werkelijkheid is het een omvangrijke technische operatie. We werken met grote machines en leveren de stikstof gasvormig op een druk van 80 bar. Het hele proces kost bovendien veel energie."

Groene ambities

Hans: "En dat energiegebruik willen we dus vergroenen. De ambitie van Gasunie is om onze energieconsumptie 100 procent groen te maken. Het liefst ook van lokale bronnen, zoals groene stroom van de Nederlandse Noordzee. Daarbij kijken we niet alleen naar onze directe energieconsumptie, maar naar de hele keten. Daarom vragen we onze leveranciers om hetzelfde te doen. Het is een van onze Gasunie Green Deals. We zijn dan ook heel blij dat Linde mee wil werken." "Ook Linde heeft ambitieuze doelen," vult Peter aan. "We gaan onze emissies de komende jaren drastisch terugbrengen, onder andere door meer groene energie te gebruiken en door onze processen energiezuiniger te maken."

Van groene oorsprong

Hans: "De eerste stap voorwaarts is werken met GvO's. Samen zorgen we ervoor dat deze Garanties van Oorsprong rechtstreeks zijn gekoppeld aan de productie van Linde. Dat betekent dat we op papier kunnen waarborgen dat er groene energie is gebruikt voor de productie van de aan ons geleverde stikstof. In de toekomst willen we in plaats hiervan direct groene stroom inkopen bij een duurzame bron. Maar dat ligt ingewikkeld en kost tijd. In de tussentijd zijn certificaten een goede oplossing: de kortste klap qua vergroening en bovendien echt een mijlpaal voor beide bedrijven."

Mijlpaal in de keten

"Linde is voor ons de eerste grote leverancier die dit doet," gaat Hans verder. "Dat een leverancier op zo'n manier meewerkt aan onze groene ambities, dat zie ik wel als een groot succes." "Voor ons is dit ook nieuw," vertelt Peter. "GTS is een van onze eerste klanten waar we zulke grote volumes van een groen product aan verkopen. Maar er is geen twijfel over mogelijk dat dit gebruikelijker moet worden; dat ketens in hun geheel groener moeten worden. Overheden, regelgeving, burgers: alles en iedereen beweegt richting een groenere economie. En elke markt kent initiatiefnemers, zoals wij nu. De rest zal zeker volgen. Ik verwacht een enorme stijging van groene productie en dergelijke samenwerkingen in de komende vijf jaar."

Trots op onze rol

Peter: "Het lastige in de keuze tussen grijze en groene stroom is dat je het niet kunt zien aan het eindproduct. De stikstof, of welk product je ook maar maakt, wordt er niet anders van. Maar het gebruik van groene stroom maakt het wel duurder. Essentieel voor de energietransitie is dus de bereidheid om ervoor te betalen." Hans: "Vergeet niet dat Gasunie een staatsdeelneming is. We voelen een bepaalde verantwoordelijkheid. Als wij het niet doen, wie dan wel? We willen vooroplopen in dit soort ontwikkelingen. Dat dit nu lukt in onze samenwerking met Linde, daar ben ik erg trots op."

INTERVIEW Werken aan de infrastructuur voor waterstof

Zowel in Nederland als in Duitsland wordt hard gewerkt aan de waterstofmarkt en de daarvoor noodzakelijke infrastructuur. Waar worden de grootste stappen gezet? Welke rol heeft Gasunie? Helmie Botter, Manager Business Development Waterstof, en Bert Kiewiet, Manager Waterstof Duitsland, vertellen over de waterstofambities van Nederland en Duitsland.

Voorsprong

Op de vraag wie er voor ligt, Nederland of Duitsland, blijft het een tijdje stil. "Nederland ligt voorop," zegt Helmie uiteindelijk. "De ontwikkelingen zijn er eerder gestart. De afgelopen paar jaar is in Nederland flink tempo gemaakt met waterstof en de rol van Gasunie daarin. Maar in Duitsland is de trein ook gaan rijden. Ik denk dan ook dat Nederland snel ingehaald zal worden." Bert beaamt dit: "In Nederland wordt al langer aan de waterstofbackbone gewerkt; in

Duitsland is hetzelfde initiatief pas anderhalf jaar oud. Als je kijkt naar de proefprojecten in Nederland en de eerste waterstofleiding in Zeeland, dan loopt Nederland voorop. Maar in het nieuwe regeerakkoord van Duitsland krijgt waterstof nadrukkelijk de wind in de rug. Vooral de omschakeling van de Duitse (staal)industrie heeft topprioriteit."

Denken versus doen

"In Nederland zijn ze pragmatischer," legt Bert uit. "Doen, en dan gewoon zien wat er gebeurt. In Duitsland heeft men de neiging eerst goed na te denken. En daarna nog eens na te denken. Maar als ze dan gaan, dan gaan ze. Een tekenend voorbeeld is de regulering. In Nederland laten ze eigenlijk eerst de markt op gang komen. In Duitsland bedenken ze zulke dingen graag vooraf." "De Nederlandse methode is om een paar experts bij elkaar te zetten voor de grote lijnen en dan gewoon te beginnen," voegt Helmie toe.

Andere startpositie

Helmie: "Nederland is ook overzichtelijker qua grootte en aantal spelers. Gasunie is er de enige landelijk netbeheerder (TSO) voor het transport van gas. In Duitsland heb je te maken met meerdere TSO's en meerdere deelstaten. Binnen Europa wordt soms wat bewonderd naar Nederland gekeken. Dat Gasunie het transport van waterstof mag oppakken. Dat Nederland met zo'n pragmatische aanpak zulke grote stappen kan zetten. En dat de overheid dat ondersteunt met subsidie." Bert: "Ook alle Duitse gasbedrijven willen aan de slag met waterstof, maar het landschap ziet er anders uit. Met zoveel stakeholders wordt er soms voor een compromisoplossing gekozen. Dat is pas polderen!"

Samenwerkende overheden

Ondanks de verschillen wordt er veel samengewerkt. Bert: "Uiteindelijk zijn overheden alleen verantwoordelijk voor hun eigen land. Maar er is een lange traditie van uitwisseling op het gebied van energie; op Europees niveau en zeker tussen Duitsland en Nederland. Zo is er bijvoorbeeld bijna wekelijks contact tussen beide ministeries van Economische Zaken over de zogenoemde Important Projects of Common European Interest (IPCEI). Daar valt de waterstofbackbone ook onder."

Backbone als verbinder

Helmie: "Met de Nederlandse backbone worden de vijf binnenlandse industriële gebieden met locaties voor productie, transport en import van waterstof. Daarbij kijken we ook naar het Ruhrgebied. Duitsland heeft heel veel waterstof nodig. Door de backbones van beide landen met elkaar te verbinden, kan Nederland een doorvoerland worden. Dat is goed voor de havens, de economie en de werkgelegenheid. Ook voor de opslag van waterstof in bijvoorbeeld zoutlagen zien we veel potentie in het grensgebied tussen Nederland en Duitsland. Het gebied waar wij als Gasunie actief zijn is echt ideaal voor onze positie in de waterstofmarkt in heel Noordwest-Europa."

Interne samenwerking

Bert: "Als je kijkt naar de kaart van de 'European Hydrogen Backbone', dan staat er een extra kaartje naast dat inzoomt op Nederland en Duitsland. Zo ver lopen we samen dus voor op de rest. Binnen Gasunie werken we ook met één waterstofafdeling, zonder de traditionele scheiding tussen Nederland en Duitsland. Het is heel leuk om hieraan te werken. Enerzijds zijn we aan het pionieren, anderzijds kunnen we voortborduren op een decennialange geschiedenis." Helmie: "Het geeft veel energie om met iets nieuws bezig te zijn. Om het gevoel te hebben dat je iets doet dat bijdraagt aan de maatschappij en aan de toekomst van Gasunie. En dat samen met heel veel partners en met een hecht team: iedereen is intrinsiek gemotiveerd om een verschil te maken."

Dezelfde strategische doelen

Bert: "In 2030? Dan hebben we onze Duitse backbone gerealiseerd. We zijn verbonden met Nederland, maar ook met Denemarken. De backbone is bovendien aangesloten op flexibele opslagcapaciteit." Helmie: "Voor Nederland geldt ongeveer hetzelfde. Ik verwacht dat we in 2030 de nationale backbone gerealiseerd hebben, inclusief enkele waterstofcavernes en een verbinding met Duitsland en België. We zullen bovendien de eerste grootschalige import gerealiseerd hebben, waardoor we steeds meer toewerken naar een wereldmarkt. Industriële clusters, wind op zee en havens: Duitsland en Nederland hebben dezelfde goede uitgangspositie."

INTERVIEW Continu-inzicht in de Nederlandse CO₂-emissies

Hoe zorgen we ervoor dat de emissies van ons energiegebruik dalen? Natuurlijk met groene bronnen, maar daarnaast met inzicht in hoe hoog die emissies eigenlijk zijn. Een grote stap voor dat inzicht is de CO₂ Monitor die Gasunie en TenneT in november 2021 presenteerden. Anton Tjink, Beleidsmedewerker Elektriciteitsmarktontwerp bij TenneT, en Sander Huizinga, Senior Business Developer bij Gasunie, vertellen over hun project. Sander: "Verandering in gedrag komt door inzicht, niet door kabels en leidingen."

Energie én emissies

Sander: "De CO₂ Monitor laat de actuele energiemix van Nederland zien, inclusief de emissies die daarbij horen. En dat vrijwel *real time*, met maar ongeveer een uur vertraging. We tonen de gemiddelde CO₂-emissie van alle Nederlandse productie van elektriciteit en al het aardgas dat in Nederland wordt gebruikt als brandstof. Met de monitor kan iedereen zien op welke momenten onze nationale energieconsumptie gepaard gaat met lage of juist hoge CO₂-emissies. Bijvoorbeeld als de zon weinig schijnt en er bij de opwek van elektriciteit daarom meer kolen of aardgas worden verbrand."

Bron voor studies

Sander: "Nu is er in de markt nog niet echt een stimulerende prikkel om energieverbruik tijdsafhankelijk te sturen op emissie. De Monitor is alleen nog voor de bewustwording. Maar dat is de eerste stap. Er is ook al een studie gedaan met onze data, namelijk naar de correlatie tussen de spotmarktprijs en de emissiefactor. Die relatie is er zeker, maar niet zo stevig als we dachten. De data kunnen ook voor andere studies worden gebruikt. De CO₂ Monitor is openbaar en wanneer dit interview gepubliceerd wordt, zal het waarschijnlijk ook mogelijk zijn om data te downloaden."

Van terugblik naar verwachting

"In de toekomst kan de CO₂ Monitor bijvoorbeeld gebruikt worden voor flexibele afrekening," vertelt Anton. "Maar voordat je ergens op kunt sturen, heb je eerst data nodig. Inzicht in de variabiliteit ontbreekt nog vaak. Mensen weten wel dat de energiemix door de tijd heen verandert, maar het was nog niet zichtbaar. Dat is het nu wel. En hoe meer energieverbruik we kunnen verduurzamen, hoe

beter." "De volgende stap is een verwachting maken," vult Sander aan. "Dat er bijvoorbeeld morgen rond 12 uur veel zon zal zijn, zodat je daar als bedrijf of consument rekening mee kunt houden."

Flexibiliteit

Anton: "Bij TenneT hadden we al langer ideeën hierover. We richten ons steeds meer op flexibiliteit binnen het energiesysteem. In 2018 heeft TenneT daarom een Flexibility Roadmap gepubliceerd. Onderdeel daarvan was het plan om meer tijdsafhankelijke energie- en emissiedata te ontsluiten. Toen kwam Sander op bezoek voor iets anders." Sander: "Ik was al betrokken bij de ontwikkeling van Energieopwek.nl. We bleven in contact en kwamen op het idee van de CO₂ Monitor. Hierin zouden we de aanwezige data voor Energieopwek.nl en de openbare data van Gasunie en TenneT kunnen combineren tot een geïntegreerd systeem perspectief."

Lancering

Anton: "Tot aan de lancering hebben we elkaar niet meer in het echt gezien. Het is echt een corona-project geworden. We hebben de CO₂ Monitor gelanceerd in de Nationale Klimaatweek, op de Dag van het Klimaatakkoord. Het toewerken naar zo'n deadline hielp ons." Sander: "Zo'n tool is nooit af en voor je het weet blijf je hangen in eindeloze ontwikkelcycli. Door het open te gooien, ontvang je feedback waarmee je verder kunt. We krijgen vooral positieve reacties. Partijen zien de waarde van deze tool voor hun studies en het ontwikkelen van beleid. Zo zijn we in gesprek met het ministerie van EZK over wat ze hiermee kunnen en welke toevoegingen we nog kunnen doen."

Kern van de energietransitie

"We hebben veel lol gehad met dit project," gaat Sander verder. "Maar het belangrijkste voor mij is dat dit de toekomst is. Emissies laten zien en daarop sturen. We zitten in de kern van de energietransitie." Anton: "Daar sluit ik mij bij aan. Ik vind het belangrijk dat mensen die keuzes maken in de transitie, van politici tot burgers, beter geïnformeerd zijn. Vaak leeft achterhaalde informatie nog lang voort. Met de CO₂ Monitor kunnen we data over bijvoorbeeld de groei van de opwek van duurzame energie vrijwel direct laten zien."

Toekomstige features

Anton: "Mijn droom voor de toekomst is dat we alle data van de productie van stroom in heel Europa kunnen samenvoegen. En dan natuurlijk in combinatie met de afzet van gas, maar ook met andere bronnen. Warmte bijvoorbeeld. Als dat allemaal lukt in het pad naar 2030, zou dat heel gaaf zijn." "Ik droom daarin wel mee met Anton," voegt Sander toe. "Maar ik denk ook aan een verfijnder inzicht. En het meenemen van import en export. We zijn nog aan het debatteren over nieuwe features; alle opties liggen nog op tafel."

INTERVIEW Veranderen om te werken aan verandering

De energietransitie vraagt om grote veranderingen; in de maatschappij, maar ook in het werk van Gasunie en onze ruim 1600 medewerkers. Niet zo vreemd dus dat ook onze bedrijfscultuur aan het veranderen is. Hoe is het om in zo'n veranderlijke omgeving aan een nieuwe functie te beginnen? HR-adviseur Arjan Hofman en projectmanager Paul Hooft begonnen allebei in 2021 aan een nieuwe uitdaging.

Je blijven ontwikkelen

Arjan: "Ik werk al sinds 1990 bij Gasunie, de laatste jaren als leidinggevende op de afdeling onderhoud. Een paar jaar geleden realiseerde ik mij dat ik vooral veel belangstelling had voor de HR-component van mijn functie. En ik dacht, ik ga het gewoon doen. Ik heb de opleiding HRM in deeltijd gedaan, ben in april 2021 afgestudeerd en kon direct beginnen op de HR-afdeling van Gasunie. Ik was nog niet uitgekeken op mijn oude functie, maar vind wel dat je als mens

moet blijven ontwikkelen. Het is ook gewoon leuk om je kennis te verbreden."

Bouwen aan een betere wereld

Ook Paul was toe aan verandering. "Ik ben hier sinds april 2021 en ben verantwoordelijk voor de projecten in West-Nederland rondom aardgas, maar ook CO₂, warmte en waterstof. Ik doe al 25 jaar projecten in de procesindustrie over heel de wereld. Bij zulke bedrijven gaan de investeringen altijd op en neer. Mijn vorige werkgever begon wat te krimpen, terwijl ik juist goed ben in bouwen. Bij Gasunie verwachten we de komende tien jaar voor € 7 miljard aan assets te realiseren. Dat is vaktechnisch interessant en ik kan bovendien bijdragen aan het verbeteren van onze wereld."

Rol in de energietransitie

"Ik zocht een bedrijf dat fors zou investeren in assets binnen de energietransitie," gaat Paul verder. "Maar ook het gevoel van Gasunie trok mij aan. Een bedrijf dat geeft om zijn mensen en om zijn rol in de maatschappij. Dat sprak mij aan: als professional en als mens." Arjan: "Uitbreiden geeft altijd energie. Het is ook een mooi compliment voor Gasunie dat we deze nieuwe rol in de energietransitie voor elkaar hebben gekregen. Dat was zeker geen gelopen race en ik voel me gewaardeerd als medewerker en als bedrijf dat we dit mogen doen."

Minder bescheiden

Paul haakt hier meteen op in. "Ik vind het interessant hoe je dat verwoordt, Arjan. Ik sta er anders in: natuurlijk is Gasunie de beste partij om deze rol te pakken, de meest logische partij. We hoeven niet het gevoel te hebben dat we moeten wachten op een goedkeurend knikje. Nee, we moeten het gewoon dóen. Dat is wel echt aan het

veranderen in de bedrijfscultuur, denk ik.” “Gasunie was inderdaad lange tijd erg bescheiden,” reageert Arjan. “We vonden het niet zo bijzonder dat door ons het aardgas bleef stromen.”

Lossere processen

Arjan: “Iets anders wat ik zie veranderen zijn de interne processen. In mijn nieuwe functie moet ik ook het nodige administratieve werk doen. Daar zie ik niet altijd de toegevoegde waarde van in. Dat moet toch anders kunnen. Ik ga die discussie wel aan om dingen te veranderen.” Paul: “We komen uit een tijd waarin het logisch was om een ambtelijk bedrijf te zijn. De werkprocessen zijn door de jaren heen helemaal fijn geslepen. Ik heb het afgelopen jaar gezien dat we waar het kan lossier en pragmatischer aan het worden zijn. Dat is natuurlijk wel iets waar we ook voor moeten waken. Ons werk is van vitaal belang en moet veilig gedaan worden. Dus enige ambtelijkheid is logisch. De kunst voor ons wordt om die nieuwe dingen te doen zonder de waarde van het oude kwijt te raken.”

Vakbekwame mensen

Paul: “De mate van zelfsturing is sowieso heel hoog bij Gasunie, zeker als je bedenkt wat een groot bedrijf het is. Iedereen mag en durft zelf beslissingen te nemen. Dat vind ik heel mooi en dat past bij mij. We hebben hier allemaal vakbekwame mensen; die hebben mij echt niet nodig om allerlei beslissingen te nemen.” Arjan knikt instemmend.

Bereid om te veranderen

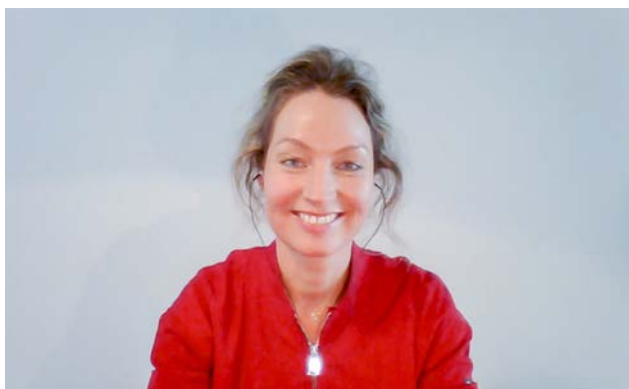
Zit durven veranderen misschien meer in het DNA van Gasunie dan het soms lijkt? Arjan: “Als je wat wilt, dan kan er heel veel in dit bedrijf,” vertelt Arjan. “Dat is eigenlijk altijd al zo geweest. Toen ik ruim dertig jaar geleden solliciteerde, vertelde mijn gesprekspartner mij over al zijn verschillende functies. Dat heeft mij toen over de streep geholpen om voor Gasunie te kiezen. Je kunt hier veel kanten op.” Paul: “Ik heb in mijn eerste jaar ontzettend veel mensen ontmoet. Iedereen is zich ervan bewust dat we moeten veranderen. Ik zie niemand vastgeroest zitten. Dat iedereen zo veranderingsbereid is, vind ik een positieve verrassing.”

INTERVIEW Groen licht voor warmtetransportleiding WarmtelinQ

Het ministerie van EZK en Gasunie gaven op 8 november 2021 het startsein voor de aanleg van WarmtelinQ, de warmtetransportleiding van de Rotterdamse haven naar Den Haag. Liesbeth Siesling, Manager Omgeving & Vergunningen, en Floor Hooijman, Business Development New Energy, staan stil bij het belang van dit project voor de warmtetransitie. Liesbeth: "WarmtelinQ kan fungeren als vliegwiel voor het ontstaan van nieuwe, lokale initiatieven."

Vliegwiel voor warmtetransitie

"Met de restwarmte van bedrijven uit de haven kunnen we een equivalent van 120.000 woningen verwarmen," vertelt Floor. "Dat is een grote stap in de energietransitie, maar ook een doorbraak in het samenbrengen van vraag en aanbod. Je kunt niet investeren in bronnen als je geen afnemers hebt, en andersom. WarmtelinQ kan dit kip-ei-vraagstuk doorbreken." Liesbeth: "Voor Zuid-Holland is het een heel belangrijke leiding, omdat het gemeenten een alternatief voor aardgas biedt."

Meekrijgen klanten en omgeving

Floor: "We hebben hard gewerkt om dit voor elkaar te krijgen. Voordat het besluit om verder te gaan kon worden genomen, moesten er voldoende bindende contracten zijn met partijen die van WarmtelinQ gebruik zouden gaan maken. Op dit moment heb ik een brede rol, waaronder met de financiële afdeling bekijken hoe onze afspraken met stakeholders impact hebben op de kosten en de tarieven." Liesbeth: "Ik was al betrokken bij WarmtelinQ, toen het nog Leiding

door het Midden heette en nog van Eneco was. Toen Gasunie het project in 2019 overnam, ben ik meeverhuisd. Mijn team managet de omgeving en zorgt voor de vergunningen. Het tracé loopt door zes gemeenten, dus dan heb je te maken met veel partijen."

Voorstanders én tegenstanders

"Ik heb me veel zorgen gemaakt om de politiek, met name in de gemeente Den Haag," gaat Liesbeth verder. "Op sommige plekken heerst de angst dat WarmtelinQ lokale initiatieven zal verdringen. Dat wij ze uit de markt gaan prijzen." Floor: "Het speelveld is ook best ingewikkeld. Maar de warmtevraag is enorm. Om die helemaal in te vullen is echt wel meer nodig dan WarmtelinQ. Er is ruimte voor andere, lokale bronnen en daar is ook subsidie voor beschikbaar. Het zou mooi zijn als er meer aandacht uitging naar het samenspel tussen de verschillende bronnen. Gelukkig is het merendeel van de partijen echt heel positief. De glastuinbouw bijvoorbeeld."

Rol van warmtenetten

Liesbeth knikt instemmend: "De provincie en de regio willen deze leiding heel graag en zijn enorm blij dat het doorgaat. Uit verschillende studies blijkt dat de warmtevraag in Nederland voor een deel met warmtenetten goed kan worden ingevuld. Maar niet elk gebied in Nederland is geschikt. Deze plek is uniek door zowel de vele warmtebronnen als het nabijgelegen dichtbevolkte gebied." Floor: "Er is zeker nog veel ruimte voor meer warmtenetten, zowel in Zuid-Holland als in de rest van Nederland. Ook met andere bronnen, zoals aardwarmte."

Eerste niet-gasleiding

Floor: "Aanbod en vraag bij elkaar krijgen is een enorme uitdaging voor vrijwel alle warmtenetten. Dat dit nu lukt is een groot succes binnen de energietransitie." Liesbeth: "Gasunie legt hiermee voor het eerst een ander type leiding aan dan een gasleiding. En ook voor de technische medewerkers is het anders, doordat de omgeving zo bepalend is. Onze gasleidingen liggen meestal niet in stedelijk gebied; onze warmtetransportleidingen wel. We liggen echt voor mensen hun stoep."

Uitbreiding tracé

Liesbeth: "Inmiddels onderzoeken we of een aftakking van het tracé van Rijkswijk naar Leiden mogelijk is. Daarin zullen we dezelfde uitdagingen tegenkomen. Hoewel de warmtetransitie naar mate de tijd vordert wel een steeds duidelijker opgave wordt voor gemeenten. De gemeenten hebben al over dit vraagstuk moeten nadenken en plannen gemaakt. Dat kan helpen in het draagvlak." Floor haakt hierop in: "De bal is gaan rollen. Hoe meer partijen aanhaken, hoe betaalbaarder het uiteindelijk wordt voor de eindgebruiker. En hoe groter de maatschappelijke bijdrage. De puzzelstukjes komen steeds beter samen."

Alles raakt elkaar

Floor: "Ik vind het leuk dat het een project is dat zoden aan de dijk zet. Het gaat echt om een significante hoeveelheid huishoudens. En alles raakt elkaar: techniek, financiën, stakeholders... het is inspirerend om daar met een team van goede mensen aan te werken." Liesbeth: "Alle disciplines raken elkaar en mensen voelen zich betrokken bij elkaars discipline. We doen het echt samen. Het is ook erg fijn dat Gasunie begrijpt hoe belangrijk de omgeving voor dit project is. Dat ik voor mijn team de tijd, het geld en de mensen krijg om de omgevingsuitdagingen goed aan te gaan. Dat doet Gasunie wat mij betreft heel goed."

INTERVIEW Leveringszekerheid in onzekere tijden

Zelfs in een koude winter blijven onze huizen warm. Gasunie overziet de leveringszekerheid, ook in een krappe markt met hoge gasprijzen. Welke rol we daarin spelen vertellen Britta van Boven, Manager Commerce & Regulation bij Gasunie Nederland, en Matthias Schulz, Manager Business bij Gasunie Deutschland. Britta: "Hopen op een zachte winter is niet voldoende."

Winterse uitdagingen

Britta: "Leveringszekerheid was in Nederland nog nooit zo'n grote uitdaging als in de winter van 2021-2022. Toen de economie een herstart maakte in de lente van 2021, zagen we al snel dat de wereldwijde vraag naar gas groter was dan het aanbod. Voorheen hoefden we ons in Nederland geen zorgen te maken over mogelijke krapte op de markt. Ons land kon immers gebruikmaken van de gasvelden in Groningen. Dat kan nu niet meer. Krapte in het aanbod moeten

we nu dus anders oplossen."

Import en opslag

Matthias: "In Duitsland zijn we altijd al afhankelijk geweest van import. Wat dat betreft was deze winter niet anders dan anders. Wel is de situatie voor Noord-Duitsland anders dan voor Zuid-Duitsland. Het noorden is goed verbonden met allerlei importroutes. Maar de transportcapaciteit naar het zuiden is niet oneindig. In Zuid-Duitsland is gasopslag daarom echt noodzakelijk. En de daar opgeslagen voorraden bleken veel kleiner dan in voorgaande jaren."

Voldoende opslagcapaciteit

Britta: "Feit is dat we ruim voldoende opslagcapaciteit hebben, in Duitsland, Nederland en in Europa als geheel. In Nederland kunnen we meer gas opslaan dan we nodig hebben. Dat is goed geregeld. Maar dan moeten de opslagen wel gevuld worden. Daar hebben we als Gasunie verder geen echte invloed op. Het vullen en leeghalen gebeurt door de partijen die gas in- en verkopen." Matthias: "Opslagen worden geleegd als de vraag en daarmee de gasprijs hoog is. Dat gebeurt elk jaar: de opslagen worden in de zomer door marktpartijen gevuld met goedkoop gas en later weer geleegd als de vraag stijgt. Maar de afgelopen zomer werden sommige opslagen amper gevuld."

Niemand in de kou

Britta: "De leveringszekerheid is in Nederland vooral een taak van de energieleveranciers. Zij hebben de plicht om genoeg gas voor hun klanten te hebben. GTS moet zorgen voor voldoende transportcapaciteit en daarnaast moeten we een bepaalde voorraad voor huishoudens bewaren. Dit om de additionele vraag op te vangen als het

daggemiddelde in De Bilt onder de min 9 graden Celsius zou duiken.” “In Duitsland hebben gastransportbedrijven niet zo’n verplichting,” vertelt Matthias. “Wel hebben we een marktgebiedcoördinator: Trading Hub Europe (THE). Deze is verantwoordelijk voor het in evenwicht houden van de markt. Wanneer dat nodig is, koopt THE gas en levert het aan de shippers die een tekort hebben. Nu al vroeg in de winter grote hoeveelheden gas aan de opslagplaatsen werden onttrokken, heeft THE zogenoemde langetermijnopties (LTO) aanbesteed. Contractpartners garanderen hiermee dat ze gas uit opslagen zullen leveren als THE daarom vraagt. Zulke garanties zijn uiteraard niet gratis, maar komen de leveringszekerheid wel ten goede.”

Pleiten voor vollere opslagen

Britta: “Afgelopen zomer zagen we al dat de opslagen minder gevuld werden dan voorheen. Toen heeft Gasunie de marktpartijen opgeroepen om hun verantwoordelijkheid te nemen. Maar op het gebied van concrete maatregelen zijn onze mogelijkheden beperkt. GTS en GUD mogen niet zelf handelen of inkopen. Wel zijn we in overleg met alle relevante stakeholders over het gewenste niveau van leveringszekerheid en hoe we dat kunnen bereiken. Onze inspanningen lijken hun vruchten af te werpen. In het regeerakkoord van afgelopen december staat dat er verplichte vullingspercentages voor de gasvoorraden komen.”

Betalen voor garanties

Matthias: “Ook in Duitsland praten we met de regelgevers. Het is nu nog helemaal aan de markt om uit eigen beweging voorraden aan te leggen. Maar er zijn geen sancties als een partij niet kan leveren, dus waarom zou je een voorraad achterhouden? Tot nu toe miste de bereidheid om voor garanties van levering te betalen. De langetermijnopties van de THE brengen daar wellicht verandering is. Immers, als er iemand bereid is om te betalen, dan is er vaak ook wel iemand te vinden die bereid is om betaald te worden. De kosten die THE hiervoor maakt, worden vervolgens aan alle gebruikers van het systeem doorbelast.”

Herintroductie langetermijncontracten

Britta: “Bij GTS en GUD doen we alles wat we kunnen om de leveringszekerheid hoog te houden. Maar de gasmarkt is een markt en zal ook een markt blijven. Ik verwacht wel dat de grote marktpartijen na deze winter hun inkoopstrategieën tegen het licht zullen houden. Dat we weer meer langetermijncontracten gaan zien. Vroeger waren langetermijncontracten normaal, maar in zowel Nederland als Duitsland hebben die door de jaren heen plaatsgemaakt voor kortetermijncontracten. Dat was goedkoper en flexibeler. Langetermijncontracten zijn minder flexibel, maar wel goed voor de leveringszekerheid.”

Disclaimer

Daar waar in dit verslag wordt gesproken over “we of wij”, refereert dit aan activiteiten van de N.V. Nederlandse Gasunie, tenzij expliciet anders vermeld. Activiteiten van de beide segmenten van Gasunie worden altijd benoemd met Gasunie Deutschland (GUD) en Gasunie Transport Services (GTS).

Contact

Heeft u vragen of opmerkingen over ons jaarverslag dan kunt u contact opnemen door een e-mail te sturen naar info@gasunie.nl.

N.V. Nederlandse Gasunie

Bezoekadres

Concourslaan 17,
9727 KC Groningen, Nederland

Postadres

Postbus 19,
9700 MA Groningen, Nederland

Tel. (050) 521 91 11

Fax (050) 521 19 99

Handelsregister Groningen 02029700

E-mail: info@gasunie.nl

Website: www.gasunie.nl